

AAZ01 107c

మృగ జల్

అనంతగోపాల్ పేరడే

విశ్వవాణి పబ్లిషర్స్, విజయవాడ.

CI

Copy 1

1

AA201C 107

మృగ జల్

H:-7.4

W:-4.9

మూలం : అనంతగోపాల్. షేవడే

అనువాదం : నీలకంఠం

విశ్వవాణి పబ్లిషర్స్, విజయవాడ.

మొదటి పేజీ

2

తొలి ముద్రణ :

అక్టోబరు, 1962.

మూల్యం : రు. 6/-

ముద్రణ :

సోమేశ్వర ప్రింటింగ్ ప్రెస్,

విజయవాడ.

3

మృగజిల్

• పేపర్ •

4

avalakuriki

మృగజల్

విక్టోరియా టెక్నికల్ ఇన్ స్టిట్యూట్, విశాల
భవనం చుట్టుప్రక్కల నేడు బహు సందడిగా వుంది.
ఆ భవనమంతా రంగురంగుల జండాలతోనూ, తోర
ణాలతోనూ రమ్యంగా అలంకరించారు. ముఖద్వారాన్ని అరటి
చెట్లూ, మామిడాకులతోరణాలతోనూ, దానిపై భాగంలో
'సుస్వాగతం' అనే కాన్వాస్ పట్టాతో సుశోభితం చేశారు.
అక్కడక్కడా, ఎక్కడ చూచినా పూలమొక్కల కుండీలు
ఏర్పాటుచేశారు. ఇదంతా చూస్తుంటే, యింకొకచోట కను
పించని విశేషం బహుశా మీ కిక్కడ కనుపించవచ్చు. ఈ
ఏర్పాట్ల ఆంతర్యంలో, దీనిని ఏర్పాటుచేసినవారి సౌందర్యా
సక్తమైన కళాదృష్టి స్పష్టంగా కనుపిస్తోంది. పూలూ,
జండాలూ, లతాకుంజాలూ, ఆకులూ, ఏరి కూర్చుంటుంటే,
శృంగారించడంలో ప్రతిఅంగుళంలోకూడా మీకు అనుపమమైన
కౌశలం కనిపిస్తుంది. నేడు యీ విశాలభవనంహాలులో
అఖిలభారతీయ చిత్రకళా ప్రదర్శన జరగబోతున్నదికదా! కళా
ప్రదర్శన అంటే, ఫాన్సీబజారుకాదు. అందువల్లనే దాని
ఏర్పాట్లలో ఇంత సౌందర్యం సాక్షాత్కారమవటంలో ఆశ్చర్య
మేముంది ?

ఎంతో కష్టపడి, ఎన్నో ప్రయత్నాలుచేశాక, ఈ సంవత్సరం క్రిస్టమస్ లో, యీ ప్రదర్శనం నాగపూరులో జరుగుతోంది. దీని కార్యభారమంతా నెత్తినవేసుకుని ఎంతో ఓర్పుతో, ఉత్సాహంతో, నిర్వహించిన కళారసికుడు హిమాంశుబాబుకే, యీ కీర్తంతా దక్కుతుంది. ఈనాడాయన ముఖంలో విజయోత్సాహంతో కూడిన చిరునవ్వు సగర్వంగా చిందులాడుతోందంటే, యిదే కారణం.

ఆ భవనంబయట 'మహారాజాబాగ్' మైదానంలోను, దానికి బయటనున్న ప్రదేశంలోను కాకులూ, బగ్గీలూ, టాంగాలు విడిసివున్నవి. అందమైన వస్త్రాలతో, నిత్యనవీన భ్యాషన్ గా అలంకరించుకున్న స్త్రీ-పురుషులు హాలువేపు నడుస్తున్నారు. అందరిముఖాల్లో సౌమ్యమైన ఆనందదీప్తి మెరుస్తోంది. విశేషించి స్త్రీలముఖాలు, వారినగరంలోనికి కళాదేవతే అరుదెంచినట్లు, ఉత్సాహానికి, అభిమానానికి అవధులు లేక, ఆనందరేఖలు నెదజల్లుతూ కలకలలాడుతున్నవి. ఆ ఆడంబరం చూస్తోంటే అక్కడ చిత్రకళాప్రదర్శనకు మారుగా స్త్రీల సౌందర్యప్రదర్శన జరగటంలేదుకదా అని పిస్తోంది. ఈ భవనంముంగిటనున్న మహారాజాబాగ్ లో ఒక లతానికుంజంపద్ద పైనక బ్యాండుమేళం హాయిగా నాదం విస్పిస్తోంది. దాని వధురస్వరం ఆ రమణీయ వాతావరణంలో ఆహ్లాదమూ, ఉల్లాసమూ ద్విగుణీకృతంచేస్తోంది.

ఇక మనం ప్రదర్శనశాలలోనికి వెడదాం. అసలు హిమాంశుబాబు కళాపిపాసని వొప్పుకునితీరవలసిందే. లోపల ప్రవేశించగానే, కాన్వాసుపట్టామీద తళతళ మెరుస్తున్న

'సుస్వాగతం' అనే ఎర్రనిఅక్షరాలు కనిపిస్తాయ్ ! దాని క్రిందుగా 'అఖి భారతీయ చిత్రకళాప్రదర్శనం; నాగపూరు' అని వున్న జండా గాలిలో తేలియాడుతూవుండడం కనిపిస్తుంది. . . .
 ధానికి దిగువగా భారతమాత భవ్యచిత్రం వుంది, ఆ చిత్రంలో హిమాలయపర్వతశృంగాలు మకుటంగానూ, -గంగా, యమునా నదుల ఉజ్వలధారలు కంఠహారంగానూ, సర్మదా, తపతీ పావనతోయాలు కటిప్రదేశానికి వడ్డాణంగానూ, చీరెఅంచు మీద కృష్ణా, కావేరి, తుంగభద్రదానదు లూగిసలాడుతూంటే, పాదపద్మాల్ని హిందూమహాసాగరం తన నిర్మలజలరాశితో శుద్ధిచేస్తున్నట్లుంది. ఆ చిత్రంమధ్యలో అక్కడక్కడా, వింధ్య, సాత్పూరా, అజంతా, సహ్యాద్రి, నీలగిరి మొదలైన పర్వత మాలల, పచ్చపచ్చని రంగులగుత్తులు, దాని సౌందర్యాన్ని ద్విగుణీకృతంచేస్తున్నవి. దానిక్రిందుగా అందమైన అక్షరాలతో 'సుజలాం, సుఫలాం, మలయజ శీతలాం' అని వ్రాసి వుంది.

ఆ చుట్టుప్రక్కల గోడలమీద ఆకుపచ్చ, నీలం, ఊదా, వారింజరంగు పరదాలమీద, వివిధచిత్రాల్ని ప్రదర్శనకు పెట్టారు. పరదాలకూ, చిత్రాలకున్న రంగులలో అపూర్వమైన సామరస్యత వుంది. చిత్రాలకు మధ్యమధ్యగా, ఒకచోట పూలకుండీలనూ, యింకొకచోట అందమైన లతలనూ, మరొకచోట తోరణాలను వ్రేలాడదీశారు. ఆ హాలులోనికి వచ్చాక, మృత్యుకోకంనుంచి స్వర్గంలోని దేవతా వనాల్లోకి రాలేదుకదా అనిపిస్తుంది.

భారతదేశం నలుమూలలనుంచి, అమూల్యమైన చిత్రాలు ఆ ప్రదర్శనకు వచ్చినవి. వీటిలో బెంగాలు ప్రాంతంనుంచి సంవలాల్ బోసు, మైత్ర, నేపాలునుంచి రాణా జంగ్ బహదూర్ సింహ్, గుజరాతునుంచి కనూదేశాయి, కేరళ నుంచి పార్థసారథి, ఆంధ్రనుంచి చక్రపాణి, మహారాష్ట్రనుంచి దురంధర్, అయోధ్యనుంచి రాజకుమారి, మధ్యప్రాంతం నుంచి అశోక్ తాకూరు మొదలైనవారి చిత్రాలు ముఖ్యమైనవి. ఇవిగాక, కొత్త కొత్త కళాకారులూ, కళాకారిణులూ చిత్రాలు యిరవైకి పైగా వున్నవి. చిత్రాలుకూడా బహువ్యాప్తమైనవి. ఆకారణంగా ప్రదర్శన ఒక అందమైన వాటికగా మారిపోయి, కళాసీకులు గంటలతరబడి స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ తమ తమ సౌందర్యపిపాసను తృప్తిపరచుకుంటున్నారు.

అన్నిరకాల అభిరుచులకు కావలసిన సామగ్రి అక్కడ సిద్ధంగావుంది.

ఒక్కొక్క చిత్రంముందు నలుగురైదుగురు స్త్రీ-పురుషులు చేరి, దాని కళనూ, రమణీయతను గురించి చర్చించుకుంటున్నారు. ఈ చర్చలకు వారికి పూర్వపరిచయం అవసరం కూడా లేదు. సమాజంలో ఒకేతరగతికి చెందినవారై వుండవలసిన అవసరంకూడా లేదు. మనోవిలోదంకోసం, వారంతా కళాప్రేమికులమనేభావంతో ప్రేరేపింపబడి, దానివల్ల కలిగే నిర్మలానందాన్ని అనుభవించడానికే ఆశపడుతున్నారు. ఈ ప్రేక్షకులలో నిజమైన కళాదృష్టి, కళాశక్తిగలవారు చాలా తక్కువే అనిపిస్తోంది. చాలామంది తమకు కళలమీద ప్రేమ

పున్నట్లు సటించడంకూడా సభ్యమానవసమాజ ప్రతిష్ఠకు
లక్షణమన్నట్లు అక్కడ తిరుగుతున్నారు.

కొంతమంది చిత్రాల్ని దగ్గర్నుంచి చూస్తున్నారు. . .
ఇద్దరు ముగ్గురు అయిదఱుగుల దూరంగావుండి చూస్తుంటే,
యింకొకాయన పదఱుగులదూరాన వుండి చూస్తున్నాడు.
కొందరు మెడలువంచుకుని చూస్తుంటే, మరికొందరు గచ్చు
మీద కూర్చుని చూస్తున్నారు. ప్రతివాడూ, తాము కళా
విజ్ఞులమనీ, చిత్రకళలో తమకుకూడా ప్రజ్ఞప్రదనీ చెప్పేం
దుకు ఉత్సాహపడుతున్నారు. కొంతమంది చిత్రాలను చూచి
ఆనందించేకన్నా ప్రేక్షకుల చేష్టలను చూచి ఆనందిస్తున్నారు.

వదై నా, ఒక చిత్రముందు, అందమైన స్త్రీ నిల్చుని
పున్నపుడు అక్కడికి నలుగురైదుగురు యువకులో, సభ్య
పురుషులో తప్పకుండా చేరేవారు. వారు ఆ చిత్రాన్ని ఆక
ర్షించే అక్కడికి క్లబ్బాలో లేక దాన్నవలోకించేవారి ఆకర్షణ
తోనే క్లబ్బాలో చేప్పడం కష్టం. కాని దీన్ని సాకుగా చేసుకుని,
వా రొమెతో, ఒకటి రెండు మాటలు మాట్లాడకండా, ఆమె
కటాక్షవీక్షణాలు చవిచూచే అదును వదిలి పెట్టుకునేవారు
కారు. ఆమెకూడా యీ ఆగంతుకుని పరిచయాన్ని కాదం
టుందాఅంటే, అదీకాదు. స్త్రీ-పురుషులమధ్య యీ ఆకర్షణ
నిర్దోషితమైనదే అందుచేత దానిలో ఎవరికీ అయిష్టతవుండేది
కాదు.

ఆ ప్రదర్శనలో ప్రదర్శించే చిత్రాల కళాకారులలో
చాలమంది బయటిప్రాంతాలవారు గనుక వా రక్కడ లేరు.
అక్కడ ఒక్క నాగపూరు కళాకారుడైన అశోక్ తాకూరు,

యింకా నాలుగురైదుగురు మహిళలు వున్నారు. ఆ మహిళా మణులు ఒక్కొక్కచిత్రాన్ని పాపారు. కాని, అశోక్ తాకూరు పంపిన నాలుగుచిత్రాల్ని హాలులో ప్రముఖస్థానంలో ప్రదర్శనకు పెట్టారు.

వాటి నలా ప్రదర్శనకు పెట్టినందుకు ఆశ్చర్యపడవలసిన అవుసరంలేదు. ఎందుకంటే. ఆ చిత్రాల్లో స్పష్టంగా కనుపిస్తున్న కళాకారుని ప్రతిభ అద్భుతమైనది. ఆ చిత్రాల్లోని సజీవత్వమే తన సందేశాన్ని, స్పష్టమైన వాణీలో వినిపింపజేస్తోంది. దాని సందేశంతాలూకు శుచిత్వానికీ, ఉదాత్తతకూ ఏ కళాపితాసియైనా తత్పర్యంతం చెందకమానదు

ఒకచిత్రంశీర్షిక:-“సంధ్యారాణి”. పగటి అవసానము, సంధ్యారాణి ఆగమన మందులో చిత్రించాడు. తాటి, యూరలిప్టస్ వృక్షాలపైనున్న క్షితిజములో, పర్వతమాలల వెనుకనుంచి చంద్రుడు ఉదయిస్తున్నాడు. వృక్షాలూ, లతలూ, పక్షిగణమూ, ఆవులూ, గేదెలూ, కుక్కలూ, ఈ గోధూళివేళను బడలికగా, మానంగా నిలుచునివున్నవి. సమస్త వాతావరణం, యీ దివా రాత్రి సంధికాలంలో మూగిగా, ప్రళాంతానికి చిహ్నంగా ‘పద ఇక యింటికి పద’ అన్నట్లుంది.

రెండోచిత్రం :- ‘పిచ్చిది’. భక్తిరసంలో లీనమైపోయి తన గిరిధరగోపాలుని ప్రణయానందంలో నాట్యంచేస్తున్న మీరాబాయి చిత్రం. చేతిలో చిరుతలూ, కాళ్ళకు గజ్జెలూ, శరీరమీద కాషాయరంగు చీర, మెడలో రుద్రాక్షరమాల

లతో, కురులు విడిపోయి, అర్ధనిమిలితలో చనయై, కనుకొలకు
ల్లోంచి నీరు ధారగా కారుస్తూ, ఆత్మను సంపూర్ణంగా
మరిచిపోయి బాహ్యజగత్తును వదిలిపెట్టి, పిచ్చిదానిలా నాట్యం
వేస్తోంది.

మూడో చిత్రం:- 'ప్రణయజంట'. ఇదొక స్త్రీ లేదా
పురుషుని చిత్రం కాదు. అదొక హరిణదంపతుల కరుణగాథ.
ఆ చిత్రం మేవాఃప నిర్జల మరుభూమి వాతావరణంలో చిత్రించ
బడింది ఆ ప్రణయజంట ఒక చిన్న జలాశయంవద్ద మరణా
వస్థలో పడివున్నది. వాటికి బాగా దాహం వేసింది. జలాశయ
ములో వున్న నీరు చాలా తక్కువ. కాని వాటిప్రేమ మహా
సాగరంలా విశాలమూ, అగాధమైనది. ప్రాణాన్ని నిలబెట్ట
గలిగిన నీటికోసం రెండూ, మైశ్యమారం పరుగెత్తుకుని వచ్చి
నవి. కాని, జలాశయంవద్దకు వచ్చి చూసినప్పుడు, దానిలోని
నీరు ఒక్కదానికీ సరిపోనంతగా వుంది. రెండూ ఒకదాన్నొకటి
బ్రతిమలాడుకుంటున్నవి. 'నువ్వుత్రాగు, నువ్వుత్రాగు-' అని.
ఈవిధంగా బ్రతిమిలాడుకుంటూనే, రెండూ ప్రాణాలు విడిచి
నవి. చంద్రుని చల్లని కిరణాల్లో, వాటిశరీరాలు ఒక దివ్యమైన
కాంతిపుంజంతో తళుక్కున మెరిశాయి. జలాశయంలోని
నీటిమీదకూడా ఆ కిరణాలు, తమ కాంతిపుంజాన్ని పెద
జల్లినవి. ఆ చిత్రంలోని సమస్తభావాల్ని ఆత్మజ్ఞాతం చేసు
కున్నాక, హృదయంలో సానుభూతి కలుగకుండా, నోటి వెంట
అవ్యక్తమైన నిశ్వాస బయటికిరాకుండా మానదు.

నాలుగో చిత్రం:- 'స్వతంత్ర బాటసారి'. దీనిలో
మహాత్మా గాంధీ తన అనుయాయులతోపాటు 'దండి' సము

ద్రంవేపు నడుస్తున్నాడు. ప్రభాకరు డప్పుడే పైకి రాబోతున్నాడు. రాత్రి మనక వెలుతురు యింకా దూరంగాలేదు. ఆ వెలుగునీడల మిశ్రితకాంతిలో గాంధీజీ ధ్యానమగ్నమూర్తి తలొంచుకుని, చేతికర్రను టకటకలాడిస్తూ - పెద్ద పెద్ద అడుగులువేస్తూ ముందుకు సాగిపోతోంది. గాంధీజీలలాటంమీద కుంకుమబొట్టు, అక్షతలు వుంచబడినవి. ఆయనముఖంలో గాంభీర్యము, దృఢప్రతిజ్ఞాభావం కనుపిస్తున్నాయి. దారి కిరువైపులా అసంఖ్యాకులైన స్త్రీపురుషులు మోకాళ్ళమీద కూచుని, తలసంచి ఆయనపాదధూళిని తలలమీద చల్లుకుంటున్నారు. ఆ చిత్రం సజీవమైంది, రమ్యమైనది. ప్రేరేపణ వుంది. 'వారంతా ఎలా వెడుతున్నారో చూడండి' అన్నట్లుగా వుంది.

ఈ చిత్రాలకు కుడివైపుమూలగా చిత్రకారుని సంతకాలు 'అ. తా' అని వున్నాయి.

అకోక్ తాకూర్ చిత్రించిన యీ చిత్రాల్ని ఎంతగానో మెచ్చుకుంటున్నారు. ముఖ్యంగా 'ప్రణయజంట' ముందు గుమిగూడిన స్త్రీలసమూహం తరగడంలేదు. ఈ కళాప్రదర్శన ఏర్పాటుచేసిన హిమాచలబాబు సంతోషానికి హద్దులేకుండా వుంది. ఇదంతా తనకు విజయమేనని భావించాడు. అందువలన ఎంతో ఉల్లాసంగా, హాలులో అటూ యిటూ తిరుగుతూ శౌరవకుటుంబీకులను కలుసుకుని, వారినోటివెంట తనను గురించి వచ్చే ప్రశంస విని సంతోషిస్తున్నాడు. ఒకామె అతన్ని చూచి - "ఈ, 'అ. తా' ఎవరండీ? గొప్ప కళాకారుడిలా వున్నాడు!" అని అడిగింది.

“ఓహో! ఐతే మీరు అశోక్ తాకూరునే ఎరుగరా
మాయాదేవీ! మీ నాగపూసవాడే”

“సరే, ఈ చిత్రాన్ని అమ్మగలరేమో విచారించ
గలరా? ఇది నా కెంతో బాగుంది.”

“ఆ...ఆ...ఇప్పుడే కనుక్కునివస్తాను. వారుకూడా
యిక్కడే వున్నారు. ఐదునిముషాలు ఆగండి. అక్కర్లేదు.
మూడునిముషాలు చాలు. నే నిప్పుడే కనుక్కునివస్తాను.”
అంటూ గబగబా అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

హిమాంశుబాబు ఒక అందమైన యువకునితో హుషా
రుగా మాట్లాడుతూవుండడం మాయాదేవి తన పొడుగు
పాటిమెడను ఒకప్రక్కకు త్రిప్పి చూచింది. ఆ యువకుణ్ణోనే
ఆయన, అతన్ని తనవద్దకు తీసుకొనిరావడంకూడా క్రీగంట
చూచింది. ఐనా అతడు తనవద్దకు రావడానికి సంకోచిస్తున్న
ట్లుంది. అతను తనవేపు రావటం చూచి మాయాదేవి తిరిగి
చిత్రంవేపు చూస్తోంది. కాని, ఆమె ధ్యానంతా, ఆ చిత్రం
తాలూకు కళాకారుని అడుగులధ్వని వినడంలోనే నిమగ్నమై
పోయింది.

“మాయాదేవీ, మీరు కావాలన్న చిత్రాన్ని చిత్రించిన
అశోక్ తాకూరు యితనే; అశోక్ బాబూ! మీ శ్రీమతి మాయా
దేవి నీలకంఠ. జాగీరుదారు....—”

“ఆపండి...ఆపండి...చాలు.” అంటూ ఆమె అశోక్
తాకూరువేపు చూచి, చిరునవ్వుతో. చేయికలపడానికి చేతిని
చాచి- “నేను మీబోటి కళాకారుని కలుసుకునేభాగ్యం కలిగి
నందుకు కృతజ్ఞురాలిని” అన్నది.

“ధన్యవాదాలు. మీరిలా గౌరవించినందుకు నేనెంతో కృతజ్ఞత తెలియచేస్తున్నాను.” అంటూ దూరంగావుండే చేతులెత్తి నమస్కరించాడు. మాయాదేవి చాచిన తనచేతిని వెనుకకుతీసుకుంది.

తనెదుట ఒక అందమైనయువకుడు నిలుచునివుండటం చూచింది. అతనివ్యక్తిత్వం విశేషించి, స్త్రీలమీద తప్పకండా పడుతుంది. ముప్పది, ముప్పదొక్కసంవత్సరాల వయసుంటుంది. తల వెండ్రుకలు శల్లగా, దట్టంగా పొడుగ్గావున్నవి. చేతులు, చేతివేళ్ళుకూడా పొడుగే. ముక్కుకూడా పొడుగానే వుంది. దాన్ని చూస్తుంటే, గ్రీకుశిల్పమూర్తులు జ్ఞాపకం వస్తుంటవి. పెద్ద పెద్ద కళ్ళు. కాని, బడలికగా వుండి, వస్తువు బాహ్యరూపాన్ని కాకుండా దాని ఆంతర్యాన్ని చూచేందుకు అలవాటుపడినట్లున్నాయి. ఈ నిర్దిష్టదృష్టిగల యువకునిమీద మాయాదేవిచూపు పడినదనడంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. ఆమెకు అందమంటే ఆభిరుచి మెండు. అది చిత్రంకానీ సంగీతం కానీ, పురుషుడుకానీ, లేదా యింకొక కళావస్తువైనాసరే.

అశోక్ తాకూరు ఆమె వ్యక్తిత్వపు లోతుపాతుల్ని కనుగొందామనే ఉద్దేశ్యంతో, ఆమెకళ్ళలోకి సూటిగా చూస్తున్నాడు మాయాదేవి ఆ చూపుల్ని సహించలేక పోయింది. కాని, ఆ స్వల్పవకాశంలోనే, అశోక్ తాకూరు ఎంతో గ్రహించగలిగాడు.

స్వతహాగా మాయాదేవి అందమైనది. ఆమెవ్యక్తిత్వంలో సౌందర్యలాలన, విలాసాన క్తమైవున్నట్లు ఆమె ప్రతి హావభావంలో వ్యక్తమవుతోంది. వయసు ముప్పదివదేళ్ళు

వుండవచ్చు. కాని, తన తరుణత్వాన్ని ఎంతో ప్రయత్నంతో కాపాడుకొంటున్నది. అందుకని పొడవు, సుగంధనూనె, గోళకు రంగూ, చెవులకు రింగులూ మొదలైన ఉపకరణాల్ని బాగా వుఖయోగిస్తుంది. మాయా దేవి శరీరం తెల్లగా వుంది. ముఖం తీరు అపురూపమైనది కాకపోయినా అందంగా వుంటుంది. కాని, ఆ కళ్ళలో మాత్రం విశేషం వుంది. అవి సాధారణంగా చిన్నవే! కనుపాపలు మాత్రం నీలంగా, చంచలంగా వున్నవి. ఒకే స్థానంలో ఎక్కువకాలముండే స్వభావ మా పాపలకు లేదు. ఆమె పేరు మాయాదేవి నీలకంఠానికి బదులు, మాయాదేవి నీలాక్షి అని వుంటే ఎంతో బావుండేది.

“ఈ చిత్రం చాలా బాగుంది. దీన్ని అమ్మకానికి పెట్టారా?” మాయాదేవి నవ్వుతూ అడిగింది. ఆ చిరునవ్వులో పురుషుల్ని మోహింపచేసే శక్తి వున్నట్లు అశోక్ గ్రహించాడు.

“అవునండీ! నా నాలుగు చిత్రాలు కూడా అమ్మకానికి పెట్టినవే! మీరు మీకు కావలసినదాన్ని తీసుకోవచ్చు.”

“నాకు యిదే కావాలి. వీలుంటే ‘సంధ్యారాణి’ కూడా యివ్వండి. ‘పిచ్చిది’ అనే చిత్రం తాలూకు ఊహ చాలా పూర్తిగా వుంది. ఇక ‘స్వాతంత్ర్య బాటసారి’ కోసం ఎవరైనా కాంగ్రెసు ధనికులు ముందుకు రావచ్చు. ఇంతకూ ధర ఎంత చెప్పారు?”

మాయాదేవి విమర్శ అశోక్ తాకూరుకు కష్టం కలిగించింది. ఈమెకు ఒక్క చిత్రం కూడా అమ్మకూడదన్నంత కోపం వచ్చింది. కాని, అలా చేయడం అనుచితంగా వుంటుంది. తన వృత్తికే దెబ్బ తగులుతుందని ఆలోచించి- “నా చిత్రాలకు

నేను విలువకట్టలేను. కళను నెండినాణాలతో కొలవలేము కూడాను. కళాగ్రాహకులు యిచ్చినదానినే సంతోషంగా పుచ్చుకుంటాను. నిజమైన కళారసికులకు, నా కళద్వారా ఆనందం లభించినట్లయితే, వారు దాని విలువకట్టడంల్లో భిక్షావృత్తిని అవలంబించరని నా నమ్మకము.” అన్నాడు.

ఈ తీవ్రమైన వ్యంగ్యానికి మాయాదేవి దిగ్భ్రాంతు రాలైంది. అవమానంతో కేవలం “సరే” అన్నమాత్రం అస గలిగింది.

ఈ విధంగా ఆ చిత్రానికి అశోక్ తాకూర్ కు మూడు వందలరూపాయలు లభించినవి. ‘సంధ్యారాణి’కి రెండువందలు యివ్వడానికి సిద్ధపడింది. కాని, హిమాంశుసాబు బలవంతం చేసి దినేశ్ కాంగారు రెండువందలయూభై రూపాయలకు అమ్మాడు. ‘స్వతంత్ర బాటసారి’ చిత్రంకోసం, యిద్దరు గుజరాతీవర్తకులు పోల్ల దుకున్నారు. దాన్ని వాణ్ణో ఒకరికి మూడువందలకు అమ్మి, రెండోవారికికూడా వేరొకటి చిత్రించి యిస్తానని వొప్పుకున్నాడు. చూస్తూ చూస్తుండగానే ఒక మహారాష్ట్ర జాగీరుదారు ‘పిచ్చిడి’ అనే చిత్రాన్నికూడా కొనేశాడు. ఈరకంగా అశోక్ తాకూరుకు, యీ ప్రదర్శన వెయ్యిరూపాయలు సంపాదించిపెట్టింది. తన కృషికి తగిన ఫలితం లభించినందుకు అతని కెంతో సంతోషంకలిగింది.

వెళ్ళబోయేముందు మాయాదేవి అశోకునితో—“నాకు చిత్రాలంటే ఎంతో అభిరుచి. మీ ప్రతిభను చూచి, నా కెంతో సంతోషం కలిగింది. మీరు మంచిచిత్రాలు

వేసినట్లయితే నన్ను తప్పకుండా అడిగినూడండి. వీలుంటే నేనే కొంటాను” అన్నది.

“ప్రయత్నించిచూస్తాను.”

“ఇంకొక విషయం. మీరూ నేనూ ఒకేకళకు భక్తులం. వచ్చే శనివారంనాడు మీరు మాయింటికి భోజనానికి రాగలరా?”-మాయాదేవి వినయంగా చెప్పింది. ఆ వినయం మోక్షాంలో పడి అశోక్ గాకూరు కాదనలేకపోయాడు.

“శనివారంనాడా?”

“అవును, సర్కిగా ఎనిమిదిన్నర గంటలకు, అంటే మూడురోజుల శనివారం నన్నమాట. మీకు జ్ఞాపకంచేయడానికి ఆహ్వానపత్రం పంపుతాను మీరు నిశ్చింతగా వుండండి.”

అశోక్ ముఖంలో సమ్మతితాలూకు సూక్ష్మభావాల్ని మాయాదేవి తీక్షణదృష్టి పసిగట్టింది. అతని జవాబుకోసం ఎదురుచూడకుండానే నమస్కారంచేసి, తన సిల్క్ చీరను సరసరలాడిస్తూ వెళ్ళిపోయింది.

తన పనికంటే పరులపనుల్లో హిమాంశుబాబు ఎక్కువ ఆసక్తికలిగివుంటాడు. అది ఆయనస్వభావం. పరుగెత్తుకుని వచ్చి, వగర్చుతూ-“అభినందనలు, హృదయపూర్వకమైన అభినందనాలు, అశోక్ బాబూ! చేతికి మంచి వట్టచిక్కింది. అదృష్టం పగలపడింది. మాయాదేవి ఎవరిమీద అనురాగం చూపుతుందో, వారికి సుఖమే సుఖం! వట్టణంలోని సగం మంది రసికులైన యువకులు ఈమెవెనకే తిరుగుతూవుంటారు. ఆమె మాత్రం నీ వొక్కడి వెంటపడింది. అంతేనయ్యా అంతే! దీన్నే అదృష్టమంటారు- అదృష్టం! కాని చూడు బాబూ!

ఈ హిమాంశుబాబును మాత్రం మరిచిపోవద్దు, నీకు పరిచయం చేసిందికూడా నేనే ! ఒకవేళ రోజులు మారినట్లయితే జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ వుండు, బీదవాణ్ణి” అంటూ పగలబడి నవ్వాడు.

అదంతా ప్రేలాపననుకుని అశోక్ వాటిని లక్ష్యపెట్టలేదు. ఆ మాటల్లోని సాత్త్వికమైన అంతరార్థంవేపుకూడా ధ్యాసవుంచలేదు హిమాంశుబాబును ఒకప్రక్కకు తీసుకుని వెళ్ళి, ఆయనశ్రమకు తగ్గట్టుగా వందరూపాయల నోటును, ఆయనచేతిలో పెట్టి బయటికి వచ్చాడు.

2

“నేటిరాత్రి ఒకరింటికి విందుకు వెళ్ళాలి అబ్బుల్లా !”

“కాదుతీసుకురమ్మంటారా ?”

“అక్కర్లేదు. నాకోసం కాదు వస్తుంది.”

“మరి... ఏ ఏ బట్టలు...”

“సాధారణమైనవే ! లాల్చీ, పైజామా...”

“చిత్తం....”

“చూడు అబ్బుల్లా -”

“ఏమండీ-?”

“సంచారానికి బయలుదేరాలి.”

“ఏవేపు...?...ఎప్పుడు...?”

“మరీ అంత దూరంకాదులే ! మన ప్రాంతంలోనే ముఖ్యంగా సాత్పురాపర్వతాల్లో తిరగాలనుంది. పదిరోజుల్లో బయలుదేరాలి...ఏమంటావు ?”

“మంచిదేనండీ - ఎన్నిరోజులుంటారు?”

“రెండు మూడు నెలలు. పసంతముతువు అడవుల్లోనే గడపాలనుకొన్నాను.”

“అటువంటప్పుడు రంగుట్యూబులు కావాలి బాబూ! నీలం, ఆకుపచ్చ, నారింజరంగు ట్యూబులు పోయిన వారం లోనే ఆఖరై నవి. మబ్బురంగూ, పసుపుపచ్చ, బహుశా వున్నాయేమో చూస్తాను. కొంత కాన్వాస్, పిన్నులూ, చెక్కలుకూడా దగ్గరుంచుకోవడం మంచిది.”

“అవునవును. అవన్నీ సిద్ధంచేయి. పర్వతాల్లో చిత్ర లేఖనం చాలా బావుంటుంది. మరి బ్యాంకిలోంచి కొంత పైకం తీసుకొనవలసివస్తుందేమో!”

“అవునండీ! మొన్ననే వెయ్యిరూపాయలు జమకట్టించాను.”

“మంచిది. నేను నీ కేమీ చెప్పలేదు. అందువల్ల ఆ పైకంలో కొంత తాకట్టుపడ్తుంది జమవేయించావేమో ననుకొన్నాను.”

“బాబుగారూ..!” ఎంగో శ్రద్ధగా పిల్చాడు.

“ఏమిటి అబ్బుల్లా-?”

“కొన్ని బట్టలు కుట్టించుకుంటే బావుంటుంది. మూడేళ్ళ నుంచీ మీరేమీ కుట్టించుకోలేదు. ఒకటి రెండు సిల్కు సూట్లు కుట్టించుకుంటే...?”

“అంటే కావలసినన్ని బట్టలు లేవా అబ్బుల్లా? పని గడిచిపోతుంది కదా? అందులో సిల్కుంటే నా కంఠగా యివ్వలేదు.”

“బాబూ, పెద్దపెద్దవారిశృకు వెళ్లివస్తుంటారు. అటు వంటప్పుడు కొన్ని మంచిబట్టలు వుండాలికదా. విదేశీ సిల్కు అవుసరంలేకున్నా, ఖద్దరు సిల్కు మీకు యిష్టమేకదా? అదే తీసుకోండి! ఖద్దరుభాండారంలోనికి మంచి సరుకు వచ్చింది. నేను నిన్ననే చూచివచ్చాను.”

“సరేలే-”

“మరి మచ్చుకోసం తీసుకునిరమ్మంటారా?”

“అలాగే-”

“సరే బాబూ-” అబ్బుల్లా సంతోషంతో సలాంచేసి వెళ్ళిపోయాడు. కనుపించి, ఎంతసేపూ అశోక్ అతనివేపు చూస్తూవుండిపోయాడు. అతనికళ్ళలో స్నేహం, సాహసం కనుపిస్తోంది.

ఈ అబ్బుల్లా తన ఏకాకిజీవితంలో ఎంత మహత్తరమైన స్థానాన్ని ఆక్రమించానో, దాన్ని అశోక్ ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇప్పటికి ఏడుసంవత్సరాలనుంచీ, అతను తన నౌకరీలో వుంటున్నాడు. కాని, ఒక్కనాడుకూడా, జీతంపుచ్చుకునే నౌకరులాయజమానితో ప్రవర్తించలేదు. అతను అశోక్ యింట్లో అడుగు పెట్టినప్పటినుంచీ, ఎంతో జాగ్రత్తగా వుంటున్నాడు. నౌకరుకు యజమానికి మధ్య వుండే గౌరవాన్ని కాపాడుకోవడమే తన మొదటికర్తవ్యమనుకున్నాను.

అశోకుని మనస్సునూ, స్వభావాన్ని అతను బాగా అర్థంచేసుకుని, ఆయనయందు మంచి అభిమానంతో మెలిగేవాడు. ఎంత విశ్వాసం? ఎంత ఉదారం! డబ్బువిషయంలో

సమ్మోక్షముంటే అతన్నే చెప్పకోవాలి. తన యజమాని ఆరోగ్యం ఆనందంకోసం ఎన్నో ప్రయత్నాలుచేసేవాడు. అశోకుని మనసులోని ప్రతి చిన్నవిషయం అతనికి తెలుసు. ఆయన చెప్పకముందే, ఆయన యిష్టాయిష్టాలు పూర్తిచేసేవాడు. అన్నపానామల విషయంలో, మస్తువిషయంలో చివరకు అతని కళాభిరుచిలోకూడా, అద్భుల్లా క్షుణ్ణంగా తెలుసుకుని ఎంతో జాగ్రత్తగా మెలిగేవాడు.

అశోక్ తాకూరు తన భారమంతా యీ సృష్టసిమూట వొదిలిపెట్టి నిశ్చింతగావున్నాడు. అతను, తన నౌకరులంతా నాడే కాదు, తన సంరక్షకుడుకూడాను. ఈ జవాబుదారీని నిర్వహించడంలో అద్భుల్లాకుకూడా ఆనందకరమే!

అద్భుల్లావయసు సుమారు యాభై సంవత్సరాలుగల వచ్చు. తనను గౌరవించే యజమాని దొరికాడు. మిగిలిన తన జీవితమంతా యిక్కడే గడచాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. తనను నౌకరుగా పెట్టుకున్నవారు గొప్ప చిత్రకారుడనీ - వారి చిత్రాలు చూచేందుకూ, కొనుగోలుచేసేందుకు గొప్ప గొప్ప ఆఫీసర్లు, రాజులు, గౌరవకుటుంబీకులైన ఆడవామకూడా వస్తుంటారనీ అతను గర్వించేవాడు. తన యజమానిప్రతిష్ఠ కోజుకోజుకూ పెరగడమే అతనికి కావాలిసింది. అవును! అతని కింకార కోరిక వుంది. తన యజమాని వివాహంచేసుకుని, ఇంటికీ 'లక్ష్మి'ని తీసుకునిరావాలని. ఆ కోరిక యింతపెరికూ పూర్తికాలేదు.

అద్భుల్లా కొంచెం బక్కపలచగా వుంటాడు. పాదాలు అంత పొడుగు పొట్టిగా వుండవు. ఎప్పుడూ పళ్లు దొక్కా,

తెల్లని పైజామా, తెల్లని టోపీ పెట్టుకుని వుంటాడు. నడుము చుట్టూ ఎర్రని బెల్టూ, భుజంమీద డస్టుగుడ్డ ఎప్పుడూ వుంటాయి చిన్న గడ్డానికి రంగుపూయడం అతనికి సరదాగా వుంటుంది. అందువల్ల అతనిరంగు, కాషాయరంగుగా వుంటుంది. భుజాలు కొంచెం ముందుకు వంగిస్లుంటవి. అందు వల్ల కొంచెం గూనికూడా వున్నట్లు కనిపిస్తుంది. యజమానికి ధ్యానభంగంకాకుండా, ఎప్పుడూ మునివ్రేళ్ళమీద నడవడం అలవాటు. ఆయన ఆర్టిస్టు. ఆయన కళాముద్ర, ఏకాగ్రమైన భావాలూ, అక్షుణ్ణంగా వుంచడమే మహత్తరమైన విషయమని అత నెరుగును. అందువల్ల అతను గదిలోనికి ఛాయాప్రకాశంలా, నిశ్శబ్దంగా, నీరసంగా వచ్చి వెడుతుండేవాడు. ఒక వేళ అశోక్ ధ్యానముద్రలో వున్నప్పటికీ, అతని రాకపోకలు, ఆ నిశ్శబ్దవాతావరణంలోకూడా తన అంతర్దృష్టితో చూడ గలిగేవాడు. అశోకుని విశ్వాసాన్నిబట్టి ఆయనభావాల్ని గ్రహించే శక్తి అబ్బుల్లాకు వుంది. నోరు ఉపయోగించకుండానే యిద్దరికీ గంటలంతరబడి వ్యవహారం జరుగుతూవుంటుంది. కాని, ఆ ఆర్టిస్టుబంగళా, సుఖవాతావరణానికి ఎప్పుడూ భంగంకలిగేదికాదు.

అబ్బుల్లాను తన నౌకరని అశోక్ ఎప్పుడూ భావించలేదు. తన ఆత్మీయుడనీ, పూజ్యుడనీ, తెలివితేటలుగలవాడైనందున తన హితంకోరేవాడనీ, పాటుకుడనీ భావించేవాడు. అబ్బుల్లాను నమ్మినందుకు ఆయన కెప్పుడూ పశ్చాత్తాపంచెందే అనునది కలగలేదు. పైగా తన విశ్వాసంలో తన కెప్పుడూ అనిర్వచనీయమైన సుఖమే దొరికింది.

జీవితంలో అశోక్ తాకూడుకూడా వంటరిగాడే! తల్లి దండ్రులు తనకు తొందరగానే దూరమయ్యారు. కాని, వారు అతన్ని అసహాయునిగా వదిలిపెట్టలేదు. ఆ ఆర్థికబలంతోనే చిన్నతనంనుంచి, తనకు అభిరుచి వున్న కళను పొందడానికెంతో పరిశ్రమచేశాడు. మంచి మంచి చిత్రాలు చిత్రించడమే అతని ఏకైక లక్ష్యమైపోయింది బొంబాయి 'జె. జె. స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్'లో శిక్షణపొందాడు. ఎందుకంటే, ఆ వేపు అతనికి స్వాభావికమైన ప్రవృత్తివుంది. అతను చిత్రకళలో తగినంత ప్రావీణ్యం సంపాదించాడు.

ఆ తరువాత నూడు నాలుగు చిత్రకళాప్రదర్శనలు చూశాడు, వాటిలో ప్రదర్శించిన మంచి మంచి చిత్రాలు ఏకాగ్రతతో అధ్యయనంచేశాడు. ప్రాచీనకళను అభ్యాసంచేసుకునేందుకు అతను, నెలరోజులు అజంతాకు వెళ్ళి వున్నాడు. చిత్రకళకు సంబంధించిన మంచి మంచి నమూనాలు దొరికే ప్రతిచోటికీ వెళ్ళివచ్చేవాడు. ఇంత తిరిగాకకూడా, అతనివద్ద యింకా నాలుగైదువేలు మిగిలివున్నవి. వాటితో యూరప్ అంతా పర్యటించి, అక్కడి ఉత్తమచిత్రకళాఖండాల ఉత్కృష్ట నమూనాల్ని చూచాడు. మధ్యయురప్ లో అతను టస్కన్, వెనీషియన్ కళావిశారదుల చిత్రాల్ని అవలోకించాడు. రోమ్, ఫ్లోరెన్స్, వైన్నాలో అతను రాఫా ఎల్ మిశేల్ ఎంజులో, సక్కి, టిటియన్, లియనార్డోదావంచి మొదలైన చిత్రకారుల అమృతకళాకృతుల పొందర్యాన్ని పొనంచేశాడు. ఫ్రాన్సులో ఫ్రాన్స్ ఆర్ట్ గాలరీ, ఫ్రెంచి అకాడమీ లూవర్ ను దర్శించి అక్కడి కళోద్యానవనంలో కొన్నిరోజులు గడిపాడు. లండన్

శక్తి సర్ జోశునా రేనాల్డ్స్, కేంబ్రాండత్, ఫ్రెంచి కళా
కారుడు జాంబక్స్ హెనర్ నమూనాల్ని పరిశీలించాడు.

ఈ పర్యటనలో అతనికి మంచి మేలుకలిగింది. భిన్న
భిన్న దేశాల కళాకృతుల్లో యిమిడివున్న, కళాసార్వభౌమ
త్వాన్ని చూడగలిగాడు. అతను స్వదేశం తిరిగివచ్చాక, తన
ఉత్సాహం, అనుభూతి, ప్రేరణాసంపదలో అతనికి అభిప్రస్థి
కనుపించింది.

కళాతత్వాన్ని యింతగా హృదయంగమముచేసు
కున్నాక, తన కళామూలధనంలోని జ్ఞానం, అనుభవము, నిరీ
క్షణతాల్ను కొత్తపెట్టుబడిని కలిపి నాగపూరులో అతను
తనస్థిరనివాస మేర్పరచుకున్నాడు. చిత్రకళలో ఇంత ఏకా
గ్రతాధ్యయనంచేయాలనే నిరంతరసాధన ఫలితమేమిటా
ఎలా పోతుంది? అశోక్ రాకూరు చిత్రాలు యీ ప్రాంతం
లోనూ బయటకూడా అనేకమందిమెప్పు పొందాయి నాగ
పూరులో మిస్. దినేశ్ కాంగా, సారంగపురముషారాజా,
బొంబాయిమిల్లయజమాని వసన్ జీ ఖమ్జీ అతనికి ఆదరణీయ
మైన ఖాతాదారులు. తగిన విలువయివ్వడంలో నెనుకాడరు.
అంతేకాకుండా అతనిచిత్రాలు విడిగాకూడా కొనేవారు.
బొంబాయి ఫిల్ముకంపెనీవాగు మరికొన్ని చిత్రాలు కాలట్రాప్టు
చేసేవారు. ఈవిధంగా అశోక్ రాకూరుకు జీవనోపాధి ఎప్పుడూ
సమస్యగా పరిణమించలేదు.

అయితే ఒకటి! అశోక్ రాకూరు కాసుకులోబడి తన
కుంచెగంగును నులినంచేయలేదు. పెండినాణ్యాల ఆదేశంతో,
తన తూలికగణిని, నియమాబద్ధంచేయలేదు. అనుకున్నప్పుడే

చిశ్రీకర్ణ కుప్రకమించేవాడు. ఇష్టంలేనిసమయాల్లో నెయ్యి
రూపాయలిచ్చినా బొమ్మవేసేవాడుకాదు. డబ్బును తిరిగి
యిస్తూ—‘ఏమి చేయమంటారండీ ! నాలో అనుభూతి ఆవేశాల
కవోష్ణప్రవాహం, యింకీపోయింది ’ అనేవాడు.

అసలైన కళాభిలాషులు అశోక్ తాకూరుయొక్క యీ
ఆవేశాన్ని బాగా గ్రహించేవారు. అందుచేత బలవంతంచేసే
వాడుకారు. ఆవేశం పొంది పరవశైస్థినప్పుడు ఒక్కనెలలోనే
పది, పన్నెండు అందమైన చిత్రాలు ముగుసుగా చిత్రించగల
డనేది అందరికీ తెలిసిన విషయమే !

‘న్యూకాలనీపేట’లో, ఒక పెద్ద ఆవరణా, తోటతో
కూడివున్న, అందమైన బంగళాపై అంతస్తును అద్దెకుపుచ్చుకుని
అశోక్ తాకూరు తన నివాసం ఏర్పాటుచేసుకున్నాడు. బంగళా
అంత విశాలమైనదికాకపోయినా, వొంటరిగాడైన అతనికి
మంచి ఒనరుగావుంది. పడమటివైపున వున్న పెద్దహాలును
స్టూడియోగా చేసుకున్నాడు. మోటుకుకోసం రెండు తెల్లని
అద్దాలకిటికీలు తప్ప మిగిలినవన్నీ గరుకర్ణాలుబిగించారు. గోడ
లకు అందమైన పసుపుపచ్చని వార్నిష్ వేసివుంది. తలుపులకూ
కిటికీలకు లేత నీలిరంగుపరదాలు కట్టిబడివున్నవి. ఒకమూల
ఎత్తైనప్రదేశంలో రవీంద్రనాథటాగూరు పాలరాతివిగ్రహం,
రెండోమూల మహాత్మాగాంధీవిగ్రహం అంశంగా అమర్చారు.
మధ్యహాలులో మేజాబల్లమీదున్న పూలగుత్తి ఎప్పుడూ పరి
మళాన్ని పూవుంటుంది.

గదిలో అక్కడక్కడా పూలకుండీయా, పచ్చని
మొక్కలకుండీలు వున్నాయి. ఒక వేపు గోడమీదున్న కాన్వాస్

పరదామీద విశాలమైన సూర్యోదయచిత్రం చిత్రించివుంది. దానికి ముందుగా పెద్దస్థూలు ఒకటుంది. చిత్రంవేయించుకునే వ్యక్తి దానిమీద కూచుంటాడు. మిగిలిన గోడలమీద, ఇటాలియన్, ఫ్రెంచి చిత్రకారుఃఫోటోలు, తనఫోటోలు వున్నాయి.

స్టూడియోలో ఒకమూల ఒక స్ప్రింగ్ సోఫా, దానికి కుడిప్రక్కగా పడకకుర్చీ, ఎడమప్రక్కగా తిరిగేకుర్చీ వుంది. అశోక్ దానిలో కూర్చుని తను చిత్రించిన చిత్రాలను చూస్తూనో లేక కళ్ళుమూసుకుని ఊహలోకంలోనో నిమగ్నుడైవుంటాడు. బిరబిరలాడుతూ పైన పంకా తిరుగుతూ వుంటుంది. అది స్టూడియోనా లేక కళాసౌందర్యోద్యాన భూటికా అనిపిస్తుంది. అందులో ప్రవేశించి అశోక్ తాకూగు తన స్నాహల్లో సంపూర్ణంగా లీనమైపోతూవుంటాడు.

ఆ గదిముఖద్వారాని కానుకునే కూర్చునేగది వుంది. దాన్ని మూసివేసినప్పుడు స్టూడియో పూర్తిగా ఏకాంతమై పోతుంది. ఆ సమయానికి భంగంకలగరాదనీ, అబ్బుల్లా, మిగిలిన నౌకరులుకూడా దాని నలు తట్టనాడని ఆదేశింపబడ్డారు. అతని భాతాదారులుసైతం యీ నియమముచేత బయటినుంచే తిరిగిపోవలసివచ్చేది. కొంతమందికి కష్టంకలిగేది. కాని అశోక్ తాకూగు ఎవరినీ లక్ష్యంచేసేవాడుకాదు. కళాసాధనకు భంగం కలిగినప్పుడు తనకు మిగిలేదేమిటి? తన జీవితానికి సార్థకత ఏమిటనేవిషయంపై అతని నిర్ణయం స్థిరమైపోయింది.

అశోక్ హృదయం దయ, కరుణ, స్నేహసానుభూతులతో సంపూర్ణంగా నిండివుండేది. ఏకాంతవాసమే అతనికి ప్రియమైనది. నలుగురితో కలిసి మెలిసి తిరగడం అతనికి

సుతరాం యిష్టంవుండదు. అతని సౌమ్యమైన చూపులు సృష్టిలోని రమణీయతనూ, సుఖవిలాసాలేగాకుండా, ప్రపంచంలోని దుఃఖదారిద్ర్యాల్నికూడా అమితోత్కంఠతో అవలోకిస్తుంటుంది. సుఖంకన్నా దుఃఖమే అధికమని, సత్యంకన్నా అసత్యం మిన్న అనీ, న్యాయం, ప్రేమలకు బదులుగా అత్యాచారాలూ, తిరస్కారాలే ప్రపంచంలో ఎక్కువని అతను తెలుసుకున్నాడు. సమాజాన్ని యీ అవినీతినుండి పునరుద్ధరింపజేయడం, యీ ఘోరమైన అమానుషాన్ని అంతమొందించడం అత్యవసరమని అతను భావించాడు. అది జరగనినాడు ప్రపంచం సుఖశాంతిలతో తులతూగే రామరాజ్యం కానేరదని అతనివాదన!

ప్రతి కళాకారుడూ—అతను కవిగాని, చిత్రకారుడుగాని, శిల్పిగాని, నటకుడుగాని, మరెవరైనా సరే యిటువంటి కలలే కంటుంటాడు. సంస్కారంతో వికసించిన అతని ఆత్మ, విశ్వంలోని ఉన్నతమైన ఆత్మతో సమరసమై, సృష్టిలోని అంతిమ సత్యాన్ని ఆకళింపుచేసుకుంటుంది. అందువల్ల అతనికి రాబోవు అవకాశాన్ని చీల్చుకుని, దానిలో దాగివున్న భవిష్యత్తునూ, అందు తనకు ప్రాప్తించే స్థానం మొదలగుసవి వ్రాపించే దృష్టి అతనికి లభ్యమవుతుంది. కళాకారుడు తన యీ స్వప్నంమీద ఎంతో విశ్వాసం, శ్రద్ధా కలిగివుంటాడు. అంతేగాకుండా, ఆ స్వప్నమే అతని ప్రేరణ, అనుభూతుల ప్రవాహమవుతూ వుంటుంది.

విద్యుద్వెలుగులో అద్దంముందు నిలబడి చొక్కాకు గుండ్లీలు తగిలిస్తున్న సమయంలో మాయాదేవి నీలకంఠ కాను

హారన్ మోగిస్తూ ఆపరణలో ప్రవేశించింది. తనకొరకు కానుక వచ్చిందనే సంగతి అబ్దుల్లా వచ్చి చెప్పాడు.

3

మాయా దేవి మెట్లమీదకు ఎదురొచ్చి అశోకునికి స్వాగతం పలికింది. 'రండి, రండి; యిప్పటికి నా మనసు కుదుట పడింది. కానుక ఖాళీగా మరలవలసిన స్తుందేమోనని ఆఖరి క్షణంపరకూ భయపడుతూనే వున్నాను.'

'ఎందుకూ?వస్తానని మాటయిచ్చినప్పుడు తప్పు కుండా వస్తాను. యీ మాత్రం విశ్వాసముంచండి'

'విశ్వసించడమా? మీబోటి ఆర్టిస్టులను ఎలా నమ్మాలో చెప్పండి? ఈ సమయంలో బాబుగారి ఆలోచనోత్సాహం పరభృతౌక్కుతోంది. స్టూడియోలో వున్నారని చెప్పి పంపుతారు. అటువంటప్పుడు ఉపాయ మేముంటుందో చెప్పండి?'

అశోక్ నవ్వి అన్నాడు - 'అవునవును! అస్పృహపడు అలానే జరుగుతూవుంటుంది. కాని, అది నెపంకాదు, నిజమే.'

'ఏమో!' మాయా దేవి పెరికితనంగా నవ్వుతూ అన్నది.

తన అతిథుల్ని ఎలా సంతోషపెట్టాలో, ఆ కళ పూర్తిగా మాయా దేవికి తెలుసునని అశోక్ గ్రహించాడు. తనింటికి • రావడానికి సందేహిస్తున్నాడని మాయా దేవికి తెలుసు. అందువల్ల ఆమె అతన్ని అనురక్తునిగా చేసుకోవటానికి, అతనిస్నేహాన్ని సంపాదించటానికి విశేషంగా ప్రయత్నిస్తోంది.

మాయాదేవి నీలకంఠ పట్టణంలో సామాజికంగా ఎంతో ఉన్నతస్థానంలో వుంది ధనవంతుడైన తండ్రికి వ్యక్త ప్రణాళిక. అంతకుమించిన ధనవంతుడైన జమీందారుతో వివాహమైంది. కాని, రెండేళ్ళకే, భర్త ఆమెను సంతాన హీనంగా, లక్ష్మీకటాక్షాన్ని ఆమెకు వప్పగించి, వొంటరిగా వదిలిపెట్టి పరమపదించాడు. రెండుప్రక్కలనుంచీ ఆమెకు సంపద లభించింది. జమీందారీయేగాకుండా, ఒక్క నాగ పూరులోనే ఎక్కువ అద్దెలువచ్చే ఆరు బంగళాలూ, అయిదు పెద్ద పెద్ద షేడలూ ఆమెకున్నవి. బట్ట మిల్లుల్లో, బొగ్గుగనుల్లో, రైల్వేలలో పెన్సిల్లో ఆమెకు షేర్లు వున్నవి. అందుచేత ఆమెకు 'ధనాని కేమీ కొదువ లేదు. అందులో అనుభవించేది ఒక్కరై! భర్తమృత్యువు ఆమెను విశేషంగా గుఱిఖపెట్టినట్లు ఎవరూ పూహించలేదు. అసలు వారిద్దరికీ సరిపడదని చాటుమాటైన అంతా అనుకునేవారు.

ఆమెరూపాన్నీ, అంతకు మించిన ఆమెభాగ్యాన్నీ చూచి, కొంతమంది రసకులైన సభ్యయువకులు సనాతన రీతి రివాజాలకు స్వస్తిచెప్పి, సమాజంయెదుటనే విధవావివాహం చేసుకుంటాయనే ఆదర్శాన్ని తెలియబరచి, తమ యీ లక్ష్యం కోసం సమాజం విధించే అన్ని అన్యాయాల్ని, అత్యాచారాల్ని తాము సహించేందుకు సిద్ధంగావున్నామని చెప్పారు. కాని మాయాదేవి ఈ ఆదర్శవంతులైన యువకులకు తన కృతజ్ఞత తెలియజేయలేదు. నీక్షణమైన బుద్ధి, వ్యవహార జ్ఞానము కలిగివున్నదవటంచేత తన అంతరాత్మను సంపూర్ణంగా అర్థంచేసుకున్నదనడంచేత, తనకు దేనిలో మెలుపుందో, అది

బాగా తెలుసుకుంది. 'మేలు' అనడంకంటే, తనకు 'సుఖం' వున్నదానినని అనడం బావుంటుంది.

మాయాదేవికి జీవితంలో భోగ-విలాసం, ఆనందం తప్ప, యింకొక ఆసక్తివున్నట్లు ఎవరికీ కనిపించదు. సమాజంలో ఘనతను చాటించుకునేందుకు, మహిళామండలి, సేవాసమితి, ఉపాన్యక్ష్ బ్, క్రైండ్సులాడ్జి ఆసుపత్రి మొదలైన కమిటీలలో మెంబర్లైంది. చందాలు, విరాళాలు యివ్వడంతప్ప ఆమెకు వాటితో పనిలేదు. చందాలయివ్వటానికి ఆమెవద్ద కావలసినంత డబ్బు వుంది. విరాళం దొరుకుతుందనే ఆశతో కొన్ని ఊరుపేరులేని సంస్థలు ఆమెను తమ రుభలకు, సమ్మేళనాలకు ఏ అధ్యక్షురాలిగానో, కార్యదర్శిగానో ఆహ్వానించే వారు. మాయాదేవికి పేరుప్రతిష్టలు కావాలి. సంస్థలకు ధనం కావాలి. అందుచేత యిటువంటి కార్యక్రమాలు ఎడతెరిపి లేకుండా వుంటాయి అంతేకాకుండా? ఆమె రకరకాల క్లబ్బులలో మెంబరుగా వుంటుంది. అక్కడి సమావేశాలకు హాజరై సగొప్పగొప్ప ఆఫీసర్లను తనింటికి విందు కాహ్వానించి, తను వారింటికి విందుకు వెళుతుండేది. ఆయా సందర్భాలలో అప్పుడప్పుడూ ఆమెఫోటోలు పత్రికల్లో పడుతూవుండేవి.

"సివిల్ లైన్"లో విశాలమైన సుందరమయిన బంగళా వుంది మంచి ఫర్నిచరు, రేడియో, టివాచీలు, చిత్రాలు, శిల్పమూర్తులు, ఆహారసామగ్రి, రెండు కొత్తజైన కాదులూ, అనంతమైన సౌభాగ్యం, సౌందర్యం, యవ్వనవసంతమే కాకుండా, సమాజంలో మంచి పలుకుబడికూడా వుంది. ఇంకేం కావాలి జీవితానికి? ఏటస్నిటికీ మించినది ఆమెను

అదుపులో పెట్టేవారు లేకపోవడమే! ఏ ఆచరణయితే, ఒక
బీదరాలి జీవితంలో, లోకాపవాదుల కారిత్యత, నీక్షణమైన
సమాజకుత్సితముల కారణంగా ఆత్మహత్యతప్ప యింకొక
మార్గం వుండదో- అనువంటి ఆచరణే ధననైభోవోన్నతి
కారణంగా మాయాదేవి జీవితంలో సుసంస్కారమనే
పేరుతో వ్యవహరింపబడుతోంది.

మాయాదేవి విషయంలో కొంతవరకు అశోకాథాకూఠ
వినేవున్నాడు. అందువల్ల ఆమెయం దతనికి నుంచి అభిప్రాయం
కలుగలేదు. అతను 'కళ' అనే చిన్నప్రపంచంలో మునిగి
వున్నాడు సామాజిక ఆచారవ్యవహారాలపట్ల అతని కభిరుచి
గానీ, వినియోగించేందుకు కాలంగానీ లేదు. మాయాదేవితో
యింతవరకూ ఏవిధమైన స్నేహసంపర్కా లుంచుకోకుండా
వుండటాని కిదే కారణం కావచ్చు. ఇప్పు డేప్పడిన సంప
ర్కాన్ని మఃన్ముందు యిలానే కొనసాగిద్దామనే ఉద్దేశ్యం
కూడా లేదు. అసభ్యత, కళంకాలనుంచి తనను తాను రక్షించు
కోవాలనుకుంటున్నాడు ఈ కొత్తపరిచయ పురస్కారంనుండి
ప్రక్కకు తప్పుకుందామనుకుంటున్నాడు. ఎందుకంటే, తనకూ
ఈ విలాసప్రియురాలికి పొత్తు లేదని అతని అంతరాత్మ ఏమూల
నుండో ప్రబోధిస్తోంది. అందువల్ల ఆమెయం దాతని
స్నేహంలో సత్యం లేదు. అవును! అతను చిత్రకారుడు.
చిత్రాలు గీస్తుంటాడు. మాయాదేవి వాటిని కొంటూ
వుంటుంది. అతను న్యాపారి, ఆమె భాతాదారు.

కాని, మాయాదేవిమనసులో దీనికి విరుద్ధమైన ఆలో
చనలు చెలరేగుతున్నవి. ఆమెకళ్ళకు అశోకాథాకూఠ

పరిపూర్ణముగా కనుపించాడు. ఆమె ఎలాగైనా అతన్ని పొందాలని ఆశిస్తోంది. ఆమె చాలా వ్యూధలగలది. ఆమె కోరిన వస్తువు అది కాదైనా, చిత్రమైనా, చీరైనా, పురుషుడైనా,—దాన్ని పొందటానికి తనకున్న శక్తినంతా ఎదుర్కొని దాన్ని పొందితీరుతుంది. ఆమె యింతవరకూ అపజయమంటూ ఎరుగనే ఎరుగదు. అవును! ఆమె అశోకుని పొందాలంటే తన ప్రవర్తనలో మార్పురావాలి. ఎందుకంటే, అతను మిగిలిన పురుషులకన్నా భిన్నమైన ప్రకృతిగలవాడు. తన రూప జ్వాలలో మిడుతలా పడేవాడుకాదు పైగా అతను కొంత అసహ్యించుకుంటున్నట్లు కనిపిస్తోంది అతనితో వ్యవహరించేటప్పుడు బాగ్ర తపడవలసిందే!

ఇద్దరూ డ్రాయింగురూంలో సోఫామీద కూర్చున్నాక అశోక్ అడిగాడు— “యింకెవరూ రావడంలేదా?”

“లేదండీ! అలా నచ్చినట్లయితే మీ సెషన్ లో యింత శ్రద్ధ ఎలా చూపించగలుగుతాను చెప్పండి? మిమ్మల్ని పిలిచిన కారణంగానే, నేటి సాయంత్రం ఏమీ ప్రోగ్రాం వేసుకోలేదు.”

“ధన్యవాదాలు. కాని, నాకోసం మీ రలా చేసినందుకు నేను చాలా విచారిస్తున్నాను.”

“నా కా విచారంలేదు. ఆనందంగా వుంది. ఇనంతా మీకోసం కాదు, నాకోసం ఏర్పాటుచేశాను.”

ఈమాట విని అశోక్ సంతోషించాడు. కాని, ఈ పదాలలో ప్రతిధ్వనించే సూక్ష్మార్థం అతనికి బాగుండలేదనిపించింది. ఈ అయిష్టతకు తోడు మాయాదేవి అంగూపంగా

తేని కృత్రిమాంకారం మరింత కలవరపరచింది. తళతళలాడే భూషణాల మెరుపేకాకండా, దట్టంగా పట్టించిన లిప్స్టిక్, కళ్ళకాటుకా, ఫేస్ పౌడరు, త కురాసిన సుపానసనూనె, సెంటూ మొదలైన ఉపకరణాలతో మాయాదేవి తన నాజూకైన కోమలదేహంచుట్టూ ఉన్నాదన్నైన వాతావరణం కల్పించడంలో ఏమాత్రం అశ్రద్ధచేయలేదు. కాని అశోకుని విషయం వేరు. ఏ ఆకర్షణ మగవాళ్ళను మత్తులో ముంచి లేవనెత్తగలదో, అటువంటి ఆకర్షణ అతనికి అయిష్టంగా వుంటుంది. మాయాదేవిని చూస్తుంటే అతని కెలాగో అని పించింది.

అత నొక లావణ్యవతి మోహప్రభావంనుంచి తనను తాను దూరంగా వుంచగల నిగ్రహపురుషోత్తముడుకా ఉండేది నిజమే! కాని ఎక్కడైతే, అతనికి కుత్రిమము, అనాత్మీయత, తన హృదయంలోని చిరంతన సంస్కారాలకు హానికలిగించే విగా కనిపిస్తాయో, ఎంత ప్రయత్నించినా తన హృదయం అటు ఆకర్షింపబడకపోవడంకూడా నిజమే. కాని, అతను తన మనసులోని భావాలకు బయటికి కనుపించనీయలేదు. తన మనసును ప్రసన్నంగానే వుంచుకున్నాడు.

తళతళమెరుస్తున్న జెల్లెకోటు ధరించిన వంటవాడు పరదాను తొలగించుకుని అతినినయంగా లోపలికి వచ్చి. “భోజనం తయారయ్యింది”దని చెప్పాడు.

డిన్నరు టేబులు దగ్గర కూర్చునేముందు, మాయాదేవి ఎదురుగావున్న గోడవైపు ప్రేలితో చూపించి- “అదేమిటో చూడండి!” అన్నది.

అది తను చిత్రించిన ‘ప్రణయజంట’ చిత్రమే! ఆ ప్రదర్శనలో ఆమె కొన్నది.

అశోక్ కేవలం చిరునవ్వునవ్వి పూలకున్నాడు.

“ఆ ప్రదేశంలో యింతకుముందు ఏ చిత్రంవుండేదో ఎరుగుదురా? ప్రసిద్ధ కళావేత్త ‘రాఫాఎల్’ చిత్రించిన ట్రాన్స్ఫిగరేషన్! ఆ చిత్రాన్ని తొలగించి, మీ చిత్రాన్నక్కడ అమర్చాను.” మాయాదేవి సగర్వంగా చెప్పింది.

“ప్రపంచప్రసిద్ధులైన కళాకారులను మీ రెండు కీవిధంగా అవమానిస్తున్నారా?” కొద్దిగా క్షుల్బుడై అశోక్ తాకూర్ అడిగాడు.

“కాదు. యిది అవమానం కాదు. నేను బహిష్కరించిన కళాకారులను అభిమానిస్తున్నాను.” కొంచెం మౌనం చలించకండా మాయాదేవి తన జగన్మోహనవీక్షణాల్ని అతనిమీదకు ప్రసరింపజేసింది.

భోజనాబ్జయముందు కూర్చున్నాడు. టేబులునుధ్యోగోగ్రీకుదేవత వీనస్ పాటరాతి నగ్నప్రతిమ చేతిలో అగమవత్సరాలు వెలుగుతున్నాయి. దానిచుట్టూ వుంచిన పూలకుత్తెలవీర్పాయి చూస్తుంటే, ఆ గ్రీకుదేవి ఏదో నందనోద్యానవనంలో విహరిస్తున్నట్లుంది. ఈ దృశ్యం అశోకునిమనస్సును ఆకర్షించిందనే

సంగతి మాయాదేవి వెంటనే పసిగట్టింది ఆ మెకూడా లోలోపలే సంతోషించింది.

భోజనాలు మొదలుపెట్టాక మాయాదేవి ప్రారంభించింది. “మీ కళలాంటి అనుపమకళను నే నీ దేశంలో ఎక్కడా చూడలేదు. నే నెంతో దూరం తిరిగి చూశాను కొంతమంది చిత్రకారుల చిత్రాల్ని కూడా చూశాను. కాని మీకు సాటివా రెవ్వరినీ చూడలేదు. మీ కళ నాకు చాలా ప్రിയమైనది.”

ఈ ఆఖరివాక్యం ‘తన కళ ప్రിയమైనదా? లేక కళా కారుడు ప్రിയమైనవాడా?’ అన్నంత వ్యంగ్యంగా పలికింది. అశోక్కు సంతోషం కలుగకపోలేదు. పొగడ్తలు వినడానికి అలవాటుపడిపోయాడు కనుక, అత నా మాటలకు సంతోషించనూలేదు, విచారించనూలేదు. ప్రస్తుతం సమాజశిష్టాచారంతప్ప వాటికి ముఖ్యమైన విలువకూడా లేదు. అత నేమీ మాట్లాడకుండా తలొంచుకుని తింటున్నాడు.

మేజామీద, భోజనాలసామాగ్రి అంతా వెండిదే! వాటి తయారూ, డిజయినులు చూస్తుంటే, మాయాదేవి సౌందర్యపిపాసి అని తెలుస్తోంది. ఆ సమయంలో అశోక్ చుట్టూ, వైభవమూ, విలాసవాతావరణం ఆవరించి వున్నది. కాని ఇటువంటి వాతావరణం సారంగపుర మహారాజు మహల్లోను, బొంబాయిలో ధనవంతులభవనాల్లోనూ చూసి వున్నందువల్ల, వాటి ప్రభావం అతనిమీద పడలేదు. అసలు యిటువంటి వస్తువులు అత న్నేప్పడూ ఆకర్షించలేదు. రంగు రంగుల పిద్యుద్దీపాలు, ముఖమల్ చిత్నకలబళులకంటే, నిర్భ

లాకాశంలో తళతళలాడే నక్షత్రాలు, సచ్చనిగడ్డితో కప్పబడిన నైసర్గికరూపమంటే అతని కెంతో ప్రీతి!

ఇంతవరకు అశోక్ ఎక్కువగా మాట్లాడలేదు. అతన్ని మాట్లాడే నికీ దించాలని మాయూదేవి ప్రారంభించింది. మీరింత అందమైన కళను ఎక్కడ నేర్చుకున్నారు? బొంబాయి ఆర్ట్స్ స్కూలులోనేనా? మీ చిత్రాలు సజీవంగా కనిపిస్తాయ్”

“బొంబాయి ఆర్ట్స్ స్కూలులో వున్నాను. కాని, స్కూలులో నేర్చుకుంటే మాత్రాన కళ నేర్చుకునేది కాదు. అక్కడ నేర్చుకునేదంతా కళాతంత్రమే! కళాత్మక దర్శించే దుకు యింకొక శాస్త్రం వెళ్ళిపోసివుంది. అదే జీవితశాస్త్రం. రమణీయమైన ప్రకృతివిద్యామందిరమదే! అనుసరించే సౌందర్యంతో కూడిన ప్రకృతిసంపర్కంలో కలిగే అనుభూతే కళాప్రేరణ. అదే జీవితప్రవాహం!”

“నేనుకూడా ప్రకృతిసౌందర్యంతో తలతూగే ప్రదేశాలు ఎన్నో తిరిగాను. కాశ్మీర్, డార్జిలింగ్, గోవా, నీలగిరి మొదలైనవే కాకుండా అందమైన పర్వతాలూ, నదులూ, సెలయేర్లూ, ఉద్యానవనాలూ చూచాను. కాని, మీ రన్న ఆ అనుభూతి, ప్రేరణ నా కెన్నడూ కలుగలేదు. ఆ ప్రదేశాలను మంచి మంచి చిత్రకారులు చిత్రించినప్పుడు, అవి నా డ్రాయింగురూంలో ఎంతో శోభాయమానంగా కనిపిస్తుంటాయి.”

“మీ రసలు కాశ్మీర్, డార్జిలింగ్ ఎందుకు వెళ్ళిపోవచ్చిందో అక్కడి ప్రకృతిసిద్ధమైన సౌందర్యం, వాటి పలుపు

మిమ్మల్ని ఆకర్షించినందువల్ల కాదనుకుంటాను. సామాజిక
వార్తాలాపాల్లో కాశ్మీరు, డాబ్బిలింగ్ ల విషయం ప్రస్తావించడం,
ప్రస్తుతకాలంలో సభ్యతా సంస్కారమని అనుకుంటున్నారు.
అక్కడి చిత్రాలు కొన్ని మీ భవనంలో ప్రదర్శించడం,
మీ కళాభిరుచిని తెలియచేస్తుందని మీ మిత్రులెవ్వరైనా
చెప్పినందువల్ల అక్కడికి వెళ్ళివుంటారేమో! ఏ సౌందర్యం,
ఏ ఆనందం మన హృదయాల్లో పుండదో, ఏ సత్యం మన
మనసులో తిష్టవేసుకుని కూచుంటుందో, దాన్ని మనం
హిమాలయపర్వతకందరాల్లో, కాశ్మీరు ప్రకృతిఉద్యాన
వనాల్లో ఎంత వెదికినా దొరకదు. ఎప్పుడూ లభించదు. ఇక
గోడలమీద ప్రేలాడదీసిన చిత్రాలు, మూర్తులవిషయంలో
చెప్పాలంటే, దాని వెనక అస్సలైన కళాదృష్టి లేదు. కేవలం
అందమైన ప్రతివస్తువుమీదా తమ కథికారంపుండవి, మాన
వులు తమ క్షుదను తృప్తిపరచుకోవడానికే అవుతుంది.
ఒకవేళ ఆ అందమైనవస్తువు యింకొకరిదగ్గర చూచినప్పుడు
ఈర్ష్యకూడా కలుగుతుంది. అదే మనదగ్గరుంటే, అభి
మానంగా వుంటుంది. ఇటువంటిదానిని కళయందున్న నిర్మ
లానురాగమని అనలేము.”

విషయం సరళంగా, తేట తెల్లంగానే వుంది. ఆ మాటలు
తనలాటివాళ్ళని ఉద్దేవించి అన్నవేనని మాయాదేవి వెంటనే
గ్రహించింది. అందుకని కొంచెం కోపంకూడా కలిగింది,
కాని, యింతవరకు యింత సరళంగా ముక్కుకునూటిగా
చెప్పేవారెవరూ ఆ మెకు తటస్థించలేదు. అందరూ తన వయ్యా
రాన్ని ప్రశంసించేవారే! అర్థంవున్నా లేకపోయినా పోగిడే

వారు. అందువల్ల ఆమె సంతోషించినా, కృత్రిమమైన ఆ పొగడ్తలకు విసుగుకూడా కలిగేది. అందువల్ల అయిష్టంతో కూడిన ఆశోకుని నాక్యాలకుకూడా, ఆమెకు ఓ విచిత్రమైన సుఖమే కలిగింది. కాని, ఆ మరుక్షణంలోనే ఆమె అహంభావం మేలుకుంది.

కొంచెం ఆవేశంతో అడిగింది- “మాకు కళయం దనురాగమూ, అభిరుచీ లేవని మీరెలా చెప్పగలరు? మేము ఎప్పుడూ అందమైన వస్తువుల్నే కొంటుంటాము. మా గోడల మీద సినిమాపోస్టర్లుగాని, రైల్వేప్రకటనలుగాని అంటించడం లేదుకదా?”

“మీరు మీయింటిని హోటలుగానో, ధర్మశత్రం గానో పరివర్తనం చేయదలుచుకోలేదు గనుక అలాచేస్తారు. కాని, అసలు సమస్య అది కాదు. అసలుది కళాదృష్టితో కూడినది. దాన్ని బాహ్యోపకరణాలతోనూ, వాతావరణంతోనూ పొందలేము. మనహృదయంతో, ఆత్మ అంతఃకరణాలతో దానికి సంబంధంవుంది. ఒకవేళ యీ భగవంతుని చేత నిర్మించబడిన అందమైన విశ్వంమీద మనకు అనురాగం లేకుంటే, మనం కళాత్మక ఆత్మను పొందలేము. దాని, నిర్మలమైన ఆనందాన్ని చేజిక్కించుకోలేము. ఇది కళాకారులకూ, కొనుగోలుదారులకూ వర్తిస్తుంది. ఒకవేళ కళాకారుని హృదయంలో యీ సృజనాప్రేమ లేనప్పుడు, అతని చిత్రాల్లో సజీవత్వంగాని, సౌందర్యంగాని వుండవు. ఒకవేళ కొనుగోలుదారు హృదయంలో యిది లోపించినప్పుడు అతనికి రంగూ, కాన్వాస్ ముద్రణతో శాశ్వతమైన నిర్మలానందం దొరకదు.

మొదట దాన్ని చూచి సంతోషిస్తాడు. కాని పిల్లవాడు 'కొత్త బొమ్మ'ను పొంది, ప్రాద్దస్తమానం దానితో ఆడుకుని చివరకు విసుగెత్తి దాన్ని కంటికి కనుపించకుండా ఒక మూలకు విసరి వేసివేస్తాడు, — కొంచెం సేపట్లోనే అది నిర్జీవమై నదని తెలుసుకుని పారవేస్తాడు."

"అటువంటప్పుడు ఈ కళావృత్తిని పొందామంటే ఏమి చేయాలంటారు?"

"మనం జీవితాన్ని ప్రేమించడం నేర్చుకోవాలి. మన వ్యక్తిగత స్వార్థ సుఖవ్యసనాల జీవితాన్ని కాదు. సమాజ జీవితాన్ని, ప్రకృతి జీవితాన్ని, సజీవమైన జీవితాన్ని మాత్రమే ప్రేమించడం నేర్చుకోవాలి. జీవితంలోని సుఖముఖాలు, కోలాహలం, కలహాలు సహజమైన ప్రకృతినుంచి పారిపోయి, జీవితంనుండి విముఖులై, ఆ జీవితానికి ద్రోహంచేసుకుని, పారిరాతి నిర్జీవప్రతిమలను, రంగూ కాన్వాస్ మిశ్రణను, గ్రాను ఫోనురికార్డు సంగీతాన్ని ఆశ్రయించకూడదు. దానివల్ల క్షణికమైన ఆనందం, సుఖశాంతులు దొరకడమే తప్ప, అజాత్రయం మనకు దొరకనే దొరకదు. మనం ప్రకృతిలోని దైవికమైన సౌందర్యానుంచి విడదీయజాలని వనశ్రీచెరువునుంచి పారిపోయి, కృత్రిమ రంగుల శరణుపొందాలని చూస్తున్నాము. మానవరూపంలోని సజీవమూర్తులను వదిలిపెట్టి, రాతి ప్రతిమలకై పరుగుతీస్తున్నాము. కోయిలచాటసూ, సెలయేకి కలకలనినానాలకు విముఖులమై, బాజాధజంత్రి మారు పాటల్లో ఆనందాన్ని వెదకుతూ తిరుగుతున్నాం. ఈవిధంగా నిర్మలానందం దొరుకుతుందేమో మీరే చెప్పండి?"

“ఐతే, ఈ చిత్రాలకూ, శిల్పమూర్తులకూ, సంగీతానికీ అర్థమేమీ లేదా? ఒకవేళ అలాగై నప్పుడు, మీబోటి చిత్రకారుల ప్రయోజనమేమిటి? వారిని ప్రోత్సహించినందుచుల్లా లాభమేమిటి?”

“అవును! ఈ చిత్రాలకూ, శిల్పమూర్తులకూ, గీతాలకు అర్థంలేకపోలేదు. ప్రయోజనంకూడా వుంది. కాని ఒక పరిమితివరకే! విశ్వంలోని అచుపమసౌందర్యం తిలకించడానికి, మీ కళ్ళను తెరిపించడమే దాని ప్రయోజనం. ఆ సౌందర్యదృష్టి, కళాదృష్టి మీకు అలవడినప్పిమ్మట, వాటి పని ముగిసిపోతుంది. ఆ తరువాత మీ కళ్ళు, యీ నవీనశక్తిని పొంది స్వయంగా సృష్టిలోని అభిరామసౌందర్యరాశిలో తన ఆనందకర వస్తువుల వెదుకుతూ, వాటిని నిరంతరం పొందుతూవుంటాయి. అపైన శాశ్వతానందపు కోశాగారాలతలుపులు వాటంటటవే తెరచుకుంటాయి. చిత్రాలకూ, కళావస్తువులకు యింతకు మించిన ప్రయోజనమేమీ లేదు. చిత్రం ప్రాకృతికసౌందర్యం పొందాలని, రాతిప్రతిమలు సజీవమానవత్వాన్ని పొందాలని, కృత్రిమ వాయిద్యసంగీతం నభోమండలంలోని ప్రకృతి సంగీత స్థాయిని పరిగ్రహించాలనే ప్రయత్నం జరిగినట్టయితే పతంగం చంద్రుణ్ణి పట్టుకొనడానికి ప్రయత్నించినట్లే పరిహాసాస్పదమై పోతుంది. ఇది కళయొక్క అనధికారయత్నం! దాన్ని అవమానించినట్లే! నే నేదో మంచిచిత్రాన్ని చిత్రిస్తున్నానుకదా! నేనుకూడా సృష్టికర్తకు సమానమైనవాణ్ణి చాటుకుంటే, అది అహంకారం కాక మరేమవుతుంది? నేను స్వతహాగా విశ్వ సత్యం శివం, సుందరాన్ని చూచి దా! లో యిమిడివున్న

సూక్ష్మాతీసూక్ష్మమైన కాంతిని పరికించేందుకు ప్రయత్నించి. వీలుంటే ఆ కాంతిని ప్రజలకు చూపిద్దామను, కుంటున్నాను. ఒకవేళ నా అనుభూతే నిజమై, నా దృష్టిలో దోషింతేకాండావుంటే, నేనా త్రిగుణాత్మక సౌందర్యదర్శనాన్ని మాత్రమే ప్రజలకు చెప్పగలుగుతాను. ఒకవేళ అలా చేయలేకపోతే, నా కళకూ, రంగుకూ, కుంచెకు అసలు విలువే వుండదు. నేను కళాకానుణ్ణి కాకుండా కేవలం అద్దకపుపనివాడి నవుతాను.”

ఇదంతా అశోక్ ఆవేశంలో అనేశాడు. ఒక్కొక్క శబ్దం అతని ఆంతర్యంలోంచి బయటికి వచ్చింది. ఎందుకంటే, అతను చెప్పేదానిలో అతని కంఠ శ్రద్ధవుంది. మాయాదేవి మీద యీ నిశితసత్యవాక్ప్రభావం బాగా పడింది ఆమె తన కృత్రిమాభినయాన్ని మరిచిపోయి, ఏకాగ్రతతో అతని మాటలు వింటోంది. అంతా చెప్పాక, తను ఆవేశంలో చడినట్లు గ్రహించుకుని, అదంత శిష్టాచారంకాదని సిగ్గుపడి, “ఏదో ఉపన్యాసంయివ్వడానికి వచ్చినవాడిలా వాగినందుకు క్షమించండి ” అన్నాడు

ఆ సిగ్గు, సవినయమైన చిరునవ్వు, మాయాదేవికి ప్రేమమయమైనవిగా కనుపించాయి. ఆమె వెంటనే అంది. “కాదుకాదు. మీమాటల్ని ఎంతో శ్రద్ధగా వింటున్నాను. కళాసాధనాధ్యయనంలో ఈవిధంగా తన్మయంచెందే కళాకారుల నెవరినీ చూడలేదు. మీరు సంకోచించకుండా చెప్పండి. నా కెంతో ఆనందంగావుంది. కాని ఇదేమిటి!

మీరు మాట్లాడుతూనే వున్నాను, కాని, ఏమీ తివలేను, తీసుకోండి. ఈ రసగుల్లా తీసుకోండి.”

మాయాదేవి అన్నమాట నిజమే! కృత్రిమ మేమీ లేదు కాని, యిప్పు డతని మాటలప్రవాహానికి అంతరాయం కలిగింది, అందువల్ల మెదలకుండా తింటున్నాడు. ఈ సీశ్వ బ్దాన్ని భంగపరిచేందుకు మాయాదేవి-“కళనుగురించి నేనూ కొంతవరకు చెదివాను. కొంతమంది ఆప్టిస్టులు, కళయొక్క ఆనందం చిరంతనమైనదనీ; అవినాశకరమైనదనీ చెప్పారు. కాని నేను కళను ఎంతో ఆరాధించినప్పటికీ నా కా ఆనందం దొరకలేదు. అప్పుడప్పుడు విసుగుకూడా కలుగుతోంది. నాకు చిత్రకళయందు ప్రేమవుంది. ప్రపంచప్రసిద్ధులైన చిత్రకారుల చిత్రసంకలనం నావద్ద వుంది. శిల్పమంటే నాకు తగనిప్రీతి. అంత మైన శిల్పమూర్తులు నావద్ద వున్నాయి. సంగీతమంటే చెవి కోసుకుంటాను. మంచి మంచి పాటకచ్చేరీలు మాయింట జరుగుతూ ఉంటాయి. ఇన్ని జరిగినా, మీ రన్న ఆనందం నాకు దొరకనేలేదు. అప్పుడప్పుడూ ఉద్వేగమూ, నిరుత్సాహమూ కలుగుతాయి. మరి ఎందుచేత?”

“అవును! మంచి ప్రశ్న పేళాం. కళకు జీవితం, చైతన్యాలతో సంబంధం వుంటుందని, నేను ముందే చెప్పి వున్నాను. మానవజీవితంలో సృజనాత్మకవాంఛ ఎంతో తీవ్రంగా వ్యాపించి వుంటుంది. సంతోషం, ఏదో ఒకటి నిర్దిష్టానుని, అది సంగీతమో, కవిత్వమో, ఉపన్యాసమో, చిత్రలేఖనమో ఏదోఒకటి చేద్దామని మనసు వుంటుంది, చివరకు భోజనపదార్థాన్ని తయారుచేయడంలో, బట్టలు

పుతకడంలో కూడాను. ఇటువంటి చిన్న చిన్న ప్రక్రియల్లో కూడా మనకు ఆ క్షుధ వ్యక్తమవుతుంటుంది. ఏదైనా ఒక మంచిపని మనం చేయగలిగినప్పుడు మన మనసు ప్రశాంతిని పొందుతుంది. ఈ ప్రశాంతత యితర ఆనందాలకంటే భిన్నమైంది. స్త్రీలకు మాత్రుత్వమే పరమైక్యమని విద్వాంసులన్నారు. దీనికి కారణం యిదే. తల్లి బిడ్డను కన్నాక, ఆమె కూడా ఒక నిజమైన కళాకారుడివలెనే సంవేదన పొందుతుంది. 'ఈ అప్పజేసి నా కత్తమాంసాదులతో కొన్ని నెలల పరిమితో నిర్మించాను. ఇది నాదే!' అని అనుకుంటుంది. ఈ స్వయంనిర్మాణభావంలోనే ఆమెసుఖం పరాకాష్టను పొందుతుంది. మీకు చిత్రకళ, శిల్పం, సంగీతంమీద ప్రేమవుందని ఒప్పుకుందాం. ఈ కళలో గొప్ప గొప్ప నమూనాల్ని మీరు చూడటమేగాకుండా, బాగా వినివుంటారు. కాని మీరు కళను అవలోకించేప్పుడూ, గ్రహించేప్పుడూ, ఎప్పుడైనా మీ అంతరాత్మలో నివసించే సృజనాత్మకక్షుధను తృప్తిపరిచేందుకు ప్రయత్నించారా? మీరీ కళావస్తులతో పాటు, మీలో తాదాత్మ్యతను స్థాపించటం నేర్చుకున్నారా? బహుశా ఎప్పుడూ నేర్చుకోలేదనుకుంటాను. అందమైన చిత్రాలు చూడడంతో పాటు, మీరు కూడా కుంచెపట్టుకుని చిత్రించడానికి పూనుకోండి! మట్టితో చిన్న చిన్న ప్రతిమలను తయారుచేయడం మొదలు పెట్టండి! సంగీతం వినడంతో పాటు, స్వయంగా పాడడం ప్రారంభించండి! మొదట రంగూ, మట్టి వస్తువులంత బావుండకపోయినా, పాటలు వినసాంపుగా లేకపోయినా, వాటిని నిర్మించడంలో, ముందుగా దయాన్నీ, ఏకాగ్ర

చింతన నుపయోగించారు. గనుక, అవన్నీ మీవే! అభ్యాసంతో ఆ చిత్రాలు, మూర్తులు, గీతలు అందంగా తయారవుతూ, మీ రానందించగల నూతనవైభవం పొందినట్లనిపిస్తుంది. అప్పుడు మీ విసుగు, ఉద్వేగము నశించిపోతుంది.”

మాయాదేవికి ఈ విషయం కొత్తదిగా కనుపించింది. అంతేకాదు. నిజమైనదిగా, ఉపయోగకరమైనదిగా కనిపించింది. కళచుగురించి యింత అందమైన చర్చను ఎక్కడా విసలేక, చదవనూలేదు. చదివినా గ్రహించివుండదు. అందువల్ల ఆమె కీ చర్చ మనోరంజకంగానే వుంది. భోజనం విషయంలో ఆమెకుకూడా ధ్యాసలేదు. ఆమె-“నేను చిత్రకళ నేర్చుకోవాలనుకుంటున్నాను. మీరు నేర్పగలరా!” అని అడిగింది.

ఈ విధంగానైనా అశోక్ రాకూరుతో సంబంధం వుంటుందనీ, అతన్ని తనవాడినిగా చేసుకోవచ్చుననే భావం ఆ ప్రశ్నలో యిమిడివుంది. ప్రణయంతోకూడిన పవిత్రత, ఉదాత్తతల విషయంలో మాయాదేవి ఎప్పుడూ ఆలోచించలేదు. కనీసం ఆలోచించాలనుకోవడంకూడా లేదు. ఒకే ఒక వ్యక్తిప్రేమకు లోబడి, ఎప్పుడూ ఆతనికే అణగినుణగి వుందామనే స్వభావం ఆమెది కాదు. తన వైధవ్యాన్ని అసహ్యించుకోకపోవడానికూడా యిదే కారణం! పైగా ఆమె దాన్ని ఆహ్వానించింది. ఎందుకంటే, స్వేచ్ఛావిహారానికి ద్వారం యిప్పుడు తెరచుకుంటుంది. సుఖభోగం, ఆనందం ఆమె నిశ్చిత అభీష్టాలు. అందువల్లనే, జీవితంలో తుపానులు ఆమెను

తాకివుండవు. వాటి కామ భయపడుతుందికూడా. నిప్పు కోడిలా యిసుకలో తలదూర్చి జీవితసత్యాన్ని, తత్వాన్ని చూడదలుచుకోలేదు. జీవనసాగరంలో మునకలువేసి, దాని రహస్యాన్ని తెలుసుకోవాలనుకుంది. జీవితం ! జీవితం ! అసలు జీవితమనేది ఎటువంటి వస్తువు ?

అశోక్ తాకుడు ఆమెకు నేర్పేందుకు బాధ్యతవహించ దలచుకోలేదు-“నేర్పడం, గీర్పడం నా వల్లకాదు. నేనిగత వరకు ఎవరికీ నేర్పలేదు. నేర్పలేను. ఒకచోటనే పాతుకుని వుంటాననే నమ్మకంకూడా లేదు. నే నెప్పుడూ తుగుతున్నానే వుంటారు. ఇహ, కళవిషయంలో నా స్వభావం ఒక ఆవేశం లాంటిది.”

మాయా దేవికి నిరాశకలిగింది. దాన్ని ముగిసినచేతుకు అసలువిషయం మార్చి-“మీకు యీ ప్రణయజంట వూహ ఎక్కడ దొరికింది ? దాన్ని చూడగానే హృదయంలో బాధకలుగుతుంది” అన్నది.

“ఒక స్నేహితుని మేవాడు! గ్రామీణజీవితంనుంచి దాన్ని కల్పనచేశాను. ఆ కల్పన నా హృదయాన్ని బాగా ఆకర్షించింది. ఆ వ్యాకులత నన్ను రాత్రిబయట నిద్రపోసేయ లేదు. హృదయంలోని ఆవేదనే దాని ప్రతిబింబం ! కళ కళా కాదుని వ్యక్తిత్వానికీ, చరిత్రకూ ప్రతిబింబంలాంటిది. అదే అటువంటిదే.”

“ఐతే యీ చిత్రంతాలూకు ప్రభావం ప్రతివారిమీద యిలాగే పడుతూ, వారి హృదయాల్ని విధంగానే తాకు తుందా ?”

“చిత్రంలో ఏ మూలసందేశం వుంటుందో, అది విశ్వ వ్యాప్తమైనది. సమస్త మానవహృదయాలలో, ప్రేమభావాన్ని అంకితంచేస్తుంది! అందువల్ల అది విద్యావిహీనుల, విద్యాపంతుల హృదయాలను ప్రభావితంజేస్తుంది, ఆ ఉత్కంఠతో సంస్కార పరిణామంలో భేదంవుంటుంది. నిజమైన కళ సర్వ వ్యాప్తమై సార్వభౌమత్వం కలిగివుంటుంది. అది కేవలం శిక్షితులూ, సభ్యమానవులను మాత్రమేగాకుండా, అశిక్షితులూ, బీదల హృదయాలమీదకూడా ప్రభావం కలిగి వుంటుంది. ఏ కళ సంస్కారులూ, ధనికులతోబాటు దీన దరిమిల్ హృదయాల్ని స్పర్శించడో, వారితో ఆశ, అనుకంప భావాల్ని యిచ్చిపుచ్చుకోలేడో, ఆ కళ పరిపూర్ణమైనది కాదు. పరిపక్వమైందికూడా కాదు. అట్టి కళ ఉన్నతశ్రేణికి చెందలేదు.”

అదేసమయంలో బయట గస్తీపోలీసు విజిల్ ధ్వని చీకటిని చీల్చుకుంటూవచ్చి గదిలో ప్రతిధ్వనించింది. అశోక్ తన గడియారంవేపు చూచి విస్మయంతో-“అరే! పన్నెం డైందే! చాలా ప్రొద్దుపోయింది. ఐతే యిక వెడతాను. మిమ్మల్ని అన్దళిమైన చర్చలో దించినందుకు క్షమించండి” అన్నాడు.

“ఇంత సమయంగడచినా ధ్యాసే లేకపోయింది. బహుశా మీ గడియారం ఫాష్టేమో?”

ఆ సమయంలోనే ఎదురుగావున్న గోడగడియారం టంగ్ టంగ్ మంటూ 12 గంటలు కొట్టింది.

అశోక్ లేచి నిల్చున్నాడు. మాయాదేవికూడా ఆవు
లించి లేచి నిలుచుని తీయనిస్వరంతో - "తిరిగి మీ రెప్పుడు
వస్తారు? మీ రాక నా కెంతో సంతోషం కలిగించింది"
అన్నది.

"ధన్యవాదాలు. కాని ఎప్పుడువస్తానో చెప్పలేను. నేను
తొందరలోనే ప్రయాణం ఒకటి పెట్టుకున్నాను. వసంత
ఋతువు అడవుల్లో గడపాలనుకున్నాను."

"ఓ, అదా సంగతి! వసంతకాలం వసశ్రీ శృంగారం!
కాని, వసంతఋతు వింకా నెలరోజులుందికదా?"

"అవును, వూది. కాని దా న్నా హృదయించేందుకు
ముందే వెళ్ళివుండాలి. ఇక్కణ్ణుంచి బయలుదేరడానికి యింకా
ఒకటి రెండువారాలు పడుతుంది."

"ఎటువేపు బయలుదేరుతారు?"

"ఈమారు మారంవెళ్ళను. మన ప్రాంతంలోనే!
సాత్పూరా పర్వతప్రాంతంలో తిరగాలనుకున్నాను"

"కాని, సాత్పూరా చాలా దీర్ఘమైన పర్వతం! మరి
అక్కడ ఏ ప్రాంతంలో మకాంచేస్తారు?"

మాయాదేవి యింత లోతుగా గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి అడ
గడం అశోక్ కు విచిత్రంగానేవుంది.

"అ దింకా విశ్వయంకాలేదు."

"బహుశా చెప్పకూడదనుకున్నా రేమో!"

"నిర్ణయంలేనిదే ఏమని చెప్పమంటారు?"

"పెయింటింగ్ ఆవేశంవస్తుందేమో! సరే శుభం!

కాని, వెళ్ళబోయేముందు ఒకసారి వచ్చివెళ్ళండి."

“ప్రయత్నించి చూస్తాను. సరే, నమస్కారం. మీ విందుకు ధన్యవాదాలు.”

అశోక్ బయటకువచ్చి, కారులో ఎక్కబోతూ డ్రైవరు కునికేపాల్లు పడుతూండటం చూచాడు.

5

శిశిరఋతువు తన హంగామాను ముగించుకుని, సెలవు పుచ్చుకునేందుకు సిద్ధంగా వుంది. వసంతఋతువును నవజీవంతో, నవవైతన్య సందేశంతో సృష్టిని ఆనందింపజేయమని ఆహ్వానిస్తోంది. వేసవికాల మింక రావలసివుంది. దాని పరితష్ట, దావానల అవతరణకు ముందుగానే, ప్రకృతి ఎందుకు నవ్వగూడదు? ఎందుకు గొంతెత్తి పాడగూడదు? ఎటు చూచినా పచ్చదనమే పొంగులెత్తుతోంది. వృక్షాలు, లతలు దట్టంగా కెరిగివున్నాయి. పూలతో నిండిన పొదలు మసిమసి నవ్వులు నవ్వుతున్నాయి. సెలదేరులూ, సదులు పొంగుతూ, కలకలమంటూ ఆనందపరవశంతో పాడుతున్నట్లునిపిస్తోంది. జల పాతాలు తమ తుషారాలు నూర్యరశ్మితో కలిసినప్పుడు వర్షడిన యింద్రధనుస్సులోని గంగుల్ని చూచి మురిసి పోతున్నాయి.

ప్రకృతిలోని యీ వింత, ఆహ్లాదప్రభావం, జీవనసృష్టి మీదకూడా పడుతోంది. కోయిల పాటలు పాడేందుకు సిద్ధమైంది. పక్షులు కిక్కిలారవంచేస్తున్నవి. చిలుకలు ప్రకృతి రంగులో రంగుకలిపి, పసంనుగా, ఆకాశంలో సంచారం

చేస్తున్నవి. పిట్టలూ, కుందేళ్ళూ, గుంటనక్కలు అటూ
యిటూ ఆనందంతో ఎగురుతూ దుముకుతున్నవి. సక్కలు,
చిరుతపులులు, పెద్దపులులుగూడా తను ఉగ్రస్వభావాన్ని
విస్మరించివస్తున్నవి. ఆవులు, దున్నలు. తమ వస్యగ్రామాలును
వదలి నిర్భయంగా అడవిలో తిరుగుతూ మోరలుదించి వొడ్లు
మరచి మేస్తున్నవి.

అటువంటి వాతావరణంలో, సాత్పూరావర్వత వనశ్రీ
సౌందర్యసామ్రాజ్యంలో పర్వతాలగుండా వీచే మందసమీరం,
తనచేతిగున దాచిన ప్రమాదాల సరిమళ్లంతో నిండి, పూర్ణ
యవ్వనంలోవున్న కన్నెపడుచులా హావభావవిలాసాల
హోయలుతో ఆ ప్రదేశమంతా చిందులుతొక్కుతున్నది.
ఉదయభాస్కరుని అరుణకాంతిలో, బైతూల్ - యిటాస్సీ
పక్కారోడ్డుమీద ఉత్తరంగా ఒక బేబీఫోడ్డుకారు నెమ్మదిగా
పదిహేను మైళ్ళస్పీడులో నడుస్తోంది అందులో కూర్చున్న
వ్యక్తులు యీ ప్రకృతి రామణీయకతసంతటినీ బీరుపోకుండా
తమ కళ్ళతో తృప్తిగా పాసంచేస్తూ తన్మయులవుతున్నారు.
కారు వెనుకనున్న కారియర్ మీద కొంత సామాను మైనపు
గుడ్డలో చుట్టబడివుంది.

“ఆగు. అబ్దుల్లా! కొంచమాగు.”

“సరే, బాబూ.”

“ఈ దృశ్యం కనులకింపుగా వున్నది. కొంచం దగ్గర
కెళ్ళి చూద్దాం.”

కారు ఒక మామిడిచెట్టికింద నిలబడింది. అశోక్
థాకూరు ఒక రాతిబండమీదనో లేక గుట్టమీదనో చూచుకున్న

ఎక్కేవాడు. ఎదురుగా పర్వతాలు. ఆ మధ్యలోంచి సెలయేరులు, తమ నిర్మల జలాలతో నురగాలతో పొంగి పరుగులు తీస్తున్నవి. వాటి కిరుప్రక్కల గుబురుగా వృక్షాలున్నవి. వాటికి వివిధరంగుల ప్రసూనాలు. పల్లవులు అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుని వున్నవి. మధ్యమధ్య గుట్టలపై సవీరకాశంలో తెల్లనినుబ్బులు తేలియాడుతున్నవి. అశోక్ పిచ్చివానిలా, స్తబ్ధుడై, అవి చలంగా ఏకాగ్రచిత్తంతో చూస్తూ పుండిపోయాడు. కళ్ళలో అదే స్వప్ననష్ట, అదిప్పుడు కొంచెం ఎక్కువమోతాదులోనే వుంది. ముఖంలో ఆసక్తి, ఆహ్లాదభావం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తున్నాయి. నిలుచున్నవాడు అలా నిశ్చలంగా నిబిడిపోయాడు. ఆ తరువాత ఏదో నిధిదారికిసవానిలా వున్నాడో వికరగా కేకేశాడు.

“అబ్బులా! ఓ అబ్బులా! కాన్వాసు ప్బుసరా.”

అతనికి ఎక్కువ చెప్పవలసిన సనితేదు. అబ్బులా కాన్వాస్, బ్రహ్మ, రంగువల్కలు, పాక, పిన్నులు తీసుకుని వచ్చి చక్కగా అమర్చాడు. అశోకుని చేయి, కుంచెను ముట్టుకోకముందే, ప్లాస్కులోంచి వేడి వేడి టీతో పాలు రెండు బిస్కట్లు యిచ్చేవాడు. ఈ వస్తువులు అందించే సమయంలో-దాన్ని స్నేహమనండి, లేక వాత్సల్యమనండి, తల్లి తన ఏకైకకుమారుడు ఒక మహాత్కార్యం ఆరంభించేముందు ఉత్తేజం, ఉత్సాహమిచ్చే పాలరు త్రాగించినట్లు, అబ్బులా ముఖం సౌమ్యమైనకాంతితో వెలిగిపోయేది. ఆ దృశ్యంలోని ప్రకృతి, ఆ రసవదీయ అనుపమసౌందర్యాన్నంతా అబ్బులా కళ్ళలోనే చూస్తున్నట్లు అశోక్ భావించేవాడు.

• ఈవిధంగా ఆ మకాంలో చీకటిపడిపోయేది. ఒక్కొక్కప్పుడు, చిత్రం సగమేతయారై నప్పుడు, ఆ రాత్రి అక్కడే పుండవలసివచ్చేది. అటువంటప్పుడు కాన్వాస్ ఫోల్డింగు మడత వేంచానికి దోసు పెనకట్టి, వజ్రాలు రత్నాలతో పొనగబడిన ఆకాశం చూర్చుకుంద నిద్రపోయేవారు. అబ్దుల్లా స్టామింద తేలికైన ఆహారాన్ని తయారు చేసేవాడు.

ఒకసారి అతనిన్నేహితు డొకడు “అటువంటి సమయంలో, నీకు భయంవేయదా ?” అని అడిగాడు.

“భయమేమిటి ?”

“అదే, పులులూ-చిరుతపులులూ, భూత్ ప్రేతాల్నూ...”

“భూత్ ప్రేతా లుంటాయో లేదో నాకు తెలియదు.

చిరుతపులులు, పెద్దపులులే కాదు; నాకు ఏ ప్రాణన్నా భయం లేదు. నే నీ సమస్తప్రాణుల్ని ప్రేమిస్తున్నాను. ప్రపంచంలోని వస్తువుల్ని టిసీ. పొదలూ, సెలయేదులూ, రాతిగుట్టలు ఇంకా భగవంతుడు సృష్టించిన ప్రతివస్తువును ఎంతగానో ప్రేమిస్తున్నాను. అటువంటి విశ్వప్రేమయం దనురక్తుడైనవానికి ఎవరి వల్లనూ భయంలేదు. అతని కెవరూ అపకారంచేయలేదు.”

“అదేం ప్రయోజనం లేదు. నీ స్వభావం పులులకూ, చిరుతపులుల కేమి తెలుస్తుంది ?”

“అవును! కావచ్చు కాని, తర్కంతో నిన్ను నమ్మించలేను. ఇదంతా నమ్మకంతో కూడిన విషయం. నా జీవితంలో యింతవరకూ లభించిన అనుభవాలతో నాకు యీ నమ్మకం ఎక్కడా వైందే కాని తగ్గలేదు.”

ఈ సమృద్ధి అశోక్ జీవితపథాన్ని నిర్దేశించే మహా శక్తి!

ఈవిధంగా ఆడుతూ పాడుతూ అతని ప్రవాసం సాగి పోతోంది. అతనిదివరకు సాత్పూరావర్ణనను విన్నాడు. కాని, విన్నదానికన్నా, చూస్తుంటే మరింత అందంగావుంది. అతని దృష్టిలో ఎటు చూచినా, సౌందర్యశోభే కనిపిస్తోంది. ఈ ప్రదేశంలో ఏదైనా గ్రామంలో పుడడానికి వసతిదొరికితే రెండు నెల్లుందామని, దాన్ని కేంద్రంగాచేసుకొని చుట్టూ ప్రక్కలనున్న రమణీయప్రదేశాలన్నీ తిరిగిచూడాలని వుంది.

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలానికి అశోకునికారు పదిగంటలకు 'ఫాదర్' అనే గ్రామానికి చేరుకుంది. ఈ గ్రామము బైతూల్-ఇటాల్సీరోడ్డుమీద బైతూల్కు పది, పదకొండుమైళ్ళ దూరంలో వుంది. పర్వతాలకు దగ్గరగా, దట్టంగావున్న మామిడితోపుమధ్యగా యీ చిన్నగ్రామము వెలసివుంది. ఈ ప్రదేశం క్రిష్టియనులకు పెద్ద కేంద్రం. అందువల్ల యిక్కడ ఎక్కువగా ఫాదర్లు వుంటారు. అందుకనే దాన్ని 'ఫాదర్' అనేవారు. రానురాను అది 'ఫాదర్'గా మారింది. కొంత మంది చదువుకున్నవారు దానిని 'ఫాద్రీపుర' మనికూడా అనేవారు. ఈ ప్రదేశంలో ఎక్కువగా గోండులు వుండేవారు. వారిమధ్యలో కొన్ని సంవత్సరాలవరకూ, రకరకాల మిషనరీ సంస్థలు తమ ప్రచారకార్యక్రమం కొనసాగించినవి. ఈ కారణంవల్లనే, 'ఫాద్రీపుర' జనసంఖ్యలో కొంతమంది గోండులు, కూర్మిజాతి, భిల్లుజాతివారు తప్ప మిగిలిన

వాళ్ళంతా క్రిష్టియనులే ! ఆ గ్రామములో అడుగుపెట్టగానే క్రిష్టియనుసంస్కృతి మన కెదురవుతుంది. రోడ్డుకు ఎడమ ప్రక్కగా ఆండ్లయభాదరీల రెండు పెద్ద పెద్ద బంగళాలు, ఒక చర్చి వున్నవి. కుడిప్రక్కగా పాద్రీపుర గ్రామము వ్యాపించి వుంది. ఇందులో ఎక్కువగా రెల్లుగడ్డీయిల్లు, కొన్ని పెంకు టెళ్ళుకూడావున్నాయి. రోడ్డుమీద ఒక ప్రైమరీస్కూలు, ఒక ఆసుపత్రి వున్నాయి. అక్కడే చేతివృత్తుల పరిశ్రమశాలకూడా ఒకటి వుంది. అందులో సవ్వారు, ముతకబట్టలు నేసే మగ్గులు వున్నాయి. ఒక పెద్ద రావిచెట్టుక్రింద, అంతే భాదరీల బంగళాలకు ఎదురుగానే, ఒక కారుస్టాండు వుంది. అక్కడే ఒక దుకాణం వుంది. దాన్లో ఆకులు, బీడీలు, సిగరెట్లు, టీ, ఆహార పదార్థాలు, కిరసనాయిలు మొదలుకుని గోధుమపిండి, పప్పు వరకూ' గుండీలు, సబ్బులు మొదలుకుని లైటుచిమ్నీలవరకు అన్ని అవసరమైన వస్తువులు దొరుకుతుంటవి. అదే పాద్రీ పురానికి పెద్ద దుకాణం ! ఆ వూరికి అదొక్కటే దుకాణం వున్నా ఫరవాలేదు. ఆ వూళ్లోని రాజకీయాలకూ, సామాజిక చర్చలకూ, ముచ్చట్లకు దుకాణం కేంద్రం. అందువల్ల దాన్ని దుకాణం అనేకన్నా ఒక సంస్థ అనడం బావుంటుంది.

ఆ దుకాణయజయాని ఓ వృద్ధక్రిష్టియన్. అత సన్నంతా 'జోసెఫ్ కాకా' అని పిలుస్తుంటారు. అత నెంతకాలంనుంచి అక్కడుంటున్నాడో తెలియదు. కారులుగలవారూ, యాత్రికులు అత స్నింతోకాలంనుంచీ చూస్తున్నారు. అతనికూడా ఎన్నో పాతవిషయాలు జ్ఞాపకమున్నవి. ఎదురుగావున్న రావి చెట్టు వయస్సెంతో, దొరసానిగారి ఆ తెల్లబంగళా ఎప్పుడు

కట్టబడిందో, ఆ రంగుబంగళాకు పునాది ఎప్పుడు వేశారో
 ఇటార్స్ బై తూన్లమధ్య రైలుమార్గ మెప్పుడు వేయబడినదో,
 నాగపూరు మహారాజు ఎప్పుడు పతనమయ్యాడో - యివన్నీ
 తెలుసు. అంతేకాక, ఆపూరి హెడ్ మాస్టరు నాయకమ్మ
 ఎప్పుడు చనిపోయింది, అబ్రహంరై తుయింటిమీద
 పిడుగు ఎప్పుడు పడిందీ, బీకంగొల్లలు ఎప్పుడు విప్లవంలేవ
 దీసినదీ, యివన్నీ తెలుసు. దొరసానిగారిదగ్గన్నంచీ
 పాతపత్రికలు తీసుకువచ్చి, కొంచం కొంచం యింగ్లీషు
 కూడా నేర్చుకున్నాడు. దానివల్ల విదేశాల్లో ఎంతో
 చల్లగా వుండి, మంచుకురుస్తుంటుందనీ, అమెరికాకూడా
 ఎక్కడో దూరాన వుందనీ, మనకు చాలా దూరంగా వున్న
 దేశాల్లో, మనకు రాత్రీ, వారికి పగలుగా వుంటుందనీ తెలుసు
 కున్నాడు. ఆ తరువాత వాటిలో విమానాలు ఎలాఎగురుతుం
 డేదీ, తీగలేనిదే తంతి ఎలా వెళ్ళేదీ, బొంబాయిలో పాడిన
 పాట కలకత్తాలో ఎలా వినిపించేదీ, అన్నివిషయాలూ కొంచెం
 కొంచెంగా తెలుసుకున్నాడు. 'జోసెఫ్ కాకా' అంత చిన్న
 బుర్రలో యిన్ని గొప్పవిషయాలు ఎలా దాచుకున్నాడా అని
 పాద్రీపుర నివాసులకు ఆశ్చర్యంగావుంటుంది. ఈ కారణంగా
 అత న్నెంతో గౌరవించి తమకు కష్టాలుకలిగినప్పుడు, అతని
 సలహాలు తీసుకునేవారు. ఆ వృద్ధుడుకూడా, హాయిగా దీండ్లకు
 ఆనుకుని హుక్కాపీలుస్తూ మధ్యమధ్య దగ్గుతూ వారికి తగిన
 సలహాలిస్తుండేవాడు.

జోసెఫ్ కాకాగడ్డం యిప్పుడు తెల్లబడుతోంది. ఒక
 పాత ఉన్నిపైజామా, పైన ఒక ఉన్నిచొక్కా, తల కొక

ఉన్నిటోఫీ వుంటాయి. అతని కెప్పడూ చలిగానే వుంటుంది. అందువల్ల గుతువులుమారినా, యీనుస్తుల్లో ఎక్కువ మా ర్చేమీ వుండేదికాదు. కాళ్ళకు పాతచెప్పలో, కర్ర పావుకోళ్ళో వుండేవి. దుకాణం అందంగా వుండేందుకు, క్రీస్తుశిలువపటం, యింకా పాతపత్రికల్లో చింపి అంటించిన మూడు నాలుగు బొమ్మలు వున్నవి. ముందుభాగంలో మధ్యగా పగిలిన చిమ్నీతో ఒకలైటు వ్రేలాడుతోంది. అల మారులో వస్తువుల్ని అందంగా వుంచాడు. రెండు నిలువు కొయ్యలమీద చెక్కపరిచి బల్లగా తయారుచేయించాడు. దానిమీద ఫలహారంతినేవాడూ, టీత్రాగేవారు కూచుంటారు. బాగా డబ్బున్న ఆసాములకు ఒకస్టూలూ, ఒక చేయి మానుమైన కుర్చీ వుంది. తనచేతిక్రింద పనిచేయడానికి జోసెఫ్ కాకా ఎనిమిదేళ్ల కుఱ్ఱవాణ్ణి ఒకణ్ణి అట్టిపెట్టుకున్నాడు.

జోసెఫ్ కాకాదుకాణమే ఫాద్రీపురానికి గొప్పశోభ, ఆకర్షణ. అదిలేకుంటే, నిస్సందేహంగా ఆశ్రామ వట్టిపోయినట్లు శూన్యంగా కనుపిస్తుంది.

అశోక్ కారు జోసెఫ్ కాకా దుకాణానికి ఎదురుగా రావిచెట్టుక్రింద ఆగింది. ఆ చుట్టప్రక్కల దృశ్యాలకు అతని మనసంతా వుక్కిరి బిక్కిరై, ఆ గ్రామములోనే దేరావేసి నట్లయితే బాగుంటుందనుకున్నాడు. కానులోంచి దిగాడు. ఈ చిన్న కారును చూడడానికి బడికి వెళ్ళే పిల్లలగుంపు పోగైంది. జోసెఫ్ కాకాలాంటి వృద్ధుడుకూడా దాన్ని చూస్తున్నాడు. వారికి మరి అటువంటి అవకాశం తక్కువగా దొరుకుతుంది.

మామూలుసంగతులన్నీ జోసెఫ్ కాకాతోనే విచారించబడ్డాయి. అతను అవుసరమైనవిషయాలన్నీ చెప్పి తననొకరును తోడిచ్చి అశోక్ ను 'దొరసాని' గారిదగ్గరకు సంపించాడు. బీజీ కాల్చుకునేందుకు అబ్దుల్లా అక్కడే నిలబడిపోయాడు. •

అశోక్ తాకూరుకు దొరసానిగాడు ఎంతో ఆదరంతో స్వాగతంపలికింది. ఆమె రోమన్ కాథలిక్ సాంప్రదాయకురాలు. ఇక్కడ పన్నేగడేళ్లనుంచీ వుంటోంది. ఆమెవయసు షుమారు యాభై అయిదు సంవత్సరాలు వుంటుంది. అశోక్ యూరోపియన్ దుస్తులూ, సభ్యతావత్త్వం ఆమెమీద బాగా పనిచేశాయి.

తొలిమాటలయ్యాక, దొరసానిగాడు అంటే, మిస్ థామస్ అడిగింది. 'మీకు టూరిస్టులూ ?'

'టూరిస్టును కాదండీ! చిత్రాలు చిత్రిస్తుంటాను. ఏమైనా మంచిదృశ్యాల్ని చిత్రీద్దామని యీ ప్రదేశానికి వచ్చాను.'

'ఓహో! మీరు ఆర్టిస్టులన్నమాట! ఏమైనా నమూనాలుంటే, చూపించగలరా ?'

'ఆ...ఎక్కువగా లేవు. మూడు నాలుగు మాత్రమే వున్నాయి. మీ కవి బాగుంటాయో లేదో చెప్పలేను.'

అయిదునిముషాల్లో అబ్దుల్లా చిత్రాలు తీసుకువచ్చాడు. అశోక్ ఒక్కొక్కటే ఆమెకు చూపిస్తున్నాడు.

మొదటిచిత్రం 'సెలయేరు' చూచి మిస్ థామస్ సంతోషించింది. కళాప్రతిభకు యీ మచ్చుతునకే అతని తొలివిలేటల్ని ప్రవర్ణించేందుకు చాలు. కాని, అతను తన

ఆఖరిచిత్రం, క్రీస్తుశిలువచిత్రాన్ని చూపించినప్పుడు, ఆ ధర్మ నిష్ఠగల మహిళానందం, ఆశ్చర్యం యింతఅని చెప్పడానికి సాధ్యంకాదు. తనను తాను మర్చిపోయి, దానివేపు చూస్తూ వుండిపోయింది. నోటంట ఒక ప్రశంసావాక్యం దానంతటదే బయటకు వచ్చింది.

చిత్రంలో ప్రభువు శిలువవేయబడ్డాడు. ఆయన రెండు చేతుల్లో, రెండుపాదాల్లో మేకులుదించినందువల్ల, రక్తం కారి క్రిందపడుతోంది. తీవ్రమైన వేదనాభావం ముఖంలో ప్రస్ఫుటంగా వుంది. దానితోపాటు సౌమ్యమైన కాంతిపుంజం కను పిస్తోంది. ఒక గొప్పతత్వంతోనూ ఆత్మార్పణచేస్తున్న సమయంలో ఏభావం వుంటుందో—అదేభావం గోచరిస్తోంది. ప్రపంచంలోని సమస్త ఆనందజ్యోతి ఆ ఒక్కముఖంలోనే సంచితమై వెలుగుతోంది. ఈ అంతులేని వ్యధలో ఆయన పైకి చూస్తూ, ‘అయ్యో భగవంతుడా! నన్నెందు కిలా ఆత్మార్పణలో మరణింపజేశావు?’ అన్నట్లుంది.

ఆ సమయంలో యీచిత్రంమీద అంతులేని అనురాగం ప్రతిబింబించింది. ఆమెకళ్ళు ఆర్ద్రమై, ఆ చిత్రంలోని దివ్యసందేశాన్ని అర్థంచేసుకునేందుకు నిశ్చలసమాధిలోవున్నట్లుంది. చటుక్కున ఆమె తన స్వప్నావస్థనుండి మేల్కొని—‘మీరు క్రీష్టియన్నా-?’ అని అడిగింది.

‘కాదండీ.’

‘ఆశ్చర్యంగావుండే! అలాగయితే మీరు క్రీస్తుదేవుని నిర్వాణాన్ని, యింత సత్యస్వరూపంగా, భావపూరితంగా ఎలా

చిత్రించగలిగారు ? అత్యంత శ్రద్ధా, భక్తి వుంటేనేగాని, యిటు వంటివి చిత్రించలేరే ?

‘అది నిజమే ! ఐనా యిటువంటి శ్రద్ధను హృదయం గమంచేసుకోవడానికి, క్రిష్టియనుల కఠిన సంస్కారాల్లో తిరగ వలసిన అవసరం లేదు. క్రీస్తుదేవుని సిద్ధాంతాల్ని హృదయం గమంచేసుకున్నవారు, తమకళ్ళలో దాన్ని ప్రవేశపెట్టగలరు.’

అందమైన యీ కళాప్రతిమ మిస్. థామస్ హృదయంలో అశోక్ తాకూరుమీద స్నేహం, ఆదరం, ఆత్మీయ భావం కలిగించింది. ఆకారణంగా వారిపవిత్రమధ్యనున్న అంతరం విదేశనాగరికతావిభేదం తరిగిపోయి, తనయెదుట కూర్చున్నవ్యక్తి గొప్ప ఆర్టిస్టుని తెలుసుకుంది.

‘మీ రీ ప్రదేశంలో యిలాగే తిరుగుతుంటారా ?’

‘ఎప్పుడూ తిరగలేను కదండీ ! ఒకవేళ యిక్కడక్కడై నా వుండేందుకు నివాసందొరికినట్లయితే, దీన్ని కేంద్రంగా చేసుకుని, అడవుల్లో తిరుగుదామనివుంది’

‘ఈ గ్రామములో వుండేందుకు మీ రిష్టపడతారా ?’

‘ఈ గ్రామము నన్నాకర్నించినందువల్లనే, నే నిక్కడ ఆగవలసివచ్చింది. ఇది అడగడానికే మీ పద్ధతు వచ్చాను.’

‘అలాగా!’ అని మిస్. థామస్ కొంచంసేపు ఆలోచించి—‘మీ రెన్నిరోజులు యిక్కడ వుండాలనుకుంటున్నారు?’ అని అడిగింది.

‘సుమారు రెండూ-రెండున్నరమాసాలు....’

‘అటువంటప్పుడు నేను మీకు కొంత సాయపడగలనని అనుకుంటాను. ఈ ప్రక్కనున్న బంగళా చూడండి ! మీకు

బాగుంటుందా ? ఫాదర్ విలియమ్ అందులో నివసించేవారు. కాని, వా రిప్పుడు యింగ్లండు వెళ్లారు. ఆరునెలలకు తిరిగివస్తారు. చాలా బాగుంటుంది. ఫర్మీ చదుకూడా వుంది. బహుశా మీకు కొంత ఉపయోగపడవచ్చు.'

'చాలా బాగుంది.' అశోక్ సంతోషంతో ఉప్పొంగి- 'ఇంతకుమించిన ఏర్పాటు యింకేముంటుంది ? మీకు ఎల్లప్పుడూ కృతజ్ఞుణ్ణి. అద్దె ఎంతవుంటుంది?' అని అడిగాడు.

'అద్దె తరువాత నిర్ణయించుకుందాం ! ముందు మీగు చూడండి ! మీ కిప్పుడే చూపిస్తాను. మేరీ, మేరీ, మరియుమ్!' అంటూ లోపలిగదివేపు చూచి ఎవరినో పిల్చింది.

'ఏమండీ ?' లోపల్నుంచి సన్ననిగొంతు వినిపించింది. ఆ మరుక్షణంలోనే, తెల్లనిచాయగలిగిన యువతి ఆగదిలోకి వచ్చింది. చిన్నవయస్సే వుంటుంది. అక్కడున్న సనాగంతు కుని చూచి శక్కున ఆగిపోయి, అతనివేపు విస్మయంతో కుతూహలంతో చూస్తోంది.

ఇద్దరిచూపులు క్షణం కలుసుకున్నవి. అత నామె విశాలభావయుక్తమైన నేత్రాలను తదేకంగా చూస్తున్నాడు. మరియుమ్ సిగ్గుపడి తనకళ్ళు దించేసుకుంది.

ఆమెకు యిరవై -యిరవై ఒక్క సంవత్సరాలుంటాయి. జుత్తు బంగారువన్నెగలిగి, ఆంగ్లేయపద్ధతిలో కత్తిరించబడ్డాయి. ముఖం కొంచెం కోలగా, పొడవుగా వుంది. ముక్కు తిన్నగా పొడుగ్గానే వున్నది. ఆ సన్ననిపెదిమలు అరుణానుణంగా అందంగా వున్నవి. పాదాలు మరీ అంత పొడవుకాదు. శరీరం సన్నగావుండటంవల్ల ఎత్తుగా కనిపిస్తోంది. గులాబీ, ఆకుపచ్చ,

నీలంరంగుపూలు అద్దిన గౌను తొడుక్కుని వుంది. కాళ్ళకు మేజోళ్ళుగాని, చెప్పులుగాని లేవు. స్వతహాగా ఆమె అంద గత్తే! సౌందర్యోపకరణాలయం దామె కంట శ్రద్ధలేదు.

‘చూడూ! నీవద్ద ఆ ఫాదర్ గారిబంగళా తాళ్ళాలు వున్నవికదూ? వీరి కా బంగళా చూపించు. పీరిది నాగపూరు. గొప్ప ఆర్టిస్టు. మిస్టర్ తాకూరు...’

‘ఆ...ర్టిస్టు’ మరియుమ్ తన ఆనందాన్ని దాచుకోలేక ఉల్లాసంగా అన్నది.

‘అవును. యీ చిత్రం చూడు! వీరే చిత్రించాడు.’ అంటూ ఆమె క్రీస్తుశిలుచిత్తాన్ని చూపించింది. మేరీ మోకాళ్ళమీద పంగి, ఆ చిత్రం చూడటంలో నిమగ్నమైంది.

‘మిస్టర్ తాకూర్! ఈమె మేరీ. మరియుమ్ అని కూడా అంతా పిలుస్తుంటారు. గత పన్నెండేళ్ళనుండి యీమె నావద్దనే వుంటోంది. ఇంకొకటి...! ఈమెకు కూడా ఆర్టులో కొంత ప్రవేశంవుంది.’

ఈ మాటలు మరియుమ్ నీవినట్లుగావుకుంది. కాని, అశోక్ మనసులో కొంచెం అశాంతిని కలిగించాయి. ఆమె అనాధావస్థకు హృదయంలో కొంచెం జాలికలిగింది. కళయం దున్న ఆమెప్రేమకు ఆనందించాడు. అసలామెకళ్ళను చూసే అలా అనుమానించాడు.

మరియుమ్ ఎంతో ఉత్సాహంగా, బంగళా ప్రతిభాగాన్ని చూపిస్తోంది. “ఇది డ్రాయింగ్ రూం. ఇది స్టడీరూం. దీన్ని మీరు స్టూడీయోగా బాగా వుపయోగించుకోవచ్చు. ఇది పడకగది. ఇది భోజనాలగది. ఇది స్నానాలగది ఇది వెసక

వసారా. చూడండి ! దీనికి ఎమరుగా కనుపిస్తున్న ఆ అందమైన దృశ్యాల్ని చూడండి ! బహుశా ఆ రెండుగదులు కూడా యిచ్చడానికి దొరసానిగాను అంగీకరించవచ్చు” అంటూ వివరంగా చెప్పింది.

“వాటి అవుసరం లేదు. ఉన్న గదులే చాలు.”

బంగళా పూర్తిగా చూశాక, తను స్టూడియోగా చేసుకోవాలనుకున్న గదిలోకి వచ్చాడు. తలుపులూ, కిటికీలు అన్నీ తెరిచి ఎంత వెలుతురు వస్తుందోనని చూశాడు.

“ఇక్కడెంతకాలం వుండాలనుకుంటున్నారు?” మరియమ్ అడిగింది.

“ఒకటి, రెండు నెలలు...”

“అంతేనా...? ఎక్కువకాలం వుండరా...?”

“ఎలా వుంటాను ? ఫాదర్ విలియమ్స్ కోసం బంగళాను ఖాళీచేయాలి కదా?” ఎక్కువకాలం వుండే వుచాయం ఆశోక్ కు కనుపించలేదు.

“వారు ఆరు నెలల అనంతరం వస్తారు. బహుశా, నెలవు పొడిగించుకోవచ్చుకూడాను. విదేశం వెళ్లి సవాసు తొందరగా వస్తారా ? అంతవరకు మీరుంటారు కదా ?”

“అంతకాలం ఎప్పుడూ వుండలేను. అంతకాలం యీ ఒక్కచోటనే వీరంవేసుకు వుండిపోలేను.”

“అవును ! నిజమే ! మీరు గొప్ప ఆర్టిస్టులు. ఈ చిన్న కుగ్రామములో వుంటే మీకు పనెలా గడుస్తుంది ?”

ఈమాట మరియమ్ సరళంగానే అంది. కానీ, దానిలో వ్యంగ్యం వుండేమోనని ఆశోక్ అనుకున్నాడు.

మరియమ్ స్వచ్ఛమైన హిందూస్థానీ మాట్లాడటం అశోక్ గమనించాడు. మధ్యమధ్య ఉపయోగించే ఆంగ్లేయ శబ్దాలఉచ్చారణ శుద్ధంగానూ, నాఫీగాను వుంది. ఆ మాటల తీరునుబట్టి ఆమెబుద్ధి తీక్షణమైనదని గ్రహించాడు. చేష్టల్లో, వ్యవహారంలో చపలత్వం, కలుపుగోలుతనం పూర్తిగా వుంది. స్వర్ణమైన సంకోచాలంటే గిట్టివు. అంతమాత్రంచేత అడ్డూ అపూర్వా లేని చునిషి కూడా కాదు. మర్యాదను పాటిస్తుంది. ఆమె కలుపుగోలుతనానికి, ఆమె వసజీవితమే కారణంకావచ్చు.

“ఇష్టమైనదా?” మరియమ్ అడిగింది.

“ఓ...భేషుగ్గా...!”

“నీతే సామాను సర్దించండి! మీకు కావలసిందల్లా, సంకోచించకండా సన్నడగండి! కాని, ఒక ప్రార్థన మన్నించాలి. కొత్తచిత్రం తయారుచేసినప్పుడు, నాకు తప్పకండా చూపించండి”.

“ఓ, అలాగే! ఆఫ్టలో, మీకుకూడా ప్రవేశం వుందని మిస్. థామస్ చెప్పింది. మీ సహాయం తప్పకుండా తీసుకుంటాను.”

“మీ అంతటి అర్థిస్తులకు నే నేం సహాయంచేయ గలను? మీకు పురమాయించినప్పుడు, రంగుపల్లెలూ, బ్రష్లు ఇందివ్వగలను. నానుండి అంతకుమించిన సహాయం కోరినప్పుడు, మీ చిత్రాలు గోడలమీద అంటించే వివిధ రంగులకాగితంగా మారుతుంది.” అంటూ ఆమె నవ్వింది. ఆ నిశ్శబ్దాలవ్యూహంలో, తెల్లగా మెరుస్తున్న ఆమె పలువరుసలను రెప్పవేయకుండా చూస్తున్నాడు అశోక్.

అద్భుల్లా, మరియుమలు కలిసి అశోక్ సామానంతా రెండుగంటల్లో సర్దివేశారు.

6

తన కొత్తయిల్లు అశోక్ కెంతో బావుంది. చుట్టు ప్రక్కలనున్న అందమైనదృశ్యాలు, వాతావరణం, పట్టణ సందడిలోంచి విముక్తీ మొదలైన కారణాలవల్ల అతని మనస్సెంతో హాయిననుభవిస్తోంది. ఇక్కడుండి కొన్ని అపూర్వ చిత్రాలు చిత్రించగలననుకున్నాడు. కళాసృష్టిలోని నిర్మలానందంకూడా అతనికి ప్రాప్తిస్తోంది.

మిస్, థామస్ అశోక్ మీద ఎంతో దయగావుంటోంది. అంత గొప్ప ఆర్టిస్టు తమ తావుకు వచ్చినప్పుడు అతని, కన్నీ విధాల సుఖంకలిగించాలని ప్రయత్నిస్తోంది. అందుకని, అతనికి కావలసిన సదుపాయాలన్నీ నెరవేర్చమని మరియుమలు ఆదేశించింది. మంచితనంగా వ్యవహరించడం అశోక్ కి కూడా తెలుసు. అందువల్ల దొరసానిగారిలో అతని స్నేహం వృద్ధివుతోంది. మొదట క్రీస్తుచిత్రంతోనే ఆ మెళు సంతోషం కలిగింది. ఆదివారాలు చర్చిలో ఆ మె ఉపన్యాసంవినేందుకు వెళ్లేవాడు. అప్పుడప్పుడూ చదువుకునేందుకు ఆ మె వద్దనుంచి పుస్తకాలు తీసుకునివచ్చేవాడు. నాగపూరుకమలాఫలాలుపార్శ్వం ఆ మెళు పంపించేవాడు. మరొకప్పుడు అద్భుల్లా తయారుచేసిన కేకులు, బిస్కట్లు బహుమానరూపంలో పంపేవాడు. అశోక్ ఆ మెతో ఎంత ప్రసన్నంగావుండేవాడో, ఆమెకూడా అతనియందు ఎంత దయాభావంతోను వుండేది.

ఘోరమంతటా అశోక్ పేరు వ్యాపించింది. అతను స్కూలు చూడమని వెళ్ళి, పిల్లలకు మితాయికోసం అయిదురూపాయలు యిచ్చినచ్చేవాడు. ఆ డబ్బుతో జోసెఫ్ కాకాదుకాణంలోని మితాయంతా ఆఖరైపోయేది. ఆసుపత్రికి వెళ్ళి రోగుల మందుమాకులకు సహాయంచేసేవాడు. ఏ యింటిలోనైనా, వివాహంజరిగినప్పుడు, ఆ కొత్తదంపతులకు ఒకటి రెండు వస్తువులు కానుకగా పంపించేవాడు. ఈవిధంగా అత నా గ్రామదైనిక జీవితంతో తనకు తానై సమరస భావం కలిగించుకున్నాడు. ఘోరమంతటా నివాసులుకూడా, అతనిని తమవాడిగా చూసుకుంటున్నారు. అబ్బుల్లా, జోసెఫ్ కాకాల స్నేహంకూడా రోజురోజుకు పెరుగుతోంది. అశోక్ అడవుల్లో పికారువెళ్ళినప్పుడు, వంటచేసి అబ్బుల్లా జోసెఫ్ కాకాదుకాణంలోనే వుండేవాడు. ఇద్దరూ 'టీ' త్రాగి హుక్కాపీలుస్తూ-లోకంపోకడలు మాట్లాడుకుంటూండేవారు.

అప్పుడప్పుడూ మరియుకూడా అశోక్ తో, పికారు వెడుతూ వుండేది. క్రిష్టియన్ మతధర్మంతోనిండిన ప్రగతిశీల వాతావరణంగల ఆ గ్రామంలో, యీ విషయం స్వభావిక మైనదేనని నొప్పుకుంటారు. మరియు తనకు తోడుగా వుండడం అశోకునికికూడా యిష్టమే! కొన్ని విషయాల్లో వారిద్దరి అభిప్రాయాలు ఏకీభవించేవి.

ఒకనాటి సంధ్యాకాలంలో, ఇద్దరూ ఒకసెలయేటి వొడ్డున కూచున్నప్పుడు మరియు అన్నది- "మీ రిక్కడకు వచ్చినప్పటినుండి, యీ పల్లెటూరూపమే మారిపోయింది. ఇక్కడి

ప్రతిపిల్లవాడూ మిమ్మల్నెరిగివున్నాడు. మిమ్మల్ని వాళ్ళంతా మనసార ప్రేమించటం చెప్పకోదగిన విషయం!”

“అదంతా వారిదయతోకూడిన విషయం. ఇక నా మన సిక్కడే ఎక్కువ ఆనందం అనుభవిస్తోంది. ఇక్కడ చాలాకాలం వుండగలననుకుంటున్నాను. కృత్రిమములేని యీ వాతావరణం, ప్రకృతిసౌందర్యం, యీ నిరిహంకారులు, దాంబికములేని యీ స్నేహశీల వ్యక్తిత్వాలూ నా మనసును మారగొన్నవి. పట్టణంలోని కృత్రిమ వాతావరణానికి ఇదెంతో భిన్నంగా వున్నది.”

“అంటే, మీరు పట్టణాలను అసహ్యించుకుంటారా?”

“ఒక్క అసహ్యమన్నమాటేమిటి? కాని, అక్కడి కొన్ని విషయాలకు బాధ కలుగుతూవుంటుంది. ఒక ప్రక్క గొప్పగొప్ప మిల్లులు, ప్రాసాదాలు, రెండోప్రక్క శిథిలమైన రెల్లుగుడిసెలు; ఒకప్రక్క బహుభోజన, అజీర్ణ రోగ పీడితులూ, విషయవాంఛలతో మునిగి తేలే ధనికులూ, రెండోప్రక్క ఆకలిపీడితులు, చినిగిన పాతగుడ్డలతో మాసం కప్పకునే కంకాలాలు. అంతేకాదు, పట్టణంలోని సంస్కృతీ, సభ్యతా అంతా ధనపూజ అనే ఏకమాత్ర సిద్ధాంతంమీదనే ఆధారపడివుంది. దానికోసం మిథ్యాచారం, పిసినిగొట్టుతనం, దంబం, కృత్రిమం, స్వార్థపరాయణత, అసహ్యం మొదలైన చెడుగుణాలతో, మనసు రోతపుట్టి, అక్కడనుంచి పారిపోదా మనిపిస్తుంది. మానవులు తమ అధఃపతనంతో ఉద్విగ్నులై ప్రకృతియొక్క సత్యం, శివం, సుందరంలో లీనమవాలని కోరుతుంటారు ప్రకృతితాలూకు భవ్యత్వం, ప్రశాంత

సౌందర్యంలోనే ప్రేమ, శాంతి, ఆనందాలున్నవి.” అంటూ అశోక్, ఈ అనుపమసౌందర్యం తన కీ క్షణంలోనే సాక్షాత్కరించినట్లు, తనకెదురుగావున్న వచ్చని పర్వతాలవేపు, చూశాడు.

“మానవసమాజంలో సుఖంకన్నా, దుఃఖమే ఎక్కువగా న్నండేమాట నా స్తవమే! కాని, అందుకు కారణమేమిటి?”

“కారణమా...? మానవుల యీ అంతూ పొంతూ లేని దుఃఖాలకు మానవులే కారణం! మనం మనకష్టాలకు భగవంతుణ్ణో, అర్పిస్తానో నిందిస్తుంటాము. కాని అది తప్పు. మన సుఖభోగాలకోసం, సంపద తాటాకు విలువలే ప్రధానమునే ఒక తావీను కొత్తగా కవిపెట్టి బడింది. సంపదమీదున్న ప్రేమతోనే, స్వాస్థ్యం పెరిగింది. వాణిజ్యం పెరిగింది. పీల్చి పిప్పిచేయడం పెరిగింది. సామ్రాజ్య వాదం పెరిగింది. దానితోపాటు యుద్ధంకూడా పెరిగి పోయింది. మన సమాజవ్యవస్థను సంపూర్ణంగా మనం ధనార్జనతత్వంమీదనే అధిష్టింపజేశాము. ఎవరివద్ద వెండి రూకలుంటాయో, వారికే గౌరవంవుంది. పలుకుబడివుంది. వాడే సత్సేలుడు, జ్ఞాని, మనుష్యుడూను. మిగిలిన వాళ్ళంతా మనుష్యరూపంలో మననూ, భావాలు లేని, పశువులన్నమాట. బంగారంమీదున్న వ్యామోహంతో మనం ధర్మం విడిచిపెట్టాము. కర్మను విడిచాము. చివరికు మానవత్వాన్ని కూడా పదిలిపెట్టాం! విశేషించి పారిశ్రామిక విప్లవం జరిగినప్పటినుంచీ, మానవజాతంతా అన్యాయంలో పడిపోయింది. అప్పటినుంచి ప్రపంచంలోని సుఖసూక్ష్మశక్తి

గ్రహణంపట్టి, భగవదాత్మకు అపమానం మొదలైంది. ఈ భయంకరమైన పాపానికి శిక్ష ఏదో ఒకనాడు అనుభవించ వలసిందే.”

“ఐనా, యిదంతా మనదేశానికి ఓడలమీద రవాణా అయివచ్చిన పాశ్చాత్యసంస్కృతి! హిందూదేశంలో ఎప్పుడూ యిటువంటి ఆచార విచారాల ప్రణాళికపట్టలేదు.”

మరియమ్మాటలు ఆశోకుని కెంతో ఆశ్చర్యంకలిగించి నవి. అంటే ఆమె తప్పుగా అన్నదనికాదు. సంపూర్ణంగా ఆంగ్లేయవాతావరణంలో పెరిగాకకూడా, మరియమ్ భారతీయుల ఆచారవిచారాల్ని ఎందుకు గౌరవిస్తోందా అని ఆశ్చర్యంకలిగింది. ఆమెఅభిప్రాయం ఆశోక్ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించింది.

“అవును ! ఈ తాపీదు విదేశాలనుంచివచ్చినదే. కాని, మనదేశస్థులే, దాని పునాదిని గట్టిపరిచేందుకు సాహాయ్యం చేశారు. మనదేశంలో బాగా చదువుకున్న వారిలోనే, మననూ, బుద్ధి, దృష్టి, యీ సంస్కృతిలో మునిగి తందనాలాడే శ్రేణి ఒకటి ఏర్పడింది. అందువల్ల, యీ విషం తిరిగి తీసివేయజాలంతగా, వృద్ధిచెంది, ఇరాన్, ఈజిప్టు, రోములోవలె, కొన్ని వేలసంవత్సరాల మన పురాతనదేశ చిరకాలసంస్కృతి సమూహంగా మట్టిలో కలిసిపోతుందేమోనని భయమేస్తోంది.”

“లేదు. ఆ విష మంత లోతుగా వెళ్ళలేదు. హిందూ దేశంభవిష్యత్తులో అంత చీకటిని చూస్తూనే నిరాశావాదిని మాత్రం కాను.”

“నేనూ నిరాశవాదినికాను. కాని, ఆ విషయం మనదేశ వాసుల శరీరాల్లోకి ప్రకిపోలేదని మీ రెలా చెప్పగలరు? మన సమాజం వేపు చూడండి! మొదట ఆర్థికయిబ్బందనే రోగం వచ్చింది. తరువాత సమాజఆపదలు వచ్చిపడినవి. నల్లపూ తెలుపు అనే భేదం మొదలైంది. ఏ అసహ్యన్ని మనం విదేశీయులవల్ల సహించవలసివచ్చిందో, దాన్నే మనం తిరిగి మన హరిజనసోదరుల మీద గుమ్మరించాము. ఏ బంధనాలకు మనం కట్టుబడిపోయామో - ఆ బంధనాలనే మనం మన స్త్రీలమీద రుద్ది వారి జీవితాన్ని బానిసత్వంతో సంపేశాము. అంతటితో మనకు సంతోషం కలగలేదు. మనలో మనం ద్వేషించు కోవడం సాగించాము. హిందూ, ముస్లిం, బ్రాహ్మణ, అబ్రాహ్మణ మొదలైన స్పర్థలు కల్పించాము. తమ్ముల కుత్తు కలను కోయడానికి సిద్ధమయ్యాము. బీదతనం, బానిసత్వం పెరుగుతున్నకొద్దీ, మనదేశీయీత్మ పతితమై, మన సమాజంలో ఏహ్యమూ, స్వార్థమూ, అసహిష్ణుత పెరిగిపోయినవి. ధర్మం స్థానే, దండలు, తిలకంలాంటి గాహ్య ఉపకరణాలు పుచ్చుకున్నవి. సభ్యతస్థానాన్ని కృత్రిమత, అసత్య ఆచార వ్యవహారాలు పుచ్చుకున్నవి. సదాచారస్థానాన్ని పరదాలు, చీకటి మాటునచేసి పాపాచారం పుచ్చుకుంది. విజ్ఞానం, విషప్రవూరితవాయువును ఆవిష్కరించడమే తన లక్ష్యం, గొప్పతనం అనుకుంది. తర్కశాస్త్రం భగవంతుని అస్థిత్యాన్ని అనుమానించడంలో తన కౌశలాన్ని చూపించింది. అర్థశాస్త్రం, బీదలను, అజ్ఞానులను దోపిడిచేయడానికి ఉపాయాలు నెదికి కనిపెట్టింది. కృషిశాస్త్రం, నల్లమందు, పొగాకు పంటను వృద్ధి

చేయడమే తన సార్థకమనుకుంది. మనమంతా కలిసి మానవ త్యాన్ని ఎంత తొందరగా పూడ్చి పెడదామాయని కుట్రపన్ని నట్లయింది. అటువంటప్పుడు మనద్దశ, ఉద్ధరణప్రశ్న జటిలం కాదేమో చెప్పండి?”

“అటువంటప్పుడు మన ఆశేమీ లేదా? మనప్రార్థనలో దుఃఖం, అవమానం తప్ప యింకేమీ రాసివుండలేదా?”

“కాదు. నేను అలా వొప్పకోను. మానవులు, తమ మానవత్యాన్ని విడిచిపెట్టినా - భగవంతుడు తన సృష్టిని విడిచిపెట్టలేదు. మానవులు అనుభవమనే ఎదురుదెబ్బలు తిన నిదే గుణపాఠం నేర్చుకోలేరని ఆయనకు తెలుసు. అందువల్ల ఆయన ప్రపంచంలో యుద్ధాలు, చెడుకాలం, కలరా, రోగాలు సృష్టిస్తూంటాడు. అందువల్ల, మానవులు తమ అస్వభావిక సమాజవ్యవస్థల పాపాల పరిణామాన్ని, స్వయంగా తమ కళ్ళతో చూస్తారు. ఎప్పుడు వారు కష్టపరంపరలతో, ‘త్రాహి-త్రాహి’ అని ఎలుగెత్తి వాపోతారో, ఆ సమయంలో వారికి, ఆశా, ఆనందాల సందేశాన్నిచ్చే శక్తికూడా కనుపిస్తుంది. అటువంటి శక్తి, ప్రపంచంలో ఒక్కొక్క సమయంలో అవతరించి, తన దివ్యకాంతిపుంజాన్ని వెదజల్లి వెల్లిపోతుంది. ప్రకాశంతో కూడిన ఆ వెలుగే శతాబ్దాలతరబడి మానవజాతికి దారి చూపుతూవుంటుంది.”

“మీ రీతి అంధకారంలోకూడా అటువంటి శక్తిని దేన్నైనా చూస్తుంటారా?”

“అవును! ఎందుకు చూడను? కళ్ళున్న ప్రతివారు దాన్ని చూడగలరు. భిన్నభిన్న కాలాల్లో - విభిన్నరూపాల్లో,

తన కార్యం నెరవేర్చుకునిపోయేది ఆ శక్తి ఒక్కటే ! అదే ఒక మారు భగవాన్ బుద్ధనిరూపం ధరించింది. రెండోమారు క్రీస్తురూపాని, యీమారు గాంధీరూపాన్ని ధరించింది. మనకు దగ్గరగావుండుటచేత, అలక్ష్మ్యంచేత, మనం దాని దివ్యత్వాన్ని చూడ లేకపోతున్నాం. చరిత్రా, కాబమే దాని జ్యోతిని వెలిగిస్తుంది. కాని, ఏది క్షితిజంమీద కనుపిస్తుందో - దేసి దీప్తి మన దుఃఖాలతాలూకు ఘనీభవించిన కటికిచీకటిలో వెద జల్లబడుతుందో, అదే ఏకైకశక్తి, ప్రకాశవంతమైన ఏకైక సత్వత్రం అదొక్కటే !...గాంధీజీ సత్యం, విశ్వబంధుత్వమే మన యీ ఘోరదుర్దశకు ఏకమాత్ర చికిత్స ! అదొక్కటే మన నవయుగానికీ, సర్వోదయానికీ సందేశావాహం. నేడు కాకున్నా - రేపైనా తప్పకుండా మనకీ సత్యం కనుపిస్తుంది. ఈ ఒక్క బలమైన కారణంతోనే నాకు, కేవలం మన దేశమందేకాక ప్రపంచస్థితిత్వంలోకూడా అపరిమితమైన అభిమానం విశ్వాసం ఉన్నాయి. ఆ బంగారు కల ఆశతోనే నా జీవితానికి బలం, ప్రేరణ, ఉత్సాహం కలిగిస్తున్నాయి. లేకుంటే, నా భావయుక్తహృదయం ఎప్పుడో చిన్నాభిన్నమై పోయివుండేది”.

అశోక్ తాకూగు చెప్పేమాటల్ని మరెవ్వరికీ ఎంతో శ్రద్ధగావింటోంది. తన అభిప్రాయాలతో యీ అభిప్రాయాలు ఏకీభవించడంచూచి ఎంతో ఆశ్చర్యంచెంది. “అశోక్ బాబూ ! నా అభిప్రాయాల్నే మీరు అందమైన భాషలో చెప్పుతున్నారు. ప్రపంచంలో దుఃఖం, అన్యాయం, విషమత్వము ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. కాని ప్రపంచంలో అవే సంపూర్ణసత్యాలు

కావు. లేకుంటే సోదరత్వం, సానుభూతి, సేవ మొదలై నవాటికి అర్థమేముంటుంది? జీవితంలో బాధవుంటేనే ఆనందముంటుంది. రాత్రివుంటేనే, పగలువుంటుంది. ఏడుపువుంటేనే, సంగీతంవుంటుంది. శిశిరంవుంటేనే వసంతంకూడా వుంది. ఒక వేళ ప్రపంచంలో దుఃఖం తప్ప యింకేమీలేనప్పుడు, కోయిల పాడడమెందుకు? నెమలి నాట్యమెందుకుచేస్తుంది? పూలెందుకు వికసిస్తాయి? ఇంద్రధనుస్సెందుకు ఏర్పడుతుంది? జీవితంలో ఆశా, సుఖం, ఆహ్లాదాలు వున్నాయని, యీ తత్వాలు నిర్దేశించడంలేదా? మానవులు తమ కష్టాలెందుకీంత అతిశయదృష్టితో చూచి, తమకోసం వేదనాపర్వతా ల్నెందుకు నిలబెట్టుకుంటారు?" అని అడిగింది.

“అసలు విషయం అదే”-అశోక్ ఆమెతో ఏకీభవించి అన్నాడు. “దురభిమానం, అవిశ్వాసమే మనయుగానికి గొప్ప శాపం. మనవస్తువులందు మనకే అభిమానంలేదు. భగవంతుని యందూ, ధర్మమునందూ, దేశంమీదా, మానవత్వంయందూ- చివరకు తనమీదతనకే విశ్వాసంలేదు. తర్కమనే ఆధారంతో మనం జీవితానికి మూలభూతమైన ప్రాచీనవిలువను భంగపరిచాము. కాని, దానిస్థానంలో మనం కొత్తవిలువను స్థాపనచేయలేక, మనస్థితిని తేరచాపలేని ఓడలా తయారుచేశాము. విశ్వాసమనే సంజీవిని పోగొట్టుకుని మనం, నిష్ప్రాణమైన మానవసమాజంలో చైతన్యాన్ని, ఆనందాన్ని పూరించాలని ప్రయత్నిస్తూ-మనకు సుఖం యీవిధంగానే దొరుకుతుందని ఆలోచిస్తున్నాము. అదలా దొరుకుతుందా?”

మరియమ్ తలూపి, తన సమ్మతిని తెలిపింది. ఆమె మనసంతా, అక్కడికి దగ్గర్లోవున్న రాతిచట్టమీదకూచున్న పిట్టలజంటమీద వుంది. ఒక పిట్ట తననోటిలోని ఆహారాన్ని రెండో పిట్టకు అందిస్తున్నది. చీకటిపడబోతోంది. పగలంతా కష్టపడి సంపాదించిన తన సంపాదనంతా తనతోడేదాని కీర్చిస్తోంది. ఇచ్చి పుచ్చుకోవడం పూర్తయ్యాక, అవి తుద్రున ఎగిరిపోయి, ఎదురుగావున్న చెట్టులో దూరిపోయాయి. ఒహుశా అదే వాటి గూడు కావచ్చు.

ఆ దృశ్యాన్ని అశోక్ కూడా చూశాడు. ఆ ప్రేమా, ఆ తీయభావం చూచి ఎంతో ద్రవించిపోయాడు. అదే భావం అతని ముఖంలోకూడా కనుపించింది. ఆ మరుక్షణంలో అతను మరియమ్ వేపు చూశాడు. ఆమెకూడా అతనివేపే చూస్తోంది. ఇద్దరిచూపులు కలుసుకున్నాయి. మరియమ్ కళ్ళలో స్నేహ భావం ప్రతిబింబించింది. కాని, అశోక్ కళ్ళలోని కుతూహల భావం అలాగే నిలబడిపోయింది. మరియమ్ లేచినిలబడి, “వదండి, ఇంటికి వెడదాం. చీకటిపడబోతోంది” అన్నది.

7

ఆనాడు అశోక్ మంచంమీద పడుకున్నప్పుడు, అతని మనసులో మరియమ్ గురించే ఆలోచనలు రేగుతున్నవి. ఆమె బుద్ధిమంతురాలనడంలో సందేహంలేదు. ఆమె అభిప్రాయాలుకూడా తెలుస్తూనేవున్నవి. కాని, జీవితం ఎదుర్కొనే సమస్యల విషయమై ఆమె కొంత ఆలోచించివుండ

వచ్చు. ఆమెకు జీవితమంటే ద్వేషంలేదు. పైగా ప్రేమిస్తూ వుంది. ఆ పిల్ల అనాధురాలై కూడా, ఇటువంటి కష్టతరమైన ఆశావాదాన్ని మర్యాదగా ఎలా పాటిస్తూందో తెలియదు. ఎన్ని కష్టాలు సహించవలసివచ్చిందో? ఎన్ని అవమానాలు, ఎన్ని అంతర్వ్యధలు సహించవలసివచ్చిందో? నేడుకూడా ఆమె మిస్ థామస్మీద ఆధారపడి, సంవత్సరాలనుంచీ, యీ వన్యగ్రామములోపడివుంది. ఆమె జీవితమంతా ఏకాకిగానే కనుపిస్తోంది. యవ్వన ప్రాంగణంలో, జీవితాంతంవరకు ఆమె యిలాగే కాలంగడుపుతుందా? ఇలావుండికూడా, అన్ని సుఖాలు ప్రాప్తించినట్లు, ఆమె ఎంతో ప్రశాంతంగా, సుమంగళంగా, ఆశావాదిగా, తన కన్ని సుఖాలు ప్రాప్తించినట్లుంది. ఆశ్చర్యకరమైన యువతి!

భారతదేశపు పురాతన సంస్కృతి, భవితవ్య విషయంలో ఆమె కెంత గౌరవముంది? ఆమె రూపానికి ఆంగ్ల యిండియన్లా వుంది. కాని, భావాలూ, శ్రద్ధా చూస్తుంటే, భారతీయయువతిలా వుంది. ఆమె అనాధ! ఆమెశరీరంలో ఏ రక్తం ప్రవహిస్తోందో, ఆమె జీవితంపై వేటి ప్రభావం పడిందో, ఆమె సంస్కారా లేమిటో...? చివరకు ఆమె పూర్వజీవితమేమిటో-అదికూడా తెలియదు. అశోక్కు కుతూహలం కలిగింది. కాని, ఎవరిని అడగాలి? కాని, అతని మనసు ఆమె విషయంలో ఆలోచించకండా వుండలేకపోయింది. ఏమైనా, ఆమె వర్తమానస్వరూపం చక్కగావుంది. ఆమె సాన్నిధ్యం సుఖాన్నిస్తుందనేది మాత్రం అతనికి తెలుసు,

అందువల్ల రెండురోజులయూక, అతను పిక్నిక్ ఏర్పాటు చేసినప్పుడు, అతని మనసులో మరియు సాన్నిధ్యచ్ఛకూడా ఒక కారణం కావచ్చు, మిస్ థామస్ నుకూడా పాల్గొనవలసిందిగా కోరాడు. కాని, అందు కామె తన అనంగీకారం తెలుపుతూ, వృద్ధాప్యంలో బలహీనత కారణం చూపించి, అడవుల్లో పర్వతాలమీద తిరగలేననీ, తన పిక్నిక్ రోజులు గతించాయనీ, అంతకన్నా, మరియును వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళడం మంచిదనీ చెప్పింది. అశోకుని కీ మాటలు అంత చెడ్డవిగా కనుపించలేదు. ఎందుకంటే, మిస్ థామస్ ఎదుట అతనంత విచ్చలవిడిగా వుండలేడు.

కారు తయారైంది. అబ్బుల్లా వెంటవున్నాడు. ఆ రోజంతా కార్యక్రమము పెట్టుకున్నారు. అందువల్ల తిప్పల ఏర్పాట్లకూడా అవుననం. కాన్వాస్, రంగూ, బ్రష్లు వెంట తీసుకున్నారు. మరియు కూడా ఆరోజు సెలవువుచ్చుకుంది. నిశ్చింతగా, ఉల్లాసంతో నిండిన మనసుతో ఆమె బయలుదేరింది!

వారి గమ్యస్థానాన్ని 'బారాలింగ్' అని పిలుస్తారు. ఆ రమణీయ ప్రదేశం, బై తూల్ కు సుమారు పదిమైళ్ళదూరంలో తపతీనదివాడ్డున వుంది. తపతీనది ఎత్తైన పర్వతాలగుండా, పచ్చపచ్చని అడవుల్లో దాగుడుమూతలాడుతూ ప్రవహిస్తుంది. ఆ ప్రదేశంలో ఒక చోట నిలుచుని చూస్తుంటే, మూడు వేపులా పర్వతాలూ, నాలుగోవేపు తపతీనది నిర్మల కలకల ప్రవాహం కనుపిస్తుంది. రాత్రి ప్రదేశంగుండా ప్రవహించడంచేత, అక్కడ నది ఉగ్రతంగా, ద్వాదశిబాలికలా క్రీడామగ్నంగా కను

పిస్తుంది. ఒకవొడ్డున శివాలయంవుంది. అక్కడ శివ లింగాలు పన్నెండువున్నవి. అందువల్లనే దాని కా పేరువచ్చింది. కారు 'ఫేడసాంవలీగడ్' గ్రామమువరకే వెడుతుంది. ఆ తరువాత దట్టమైన అడవిలో సుమారు రెండూ - రెండున్నర మైళ్ళు సడిచినెళ్ళాలి.

ఫేడీలో కారు వుంచి కొంత సామానుతో అశోక్, మరియు, అబ్దుల్లా కాలిబాటంట 'బారాలింగ్' వేపు బయలుదేరారు. దారిచూపడానికి, కొంతసామాను మోయడానికి ఒక కుర్రవాడిని వెంటబెట్టుకున్నారు. వాడు కూలి దొరుకుతుందనే ఆశతో సంతోషంగా వారి వెంట బయలుదేరాడు. వాడూ, అబ్దుల్లా ముంచు నడుస్తుంటే, మరియు, అశోక్ లు వెనక నడుస్తున్నారు.

ఋతురాజైన వసంతాగమన చిహ్నాలు దశదిశలా కనిపిస్తున్నవి. సృష్టంతా ఆనందోత్సాహాలతో కేళీవిలాసంగా వుంది. సగ్గు, ఇప్ప, మామిడి, గారగచెట్లు కొత్త చిగుళ్ళ లతో పచ్చ పచ్చగా కొత్త కొత్తగా కనుపిస్తున్నాయి. మోదుగపూల పరిమళం ఘుమఘుమలాడుతోంది. మామిడి చెట్లు పూతతో మత్తుగా పూగుతున్నాయి. వనవాయువు విచిత్రమైన సౌరభంతో మెల్ల మెల్లగా వీస్తోంది. ప్రకృతి సామ్రాజ్యంలో ఎటు చూచినా ఆనందమే ఆనందం కనిపిస్తోంది. దీని ప్రభావం పక్షులమీదా, ఆ వనంలో తిరిగే మానవప్రాణుల మీదకూడా పడింది.

ఈ సమయంలో అశోక్ మాట్లాడేస్థితిలో లేడు. అతని సౌందర్యాన క్తమైన కళ్ళు ప్రకృతిలోని అభిరామ రమణీయ

తను అనుభవించేందుకు పువ్విళ్ళూరుతూవున్నాయి. ప్రకృతి సంబంధమైన శుద్ధ సాత్వికానందం అతనిహృదయాన్నావరించింది. అతని కళాసృష్టి జాగృతమయింది. నడుస్తూ నడుస్తూనే అతను అబ్దుల్లాను కేకవేశాడు.

అయిదునిమిషాల్లో, అశోక్ తాకూరుకుంచె ఎదురుగా వున్న కాన్వాస్ మీద నాట్యమాడటం మరియు తిలకించింది. అతని సమస్త ప్రాణం కళ్ళల్లోకి దిగివచ్చిపట్లనిపించింది. అతని ప్రేళ్లు అతి సునాయాసంగా, స్పష్టంగా, వాటిపని నవి చేస్తున్నాయి. ప్రపంచంలోని అన్ని విషయాల్ని విస్మరించి, కళ అనే సత్యంమీదనే దృష్టిసారించిన్నాడు. జీవితంలోని సమస్త కార్యకలాపాలు, యిష్టాటూ, కోరికలూ, లక్ష్యం అన్నీ యీక్షణంలో కళాభినివేశంలో లీనమైపోయి, కాలం, పరిస్థితులనే ధ్యాసేలేకుండాపోయింది. సృష్టి, దాని వ్యవహారం ఆగిపోయినట్లనిపించింది. చివరకు తన శ్వాస, హృదయస్పందనాదుల ధ్యాసకూడలేదు. సమాధిలోవున్న యోగిపుంగవునిలా, అతను తన కళాసాధనలో లీనమైపోయాడు. అతని ఆత్మ, అతని వ్యక్తిత్వంనుంచి లేచిపోయి, ఏదో మరొకలోకంలో విహరిస్తున్నట్లుంది. మరియు ఎక్కడుందో, అబ్దుల్లా ఎక్కడున్నాడో, తనెక్కడవుందీ అతనికి తెలియనే తెలియదు.

కళలో అంత ఉత్కంఠమైన మనోయోగాన్నీ, అంత తన్మయాత్వాన్నీ మరియు ఎప్పుడూ చూడలేదు. అశోక్ తన సాధనలోవున్నప్పుడు ఆమె అతని ప్రగాఢమైన తన్మయతను తదేక ధ్యాసతో చూస్తోంది. అశోక్ అందం ఎన్నోరెళ్లు పెరిగిపోతూ, పావన కాంతిలా మెరిసిపోతున్నట్లుంది. ఆమె

ఆ విశుద్ధ బావణ్యాన్ని నిర్మిమేష నేత్రాలతో ఉపాసన చేస్తోంది. కళాకారుడు తన సాధనావధానంలో యింత ఔన్నత్యాన్ని సొందడం, ఆమె యింతవరకూ చూడలేను. అశోక్ తాకూరు యదార్థానికి ఆపిస్తనీ, సాధారణవ్యక్తులకన్నా భిన్నమైనవాడనీ, గొప్పవాడనీ గ్రహించింది. ఈ అపూర్వవృత్త్యం, ఆమెకు అనిర్వచనీయమైన సుఖాన్నిచ్చింది. తన అదృష్టానికి గర్వించింది. అశోక్ తాకూర్ జీవితం ఆమెకు కొత్తగా ఎదురై మోహపెట్టింది.

రెండు గంటలపాటు యిలా చిత్రిస్తూనేవున్నాడు. ఆతరువాత ఒక నిట్టూర్పు విడిచి. అశోక్ తూరికను వదిలి పెట్టాడు. అతను అలసిపోయి క్రిందనున్న పచ్చికమీద పడుకుని, పైనున్న నిర్మల నీలాకాశంవేపు చూస్తూ ప్రశాంతంగా వున్నాడు. ఎదురుగావున్న ప్రకృతివృత్త్యంతాయాకు ప్రతిబింబము కాన్వాస్ మీద అచ్చుగ్రుద్దినట్లు చిత్రించివుంది. నూటయిరవై నిమిషాల స్వల్పకాలంలో యింత అద్భుతమైన కళాసృష్టిని చూచి, ఆమె నిశ్చేష్టురాలైంది.

అశోక్ తాకూరు యోగాశ్థ దిగిపోవడానికి గంటకాలం పట్టింది. అతనూ మరియమ్ బారాలింగ్ పర్వతంమీద ఒక మామిడిచెట్టుక్రింద ఫలహారానికి కూర్చున్నప్పుడు, అతనికి పూర్వస్థితి కలిగి మనసు తేలికపడింది. అందువల్ల ఎదురుగా జంపఖానామీద, పళ్ళెంలోని కేకు, బిస్కెట్లు, కిస్ మిస్, మిఠాయి, పండ్లు ఒక్కటొక్కటే తింటున్నాడు. అట్లు క్రిందున్న శివాలయంవద్ద వంటకు కావసిన ఏ గ్లాస్సుచేస్తున్నాడు.

తన ఆకలిని వాచుకునేందుకు అశోక్ - “నీకు ఆకలిగా లేదా?” అని మరియును అడిగాడు.

ఇన్నిరోజుల సరిచయంతరువాత, ఇప్పుడే అశోక్ ఆమెను ‘నువ్వు’ అని సంబోధించాడు. ఆమె తనకిన్నా చిన్నది. అందువల్ల తన పెద్దదికపు అధికారాన్ని వహించేందుకు సంకోచించలేదు. ఈ సంబోధనకు మరియు సంతోషించింది.

“నాకు ఆకలివున్నా లేకపోయినా మీరు సంకోచించకుండా తినండి. కష్టపడి నేను చిత్రం గీయలేదుకదా?” మరియు నవ్వుతూ చెప్పింది.

అశోక్ సిగ్గుపడుతూ విషయాన్ని మార్చి - “ఇదివరకు నువ్వు యిటువేపు ఎప్పుడూ రాలేదా? ఇది చాలా అందమైన ప్రదేశం” అన్నాడు.

“అవును నా చిన్నతనంలో ఒకమారు వచ్చాను. అప్పుడు నే నీ ప్రదేశానికి కొత్తదాన్ని. అప్పుడు నాకు సరిగా ఊహారాలేదు. కాని, తిరిగి యిప్పుడు చూస్తుంటే యీ సదీ, ఎదుగుగావున్న ఆ పర్వతం అన్నీ జ్ఞాపకమొస్తున్నాయి.”

అశోక్ వీలుకనిపెట్టి - “నువ్వు థామస్ వద్ద ఎంత కాలంనుంచి వుంటున్నావు?” అని అడిగాడు.

“సుమారు పదకొండు పన్నెండేళ్ళనుంచి...”

“అంతకు ముం దెక్కడున్నావు?”

“అక్కో మీషనరీ అనాథాలయంలో వున్నాను. ఒకసారి మీస్ థామస్ అక్కడికి రావడం జరిగింది. ఆమె నన్ను చూచింది. బహుశా నా రూపురేఖలు చూచి సంకోషించి

వుంటుంది. నేను తీక్షణ బుద్ధిగలదాన్నని మా అనాథా
లయ మానేజరు అభిప్రాయము. ఆమె నన్ను గురించి విని
తనతో నెంటబెట్టుకుని వచ్చింది. అప్పటినుంచీ నే నా మెలోనే
వుడుున్నాను. ఆమె నాకు యింగ్లీషు నేర్పింది ధర్మోపదేశం
చేసింది. ప్రార్థనచేయడం నేర్పింది. నేను రోమన్ కాథలిక్
సాంప్రదాయానుసారం దీక్షపుచ్చుకుని, ఆజన్మ బ్రహ్మ
చర్యతో సన్యాసినిగా వుండాలని ఆమె ఉద్దేశ్యం. కాని, అది
నా కంఠగా యిష్టంలేదు. అందుకని అదుగో యదుగో అని
తప్పిస్తూ వస్తున్నాను.”

“మిస్ థామస్ వద్ద ముఖ్యమైన పనేమన్నా చేస్తుం
టావా?”

“అంత ముఖ్యమైన పనంటూ ఏమీ లేదు. ఆమెగారి
తిండి, తిప్పటా దుస్తుల విషయంలో ఎక్కువ ధ్యాసవుంచాలి.
ఆమె ఆరోగ్య మంత మంచిదికాదు. అందుకని మందూ
మాకుల విషయంకూడా చూస్తుండాలి. ఆమె ఏకాకిని! ఆమెకు
తోడు అవునరం. నేనుకూడా ఆ లోటును పూర్తిచేయడానికి
ప్రయత్నిస్తున్నాను. గ్రామములో చికిత్స చేయడమూ, అప్పు
డప్పుడూ స్కూలులో బైబులు చదివిరావడమూ, చర్చిలోని
మిషన్ బంగళాను చూస్తుండటం మొదలైన పనులుకూడా
నేనే చూస్తుండాలి. అందుకు ప్రతిఫలంగా నాకు తిండి బట్టా,
నెలకు మూడురూపాయల అలవెన్సు లభిస్తుంది. మిస్ థామస్
బీదది. గత సంవత్సరం మా మిషను తాలూకు కేంద్ర ఆఫీసు.
మధ్యత్రాఫికాలో తన కార్యక్షేత్రాన్ని వృద్ధిపరిచేందుకు
ఖర్చులో కొంత తగ్గించమని అప్పీలుచేసింది. అందుకు జవాబుగా

మిస్ థామస్ ఒకేమారు బీదజీవితాన్ని స్వీకరించి; పాదీ
పురంలోని అవసర ఖర్చులన్నీ తగ్గించివేసింది. కాని, నా కా
మూడు రూపాయలు కూడా అవసరానికి మించినవే! ప్రపం
చంలో నా కెనరూ లేదు. అటువంటిస్థితిలో డబ్బు ఎక్కువ
కావాల్సి ఎందు కాశించాలి?”

మరియమ్ చెప్పిన ఆఖరిమాట విని అశోక్ హృదయం
దయార్ద్రమైంది. కాని, తన మనసును కూడదీసుకుని-“అశోక్
రాకపుర్వం ఎక్కడున్నావో జ్ఞాపకముందా?” అని అడిగాడు.

“ఆ... కొంత జ్ఞాపకంవుంది. మరి కొంత లోకూర్వల్ల
తేలుసుకున్నాను.”

“నీ జీవితం చూస్తుంటే ఎంతో జాలివేస్తోంది. నీకు
అభ్యంతరంలేకుంటే, అంతా చెప్పగలవా?”

“నా కా మాత్రం తెలుసు. అందుకనే కిమీ దాచ
కుండా చెప్తామని బుద్ధిపుడుతోంది. మీరు ఎవ్వరినీ అస్థ
హింపించుకోరు. ఏలిషయమూ దాచకూడదనిపిస్తోంది. క్రిష్టియన్లు
కాకపోయినా క్రీస్తుతత్వాన్ని మీరు అద్భుతంగా హృద
యంగమంచేసుకున్నాను.”

“సరే! ఆ విషయాన్ని వదిలిపెట్టు. నన్ను నీ స్నేహితు
ని అనుకో! ఒకవేళ నువ్వు నన్ను సమ్మిసట్లయితే నేను
దానికి భిన్నంచేయను. అలా ఎప్పుడూ చేయను.”

“అని చెప్పవాసిన అవసరంలేదు. అది నేను స్వయంగా
చూడగలను. సరే! వినండి.”

“నాకు బాగా ఊహవచ్చినప్పటినుంచీ లక్ష్మీలో
 వున్నాను. అక్కడకూడా సన్నోక దొరసానిగారికి వొప్పగించి
 నా చరిత్రంతా చెప్పారు. నేను కాశ్మీరు వ్యవప్రదేశంలో
 జన్మించాను. వృక్షాలన్నా, పూలన్నా, పర్వతాలన్నా, సెల
 యేరులన్నా, సరోవరాలన్నా, నా కంట సమరసభావం ఏర్పడ
 డాని కదే కారణం కావచ్చు. పెద్ద పెద్ద పట్టణాల్లో వుండడం
 నా కలవాటులేదు. ఎనా నేను చూచిన పట్టణాలుకూడా
 చాలా తక్కువే! అందువల్ల ప్రాచీనపుర అడవుంటే నా మన
 సున కదాకరకమైన సంతోషం. నా తండ్రి స్వీడిష్ టూరిస్టు.
 బహుశా ప్రొఫెసర్ కావచ్చు. భారతదేశ సభ్యతా, విచి
 త్రాలూ, సౌందర్యభ్యాతి విని, వాటి ప్రభావానికి ఆశ్చర్యం
 చెంది యిక్కడికి వచ్చారు. ఈ దేశంలో రెండేళ్ళు వుందా
 మనుకుని వచ్చారు. ఎక్కడైనా సుంద్రప్రదేశం కనుపించినట్లు
 యితే నెలకొంటరబడి వుండేవారు. కాశ్మీర్ లో ఆయన వున్న
 ప్పడు ఒక హిందూస్త్రీతో సంబంధ మేర్పడింది. ఆ అల్పజీవి
 ప్రణయానికి లేదా విలాసానికి నేను అవతరించాను. ఆ ఇద్దరు
 విదేశీయుల ఆకర్షణకు, శాశ్వత సౌందర్యమో, విషయవాసనో
 లేక మా అమ్మ బీదతనమే కారణమో నాకు తెలియదు.
 కారణం ఏదైనా తత్పరిణామంగా నేను జన్మించాను. నా
 తండ్రికి నా వునికి తెలుసో, తెలియదో నే నెరుగను. కాని,
 వారు వెళ్ళిపోతూ, మా అమ్మకు చాలా పైకం, బట్టలు
 యిచ్చి వెళ్ళారు. మా అమ్మను అంతా వెలివేశారని విన్నాను.
 అందువల్ల ఆమె క్రిష్టియన్ మతం వుచ్చుకుంది. నేను పుట్టిన

రెండుసంవత్సరాలకు ఆమె చనిపోయింది. ఆమె చనిపోయి నప్పుడు, ఆమెపెట్టెలో కొన్ని మంచి మంచి బట్టలూ, బంగారు గాజులూ, ఒక వుంగరం, ఎంతో జాగ్రత్తగా దాచి వుంచిన ఒక బలిష్టుడైన దొరగారి ఫోటో కనుపించాయి. ఆ డబ్బూ, బట్టలు వస్త్రపోయినవో నాకు తెలియదు. కాని, ఆ ఫోటోమాత్రం యింకా నావద్దనే వున్నది. ప్రస్తుతం దాని రంగు కొంత పాలిపోయింది. అతనే నా తండ్రుకుంటాను. ఆ ఫోటోను నే నెప్పుడూ శ్రద్ధగా చూస్తుంటాను అలా చూడటంలో నా కెప్పుడూ సిగ్గునిపించలేదు. అనాధాలయంలో నా రోజులు సరిగ్గా గడవలేదు. నన్ను ప్రేమించేవారెవరూ ఈ ప్రపంచంలో లేరనే విషయం నన్నప్పుడప్పుడూ బాధించేది. కాని, అనాధాలయ జీవితం కారణంగానే ప్రపంచంలోని అఘాతాలు, గాలిదుమారాల జ్ఞానంకలిగింది. అసీ ఒకందుకు మంచిదే అయింది దానివల్ల నా కార్మవిశ్వాసం కలిగింది. స్నేహపు విలువ తెలిసింది. సుఖసౌందర్యం అనగతమయింది. నా కా వస్తువు దొరికినప్పుడు, దానివల్ల నే నెంతో సాత్వికోనందం పొందుతుంటాను. ఈ కారణంగానే మెగుస్తున్న నూర్యప్రకాశమూ, పాడుతున్న కోయిలూ, వికసిస్తున్న పూలూ, శీతలచంద్రకిరణాలు నన్నెప్పుడూ ఆకర్షిస్తుంటాయి.”

“ఊ...” అన్నాడు అశోక్ ఒక్క నిట్టూర్పువిడుస్తూ. ఆ ఒక్క నిట్టూర్పుతోనే అశోక్ హృదయంలో, తనయందు సహచుభూతి కలిగిందనే విషయం మరియమ్ గ్రహించింది. ఆ మెకధను ఎంతో శ్రద్ధగా వింటున్నాడు. ఆమె చెప్పడం ముగించాక—“నీకు నీ వర్తమాన జీవితం ఎలావుంగనిపిస్తోంది?

సన్యాసివి దీక్షనుంచి నువ్వు స్వయంగా నిన్ను కాపాడుకోగలవా?" అని అడిగాడు.

“అవును. ఆవిషయమే నన్నప్పుడప్పుడూ బాధిస్తోంది. ప్రస్తుత జీవితం నా కంట చెడ్డదిగా తోచటంలేదు. అప్పుడప్పుడూ పూరికే అకారణంగా ఉదాసీనం ఆవహిస్తుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు నిద్రకూడా వట్టిదు. తిరిగి ఒకటి రెండు రోజుల్లో మామూలు స్థితికివస్తాను. ఒకవేళ సన్యాసినిగా మారకుండా వుంటేనే బావుంటుందనిపిస్తుంది.”

అకోక్ మరియమ్ వేపు చూచాడు. ఆమె యుష్వనం, సౌందర్యం యింకా నిర్మలంగా కనుపించాయి. ఇటువంటి లావణ్యవతి, ఏదో అగమ్యగోచరమైన తత్వంకోసం, ఆజన్మ బ్రహ్మచర్యవ్రతం పుచ్చుకుని కఠినజీవితం గడచాలనేది అతని కంటగా నచ్చలేదు. ఆ తీక్షణమైన జీవితం వ్రాపించుకుంటేనే వాళ్ళు జలదరించింది. ఏనా తన మనసులోని భావం మరుగు పరచి-“సన్యాసినిజీవితంమీద నీకు మనసులేదంటావు. తింటేనా...?” అని అడిగాడు.

“నాకెందు కంట అయిష్టతగావుందో నేను సరిగ్గా చెప్పలేను. ఆ కఠినజీవితవ్రతంయొక్క గొప్పతన మేమిటో, దానివల్ల నాకు ఏమి దొరుకుతుందో నాకు అర్థంకావడంలేదు. మిస్ థామస్ హృదయం చాలా మంచిది. నామీద ఆమె కెంతో దయ. కాని, ఆమెకూ నాకూ ఎన్నోమార్లు భేదాభిప్రాయాలు కలిగాయి. ఆమె నిష్కల్మషమైన ధార్మికురాలు. కాని, ఆమె ధర్మశీలం న్యాయరూపం దాల్చింది. నానాటికీ వృద్ధపుతున్న క్రీష్టియను సంఖ్య, వారి ధర్మప్రచారానికి ఏకైక తార్కాణ

నుంటుంది. కాని, ధర్మశరీర తనతో పాటు హృదయపరివర్తనం జరగనిదే అదంతా మిథ్యయని నా అభిప్రాయం. నవ్వడం, ఆడటం, పాడటం నాకు బావుంటుంది. దీక్షపుచ్చుకునేవారి కివన్నీ పనికిరావనీ, వారు గంభీరంగా ధైర్యంగా పుకాడాలంటుం దామె. భగవంతుడంటే మా యిద్దరికీ సమ్మతమింది. కాని, బైబుల్లో వ్రాసియున్నదే ఆయన వాణి అని ఆమె అంటుంది. భగవంతుడు దీనదరిదులవాణిలోకూడా వుంటాడని నా అభిప్రాయం. వివాహము పాపమనీ, మగ వాడుగా జన్మించడం పాపాలకు మూలమని వారి అభిప్రాయం. స్త్రీ-పురుషుల నిష్కలమైన ప్రేమలోనే భగవంతుని ఆశీర్వాదం కనిపిస్తుందనీ, మాతృత్వంలోనే స్త్రీజీవిత ఫలశృతి వుందనీ నా అభిప్రాయం. బహుశా మా యిద్దరి దృష్టికోణాలకు భిన్నంగావుండే విషయాలు యిలాంటివే యింకా కొన్ని వున్నాయి. కాని, ఫాదర్ విలియమ్ యీమెకన్నా ఉదారులు. మిషనరీ కాకముందు వారు గ్లాస్టోలో ప్రొఫెసర్ గా వుండే వారు. వినా ధర్మాన్ని సేవిద్దామని వారు నౌకరీని వదిలి పెట్టారు. వారినద్ద మంచి లైబ్రరీకూడా వుంది. వారు నాకు బాగా చదువుచెప్పారు. నన్ను కునూర్తైగా భావించారు. బహుశా, వారే నన్ను సన్యాసినిదీక్షనుంచి రక్షించగలరని సమ్మతమన్నాను. మిస్ థామస్ పోయాక వారు నన్నెప్పుడూ విడిచిపెట్టరని నా సమ్మతము.”

“అవును నిజమే.” అశోక్ అన్నాడు.

ఆమెజీవితకథ విని, అతను ఆశ్చర్యం చెందాడు. కాని మరియు అమాయకపుమాటలు, భయంలేని భావాలు విని,

అతని కెంతో కుతూహలం కలిగింది. ప్రపంచంలోని గొప్ప గొప్ప తత్వాల్ని ఆమె ఎంతో సరళమైన శబ్దాలతో సహజ త్వంతో విశదపరచింది. ఆమె అన్వేషణశక్తి అసాధారణ మైనదనడంలో అరుమానం లేదు.

“ఐతే, వివాహ వ్యవస్థయందు నీకు దృఢమైన అభి ప్రాయం వుందా?” అని అశోక్ అడిగాడు.

“ఆ... ఉన్నది. కొన్ని నేన సంవత్సరాలనుంచీ యీ వ్యవస్థ నడుస్తోంది. కొంతమంది స్త్రీ-పురుషుల సుఖమూ, జీవితమూ సర్వనాశనమైపోయాయి. ఐతప్పటికీ, ఏ కోణంలోంచి ఆలోచించి చూచినా దానివల్ల మానవజాతికి శుభమే కలిగిందనీ, ఒక అడుగు ముందుకుపోయామని వాస్తవోక తప్పదు. ఏమంటారు? అందుకు మీ రంగీకరించరా?”

ఈ నూటిప్రశ్నకు ఒక్కక్షణం అశోక్ గాబరాపడి పోయాడు. అతను తన భావాలమీద నమ్మకంగలవాడు. అవి ఎంత అప్రియమైనా వాటిని వ్యక్తపరచడంలో అతనికి సంగోచం కలగదు- “నీ భావాలన్నింటితో నేను ఏకీభవిస్తాను. కాని, వివాహవ్యవస్థ విషయంలో, నీ కున్నంత ఉల్లాసం నాకు లేదు.”

“ఎందుకని? మీరు ఆడవాళ్ళని అసహ్యించుకోరు కదా?”

“లేదు. నే నెవరినీ అసహ్యించుకోను. స్త్రీలను అసలే అసహ్యించుకోను. అంత సిక్ష్మమైన పాపం నావల్ల జరుగదు. ఒక స్త్రీ, ఒక పురుషుడు మృత్యుపర్యంతం బంధింపబడి వుండా అని నేను అనుకోను. నా మనసే అటువంటిది కావచ్చు.

కొన్ని వేలూ, లక్షలమంది దంపతుల శయనాగారాలగోడల మీద, ఏడ్చులూ, వికలమైన కలల కథలు వ్రాసివున్నవి. ప్రతి ఏడు సంవత్సరాలకూ మానవశరీరంలో, ఆచార వ్యవహారాల్లో పరివర్తనం జరుగుతూ వుంటుంది. భార్యభావం భర్త భావాలకు విరుద్ధంగా వుంటుంది. అందువల్ల కలహము, దుఃఖం, అసహ్యం కలుగుతాయి. వారి అంతర్జీవితంలో భయంకరమైన జ్వాలలు మండుతూవుంటాయి. కాని వారు పైకి ప్రేమనాటకం ఆడుతూనే వుంటారు. ఈ అభినయం వారు జీవితం ఆఖరివరకూ చేస్తూనేవుంటారు. ఎందుకంటే, తమ అభిప్రాయ పరివర్తన సంగీకరించడానికి, వారికీ ధైర్యం వుండదు. నా భావం జనసామాన్యానికి రుచించదని నాకు తెలుసు. కాని, నా స్వవిషయంలో నేను ఏ స్త్రీబంధనలోను జీవితాంతం వుండననీ, అందులో నా జీవితలక్ష్య ఫలశృతిని కూడా చూడలేనని తప్పకుండా చెప్పగలను. సమాజ శాస్త్ర దృష్టిలో నేను అరాజకుత్తి. మరియు! ప్రస్తుతం వున్న సమాజ వ్యవస్థ ఆమూలాగ్రం పరివర్తనం చెందనిదే, మానవుడు సుఖించలేడని నా అభిప్రాయం.”

“క్షమించండి! వైవాహికజీవితాన్ని గురించి, మీరు చిత్రించుకున్నది, అర్థరహితంగా కన్పిస్తోంది. ఈ విషయాన్ని గురించి పరిశీలించే వీలు నాకు ఎక్కువగా దొరకలేదని నేను వాపోకుంటాను. కాని, వివాహవ్యవస్థ భగవంతుని సృష్టి నియమంలో ఒక అనివార్యమైన అనుసరమైవుందని నా విశ్వాసము. అది లేనిదే ప్రపంచ కార్యకలాపం జరుగదు. ఫ్రాన్సు, అమెరికా, రష్యాలో యీ వ్యవస్థకు భంగంకలిగించాలనీ,

విష్ణవంఃశీసుకొనిరావాలని ఎన్నో ప్రయోగాలు జరిగినయ్యి.
కాని, తిరిగి అవన్నీ వాటి పాత పరిస్థితికి రాకతప్పలేదు. సరే,
యీ ప్రశ్న చాలా వివాదాశం. కాని, మీ జీవితలక్ష్య
మేమిటో, దానికి వివాహం ఏవిధంగా బాధకలిగిస్తుందో విన
వచ్చా?”

తిరిగి అమాయకమైన ప్రశ్న! జవాబుచెప్పడం కష్టమే!
ఒక్క-సిముషం పూకుకుని అశోక్ - “నా జీవితం, నా లక్ష్యం
ఏమిటంటావా మరీయమ్! నే నొక స్వప్నాదర్శ, బలహీన
మానవుణ్ణి నా కళ్ళిముందు కనుపించే ప్రపంచంలోని దారుణ
దుఃఖాలకూ, అసత్యం, అన్యాయాలకూ, హింసలకు నా
హృదయం బాధపడుతోంది. నేను ఏలోపం లేకుండా,
సుఖం, సత్యం, న్యాయం, విశ్వబంధుత్వంగల ప్రపంచాన్ని
చూడాలనుకుంటున్నాను. అప్పుడప్పుడూ అటువంటి ప్రపంచ
శోభను చూస్తున్నాను. దాన్నే నా కుంచెతో తీర్చిదిద్ది, ప్రజల
యెదుట వుంచేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాను. నాబోటి ఆదర్శ
వాదులవల్ల, ప్రస్తుత ప్రపంచానికి లాభ మేమిటి? సమాజంలో
విష్ణవంకలిగించేందుకు ఒక సిపాయిలా శక్తితో భాగం వుచ్చు
కునేందుకు నాకు ధైర్యంలేదు. మనోవృత్తికూడా లేదు.
స్వార్థమూ, సంకీర్ణమూ, బలహీనతలతో నిండిన నేను,
ప్రపంచాని కేమి సేవచేయగలను? ఒక్క సంగతుంది
మరీయమ్! నేను సంపూర్ణ ప్రపంచాన్నీ, జడచేతన సృష్టినీ
ప్రేమిస్తున్నాను. నే నొకవేళ మానవుని అల్పత్వకు, సమస్త
ప్రపంచవ్యాప్తమైన పరబ్రహ్మత్వతో సంబంధం ఏర్పరిస్తే,
మానవుడు మానవునికీ, ఆ మహాత్మ్యం తాముకు

అంశమేనని, దాన్ని మనలో మనం తిరస్కరించగూడదనీ, ఆ పరబ్రహ్మని ఉపేక్షించగూడదని చెప్పగలిగినప్పుడు, నేను ధన్యుడనని భావిస్తాను. నే నొకవేళ పీడితులైన ప్రజలకు వారి బాధలు, మోసాలలో వారు వొంటరివారు కాదనీ, నాబోటి మానవుని హృదయంకూడా సహవేదనతో ద్రవించి పోతుందనే సందేశం యివ్వగలిగిన చిత్రాలలో సానుభూతి భావం చిరస్థాయిగా వ్యక్తీకరించినప్పుడు, నా జీవితం వ్యర్థం కాదనుకుంటాను. నే నొకవేళ బీదవారి దైవ్య దారిద్ర్యాన్ని చిత్రించి మానవత్వాన్నింత ఘోరంగా అవమానిస్తున్నారని ప్రపంచదృష్టిని ఆకర్షింపచేసివట్లయితే- నా చిత్రాలు వ్యర్థం కాలేదని అనుకుంటాను. ఒకవేళ నేను నా చిత్రాలలో దయ, కరుణ ప్రేమ, సేవ మొదలైన ఉదాత్త, ఉన్నత భావాలతో పరిపోషణచేయగలిగి స్వార్థం, కలహం, నీచత్వం కన్నా-కొన్ని ఉద్దేశ్యాలు కర్తవ్యాలున్నాయని, మానవునికి చెప్పగలిగినప్పుడు, నాకు మానవసూచన ప్రసాదించిన భగవంతుణ్ణి అవమానించలేదనీ, నా అవసానకాలంలో కొంచెం సంతోషిస్తాను. నావద్ద చిత్రకళతప్ప యింకేముంది? నా వ్యక్తిత్వాన్నీ, ఆత్మను ప్రకటించుకునేందుకు ఏకైక సాధన అదొక్కటే! అంతఃకరణాన్ని బాధల, హృదయావేదన దాని వల్లనే వ్యక్తమవుతాయ్! ఇది చెడ్డదికాని, మంచిదికాని యిదే నా ధనం! ఇదే నా సర్వస్వం.”

అశోకునిమాటలు మరియమ్ హృదయాంతరాళాన్ని తాకినవి.

“ఇటువంటి జీవితం సార్థకమవుతుందని నాకూ విశ్వాసంగావుంది అశోక్ బాబూ...” మరియుమ్ స్నేహార్ద్రమై అన్నది. “కాని, వివాహం యీ లక్ష్యసాధనలో ఏవిధంగా విఘ్నం కలిగిస్తుందో మీరు చెప్పనేలేరు?”

“ఎందుకు కలిగించదు? కళ, స్త్రీ ఈ రెంటికీ నే నెలా సేవచేయగలను? కళంటే నాకు పిచ్చిఅభిమానమని నీకు తెలుసు. ఏ స్త్రీ తల్లిదండ్రులను విడిచిపెట్టి నాయుంటికి వస్తుందో, ఆమెకు కొన్ని కోరికలూ, ఆశలూ, అవసరాలు వుంటాయి. కళాప్రాబల్యంవల్ల, ఆమె సుఖసుఖాలకు అనాదరణ కలుగుతుంది. నే నొకవేళ ఆమెకు సుఖపెట్టేందుకు నా శక్తిని వినియోగించినట్లయితే, కళకు అనాదరణ కలుగుతుంది. నేను దీన్ని సహించలేను. ఈవిధంగా నా జీవిత ప్రేరణా ప్రవాహం ఎండిపోతుంది. నేను రెండు దేవతలను పూజించలేను మరియుమ్.”

ఈ మాటలతో మరియుమ్ హృదయం ఎందుకో న్యాయకులపడింది. అతని యీ సూక్ష్మవ్యధకు కారణమేమిటో గ్రహించలేకపోయింది. కాని, అశోక్ చెప్పింది నిజమే! ఈ సంగతి రెండుగంటలకు పూర్వమే అతను చిత్రం చిత్రించే సమయంలో కళాముద్ర యోగావస్థలో బాహ్యజగత్తును పూర్తిగా మరచి తన్మయమైపోవడం చూచింది. ఆ కళానివేశం చూచాక, అతనికి తన కళతప్ప యింకేమీ అవసర లేదని మరియుమ్ అనుకుంది. అందువల్ల ఆమె అశోకుని విధానాన్ని నిరోధించలేదు. ఐనా, ఆమె తన అభిప్రాయానికి ప్రతికూలంగాకూడా వెళ్ళదలుచుకోలేదు—“ఐతే, యీ రెంటికీ

సుఖప్రదమైన సమస్వయం జరగదా అశోక్ బాబూ? ఈ సమస్వయం జరిగినట్లయితే-రెండూ ఒకదాని కొకటి పూర్ణత్యాన్ని కల్గించేవిగా నిరూపితమై, ధన్యమైతీరగలవు. ఒక వేళ సమస్వయం జరగనప్పుడు, జీవితకళను మీరింకా ప్రత్యక్షంచేసుకోలేదని చెప్పవలసివస్తుంది. అలా చెప్పడం దుష్టత్వమే! కాని, అంతకు మించి మరోవిధంగా ఊహించలేముకదా!”

ఆమాటలు అశోకునికి విమ్యుత్ షాక్ లా తగిలాయి. అతని మనసులో పెద్ద అల్లకల్లోలం బయలుదేరింది. తనంత వరకూ ఆలోచించని ఒక కొత్తప్రశ్న ఎదురైందని తెలుసుకున్నాడు చిత్రకళ కానీయండి, మరింకే కత్తెనా జీవితకళతో సంబంధంలేకుండా వుండలేదు. ఒక వేళ దురదృష్టవశాత్తు, అలా జరిగినట్లయితే ఆ కళ నిరుపయోగమైపోతుంది. మరలువంటప్పుడు మాయాదేవి కళాదృష్టికీ, తన కళాదృష్టికి భేదమేముంది? కాదు. అలాకాదు. మరి, మరియు ప్రశ్నకు జవాబేమిటి? కొంచెంసేపు మానంగావుండి అశోక్ - “నేను ఋషినికానని వొప్పకుంటాను మరియు! జీవితకళయందు పారంగతుడనవుదామనికూడా వాంఛించను. నువ్విప్పుడు చర్చించిన సమస్వయం అసంభవమైనది కాదు. కాని. చాలా కఠినమైనది. నా కది మృగజల్ (ఎండమావులు)లా దుర్లభంగానే కనిపిస్తోంది. దానిని వెంటాడటంలో అపాయముంది. నా కున్న ఈ స్వల్పమైన కళాసాధనకూడా సరించిపోయి, చివరకు చేతిలో మిగిలేదేమిటోకూడా నమ్మలేకుండా వున్నాను. ఇంత పెద్ద అపాయాన్ని కొనితెచ్చుకునే సామర్థ్యం నాలో లేదు మరియు. తెలిసివున్న గమ్యాన్ని వదిలి, వెలియని, అగమ్యసుఖంవెంట

పరుగెత్తే సాహసం వుంటే వుండవచ్చు. కాని, బుద్ధిమంత
తన మనిపించుకోదు. ఇదంతా నేను సర్వసాధారణ సిద్ధాంత
రూపంలో చెప్పడంలేదు. కేవలం నాకోసమే అంటున్నాను.”
అన్నాడు.

అశోక్ ని భావాలలో పరివర్తనం కలిగించడం కష్టమని
మరియమ్ అనుకుంది. అతను చెప్పినదానిలో నిజంలేదు.
అంశకు అతని మనస్సు నాశ్యంకూడా చెప్పలేకపోయింది.
అందువల్లనే అతను మెదలకుండా వూరుకున్నాడు. అతను
జవాబు చెప్పాడు. కాని, ఆ ప్రశ్న అతనిహృదయాన్ని కదిలించి
వేసింది. అత నా విషయమే ఆలోచిస్తున్నాడు.

సంధ్యాసమయానికి, యింటికిరాగానే- మిస్ థామస్
అశోక్ చేతిలో ఒక విజిటింగ్ కార్డు పెట్టింది. దానిమీద
'మాయాదేవి' నీలకంఠ, ప్రస్తుత మకాం సివిల్ లైన్సు,
బై తూల్' అనివుంది.

ఆమె కాదులో, మధ్యాహ్నం నాలుగుగంటలకు వచ్చి,
మూడోనాడుదయం తొమ్మిదిగంటలకు వస్తానన్నదనికూడా
మిస్ థామస్ చెప్పింది.

ఈ సంగతి విని అశోక్ ముఖం నిర్వికారమయిపోవడం
మరియమ్ గమనించింది. అతను ఏమాత్రం సంతోషించలేక
పోయాడు. అశోక్ తాకుూరు మరియమ్ వేపు చూచాడు. ఆమె
వీక్షణాలు ఈ మాయాదేవి ఎవరు? అని అడుగుతున్నట్లు
న్నాయి.

బారాలింగ్ నుంచి తిరిగివచ్చాక, మరియుమకు ఆ రాత్రి గరిగ్గా నిద్రపట్టలేదు. ఈనాటి అనుభవమంతా ఆమెకు అభూతపూర్వమైనది. పన్నెండుగంటల యీ కొద్దికాలం లోనే అంతసుఖం ఆమెకు ఎప్పుడూ దొరకలేదు. అంటే అందమైన బారాలింగ్ చూడడం తటస్థించిందనికాదు. అంత కంటే మించిన కళాకారుని సాధన చూడగలిగినందుకూ, ఆ కళాసాధనకన్నా అతని హృదయంలో వుండే అసలు మానవత్వాన్ని చూడగలిగినందుకూ ఆనందపడింది. ఆ మానవుని హృదయంలో కరుణాప్రవాహం, ఎంత నిర్మలంగా, అవిరళంగా ప్రవహిస్తోంది? కాని, ప్రపంచంలోని దుఃఖాలు, బాధల గాయాలనుండి స్రవించిన రక్తంతో నిండివుండా మానవ హృదయం. ఇంత శీవ్రమైన వేదన, కరుణను భరిస్తూ-ఆ భావనాశీల యాత్రికుడు వంటిరిగా ఎంతకాలం ప్రయాణం చేయగలడు? అతని దగ్ధహృదయాన్ని ప్రేమాశ్రువులతో చల్లి పరిచే ఏ స్త్రీకూడా అతని వ్యక్తిగతజీవితంలో దొరకదా? తన మనసునే కవాటాన్ని ఏ స్త్రీకోసంకూడా, తెరిచివుంచని విచిత్ర మానవుడతను. కాని, అతను పొరపాటుపడుతున్నాడు. అతని ఆత్మను, అంతఃకరణను అతని ప్రియురాలు గ్రహించి మెలగినట్లయితే, అతని భావుక హృదయం పవిత్రప్రణయానుభూతితో, ఎంతో సంపన్నమై సంస్కరింపబడుతుంది. అతని జీవితంలోని శూన్యం చెదిరిపోయి అతనిమనసుకు సాత్వికసుఖం దొరుకుతుంది.

నాటి ఉదయం సాత్పూరా అడివిలో ప్రపంచాన్ని మరచిపోయి, అతను తన కళాసాధనలో లీనమైవున్నప్పుడు, కళాశిరోమణి పరిమేశ్వరుడు సృష్టించిన తానెంత అద్భుతమైన కళాకృతీకూడా మరచిపోయాడు. ఆ రెండుగంటలూ ఆమె చూచినది, ఆమె హృదయాన్ని కదిలించి, తన ఆత్మతాలూకు అంతరాంతరకోణంలో ఓ సూక్ష్మసంవేదనను పొందినట్లనిపించింది. అతనికి తన మీ దెంత దయ! ఇంత ఆత్మీయతా సానుభూతి యింతవరకు ఎవరూ ఆమెమీద చూపించలేదు. అతను నోటితో ఏమీ చెప్పలేదు. కాని, అతని ప్రతి హావ భావము, కళ్ళలోని అంతర్వ్యధా, హృదయంనుంచి వచ్చే నిశ్వాసాలూ, అన్నీ ఆమెకు చక్కగా చెప్పాయి. ఈ సూక్ష్మ భావాలు స్త్రీదృష్టిచుంచి ఎప్పుడూ తప్పకోలేవు. ఎందుకంటే ఆమెదృశి అంతర్మనసుప్రతిభతో దివ్యశక్తిపొంది ఎంతో దీప్తి వంతమై తీక్షణంగా వుంటుంది.

నేడు ఆమెసూదయంలో ఉత్పన్నమైన సంవేదన, ఎన్నడూ ఏ స్త్రీహృదయంలోనూ, ఏ పురుషుని కారణంగాను ఉత్పన్నమైవుండదు. కాని, దానికి అర్థమేమిటో, దాని పర్యవసానం ఏమవుతుందో ఈ ప్రశ్నకు బవాబు ఎంతవెదికినా ఆమెకు దొరకలేదు.

నేడామె చూచిన అతని రూపం ఏ దేవదూతయినా నశ్వప్రపంచంలో దివ్యత్వంతో, అపూర్వమైన పావనత్వంతో తిరుగుతున్నట్లనిపించింది. కొన్ని దేవతలకథలు చదివివుంది. నేడు వారిలో ఒకరిని తన కళ్ళతో చూచింది. ఈ దివ్యదర్శనానికి ఆమె గర్వించింది. భవిష్యత్తులో తన

నునుట ఎలా వ్రాసుంటే అలా జరుగుతుంది. కాని, నేడమె చూచిన దృశ్యంతాలూకు స్మృతి, తనకు బ్రతికివున్నంత కాలం ప్రేరణ-బలం యిస్తుందనే విషయంలో ఆమెకు ఏమాత్రం సందేహంలేదు.

అటు అశోక్ హృదయంలోకూడా మరియు విషయంలో రకరకాల ఆలోచనలు రేగుతున్నాయి. ప్రకృతిలోని యీ యవతిమీదా, ఆమె అనాధస్థితిమీదా, వేదనా మయమైన కథమీదా ఎంతో జాలి కలిగింది. దానితోపాటు ఆమె తీక్షణబుద్ధికి, పరిశుద్ధభావాల కారణంగా అతని కెంతో ఉత్సాహంకూడా కలిగింది. ఆమె జీవితమంతా ముందు అనాథాలయంలో, ఆ తరువాత సాత్పూరా అడవుల్లోనే గడిచిపోయింది. ఆమెకున్న ప్రపంచానుభవం, సమాజానుభవం ఏపాటిది? పుస్తకాలుకూడా ఎక్కువ చదవనట్లుంది. ఫాదర్ విలియమ్స్ వాత్సల్యభావంతో, చదివి నేర్చుకున్న దేదో అదే ఆమె సొత్తు. ఐనప్పటికీ ప్రపంచ వ్యవహారజ్ఞానం ఆమె కెంతో ఎక్కువ. అదే ఆశ్చర్యకరమైన విషయం!

ప్రకృతే, మానవులకు తల్లిఅనీ, అదే మన జ్ఞానం, పుష్టి, భక్తి, చైతన్యనానికి ప్రవాహమని విద్వాంసులంటుంటారు. మనం దానినుంచే పుట్టి చివరకు దానిలోనే కలిసిపోతాము. మనం ప్రపంచంలోనికి వచ్చేప్పుడే, మన జీవనపథాన్ని నిర్దేశించే ఆశీర్వాదంతో పవిత్రమైన జ్యోతిని పుచ్చుకుని వస్తాము. కాని, మనం మన లౌకికజీవితంలో ఈ శక్తిని నివారించి, భౌతిక మూఢవాదమాయలో చిక్కుకుని, మన జీవితాన్ని ఎంతో నీచంగా దుఃఖమయంగా చేసుకుంటున్నాము. ప్రకృతికి దూర

మైరవాసు, జ్ఞానహీనులు, చైతన్యహీనులు, సుఖహీను లౌతారు. ప్రకృతికి దగ్గరున్న వారు జ్ఞానం, సుఖం, శాంతి పొందుతారు. అటువంటి శిష్యులకు ప్రతిరోజూ ప్రకృతిదేవి, యదార్థ జీవనతత్వపాఠాన్ని నేర్పుతూ వుంటుంది. అందు చేతనే వారికి దివ్యదృష్టి ప్రాప్తిస్తుంది. మరియు సర్వజ్ఞతకు యిదేకారణం కాదుకదా ?

ధర్మశాస్త్రము, సమాజశాస్త్రము, జీవితకళయందు ఆమెగ్రావాలు ఎంత స్వాభావికమై, పరిపక్వంచెందాయ్ ! వివాహవ్యవస్థయం దామెకున్న శ్రద్ధలో ఎంత సాత్వికత్వము ఎంత ధార్మికత్వమున్నవి ? ఈ గూఢ, గుణ, శీలవతి భవిష్యత్తు ఏమవుతుంది ? క్రైస్తవమత కఠినసంస్కారా లకు భక్త్యమై, ఆజన్మసన్యాసినిగా మారడమే ఆమె జీవిత సార్థకమా ? ఒకవేళ అలా జరిగినట్లయితే ఆమెజీవితం ఎంత రసవిహీనమై, ఎంత కఠోరమవుతుంది ? అటువంటి పరిస్థితిలో, ఆమెకు స్వతహాగా ఆ జీవితంలో విశ్వాసంలేదా ? ఆమెకు ఇంతకుమించిన దౌర్భాగ్యము ఇంకేముంటుంది ?" నౌసలు యిదే వ్రాసుంటే, దీనికి ముఖ్య కారణం ఆమె అనాధావస్థకాదు. ఈ దౌర్భాగ్యాన్నించి రక్షించేవారు ఆమె కెవరూ లేరు. ఆమెకు తిండి బట్టా యిచ్చి ప్రాణాలను కాపాడుతున్న వారే, ఆమె జీవితంమీద పూర్తిగా తమ కధికారం వుందని చెప్పినా ఆశ్చర్యమేముంది ? మిస్ థామస్ అంత చెడ్డదికాదని వొప్పుకుందాం. ఆమె ఏది ఆలోచించినా, మరియు మంచికోసమే ఆలోచిస్తుంది కాని, ధర్మముపేరిట అలా కొనసాగినట్లయితే దానికి మించిన దౌర్భాగ్య మింకే

మంటుంది? ఈ దౌర్భాగ్యాన్నించి మరియును రక్షించలేమా? ఒకవేళ మరియుమ్మే మిస్ థామస్లాంటి ధర్మాంధతతో, ఈ జీవనవ్రతంలో తన యిహలోక, పరలోకసుఖాన్ని చూచినట్లయితే పరవాలేదు. కాని, ఆ జీవితమంటే స్వయంగా ఆమెకే నిరుత్సాహంగా వుంది. అలాగయితే రమ్యమైన ఆవిడ సహృదయ జీవితాన్ని యీ కఠినవ్రతాగ్నిలో మాడ్చివేసినందువల్ల లాభమేమిటి?

ఇటువంటి ఆలోచనలు అశోకను బాగా వ్యాకులపరిచాయి. తన కళ్ళెదట ఇటువంటి కోమలజీవితం నాశనం కావడం అతను సహించలేదు. ఐనా త నెలా ఆపగలడు? మిస్ థామస్ ఛత్రఛాయలనుంచి మరియును బయటికిలాగడమంత కష్టంకాదు, కాని, ఆ తరువాత బాధ్యత ఎలా నిర్వహించగలడు?

ఎక్కడ మరియు, మరెక్కడ మాయాదేవి? వీరిద్దరికీ ఎంత న్యత్యాసముంది?

ఒకరిజీవితం వేదనతో కంటకావృతమైవుంటే, రెండోవారి జీవితం సుఖ, విలాసాలతో నిండివుంది. ఒకరు పరావలంబకులు, పరతంత్రులు. రెండోవారు విపుల ఐశ్వర్యంతో, జీవితస్వేచ్ఛగలవారు. ఒకరు ఎంతో ఆలోచనాపరురాలు, సహృదయురాలు; రెండోవారి స్వభావం తాడుతెగిన గాలిపటంలాంటిది. ఒకరు స్వర్గలోకంలోని పవిత్ర అప్పరస; రెండోవారు మాయాలోకంలోని మాయావిని.

ఐనప్పటికీ, జీవిత సమృద్ధికోసం, అపార దుఃఖంనుంచి మరియును, అంతులేని సుఖంనుంచి మాయాదేవిని రక్షిం

చడం అవునరమనుకున్నాడు. ఏది వారికి యధేష్టంగా ప్రాప్తించిందో, అది వారికి శత్రువుకూడాను!

అశోక్ వీరిద్దరినీ పోల్చుకుండా వుండలేకపోయాడు. అతనికి మాయాదేవి విజిటింగ్ కార్డు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ రహస్యమయ రమణివిషయమే అతనిమనసు ఆలోచిస్తోంది.

మాయాదేవి వింతస్వభావంగాది! తనను వెదకుతూ వచ్చి ఈ అడవిలోకూడా వెంటపడింది. ఆమె తనను వెంటాడే తీరు చూస్తుంటే, ఆమెకు కళకన్నా, కళాకారుని మీదనే ఎక్కువ మోజుగావుందని తెలుస్తోంది. ఈమా రామ కోపంతో వచ్చినట్లుంది. ఎందుకంటే, ఆరాత్రి విందుతరువాత తనామెయింటికి వెళ్ళలేదు. నాగపూరు వొదిలేముందు కలుసుకోనూలేదు. ఒకమా రామ స్వయంగా తనింటికి వచ్చింది. ఆ సమయంలో తను స్టూడియోలో వున్నాడు. నియమానుసారంగా అబ్దుల్లా ఆమెను వెనుకకు పంపించాడు. అందు కామె ఎంతో కోపించింది. ఆ కోపం కాకులో కూర్చున్నాక, దభీలుమని తలుపేసుకోవడంలోనే వ్యక్తమైంది. ఇటువంటి చిన్న చిన్న కారణాలకు మాయాదేవిలాంటి గర్విష్టురాలికి కోపంగావడం అస్వాభావికంకాదు. కాని, తనేం చేయగలడు? ఆమెమీద తన మనస్సు ఎందుకో అయిష్టతగావుంది. ఈ కఠినవ్యవహారంలోగూడా కొంత అయిష్టత వ్యాపించింది. తను సమాజంలో మసలాలనుకుంటే, యింత అయిష్టత కనుపరచకూడదు, దీన్ని పరిష్కరించాలని వెంటనే నిర్ణయించుకున్నాడు.

ఆ మరునాడుదయం అబ్బుల్లా టీ మేజామీదవుంచి వెడుతున్నప్పుడు అశోక్ దోమ తెరలోంచి - "అబ్బుల్లా" అని కేక వేశాడు.

వెడుతున్న వాడల్లా వెనుకకుతిరిగి నిల్చుని "బాబూ!" అన్నాడు

"రేపుసాయంకాలం ముగ్గురు, నలుగురకు భోజనం ఏర్పాటుచేయగలవా?"

ఒక్కనిముషం ఆలోచించి - "చిత్తం! కాని, కొన్ని సామానులకోసం నేడే బైతూల్ వెళ్ళాల్సింది" అన్నాడు.

"ఎత్తే, వెళ్ళు. నీతోపాటు విండు ఆహ్వానాన్ని కూడా తీసుకుని వెళ్ళి మాయాదేవి నీకుకంతగారికి యిచ్చి రా."

"ఆ రాత్రి మీకు విందుచేసినవారేకదా?"

"అవును వారే! ఆమె బైతూల్ వచ్చింది. సివిల్. లైన్సులో ఏదో బంగళాలో వుంది. అడిగిచూడు."

"సరే బాబూ! నాగపూరు వదలకముందే వారిని భోజనానికి తిరిగి పిలవమందామనుకున్నాను. కాని, వీలు దొరక లేదు ఇది మంచి అదనులెండి! నేను పనులన్నీ నెరవేర్చి పన్నెండుగంటలకు బైతూల్ వెళతాను"

"మంచిది."

అబ్బుల్లా వంగి సలాంచేసి మునిగాళ్ళరూద బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

నాగపూరునుంచి ఒక ధనికురాలు, భోజనానికి వస్తుం
దని, అబ్దుల్ చెప్పగా విని, మరియుమ్ అందుకు కాపలసిన
వీరాట్లన్నీ ఎవరికీ తెలియకండా చక్కగాచేసింది. భోజనాల
గదిలో టేబులు మామిడి, అరటి, కదలీ ఆకులతోనూ, వివిధ
రకాల పూలతోనూ అలంకరించింది. వసంతఋతువులో
సాత్పూరా పర్వతం, వస్వరూపంలో వుంటుందో అదే
స్వరూపంతో గదంతా ప్రతిబింబించుతోంది. ఇది వంటపనిలో
పున్న అబ్దుల్లాకుగాని, స్కూల్ యోలో నిమగ్నుడైన అశోక్ కు
గాని తెలియదు.

అశోక్ ఆగదిలో నిర్మింపబడిన ఉపవనంచూచినప్పుడు
ఆశ్చర్యంతో - "ఇదంతా నువ్వెందుకు చేశావు మరియుమ్ ?"
అని అడిగాడు

"బాగానేవుంది, ఎందుకు చేయను ? నాగపూరునుంచి
అంత గొప్పవారు వస్తున్నారు. పైగా మీకు స్నేహితులు.
వారికి తగినట్లుగా స్వాగతం చెప్పాలికదా ?"

"ఊ ! వీటి అవసరంలేదు. సరే; జరిగిందేదో జరిగింది.
చాలా బాగుంది. నీ కళాదృష్టి, చాలా దివ్యమైనది మరి
యమ్ !" అతనిముఖంలో ప్రసన్నతా, కుతూహలం విక
సించాయి.

తన శ్రమంతా ఫలించి, బహుమతి లభించిందికదా
అనుకుంది మరియుమ్.

"ఏమిటి ? ఈ మూడుకుర్చీలేనా ?" అశోక్ అడిగాడు.

మిస్ థామస్ రాలేదు. ఆమెకు తలనొప్పిగావుంది. నేను ముందే చెబుదామనుకున్నాను. కాని మీరు స్టూడియోలో వున్నారు.”

“అలా...గా” అశోక్ ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

“ఆమె రావడాని కింకా గంటన్నర ఆలస్యముంది. అంతలో స్నానంచేసివస్తాను” మరియు చెప్పి గెంతుకుంటూ బయటికి వెళ్ళిపోయింది.

తనేమీ చెప్పకముందే, మరియు ఎంతో నేర్పుగా ఇదంతా చేయడం చూచి, అశోక్ కి మనసులో అవ్యక్తానందం కలిగింది. ఆ భావంలో కేవలం కృతజ్ఞతేకాదు, సరిగ్గా చెప్పలేని భావమేదో వుంది.

సరిగ్గా రాత్రి ఎనిమిదిగంటలకు స్వీడన్ బ్యూక్ కారు హారన్ వినిపించింది. అందువల్ల ఒక్క అశోకునికే కాదు; ప్రాదీపురమంతటికీ మాయాదేవి నీలకంఠ వచ్చినట్లు తెలిసింది. అశోక్ ఆమెను మందహాసంతో ఆహ్వానించాడు.

నేడు మాయాదేవి శృంగారం, అదివరకటికంటే మిన్నగా వుందని అశోక్ గ్రహించాడు. అందులో ఆశ్చర్యంలేదు. మనిషి పరాయిపూరు చెళ్ళినప్పుడు అతని తలమీద సమాజం సవారిచేయదు. అతను స్వయంగా, వ్యక్తిగత ఆనందవిలాస భావాలతో క్రిడిస్తుంటాడు. అందులో యిది వసంతకాలం. మెడలో డైమండ్ డిజైను నెక్ లెస్, చెవులకు నిండుచంద్రాకృతిగలిగిన దిద్దులూ, అధరాల రంగు ఎక్కువగా మెరుస్తున్నాయి. నల్లని కాటుకతో నిండిన కళ్ళూ, పొడరుతో

మునిగిళ్ళేలిన ముఖంతో మాయాదేవి తన లక్ష్మ్యంవేపు పరుగు తీస్తోంది. తన కా లక్ష్మ్యం మారమవుతున్నకొద్దీ పట్టుదల ఎక్కువవుతోంది.

కుశలప్రశ్నల తరువాత మాయాదేవి అంది. “మీరు బలే దగాచేసి వచ్చేశారు.”

‘లేదే! నేను యిక్కడికి వెడుతున్నట్టు చెప్పే వచ్చానుకదా?’

“కాని, మీరు బయలుదేరకముందు నన్ను కలుసుకో లేదు. ఏటీ మీరు నన్ను అసహ్యించుకుంటున్నారా?” ఆమె అదొక భావంతో అడిగింది.

ఇటువంటి నూటిప్రశ్న సమాజంలో అడగకూడదు. ఒకవేళ అడిగినా దానికి సరై సజవాబు చెప్పకూడదు. దాని వల్ల కష్టం కలుగుతుంది.

“లేదులేదు. మీ రలా ప్రశ్నిస్తారేమిటి మాయాదేవి? నేను మీమ్మ లైంగుకు అసహ్యించుకుంటాను. నా పనుల వల్ల తీరిక లేక మీమ్మల్ని కలుసుకోలేకపోయాను.”

“అవును, కావచ్చు. మీరు ఆర్టిస్టులు. కాని, మీ యింటికి వచ్చే మహిళలను మీమ్మల్ని కలుసుకోనీయకుండా పంపించడం, మీ హెచ్చరిక ననుసరించే ననుకుంటాను. ఈ విధంగా గొప్పింటిస్త్రీలను నౌకరులతో అవమానించడం ఆర్టిస్టుల పించుకోదు.”

“కాదు. అలా ఎప్పుడూ జరగదు. అబ్బుల్లా, అలా ఎవరినీ అవమానించడు. వాడు నా పాతనౌకరు. నాకు

బాగా తెలుసు. వాడిక్కడే వున్నాడు. మీరు చెప్పిఫట్లయితే యిప్పుడే పిలిపించి కనుక్కుంటాను.”

“అక్కర్లేదులండి! అంత అవుసరం లేదు” అని మాయాదేవి తన భావంమార్చి-“అవమానం జరిగలేదని మీరింటున్నప్పుడు నేను వొప్పుకుంటాను. సరే, మీ కెలా వున్నారో చెప్పండి?”

“బాగానేవున్నాను” ప్రసంగం మారడంచూచి అశోక్ బ్రతుకుజీవుడా అని సంతోషించాడు. అతనింతవరకూ తనేదో తప్పుచేసినట్టూ, అందుకుగాను కోర్టులో వకీలు తనను ప్రశ్నిస్తున్నట్లు, ఆ ప్రశ్నలనుంచి తనను రక్షించుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నట్లు నిశ్చయించింది. ప్రతిపక్షానికి ఎక్కడ బలహీనతవుందో అది కనిపెట్టి దెబ్బకొట్టడం మాయాదేవికి బాగా తెలుసు. అటువంటి స్త్రీని జాగ్రత్తగా కనిపెట్టేవుండాలి. ప్రసంగాన్ని పెంచాలనే ఉద్దేశ్యంతో-“నే నిక్కడవున్నానని మీ కెలా తెలిసింది?” అన్నాడు.

“అది చెప్పకుండానే పారిపోయి వచ్చేశారు. కాని నన్ను మోసగించడం అంత తేలికకాదు. మీ యింటి పార్శ్వంజమానికూడా మీ వునికి చెప్పలేకపోయాడు. పోస్టాఫీసులో మీ అడసు తెలుసుకున్నాను. నేను బైతూల్ రావలసేస్తోంది. మీరుకూడా యిక్కడికి దగ్గరలోనే వున్నారని విని కలుసుకుందామనుకున్నాను.”

“అలాగా...?” అశోక్ నోటంట యీ అక్షరా లే వెలువడ్డాయి.

“మీరు నా కొక పని చేసిపెట్టాలి. నే నిక కాదు కూడదనే మాట వినను.”

అశోక్ భయపడిపోయాడు. ఈ విచిత్రమణికోరిక ఎంత విచిత్రంగా వుంటుందో ననుకుంటూ “చెప్పండి” అన్నాడు.

“మీరు లై ఫ్ట్ సైజు చిత్రం నేను చెప్పిన పోజులో రాసి పెట్టాలి. నేను చనిపోయాక, ప్రపంచంలో నా సౌందర్యానికి చిహ్నంగా వుండాలి. దాని కెంత ఖర్చుఅయినా వెనుకాడను. కాని అది కల్పనాపూర్వకమైనదిగా వుండాలి...ఒక వెయ్యి రూపాయలు సరిపోతాయా?”

“డబ్బువిషయం చెప్పనని మీ రెరుగుదురు. నా కళకు పారితోషికం నేను రసికుల బౌదార్యానికే వదిలిపెడతాను.”

“మంచిదే” అని సమాధానంగా మాయాదేవి నవ్వింది. ఆ సూపాచికపారింది. అశోక్ సమ్మతించాడు. అసలతని నమ్మకమేమిటి? ఆర్టిస్టులకు ఆవేశంరావడం పరిపాటి!

“ఏదే నాగవూగు వచ్చాక, నా స్టూడియోలో పని మొదలుపెడతాను.”

“కాదు, కాదు. అన్ని రోజులు నేను ఆగలేను. బైతూల్ లోని, నా బంగళాలో ఒక పెద్ద వెలుతురువచ్చే గదివుంది. దాన్ని స్టూడియోగా చేసుకుని, పని తొందరగా మొదలు పెట్టండి”.

“అలాగయితే యీ ప్రాదీపుర బంగళాలో నే నొక గదిని స్టూడియోగా ఏర్పరిచాను, మీరు పోజు యిక్కడే ఎందుకివ్వకూడదు?”

“అక్కర్లేదు. ఇదికూడా అక్కర్లేదు. మీరు మాయంటికిరావడానికి భయపడతారేమిటి? నేను మంత్రకత్తెను కాదు. మీరు పసిబిడ్డడుకూడా కాదే.”

“కాదు. నా అభిప్రాయ మది కాదండి”. అశోక్ సిగ్గుపడుతూ అన్నాడు. “ఇక్కడ తయారైన స్టూడియో వుండగా, తిరిగి కొత్తది ఏర్పాటుచేయడం మెందుకని అన్నాను. మీరంతగా చెపుతున్నారు, అలాగే కానీయండి”

అందుకు మందస్మితవదనారవిందంతో ఆమె అతనికి తృప్తికలిగించింది. తను విజయంపొందినందుకు సంతోషించింది.

అబ్దుల్లావచ్చి, భోజనంతయారైందని చెప్పాడు. అశోక్ “మరియమ్ ఎక్కడ?” అని అడిగాడు.

“భోజనాలగదిలో వుంది బాబూ”

ఇద్దరూ భోజనాలగదిలోనికి వెళ్ళేసరికి మరియమ్ తేబులువద్ద, వినయంగా నిలుచునివుంది. బాదామీరంగుచీర కట్టుకుంది. తెల్లనిశరీరంమీద ఆ చీర ఆమెను మరింత అందంగా చేసింది. వేషభూషణాలు సాధారణమైనవే! కాళ్ళకు మూమూలుచెప్పులే వున్నాయి. కాని, ఆమె సహజ సౌందర్యం, ఆమెకు బాహ్యోపకరణాల అవుసరంలేదన్నంతగా వికసించివుంది. అందం తక్కువగావుండేవారు కృత్రిమసౌందర్యం మీద ఆధారపడవలసివస్తుంది. ముఖంమీద పొడరులేదు. కళ్ళకు కాటుకలేదు. పెదిమలకు లిప్స్టిక్ లేదు. పాప మామె నేర్చుకోనిదే యివన్నీ యీ నా డెక్కణ్నుంచి పొంద గలదు? బహుశా నీటి లేమివల్లనే, ఆమె సహజసౌందర్య

నిర్మలంగావుంది. ఆ యిద్దరాడవాళ్ళలో మరియుమ్ సౌందర్యమే అతి మనోహరంగా వుందనటం నిర్వివాదాంశం.

మరియుమ్ చీరకట్టుకునుండగా అశోక్ ఎన్నడూ చూడలేదు. ఆండ్లైవద్దతిలోవుండే గొనుకంటే, భారతీయ సాంప్రదాయసిద్ధి వేష భూషణాలే ఆమెకు అందాన్నిస్తాయనడంలో సందేహంలేదు. మరియుమ్ కొత్తస్వరూపాన్ని అశోక్ తాకూరు నిర్మి మేషనేత్రాలతో చూస్తున్నాడు. మరియుమ్ క్రిందున్న జంబుఖానావైపు చూస్తోంది. అశోక్ కళ్ళలోని కుతూహల భావాన్ని మాయాదేవి గ్రహించకపోలేదు. ఆమెమనసులో అస్పష్టమైన యీర్వాభావం రేకెత్తింది. ఇనంతా రెండు క్షణాల్లో జరిగిపోయింది. కాని, ఆమె తనను తాను సంభాళించుకుని, -“బ్యూటీఫుల్ ! చాలా అందంగా వుంది” అంటూ కన్నార్పకండా ఆ గదిఅందాన్నీ, మరియుమ్లోని మార్పును గమనిస్తోంది. ఈ విశ్లేషణ, ఆ గదిఅలంకారానికో లేక మరియుమ్కో చెప్పడం కష్టం. కాని, ఈ అందమైన ఏర్పాట్లన్నీ అశోక్ తనకోసమే చేశాడనే విషయం మాయాదేవిని సంతోషపెట్టింది. ఆమె అహంభావం దానితో సంతృప్తి చెందింది. తనను అశోక్ యీ మాత్రమన్నా లెక్కచేస్తున్నాడుకదా అనికూడా సంతోషించింది.

మరియుమ్ను చూచి, దర్బాజావద్దనే మాయాదేవి ఒక సామ్రాజ్ఞిలా నిలబడిపోయింది. అంటే తనముందున్న ప్రతి వస్తువూ, చివరకు మరియుమ్కూడా తుచ్చమనే భావం కనుపించింది. అశోక్ కు యి దంతగా రుచించలేదు,

“ఈమె మరియుమ్.” అశోక్ మాయాదేవికి మరియుమ్ను పరిచయంచేస్తూ, మరియుమ్ వేపు తిరిగి చూచి-“ఈమె మాయాదేవి నీ కంఠ” అని పరిచయంచేశాడు.

ఆ స్త్రీలిద్దరూ కళ్ళలో కళ్ళుకలిపి, స్త్రీలు స్త్రీనే గుర్తించగలగన్నట్లు ఒకరినొకరు చూచుకున్నారు.

“మరియుమ్...!” మాయాదేవి అస్పష్టస్వరంతో ఆ పేరును ఉచ్చరించి-“మరియుమ్ అనేది క్రైస్తవుల పేరు కదూ?” అన్నది.

“అవునండి...” మరియుమ్ మెల్లగా జవాబిచ్చింది. మరియుమ్ కంఠస్వరంకూడా మధురమైనదని మాయాదేవి తెలుసుకుంది. అశోకునిలాంటి కళాకారులహృదయంలో ఆమె మీద సానుభూతి కలగడంలో ఆశ్చర్యంలేదు.

భోజనాలు మొదలైనవి. మొదటినుంచీ చివరవరకూ, మరియుమ్కు సంకోచం కలుగుతూనేవుంది తనొక పల్లెటూరి పిల్ల. పట్టణవాసినియగు ఒక నవనాగరిక స్త్రీ తనముందు కూర్చుంది. తను గొప్పవారితో పాటు భోజనంచేయాలి. వారితో మాట్లాడాలంటే ఆమెకు ధైర్యంలేదు. అందుకనే ఆమె సంకోచిస్తూ కూర్చుంది.

ఆమె భావం అశోకునికి అర్థమయింది. అందుచేత మధ్యమధ్యలో ఆమెకు భోజనంచేయమని, మిఠాయితినమని చెబుతూనేవున్నాడు. మరియుమ్లో కలిగే ప్రతిభావంలో సంబంధం, ఆత్మీయతా, స్నేహం వుంది. ఇదంతా మాయాదేవి తదేకంగా చూస్తోంది.

భోజనసమయంలో వాతావరణంగూర్చి, నాగపూరు లోని మిత్రులనుగురించి, క్లబ్బూ, కళ, శిల్పం, సినిమా మొదలైన విషయాలమీద సాధారణచర్చ జరిగింది. కేవలం మరియు మాత్రం వింటూ కూర్చుంది. అప్పుడప్పుడూ తనను ప్రశ్నించే ప్రశ్నలకు సంక్షిప్తంగా, అవుననో కాదనో జవాబుచెప్పి పూరుకనేది. ఆమెను నిర్లక్ష్యంగా చూడడమే తన తీనికి సరిపోతుందని మాయాదేవి అనుకుంది.

భోజనానంతరం, మాయాదేవి బైటూల్ వెళ్ళడానికి బయటికి వచ్చిసప్పులు, అశోక్ ఒక్కడే ఆమెను సాగనంపడానికి కారుచుట్ట వచ్చాడు. మరియు అతిథిగదిలోనే ఆగిపోయింది. మాయాదేవి, అక్కడనుంచే ఆమెవద్ద వీడ్కోలు పుచ్చుకుంది. అశోకునితో కొన్నిక్షణాలు ఏకాంతంగా వుండాలనుకుంది. అందుకని-“ఈ మరియును ఎక్కడనుంచి పట్టుకునివచ్చావు? మీతోవాడు యీ బంగళాలోనే వుంటాడా?” అని ప్రశ్నించింది.

ఈ ప్రశ్న వెనక దాగివున్న కుక్కితాభిప్రాయానికి అశోక్ కు కోపమూ, క్లेशమూ కలిగాయి. కోపాన్నాపుకోవడం కష్టమనిపించింది. ఐనా మనసును తమాయించుకుని-“ఆమె నాతో ఎందుకుంటుంది? మిస్ థామస్ పెంచిన అనాధబాలి కామె. ఆమెవద్దనే వుంటాంది” అన్నాడు.

“అవును ! అనాధకావడంచేతనే మీ దయకు పాత్రురాలైంది. ఆర్టిస్టుల భావహృదయం వీరికోసం ద్రవించకుండా, నాబోటి స్త్రీకోసం ద్రవిస్తుందా?” ఈ మాటల్లోని తీక్షణమైన వ్యంగ్యానికి అశోక్ యింకొకసారి విచలితుడయ్యాడు.

“మీకు నా కరుణ, సానుభూతి అవసరమేమిటి. మీకు స్వయంగా, మీ జీవితాన్ని బాగుచేసుకోగలరు. ఇంకా నాబోటివాడితో మీ కవసరమేముంటుంది?”

“అవును! పాపం, అందంగా యవ్వనంలో వున్న క్రిస్టియన్ పిల్లకు మీ సానుభూతి అవసరముంటే చూపించండి. ఆమె అందమైనదనడంలో సందేహంలేదు. కాని, వర్తి వల్ల టూరిది.”

తిరిగి యింకొక వ్యంగ్యోక్తి కీమారు అశోక్ తాకూరు తమాయించుకోలేక-“అప్పుడప్పుడూ పల్లెటూరివారి సరళ హృదయాల్లో, మన పట్టణవాసులకన్న ఎక్కువ శిష్టతా, సంస్కారం, శీలం వుంటాయి మాయాదేవీ! వారిని పరిహాసంచేయడం సుభువుగానే వుంటుంది. కాని, వారితో సమానంగా వుండడం కష్టం” అన్నాడు.

“ఓ, మీకు కోపంవచ్చిందా?” మాయాదేవి తమాయించుకొని-“మీ మనసు కష్టపెట్టినందుకు క్షమించండి! మీ మనసులో ఆ పిల్ల అంతగా నిలిచిపోయిందనే విషయం నే నెరుగను. సరే పోనీయండి; వెరీ సారీ! నా చిత్రం ఎప్పుడు ప్రారంభిస్తారు?” అంటూ ప్రశంగం మార్చింది.

“ఆలోచించి కబురుచేస్తాను” అశోక్ కోపంతో అన్నాడు. వీలున్నంత తొందరగా ఈమెను వదిలించుకుంటేనే బావుంటుందని తోచి దతనికి. కాని, ఆమె అంతమాత్రాన విడిచిపెడుతుందా?

“ఓహో! మీకు నిజంగా కోపంవచ్చిందే. అశోక్ బాబూ! నేను క్షమాపణకోరుతున్నాను. మీ ఆర్టునుంచి

వంచితురాల్ని చేసి, నా మీద యీవిధంగా కోపంచూపించ కండి ఆర్టిస్టుగారూ ! నేను నిజంగా చనిపోతాను. ఆ హత్యా దోషం మీకు తగులుతుంది. మీ కళంకు నేను ఎంతగా పడిచస్తున్నానో మీకు తెలియదు. పెద్ద మరుష్యులు మాటన్న తరువాత, తప్పుకోలేకు. మీరు నా చిత్రాన్ని రాయవలసిందే. చెప్పండి, ఎప్పుడు దయచేస్తారు !”

అలా మాట్లాడుకుంటూ, వారు చీకటిలోంచి పక్కా గోడ్డుమీదకు వచ్చారు. తీరా చూస్తే, కారులో డ్రైవరు లేడు. అతను బహుశా జోసెఫ్ కాకాదుకాణంలో బీడీవమ్ము లాగుతున్నాడేమో!

మాయాదేవి, అశోక్ రామూరు దేశానికి దగ్గరగా వచ్చి “చూడండి! నామీద కోపంపెప్పుకోకండి! మీ కోపం నేను సహించలేను. నేను యీ అడివంతాగాలిస్తూ, మీకోసమే వీచాను. కోపంలేదని మీరు చెప్పనంతవరకూ మిమ్మల్ని వధలను.” అంటూ అతని చేయిపట్టుకుంది.

అశోక్ భయపడి, ఒక్కసారి వెనక్కుతగ్గాడు. ప్రసం గాన్ని అక్కడితోనే ఆఖరుచేయాలని వెంటనే “లేకు, నాకు కోపంలేదు” అన్నాడు.

“ఎత్తే మరి ఎప్పుడు వస్తారు?” మాయాదేవి చేతినివదలి అడిగింది.

“మూడు నాలుగు రోజుల్లో..”

“వచ్చే మంగళవారంనాడా...?”

“ఆ... వస్తాను.”

“సరే, ఉదయం ఎనిమిదిగంటలకు కాకు పంపుతాను. మీరు అక్కడే ఘోషారం చేశాక చిత్రం మొదలుపెట్టవచ్చు. మేనీ థాంక్సు!”

ఈ విచిత్ర స్త్రీతోపాటు చీకటిలో ఎక్కువసేపు పుండడం ఉచితం కాదనుకుని అశోక్ తామూ హరిన్ మోగించాడు. డ్రైవరు ఎక్కడో దూరంనుంచి చీకటిలో పలికాడు—
“వస్తున్నానండీ.”

“సరే, వెడుతున్నాను. నమస్తే.”

“నమస్తే!”

రెండు నిమిషాల్లోనే కారు చీకటిలో లీనమైపోయింది. అశోక్ ముసు తేలికైంది.

11

ఆ రాత్రి భోజనాలయాలకు మరియు అమితంగా వ్యాకులపడింది. అశోక్ ను పొందడానికా ధనవంతురాలు అతనిపేంట తిరగడం చూచి మరియు హృదయంలో ఏదో భయంకరమైన అల్లికల్లిలం బయటపడింది. అశోక్ తామూ రును, తనకు ప్రియమైన అశోక్ తామూను లాక్కునిపోవడానికి మాయాదేవి ఆమెకు ఒక ప్రతికర్షిరూపంలో నిలుచుంది. తను అశోక్ తామూను ప్రాణసమానంగా కోరుతున్నట్లు యీనాడే ఆమె తెలుసుకోగలిగింది. ఒకవేళ, యీనా డామె భావనా రంగస్థలంమీదకు మాయాదేవి రాకుండావుంటే, ఆమెకు యీ నూతనానుభూతి అనుభవంలోకివచ్చేదికాదు. మాయాదేవి

వచ్చి తన హృదయంలో అశాంతిని రేకెత్తించిపోయింది. హృదయంలోని ఆ మధురస్పందన యిప్పుడంతా వ్యధతో వేదనతో నిండిపోయింది ఆ దివ్యప్రణయ ప్రధనుదర్శనంలోనే అసఫలత్వమనే బీజాలు నాటబడ్డాయి. అశోక్ ఆమెకేగాక, యింకే యువత్తికైనా అప్రాప్తమవుతున్నాడు. ఈసంగతి మరియమ్మకు బాగా తెలుసు. కాని హృదయంలోని ఉద్వేగాన్ని ఎలా ఆపగలదు? అది ఒక రాపితే ఆగేదికాదు. ఈ ప్రణయభావాలు ముందు, మానవుడు ఎప్పుడూ అసహాయుడు, అసమర్థుడు. ఈ ఒక్కభావమే ఎంతో కాలంనుంచీ, ఎంతోమంది స్త్రీ-పురుషుల జీవిత నాటకాన్ని దుఃఖాంతంచేసింది. ఐతే, అదృష్టంలో విధి యీ దైవదుర్విలాసమే లిఖించాడా? అని మరియమ్మ అనుకుంది.

మాయాదేవియందు మరియమ్మకు సదభిప్రాయంలేదు. అంటే మాయాదేవి తనకు ప్రతిస్పర్ధిరూపంలో వచ్చిందని కాదు. మాయాదేవి అశోక్ను తన భోగవిలాసాల్లో ఒక ఆటబొమ్మగా చేయాలనుకుంది. ఆమె మనసులో అశోకునియందు విరక్తికలిగినప్పుడు, చీకిపోలేనంత మూడిటిటెంకలా, అతన్ని విసిరిపోలేస్తుంది. ఇదంతా—ఆమెలోని స్త్రీహృదయం యింకొక స్త్రీహృదయాన్ని అప్పుకాలంలో తెలుసుకొనగలిగింది. పూర్తిగా గ్రహించిందికూడా! ఆ స్వేచ్ఛాపరాయణి, అనుపాజ్ఞలులేకుండావున్న ఆమె అశోకుని విశుద్ధానంద సుందర జీవితంతో పాటు కేవలం దాగుడుమూతలాడా అనుకుంటోంది.

ఐతే యీ వంచననుంచి అశోక్ను రక్షించగలదా? అశోక్-తన అశోక్! ఎంత ఉదారంవంతుడు! ఎంతటి మహాను

భావుడా! మాయాదేవి వంద జన్మలెత్తినా, ఆయన కాలి చెప్పులు విప్పడానికికూడా యోగ్యతపొందలేదు. నే దామే ఆ పురుషరత్నంతో పరిహాసాలాడుతోంది. అ దామెకు మర్యాద కాబోలు. ఏతే, తను ఈ సుందర పుష్పపరాగాన్ని మాయాదేవిలాంటి విలాసినిచేత దోపిడీచేయనీయవలసిందేనా?

కాని, ఎలా ఆపగలదు? మాయాదేవిని ద్వేషిస్తున్నట్లు అశోక్ మనసులో అనుమానపడగూడదు. ఆయన తన విషయంలో ఎప్పుడూ చెడుగా అభిప్రాయపడడు. అటువంటి సంగతి ఆమె భావించనుకూడా! అశోక్ ముందు ఆమె నీచంగా కనుపించకూడదు. ఆమె అంతా సహించగలను. కాని అశోక్కి తను నీచురాలిగా కనిపించడం ఆమె సహించలేను.

మాయాదేవి తనచిత్రాన్ని వ్రాయమని ప్రాధేయ పడిందనీ. వెయ్యిరూపాయ లివ్వడానికి సిద్ధపడిందనీ, అవచ్చే మంగళవారంనాడు ఆమె పోజుతీసుకునేందుకు బైతూల్ వెళ్ళవలసివుందనీ, బహుశా అలా నాలుగురోజులు వెళ్ళవలసివుంటుందనీ, అశోక్ మరియుతో చెప్పాడు. ఆ చిత్రం అద్భుతంగావుండాలని మాయాదేవికోరిక! ఒక పుత్రమోత్తమమైన పోట్రెయిట్ ను చిత్రించాలనే అభిలాష అశోక్ ను చాలా కాలంనుంచీ పీడిస్తోంది. ఇంతకాలం అతను భావచిత్రాల్లో, ప్రకృతిదృశ్యాలలోనే ఖ్యాతిపొందాడు. కాని, యిప్పుడతను వ్యక్తుల చిత్రక్షేత్రంలోకూడా అడుగు పెట్టాలనుకున్నాడు. ఆ సువర్ణావకాశం దానంతటదే ప్రాప్తించింది.

ఇందులో అపాయముందనే సంగతి మరియుకు తెలుసు. మాయాదేవి తన మాయాజాలాన్ని పన్నుతోంది. కాని త నెలా అశోక్ కీ విషయం తెలియపర్చాలి? తెలియ పరచినప్పుడు తనను అపార్థం చేసుకుంటాడేమో! అశోక్ కోరికలనూ, సంపాదనామార్గాన్ని అరికట్టేందుకు తన కధికారమేముంది? కాని, మాయాదేవి కళోపాసనవెనుక, కలి ఉపాసన దాగుందని ఆమె నిశ్చితాభిప్రాయం! ఈవిషయం ఆలోచిస్తుంటే ఆమెమనసు కంపించిపోయింది.

అశోక్ మాయాదేవి ప్రస్తావనను, వ్యవహారిక వ్యాపారదృష్టితో చూచాడు. అతను వ్యక్తులచిత్రక్షేత్రంలో ప్రావీణ్యం సంపాదించాలకున్నది నిజమే! ఎందుకంటే, ప్రస్తుతం ధనికుల యిండ్లలో, ఎవరిదో ఒకరిచిత్రం వ్రాయించుకునే పద్ధతి నడుస్తోంది. సంపాదనదృష్టితో చూస్తే, అది లాభదాయకమైనదే; అతను ఆప్టుస్కూలులో విద్యనభ్యసిస్తున్నప్పుడూ, ఆతరువాత కూడా కొన్ని ప్రోట్రైయిట్లు చిత్రించాడు. కాని, వాటిలో సరిదిద్దవలసిన లోటుపాట్లు ఎన్నో వున్నాయి. మాయాదేవి చిత్రంతోనే యీక్షేత్రంలో పదార్పణ ఎందుకుచేయకూడదు? ఇంతకుమించిన సమయం యింకెప్పుడు దొరుకుతుంది? ఈ అవకాశాన్ని వినియోగించుకుని లాభం సంపాదించానుకున్నాడు.

మాయాదేవి అసలభిప్రాయం అతనికి తెలియనిది కాదు. అతనిలాంటి బుద్ధిమంతుడైనవ్యక్తి, యీ వెయ్యి రూపాయల ఉదారత్వంలోని మర్మాన్ని గ్రహించలేకపోలేదు. ఆరాత్రి ఫ్రాన్సిస్పురంవిందులో మాయాదేవిమాటలకు అతని మనసు కప్పపడింది. అతని కామెమీద అయిచ్చతకలిగింది.

కాని, ఈవిషయాలన్నీ వ్యర్థంగా తనమనసులో ఎందుకు పెట్టుకోవాలనుకున్నాడు. మాయాదేవి తనను మాయాజాలంలో యిరికించాలనుకుంటే, దాన్నుండి విముక్తిపొందే అవకాశం తనచేతుల్లోనే వుంది. అతను జాగ్రత్తగావున్నప్పుడు ఎవరేమి చేయగలరు? కొనుగోలుదారొకడు తనచిత్రం గీసినందుకు వెయ్యిరూపాయలు యివ్వడానికి తయారయ్యాడు. అందుకు మారుగా తను వారిచిత్రం గీసియివ్వాలి. ఆనాడు కళాప్రదర్శనలో హిమాంశుగారు “మాయాదేవి ఎవరిమీద మోజు చూపుతుందో వారికి ధనమేధనం” అని చెప్పినమాటలు అతనికిప్పుడు జ్ఞాపకంవచ్చాయి.

మంగళవారంనాడు అతనికోసం మాయాదేవికారు వచ్చింది. అతను బయలుదేరుతున్నసమయంలో మరియు “ఎప్పుడు తిరిగివస్తావు?” అని అడిగింది.

ఆమె అడిగిన యీ ప్రశ్న వెనుక, స్వాభావికమైన ఆమె ఉల్లాసం లేదని అశోక్ గ్రహించాడు. ఆమె తనభావాల్ని అణచుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నట్లుంది.

“మధ్యాహ్నానికి తిరిగివస్తాను. ఏం...? వొంట్లో బావుండలేదా?...ముఖమంతా వాడిపోయినట్లుంది”

“ఎక్కడ...? లేదే? నాకు బాగానేవుంది. తిరిగిరావడానికి ఆలస్యంచేయకండి! సాయంత్రం మీతోపాటు భోజనం చేస్తాను.”

ఆమె నిర్వికార, ఉదాసీనముఖం చూచేసరికి అతనికి కొంచెం బాధకలిగింది. కాని, అతని మనసులోని ఉల్లాసాన్ని మాత్రం భంగంచేయలేదు. తన కళాసాధనతాలూకు మరొక

క్షేత్రంలో పాదం పెట్టబోతున్నాడు. అతని ఆనందాని కదే కారణం ! ఆ ఆనందానికి, మాయాదేవితో కాని, నెయ్యి నూపాయలతో కాని, యింకే భౌతిక వస్తువుతో కాని సంబంధమే లేదు.

మాయాదేవి నీలికంఠ కళాకారునికి స్వాగతంచెప్పేందుకు తన స్టూడియోగదిని అందంగా అలంకరించింది. ఫలహార సమయంలో మాయాదేవి గ్రామఫోను రికార్డు వేసింది.

“ఏ తెంచెనులే ప్రియుడు...”

“భాగ్యం మనకే పండింది...”

ఫలహారానంతరం యివరూ స్టూడియోలోనికి వెళ్లాను. పదీ పదిహేనుసిముష్లాలో, అశోక్ మాయాదేవి కూర్చునేందుకు స్థలమూ, చిత్రఫలకం వుంచే ప్రదేశమూ, ఏ కోణంలో కూర్చోవలసివచ్చినదీ, వెలుగు-నీడలు మొదలైన ఏర్పాట్లన్నీ చేసి కోటువిప్పి ఎప్పుడూ తొడుక్కునే నల్లనిగాను తొడుక్కున్నాడు.

“రండి ! మిమ్మల్ని ఆ స్టూడియోలో కూర్చోపెడతాను. చిత్రం ఏ పోజులో రాయమంటారు ?”

మాయాదేవి నిగనిగలాడుతున్న సిల్కుగాను తొడుక్కునివుంది. అశోక్ ఆదేశించగా నే గానుపడిచింది. ఆశ్చర్యం !

ఆమె అర్ధనగ్నావస్థలో వుంది. తల విడిపోయివుంది. వక్షస్థలం, ఉరోభాగంకూడా వివస్త్రంగానేవున్నాయి.

అశోక్ ఆమె యీ నిర్లజ్జస్వరూపాన్ని చూచి నిశ్చేష్టయ్యాడు. ఆ మాయావినికళ్ళలో ఉన్మాదభావం కనుపిస్తోంది.

“ఎతే ? మీ రీ పోజులోనే చిత్రం తీయించుకుంటారా” స్థంభించిపోయి అశోక్ అడిగాడు.

“నష్టమేముంది ? గ్రీకుదేవతల చిత్రాలు యిలాగే వుండేవిగా ?”...అన్నది.

“హుం...” అని అత సలాగే స్థంభీభూతంగా నిల్చున్నాడు. మనసులో సంకోచమూ, అస్వస్థభావం ఉత్పన్నమయ్యింది. ఆ కామిని ఉన్మాదస్వరూపాన్ని చూచి అశోక్ ఒక్కక్షణంపాటు విచలితుడయ్యాడు. అతను పురుషుడు. మానవునికుండే సహజమోహవేశంతో నిండివున్నాడు. తన ఆత్మనిగ్రహం జారిపోతున్నదని గ్రహించాడు. మాయాదేవి అశోక్ భావాల్ని పసిగట్టింది. “మీరు విచలితులయారా అశోక్ బాబూ ! డాక్టరు సైంటిస్టునీ, చిత్రకారుడు ఆర్టిస్టునీ ఎవరి శరీరాన్ని, ఏ అవస్థలో చూచినా, తాకినా విచలితులు కారనీ నా అభిప్రాయం. కాని మీరు...” మాయాదేవి ఆగిపోయింది. అశోక్ ముఖం సిగ్గుతో రక్తసిక్తమైంది. అతనికి చెంపపెట్టు తగిలినట్లయింది. పుద్రేకం కలిగింది. కాని తమాయించుకున్నాడు. ఆ మరుక్షణమే అతని కళాదృష్టి పురుషదృష్టిని ఓడించింది. మనసులోని మధనం శాంతించింది. మాయాదేవి ఒక ఉన్మత్త స్త్రీకిమారుగా, ఒక సుందర కళావస్తువునూపంలో అతనికి కనుపించింది. అతని కళ్ళలోని చాపల్యం దిగజారిపోయింది. అతనిలో కళాకారుని విశుద్ధావలోకనం జాగృతమయింది. కోరిక కళముందు తన పరాజయం స్వీకరించింది.

ఆమెశరీరంలోని ప్రతిభాగానికి వెలుతురు తగిలేట్లుగా అశోక్ ఆమెను, అయిదడుగులదూరంలో స్టూలుమీద కూర్చో పెట్టాడు. ఆ వెలుతురులో ఆమె అంగప్రత్యంగాల నూత్నాతి నూత్న రేఖలు, స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఈ విధంగా కూర్చో పెట్టడంలో అతను రెండుమూడుసార్లు మాయాదేవిని స్పర్శించాడుకూడా. అంచేత మాయాదేవికి ఎటువంటిభావాలు ఉదయించినా, అశోక్ అందుకు భిన్నంగా, నిర్లిప్తుడుగావున్నాడు. కళాభినివేశనాకవచం అతని సంరక్షణభారం పుచ్చుకున్నది.

చిత్రఫలకంమీద అశోకునికుంచె ఆడుతోంది. నెను వెంటనే అతను తన కళాసాధనలో లీనమయ్యాడు. మాయాదేవి నిశ్చలంగా కూచునివుంది. అతను మాయాదేవివేపు చూసేవాడు. కుంచెను ఆడించేవాడు. తిరిగి చూసేవాడు...మరల కుంచెను ఆడించేవాడు...ఈ క్రమమే సడుస్తోంది.

అశోకుని తన్మయత్వము అతనికి కాలం, స్థానం తెలియ సంతగా తీవ్రరూపండాల్సింది. చివరకు మాయాదేవి అనే పేరుగల స్త్రీ తనెదుట అర్ధనగ్నంగా కూచుందనే విషయం కూడా మరచిపోయాడు. మాయాదేవి ధన మిప్పు డతనికి, తను వ్రాసిన 'సంధ్య', లేక 'ఉష', 'సెలయేను', లాంటి చిత్రాల్లా కనుపించింది. గదిలో నిశ్శబ్దం తాండవించింది. మాయాదేవికి అశోకుని శ్వాస సూక్ష్మంగా వినిపిస్తోంది.

బాగా అలసిపోయి, విశ్రాంతి తీసుకుందామని అతను తూలికను రంగుపల్లెంలో వుంచి పైకి చూస్తూ నిలుచున్నాడు.

“ఇంకెంతసేపు యీ శిక్ష అమలుజరుపుతారు? రెండు గంటల పదిహేనునిముషాలైంది. కూర్చుని విసుగెత్తిపోయాను.”

“ఆ! రెండుంబావైందా?” అశోక్ విస్మయంచెంది అడిగాడు. “అరగంటకు మించి కా లేదనుకున్నాను.”

“మీ రసలు యీలోకంలో. వుంటేగా? మీ గడియారం చూడండి.”

అశోక్ గోడగడియారం చూచాడు. ఆ తరువాత తన రిస్టుపాచ్ చూచాడు. మాయాదేవి చెప్పింది నిజమే!”

“ఐతే నేటి కింతవరకే ముగింపుచేదాం. తిరిగి రేపు మొదలుపెడదాం. దీన్నిక్కడే మూతవేసివుంచుతాను.”

“చెడిపోదుకదా? స్థూలరేఖలన్నీ వచ్చేళాయి. ఇక రేపు. నేనూ అలసిపోయాను.”

“రేపు పూర్తవుతుందా?”

“కాదు. ఈవిధంగా ఎల్లుండికూడా కూర్చోవలసి వుంటుంది. ఆ తరువాత నేను దీన్ని ఫ్రాడ్రీపురంలోని, నా స్టూడియోలో పూర్తిచేస్తాను. ఆ తరువాత మీ పోజు అవుసరాలేదు” అని అశోక్ లేచి మాయాదేవికి గొనుతొడిగాడు.

అశోక్ ఫ్రాడ్రీపురం తిరిగివచ్చేసరికి, మరియు భోజనం చేయకుండానే, అతనికోసం ఎదురుచూస్తోంది. అశోక్ రాగానే, తనను భోజనంవిషయం అడుగుతాడనీ, ఆ తరువాత యిద్దరూ కలిసి భోజనంచేద్దామనుకుంది. కాని, ఆమె ఆశలన్నీ నిరాశలై సవి. ఆమెవిషయంలో అశోక్ ఒక్కమాటకూడా పలకలేదు. ఈ ఎనిమిదిగంటల విరహం, ముఖ్యంగా యీ ఎనిమిది గంటల మాయాదేవి సహవాసం ఆమె సహించలేకపోయింది. అయినా ఆమె మెదలకండా అన్నీ సహించింది. కాని, ఉదాసీనత ప్రవేశించింది. స్త్రీ నిజానికి సహనమూర్తికదా!

నేడు చిత్రించినంతవరకు చిత్రం సఫలీకృతమైనదని అశోక్ కు సంతోషంకలిగింది. అతను కళావిషయంలోనే లీనమై వున్నాడు. అందువల్ల మరియులోని సూక్ష్మపరివర్తన చూచాడు కాని, అంతగా పట్టించుకోలేదు.

ఈ నిరాదరణే మరియును ఎక్కువగా బాధించింది. మరునాడు వెళ్ళిన అశోక్ సాయంకాలం ఆరుగంటలకు యింటికి వచ్చాడు. మూడవనాడు తనకోసం భోజనానికి ఎదురు చూడవద్దని చెప్పి వెళ్ళాడు.

ఆనాటితో మాయాదేవి పోజయివ్వడం ముగిసింది. కేవలం రెండుమూడురోజుల పనిమాత్రం మిగిలివుంది. దానికి మాయాదేవి అవుసరంలేదు.

ఆనాడు మాయాదేవి అశోకుని రాత్రిభోజనానికి ఆహ్వానించింది. మరి రెండురోజులవరకు యిక్కడికి రాడుకదా !

అశోకునిమనసుకూడా నేడు సంతోషంగావుంది. కళా సృజనానందంతో అతని హృదయం నిండిపోయింది.

లతలు, పూలతో సుశోభితమై, ప్రకాశవంతమైన దీపాలగురువత్తుల సుగంధవాసనల వాతావరణంలో, పెండి చంచాలు, చాకులతో చక్కగా అలంకరించిన మేజాబల్లమీద భోజనాలు ప్రారంభమైనాయి.

“మీరు నా చిత్రంరాసి, నామీద ఎంతో అనుగ్రహం చూపించారు. మీరు కనబరచిన ఏకాగ్రతకు, అది అపూర్వమైనదిగా తయారవుతుందని నా విశ్వాసం.”

“దీనిలో అనుగ్రహమేముంది ? చివరకు ఇది వ్యాపార ధర్మమేకదా ?”

“అలా ఎందుకంటారు అశోక్ బాబూ?” మాయాదేవి కృత్రిమకోపంతో, “నేను మీతో ఎప్పుడూ వ్యాపారసంబంధం పెట్టుకోలేదు. నేను మీన్నే హాన్ని కోరుతున్నాను. ఆదృష్టితోనే నేను మొదటినుంచీ మన సంబంధం నిర్వహించుకొస్తున్నాను. మీ రలా అనుకోలేదా?” అన్నది.

“వొప్పకుంటాను. అందుకు మీకు కృతజ్ఞుడనై వుంటాను. మీరు నా కళను బాగా ప్రోత్సహించుకున్నారని కూడా నమ్ముతున్నాను.” ఈ మాటలు అశోక్ నిష్కల్మషంగా అన్నాడు. అందుకు మాయాదేవి సంతోషించినా, సమాధానపడలేదు.

“నేను మీకోసం ఏమైనా చేయగలను అశోక్ బాబూ! ఒకవేళ మీరు నాకు అవకాశంయిచ్చినట్లయితే” మాయాదేవి ఆశేసంతో అంది “మిమ్మల్ని చూచినప్పటినుంచీ, నా హృదయం ఒకవిచిత్రమైన అస్వస్థతలో చిక్కుకుపోయింది”. అని ఒకనిట్టూర్పు విడిచి, “నా జీవితంలోని శూన్యాన్ని మీరే దూరంచేయగలరు అశోక్ బాబూ! కాని, మీరు నావేళు కన్నెత్తికూడా చూడటంలేదు. మీ రొకవేళ వొప్పకుంటే, నా సర్వస్వం మీ చరణాలమీద అర్పణచేసేందుకు సిద్ధంగా వున్నాను.”

ఈ ప్రత్యక్ష ప్రణయారాధనలో నిజముందా లేదా, అని అశోక్ అనిమేషనేత్రాలతో మాయాదేవిముఖంవేపు చూస్తున్నాడు. కాని తనహృదయాంతరాళంలోంచి ఎవరో లేచివచ్చి, ఇదంతా కృత్రిమము, కల్పితమని చెబుతున్నారు. వెంటనే అతనిమనసు తిరస్కారంతో నిండిపోయింది. ఈ విభా

సిని, యిలా ఎంతమంది పురుషుల్ని ప్రణయయాచనచేసిందో ! అశోక్ ఈ మాటల ప్రభావానికి లొంగేస్వభావంకలవాడు కాదు. అతనిజీవితంలో యింతవరకు ప్రణయానుభూతి కలగ లేదు. ఇకముందు కలుగుతుందో లేదో తెలియదు. కాని, అసలైన బంగారమేదో, రోడ్డుగోల్డేదో తెలుసుకోవడం ఏమంత కష్టంకాదు.

ఈ అనుకోనిప్రశ్నకు జవాబేమనిచెప్పాలనే సందిగ్ధంలో పడిపోయాడు అశోక్. అయినా, అతను తన మనసులోని సమస్తభావాల్ని సంబాళించుకుని క్రిందకు చూస్తూ, “మిమ్మల్ని సేవించే సామర్థ్యం నాలో లేదు మాయాదేవీ! నేను నా కళా రాధన అనే లక్ష్యంతో పిచ్చివాడినై పోయాను. దానిలో నె నన్ను బ్రతుకనీయండి ! అదే నా సర్వసుఖాల సమృద్ధికి సంచ యము. అవును, మొదట నాగపూరులోకూడా మీ జీవితం శూన్యంగావుందనేవిషయం తెలుసుకున్నాను. మీ హృదయ దాహానికి అంతులేకపోవచ్చు. అయినా ఒక యోగ్యుడైన పురుషుణ్ని వివాహంచేసుకుని మీ రతనితో ఎందుకు సుఖించ గూడదు ? మీ జీవితంలో ఆనందోలాసాలు తిరిగి పొందవచ్చు కదా ?” అన్నాడు.

అశోక్ తాకూరు యీ మాటలు ఎంతో శాంతంగానే చెప్పాడు. కాని వాటి పరిణామము, మాయాదేవి హృదయం లోని శాంతిని భగ్నపరిచేందుకు దారితీశాయి. ఇంతవరకూ ఆమెముందు ఎంతోమంది పురుషులు తలలువంచారు. వారిలో తనకు యిష్టమైనవారికి ఆమె ఆశ్రయమిచ్చింది. అయినా నేడు తను ఒక పురుషునిఎదుట తలవంచినప్పటికీ, అతను తన యాచనను

యీవిధంగా నిరాకరించాడనే అవమానం రూపం, ధనంతో గర్వించివున్న ఆమె సహించలేకపోయింది. మనసులోనే మండి పడింది. మగవాళ్ళు యింత నిర్మోహమాటంగా వుంటారనే విషయం ఆమెకు నేటివరకూ అనుభవానికి రాలేదు. అయినా యీ అనాసక్తి వెనుక మరియుమీద ఆసక్తి కారణంకాదు కదా? కోపానికి తోడు యీ ఆలోచనకూడా ఈర్ష్యా భావాన్ని కలిగించింది. ఆమె కోపంతో వ్యంగ్యంగా నవ్వుతూ “వివాహమా...? వివాహంచేసుకోవాలా? నేనా? ఒక వివాహంచేసుకున్నాను. కాని, దాని స్మృతులు సుఖదాయకం కాలేదు. ఆ విషయంలో మనసుకలవని వ్యక్తితో సంసారం చేయడంలోని దుఃఖప్రదమైన సంఘటన యింకొకటివుండదని తెలుసుకున్నాను. అది శరీరం యిచ్చిపుచ్చుకోవడమనే అసహ్య భ్రష్టాచారంకాక మరేమిటి? కేవలం భిక్షువుల మంత్రాలవల్ల, ఆ పాపం పుణ్యం కాజాలదుకదా?” అన్నది.

కఠినమైన అనుభవంలోని కఠినత్వమే మాయాదేవి నోటంట యీమాటలు పలికించింది. ఇవి సంపూర్ణంగా నిజం కాకపోయినా పూర్తిగా మిథ్యమాత్రం కాదు. ఈకారణంగా ఆతినిహృదయంలోని అసహ్యభావం తగ్గిపోయి, కొంత సానుభూతి వర్పడింది.

“అవును. అటువంటప్పుడు వివాహం దుఃఖప్రదమవుతుందని నేను వొప్పుకుంటాను. కాని, యిప్పుడు మీరు స్వేచ్ఛాజీవులు. మీ మనసుకలిసినవారిని వివాహంచేసుకుని, ఇప్పుడుకూడా సుఖపడవచ్చు. సమాజంలో మీరు చొరవగా

తిరుగుతున్నాడు. అటువంటి అవకాశం దొరకడం మీకు కష్టం కాదుకదా ?”

“మనసుకలిసినవారినా...? నా మనసు మీతో కలిసిందంటున్నాను, నన్ను వివాహంచేసుకునేందుకు మీ రిష్టపడతారా ?”

“నే...నే...నేనా !” ఆశోక్ తడబడుతూ, యీ ప్రశ్నకు భయపడి సంకోచంతో “నేను అందుకు తగినని మీకు ముందే చెప్పాను మాయాదేవీ ! నా బాట విలక్షణమైనది.”

“అటువంటప్పుడు, మీ యీ ఉపయోగంలేని సానుభూతికి, సలహాకు విలువేముంది చెప్పండి ? మీబోటివారి వల్ల ఎవరికి మేలుకలుగుతుంది ? మీరేమో ఆర్డు వెంటబడి పిచ్చివారై పోయారు. ఆర్డు ! మీరు ఆడదాని ‘హార్డు’ను గుర్తించలేనప్పుడు ఆర్డు ఏమిచేయగలదు ? ఇక ఇతరులకు ఉపదేశించడానికి పూనుకున్నారు. వారి హృదయాల్లో ఎంత భయంకరమైన జ్వాలలురేగుతున్నాయో తెలుసుకునేందుకు మీ రెన్నడైనా ప్రయత్నించారా ? మీరు నన్ను మనసులో ఆసహ్యించుకుంటున్నారని నే నెరుగుదును. ఎందుకంటే, లోకాపవాదమైన నా చరిత్ర మీ చెవుల్లో పడింది. అవన్నీ అబద్ధాలుకావని నేను వొప్పుకుంటాను. కాని, నా ప్రవృత్తి వెనకవుండే మనశ్శిథిని మీరు గ్రహించగలరా ? యవ్వనప్రాయంలో అడుగుపెట్టగానే, లక్ష్మీపుత్రుడైనకారణంగా విషయ విలాసాల్లో తన శరీరాన్నీ, ఆత్మను చంపుకున్న వ్యక్తితో వివాహంజరిగింది. అతను నన్నొక భోగవిలాసవస్తువులా తప్ప, వేరే దృష్టితో చూడలేదు, నన్ను గృహలక్ష్మిగా

చూచేందు కెప్పుడూ ప్రయత్నించలేదు. వైవాహికజీవితంలో నే నెన్నో మధురమైన కోరికలతో వున్నాను. వాటిస్వప్నాలతో ఎన్నోరాత్రులు గడిపాను. ఆ దాంపత్యసుఖంకోసం, నే నెంతో త్యాగంచేయడానికి సిద్ధంగావున్నాను. కాని, ఆ రమణీయస్వప్నాలన్నీ, బూడిదలో పోసిన పన్నీరుగా మారి పోయాయి. నా వివాహం ఒక ప్రేమికునితో కాకుండా, ఒక పశువుతో జరిగిందని గ్రహించాను. నా హృదయంలో అతనిపట్ల క్రమేణా అసహ్యభావం ఏర్పడింది. రెండేళ్ళ అనంతరం అతను చనిపోయాక నాకు సంతోషమే కలిగింది. శరీరం, హృదయంలోని దాహం రోజురోజుకూ పెరుగుతోంది. సంపత్ సాధనాలకు కొదువలేదు. అట్టిపరిస్థితుల్లో నే నెంతకాలం ఓర్పుకోగలను ? నా చుట్టుప్రక్కల తుమ్మెదలుతిరుగాడుతున్నాయి. వాటిలో కొన్ని అందమైనవికూడా వున్నాయి. నేను పతనం చెందాను, కాని, వాటిలో ఒక్కటికూడా నా ఆత్మను హృదయాన్ని కనిపెట్టేందుకు ప్రయత్నించలేదు. అన్నీ నా శరీరంమీదా, నా ధనంమీద కన్నేసివున్నాయి. అన్నీ స్వార్థం, సుఖవ్యసనాలతో కూడివున్నాయి. ఒకదానిమనసులోకూడా నిజం లేదు. స్వాభిమాని, సచ్చరిత్రుడైన వ్యక్తి నావద్దకు రాకుండా, నా సంపదే నా చుట్టుప్రక్కల అడ్డుగోడకట్టింది. ఇలా సంవత్సరాలు గడిచింది. కాని, నాకు శాంతిదొరకలేదు. నాజీవితం ఎంతో తిరస్కారపూరితమైనదనీ, నా విషయంలో సమాజంలో వ్యాపించిన వదంతులు అబద్ధంకావని నేను వొప్పుకుంటాను. కాని, న న్నేంచెయ్యమంటారో మీరే చెప్పండి? నావయ స్సిప్పుడు ముప్పై ఐదుసంవత్సరాలు. కాని, హృదయ

దాహం యింకా అలాగేవుంది. ప్రారంభంలో నే నంత చెడ్డదాన్ని కాను. పరిస్థితులూ, నా సంపదే నన్ను చెడ్డదానిగా తయారుచేశాయి. ఆడది ప్రేమకోసం ధనం, వైభవం అంతా విడిచిపెట్టగలదని నే నెరుగుచును కాని, నేటివర కది నాకు లభ్యంకాలేదు. ఆలోటుతో, సంపదనుకూడా వదిలిపెట్టి నట్లయితే- నేటి సమాజవ్యవస్థలో కుక్కలకూడా నా ముఖం చూడవు. అటువంటప్పుడు నే నేమిచేయగలనో చెప్పండి. ఆశోక్ బాబూ! ఇంతా మీలో ఎందుకు చెన్నతన్నాననుకున్నారు? బహుశా నా మనసుకు తెలుసుకుంటూ క్షమోసనే! అట్లా ప్రపంచం నాకు కళంక మాపాదించింది. కాని, నేను నాహృదయంలో గౌరవిస్తున్న ఒకవ్యక్తి, సరిగ్గా నన్ను గుర్తించినట్లయితే అది నాకు కొద్దిపాటి సుఖంకాదు”.

భావావేశంలో మాయాదేవికంతం రుద్దమెపోయింది. కళ్ళవెంట అశ్రువులు రాలాయి. ఆమె చెప్పే ఒక్కొక్క విషయం, ఆమె హృదయంలోంచి దూసుకువచ్చినట్లున్నవి. అందువల్ల అవి ఆశోక్ హృదయాన్నికూడా ఆకట్టుకొన్నాయి. మాయా దేవిజీవితంతాలూకు యీవిషయంగురించి అతను ఆలోచించకపోవడం నిజమే! అది అతని కంత అవసరమనిపించలేదుకూడా. ఈ కళంకమెంతైనా యువతీజీవితంలోకూడా, సానుభూతి, కరుణాపాత్రమైన విషయాలు కొన్ని సున్నాయనిపించింది. కాని, అత నేం చేయగలడు? సానుభూతి తప్ప అతని హృదయంలో యింకేభావం కలుగలేదు మాయాదేవి భోగవిలాసాల్లో పడినకారణం నిజమైనదైనా, అతను ఆమె ప్రణయయాచన స్వీకరించలేడు. ఇంత విన్నాకకూడా అతని

మనసు నేవిషయమూ తాకలేకపోయింది. ఇక ప్రణయం తాలూకు తక్కుం, ఆలోచన అసలు కలుగనేలేదు. అతని మనసు ఏ స్త్రీమీదకూడా లగ్నంకాలేదు. అంతే! దీనికి ఏదైనా కారణం చెప్పవలసివస్తుందా? అవును! అతను. మాయాదేవికి స్నేహితుడుగావుండగలడు. నిజమైన హితుడు! అంతః మించిన జోక్యం యింకేమీ కలిగించుకోలేదు!

మాయాదేవి అతనిమీద విసిరిన ఆక్షేపణ అంత చెడ్డదిగా కనుపించలేదు. అతను అవిచలితభావంతో—“మీ పరిస్థితులే మీ మార్గంలో మోహమనే పూలు పరిచాయనుకుందాం! కాని, కాపాలనుకుంటే మీ రామార్గాన్ని విడిచి పెట్టలేరా? మనతప్పులకు అప్పుడప్పుడు మన నాహ్వాపరిస్థితులనే నిందిస్తుంటాము. కాని, దానికి జవాబుదారులం మనమే కదా? మీరు అనుభవించినంతవరకు సరై నదై నప్పటికీకూడా మీరు మీ యీ నిష్పంధజీవితంతో యెవరికి నష్టం కలిగిస్తున్నారు?

“నేను ఒకరి లాభనష్టాలు చూడడంలేదు. నేను సమాజంమీద పగతీర్చుకోవాలనుకుంటున్నాను. వెండినాణ్యాలకు లోబడి పెద్దపెద్దవారే తమ నైతికజీవితాలకి తిలోదకాలిస్తూని నే నెరుగుదును, వారి పతనావస్థ చూచి నేను సంతోషించాలనుకుంటున్నాను.”

“కాని, సమాజంమీద మీ కంత పగఎందుకు? మన పాపాలకు సమాజం సర్వదా దోషిగానేవుంటుందని, దానికి ప్రతిహింసచేయాలనుకోవడం పొరపాటు. అనుకున్నంత మాత్రాన పగతీర్చుకునే అధికారం దొరకదు మాయాదేవి!

దాన్ని కూడా సంపాదించుకోవాల్సిందే. స్వయంగా పతనమై, ఎవరూకూడా ఈ సమాజంమీద పగతీర్చుకోలేరు. మనం స్వయంగా మనల్ని గురించి విచారిస్తాము. సమాజం దాన్ని గురించి విచారిస్తుంది. సమాజంలో అమూల్యగ్రం విప్లవం రానంతవరకు, వ్యక్తి తను స్వయంగా తిరగబడవలసివుంది. మనం మన దోషాల్ని చూడాలనుకోము ఎందుకంటే, ఆ దృశ్యం చాలా కఠినంగావుంటుంది. కాని, దీపంక్రింద ఎప్పుడూ చీకటిగానేవుంటుంది, మాయాదేవి! నేనింత స్పష్టంగా చెపుతున్నందుకు క్షమించండి! కాని, నా సమ్మతం అదే! మానవుడు తత్వకున్నగోత్రలో తనే పడి, ప్రపంచాన్ని నిందించడానికి సిద్ధమవుతాడు.

“మీ రీతివిధంగా నన్ను నిందించకండి అశోక్ బాబూ! నేను సహించలేను. నేను పతితుగాలిను నేను వాస్పకుంటాను”

“కాదు. కాదు. నేను మిమ్మల్ని నిందించడంలేదు మాయాదేవి! మీ రలా అనుకుంటే మీ హృదయాన్ని బాధించినందుకు క్షమించండి! నేనుకూడా దోషాలతో నిండిన మానవుణ్ణి! నన్నెవరికి న్యాయాధీశుణ్ణి వమంటాను? భగవంతుడు తప్ప యింకెవడు న్యాయంచేయగలడు?” ప్రేమావేశంతో, అతను తనకుడిచేతిని, ఆమెకుడిచేతిమీద వేశాడు.

ఈ స్నిగ్ధమైన స్పర్శతో మాయాదేవి మనసులో రేగిన తుఫాను శాంతించినట్లయింది. ఆమె అదేపనిగా అశోకుని ముఖంలోనికి చూస్తోంది.

చీకటిపడింది. అశోక్ వెడదామని లేచినిల్చున్నాడు. ఈ చర్చనల్ల మాయాదేవిపట్ల అతనిమనసు కొంతమారింది. ఈసంగతి మాయాదేవికూడా పసిగట్టింది. అశోక్తోపాటు ఆమెకూడా ద్రావింగుగూంజి వచ్చింది. భోజనాలగదిలో మేజామీదనున్న లైటు వెలుతురే యీగదిలోకూడా మసకగా పడుతోంది. ఆమె అశోక్కు మరింత దగ్గరకువచ్చి, అతని రెండుచేతులు పుచ్చుకుని “నన్ను మీరు అసహ్యించుకోకు కదూ ?” అని చూపుదువుగా అడిగింది.

“లేదు. అసహ్యించుకోను ” అతను తనచేతిని లాగు కొనలేదు.

“నా భ్రాంతితోకూడిన మనసుకు మీ స్వర్ణ ఎంతో సంతోషంకలిగించింది అశోక్ బాబూ ! మీరు నా హృదయభృంశన స్వీకరించలేదు కాని, మీరు యీ దుఃఖమయిన జీవితంలో కొంచెంకూడా సుఖంకలిగించజేరా ?”

“.....” అశోక్ ఏమీ అర్థంచేసుకోలేకపోయాడు.

“ఒక్క మారన్నా నన్ను మీ బాహుపాశం మధ్య బంధించుకోకుండా వెడతారా ?” అని అశోక్ ఏమీ జవాబు చెప్పకముందే, ఆమె తన రెండుచేతుల్ని అశోక్ మెడలోవేసి తనను అతనిరొమ్ముమీద ఆనించింది.

అశోక్ ఒక్కనిముషంపాటు నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. అతను కూడా తన రెండుచేతుల్ని మాయాదేవిశరంచుట్టూ పెనవేసి ఆమెను దగ్గరికు లాక్కున్నాడు.

మాయాదేవి యీ కరవిలాసంతో ఉత్తేజంపొంది, తనముఖం పైకెత్తి, దొండపండులాంటి అధరాల్ని అశోక్ కి అందిచ్చింది.

ఈమాను అశోక్ తన ఆవేశాన్ని అణచుకోక, ఆ అధరప్రదానాన్ని స్వీకరించాడు.

మాయాదేవి అనిర్వచనీయ సుఖసంవేదనతో తన కళ్ళుమూసుకుంది.

కాని అరనిముషంలో అశోక్ ఆ మోహంనుంచి మేల్కొని మాయాదేవిని వెనుకకు త్రోసివేశాడు.

న్యాకులుడై, తొందరగా బయటికివచ్చి, కాకలో కూచున్నాడు. “డైరీస్, కొంచెం వేగంగా పోనియ్” అన్నాడు. మాయాదేవివేపు తిరిగిచూడనై నా లేదు.

12

బైటూల్ నుంచి తిరిగివచ్చాక, మూడు నాలుగు రోజులవరకు అశోక్ అస్వపనస్కుడై వున్నాడు. అతని ముఖం లోని శాంతి, సంతోషభావం మాయమై చింత, మానసిక అశాంతి బాగా కనుపిస్తున్నాయి.

ఇప్పుడతను పికారు కకూడా వెళ్ళడంలేదు. ఎక్కవ కాలం స్టూడియోలోనే వుంటున్నాడు. అతను మాయాదేవి చిత్రాన్ని పూర్తిచేయడంలో నిమగ్నుడై నమాట నిజమే! కాని ఆ నిమగ్నతయంలో ఏదో గందరగోళం రేపు తున్న సంఘటన జరిగిందని మరియు, అబ్దుల్లా వూహించాడు. అశోక్ మనస్వస్థ్యం భంగపరిచే సంఘటన ఏదో మాయా

దేవినద్ద జరిగినట్లు మరియు అనుమానించింది. ఈ ఆలోచనతో, ఆమె హృదయం శంకించింది. ఐనా యీవిషయంలో ఆమె ఆత న్నేమీ అడగలేదు. మెదలకండా, విచారంగా అంతా చూస్తూ వూరుకుంది

ఇప్పు డామె తన కాలా న్నేక్కువగా అశోక్ బంగళాలోనే గడుపుతోంది. మిస్ థామస్ పని ముగించాక ఒక్క నిమిషంకూడా అక్కడ వుండడంలేదు అశోక్ స్టూడియోలోంచి బయటికి రాగానే, అతని కామె కాఫీయో, లేక షరబత్తో కలిపియిచ్చేది. ఆమెకళ్ళలోని స్నేహభావం చూచి, అశోక్ ద్రవించిపోయేవాడు. ఎంతో ప్రేమగా మరియు యిచ్చిన వాటిని నీసుకునేవాడు. ఇద్దరూ నెక్కువగా మాట్లాడుకునేవారు కాను, ఈవిధంగా మానంగా సేవచేయడంలో మరియు సంతోషం కనుపించింది. దాన్ని మానంగా స్వీకరించడంలో అశోక్ కీ సంతోషంగావుండేది. కాని అతని హృదయంలో అల్లకల్లోలం రేగినసంగతి స్పష్టంగానే కనిస్తోంది.

అతను చిత్రాలు చిత్రించడంలో లీనమైవుండవచ్చు. అది అతను కళాభిసేవేశంలో తన్మయుడైనప్పుడు అలాగే జరుగుతూవుంటుంది. కాని, యిప్పుడు కొంత మాపు అబ్దుల్లా కూడా కనిపెట్టాడు.

“ప్రస్తుతం మీ బాబుగారు బయటికే రావడంలేదే? ఆరోగ్యం సరిగా లేదా అబ్దుల్లా?” సంచదారకోసం వచ్చినప్పుడు జోసెఫ్ కాకా అబ్దుల్లాను అడిగాడు.

“కాదు ఆరోగ్యం సరిగాలేకపోవడం కాదు. ప్రస్తుతం వారు గొప్ప చిత్రంవ్రాయడంలో మునిగివున్నారు. అట్టి సమయాల్లో ఆయన బయటిప్రపంచాన్ని మరిచిపోతాడు. చిత్రకారులుకదా”

“అవును ! అంతేకావచ్చు ! రా...! కూచో ! టీ తాగువా ? అరే కుర్రాడా ? ఓ కుర్రాడా ? అరే ఎక్కడి కెళ్ళాడు ? అల్లరివెధన, వీడితో చస్తున్నాను. అడుగో, ఆ చెట్టుక్రింద రేగుషండ్లు తింటున్నాడు. ఒరేయ్ ! బేరంసమయంలో వెడతావేరా ? వెళ్ళు, రెండుకప్పుల టీ తయారు చేయి ! నువ్వు తాగుతావా ? అవును ! ఎందుకు తాగవు. నువ్వు దొరచాసిగారిబిడ్డవేగా ! వెళ్ళు, మూడుకప్పులనీళ్ళు మరగబెట్టు. తొందరగా...! ఇవాళ చాలా వుక్కగావుంది. అబ్బ...”

“మరి ఎండలో ‘టీ’ ఎందుకు జోసెఫ్ కాకా ? పొగాకు త్రాగుతాను, చాలు” అన్నాడు అబ్బుల్లా.

“ఎండలోనే టీ మజాగావుంటుంది. ఎండలోనే వేడి వేడి ‘టీ’ చల్లదనంకలిగిస్తుంది...అదిగో చూడు.” అంటూ జోసెఫ్ కాకా గోడమీద ‘టీ’ ప్రకటనలోని ‘టీ’ త్రాగినందు వల్ల లాభాలు అనే పదాన్ని చూపించాడు.

“కాని, నేడు ఎండ ఏది జోసెఫ్ కాకా ? నిన్న మొన్నటినుంచి కొంత చల్లదనం తగ్గింది. అంతే...” అబ్బుల్లా నవ్వుతూ అన్నాడు.

“బాగానేవుంది. ఎండకాకుంటే మరేమిటి...? అరే తమ్ముడూ ! మీరు పట్టణవాసులు. మిల్లులువుండడంవల్ల

మీ కెప్పుడూ వేడిగా నేవ్రంటుంది. మే మక్కడికి వెడితే చస్తాం. ఇక్కడ చల్లగావుంది కాని ప్రతియేటికన్నా, యీ యేడు వేడి యెక్కువనిపిస్తోంది.

“ఇక్కడ సుమారు యెంతటెంప రేచరు వుంటుంది. కాకా...?”

“పందడిగ్రీలు.”

“ఎలావుంటుంది. కాకా? బైతూల్లో 103 డిగ్రీల వరకూ వుంటుందని అంటారు. ఇక్కడికి బైతూల్ సదిమైళ్ళ దూరంలో నే వుంది. ఇక్కడ యెంత తేడ యెలావుంటుంది? మధ్యలో పర్వతాలుకూడా లేవుకదా?”

“బాబోయ్, 100 డిగ్రీలే! ఎప్పుడూ వుండదు. మని పికి 100 డిగ్రీల జ్వరంవస్తే చనిపోతాడు. మరి 108 డిగ్రీల వేడిలో బ్రతికేవుంటారా?”

“సలాం కాకా!” ఒక స్త్రీ తీయనికంతం ఆ ప్రసంగాన్ని భంగపరిచింది; ఆ వచ్చింది మరియుమ్మే.

“సలాం తల్లీ...! ఈ సమయంకానిసమయంలో యెక్కడి కెదులున్నానమ్మా?”

“సైమిభ్యాకు జబ్బుగావుందట. దాన్ని చూద్దామని వెదులున్నాను.” మరియుమ్మచేతి మందులపెట్టె వుంది.

“ఓహో! వెళ్ళు తల్లీ! వెళ్ళు. మంసుయిచ్చిరా. మన క్రీస్తుదేవుడు నీకు మెలుచేస్తాడటలే-”

మరియుమ్ తిరిగి సలాంచేసి వెళ్ళిపోయింది.

“పహ్లా! ఏమి పిల్ల...మరియుమ్ దేవత అబ్దుల్లా...” జోసెఫ్ కాకా అన్నాడు. “వయసు యెంతవుంటేనేం...?”

గ్రామానికంతా తల్లిలాంటిది. తల్లి...ఎక్కడెవరికి ఎటువంటి కష్టం వచ్చినా, తన పనంతా మానుకుని పరుగెత్తుకుని వెడుతుంది. ఆ పిల్ల పదమూడోయేట- కిసన్ కున్ బీ తల్లికి ప్లేగ్ వచ్చినప్పుడు, రాత్రంతా ఆమెపక్క వద్దలేదు. దొరసాని గారు వారిించింది అంటువ్యాధి అంటుకుంటుందని. కిసన్ క్రిస్టియన్ కూడా కాదని చెప్పినప్పుడు మరియు- “హిందూ-క్రిస్టియనులకు భేదంలేదు. ఇది అంటువ్యాధి అంటారా? నిజమైన సేవచేసేవారిని క్రీస్తుదేవుడు కష్టపెట్టడు. ఒకవేళ అటువంటి సేవలో చావువచ్చినా ఆ భగవంతునిపాదాలముందు చోటు దొరుకుతుంది.” అన్నది. ఆశ్చర్యమైన అమ్మాయి అబ్బిల్లా తమ్ముడూ! మనసుగట్టితనంలో తన ప్రాణాన్నీకూడా లెక్కచేయదు. అందుకనే ఆమె ప్రాదీపురానికి వెలుగు! లేకుంటే.....అదుగో, అటు చూడు-, ఆమె వెనక, పిల్లలు ఎలా పరుగెడుతున్నారో.....” అన్నాడు.

అబ్బిల్లా అటువేపు చూశాడు. నలుగురైదుగురు నల్లని పిల్లలు ఆమెచుట్టూ గెంతుతూ- “మరియమ్ చలాం. మరియమ్ చలాం” అని అంటుంటే ఆమె ఎంతో ప్రేమతో వారి బుగ్గల్ని నొక్కి ‘చలాం నాయనా - చలాం’ అంటోంది.

*

*

*

మాయాదేవివద్దనుంచి ఆనాడు అలా తిరిగివచ్చాక, అశోక్ హృదయం ఎంతో వ్యాకులపడిందనడంలో సందేహం లేదు. మాయాదేవితో తనకున్న పరిచయ పర్యవనానం, ఆమె వల్ల యావిధంగా పరిణమిస్తుందని అత నూహించి ఎరుగడు.

ఆ మోహవేశమంతా కలిపి అగవిముష్ణమైనా వుండలేదు. కాని, ఆ యాభై అరవై సెకన్లుకూడా అత సలా ఎందుకు పొరపాటు పడిందీ అర్థంకాలేదు. అత నా సంఘటనకుపూర్వం జరిగిన దాన్ని తిరిగి నెమరువేయడానికి ప్రయత్నించాడు.

మాయాదేవి సుఖవ్యసనా... ఉద్రేకంలోకూడా, హృదయావేదన పొందిన ఒక స్త్రీ దాగివుంది. ఆకారణంగా, అతనికి మాయాదేవిమీద జాలికలిగింది మనుష్యులదోషాల నెప్పుడూ అతను ఉదారబుద్ధితో చూస్తుంటాడు. అందువల్ల కేవలం అతను మాయాదేవి జీవనప్రవాహకారణంగా ఆమెను తిరస్కరించలేదు. కాని అతనిలాంటి కళాసాధకుణ్ణి యీ విధంగా స్త్రీమోహం లక్ష్యహీనుణ్ణి చేస్తుందనీ, వీలున్నంతవరకా ప్రవాహానికి దూరంగావుండాలనికూడా తెలుసు.

ఒక ఆడదాని ప్రణయయాచన స్వీకరించలేకపోయానని యతనికి విచారంగానే వుంది. ఒకవేళ యీ ప్రణయయాచన వెనక ఉదాత్తమూ, ఉత్కంఠమైన ప్రీతిభావం వున్నట్లయితే అటువంటి సఫల ప్రేమవ్యధతో పీడితురాలైన స్త్రీతో సమీపమైన కరుణామూర్తి ప్రపంచంలో యింకెవరూ వుండరని కూడా తెలుసుకొని, మాయాదేవి భావాల విశుద్ధతవిషయంలో అతనికి సందేహంగానే వుంది.

అతను సెలవుపుచ్చుకుంటున్నప్పుడు, ఆమె ఎంతో వినయంగా, తన హృదయానికి శాంతి, సుఖం దొరికే చిన్న భిక్షను కోరింది. దాని సతను పూర్తిచేశాడుకూడా. ఆయను భవం, అతనికి అభూతపూర్వకమైనది. కాని, యీ పని వెనుక, కేవల మా ముఖ్యురాలిని పూరణించడానికి సుఖాన్ని

వ్యగ్ర పరోపకారభావ మేమన్నా వుందా? లేక యింకే
మన్నా వుందా? ఐతే, యతని మోహవేశం అందులో
సమ్మళితం కాలేదా? అది యతని యధఃపతనానికి తొలి
చిహ్నం కాదా?

ఈ ప్రశ్నకు అతనికి సరైన సమాధానం దొరకలేదు.
మానవ మనసులో ఆందోళన యింత సూక్ష్మంగా, నిగూఢంగా
వుంటుంది. దాన్ని కనిపెట్టడం అసంభవం. ఎన్నోమాస్లు
మానవులు తమ భావాల్నే విశ్లేషణచేయలేరు. తమ మనస్సు
లోని సమస్యను తెలుసుకోలేరు. ఈ సమస్య - ప్రపంచ
ప్రారంభంనుంచీ నేటివరకు - శాస్త్రాలు, విజ్ఞానము విజయ
వంతంగా సవాలుచేస్తూవస్తోంది.

అతని మనసులో ఏ భయముందో అది ఎప్పుడూ
మదనపడడమే దానికి కారణం! తన మనసు నిష్పక్షంగా
చీల్చుయివ్వాలనీ, అతని భావాలు పూర్తిగా శుద్ధంగా నిష్పా
క్షికంగా వుండాలని కోరాడు. ఇది పొందడమే అతనికి కష్టంగా
వుంది.

మాయాదేవి చిత్రాన్ని చూడాలని కుతూహలంగా
వుందని మరియు రెండు మూడు సార్లు అడిగింది. కాని,
ఆ చిత్రం పూర్తికానిదే చూపించనని, అతను చెప్పాడు. నేడే
ఆ చిత్రం తయారైంది. దానిమీద కప్పిన పరదాను అత
నిప్పుడు తొలగించాలి.

ఈ చిత్రం, కొరకు, ఎనిమిది రోజుల పరిశ్రమ, ఏకాగ్ర
చింతనానుభూతి జరిగాయి. వ్యక్తిచిత్రక్షేత్రంలో మన
సుంచి తయారుచేసిన చిత్ర మిది. దీని విజయంమీదనే,

భవిష్యత్తులోని గొప్పగొప్ప ఆశలు ఆధారపడి వున్నవి. అందు వల్ల దాన్ని ప్రపంచముండు వుంచేదుకు ఉత్సాహపడు తున్నాడు. ఇంతవరకూ, యీ చిత్రం కేవల మతని ఏకాంత సాధన. ఏకాగ్ర శక్తికి కేంద్ర బంధువు మాత్రమే! కాని, యిప్పుడు దాన్ని మరియుమ్ చూస్తుంది. మరియుమ్ దృష్టితో ప్రపంచం చూస్తుంది.

తన ప్రతిస్పర్థురాలిని, తన ప్రీతిపాత్రుని చేతులతో తయారుచేసిన చిత్రాన్ని చూడడానికి మరియుమ్ హృదయం తొందరపడుతోంది. అందువల్ల, అశోక్ స్టూడియోలోనికి పిలిచి నప్పుడు ఆమెహృదయం దడదడలాడింది.

అశోక్ ఆ భవ్యచిత్రముందు నిలుచున్నాడు. అతని చేతిలో, చిత్రంమీద కప్పిన సిల్కువరదా దారం వుంది. అతను మరియుమ్ను చిత్రానికి వడడుగుల దూరంలో స్టూట్ మీద కూర్చోపెట్టి - 'ఒకటి... రెండు... మూడు...' అంటూ సక్రమ దాగాన్ని లాగాడు.

మరియుమ్ ఉత్తేజంతో స్టూటుమీదనుంచి దిగి, నిలబడి ఏకాగ్రతతో చిత్రాన్ని చూస్తోంది.

కాని, ఆమెలో కుశూహలం సడలి దాని స్థానంలో ఆశ్చర్యభావం కలిగింది. వివిధ రంగులలో చిత్రించబడిన ఆ సుందర సజీవ చిత్రాన్ని చూచి స్థంభించిపోయింది. సాక్షాత్తు మాయాదేవి నీలకంఠ అర్ధనగ్నావస్థలో తన ఎదుట స్టూటుమీద కూచున్నట్లుంది.

కాని, యీ కుతూహలభావం ఎక్కువకాలం లేదు. ఆ స్థానాన్ని గాంభీర్య మాక్రమించింది. కళ్ళలోని సామ్యమైన వెలుగు - అగాధమైన జలరాశితో నిండిపోయింది.

ఆ తరువాత ఆ ముఖంలో ద్వంద్వభావం అంకితమైంది. కొంత తొట్రుపాటు కూడా కలిగింది.

ఆ పిమ్మట అయిష్టత - తిరస్కార భావం.

ఆపైన నిరూఢవేదన ఆ ముఖంలో ప్రతిబింబించింది. ఆ చిత్రం ఆమె హృదయాంతరాళాన్ని బాధపెట్టి నట్లుంది. విమరచ్ఛాయలు ఆమెముఖా న్నావరించాయ్ !

ఆమెకళ్ళు ఆమెకు తెలియకండానే క్రిందకు వంగి పోయాయి.

ఈ సూక్ష్మభావాలన్నీ కనిపెట్టి - “ఏం మరియుమ్ ! బావుండలేదా ?” అని అడిగాడు అశోక్.

“బావుండలేదని ఎవరన్నాను ? బాగానే వుంది.” మరియుమ్ రుద్ధమైన కంఠంతో జవాబు చెప్పి, ముఖం పైకెత్తింది. ఆమె కనుకొలకులు తడిసివుండడం అశోక్ గమనించాడు.

“నువ్వు అబద్ధం చెపుతున్నావు మరియుమ్ ! ఎప్పుడూ అబద్ధంచెప్పేదానివి కాదు. మరిప్పుడు నీ మనసులోని భావాన్నెందుకు దాస్తున్నావు ? నీ అభిప్రాయాన్ని నేను కాదనని నీకు తెలియదా ? చెప్పు మరియుమ్ ! నిజంచెప్పు ! నీ అభిప్రాయం ఏమిటి ? అందుచేతనే, అందరికన్నా ముందు నీ కీ చిత్రాన్ని చూపించాను.”

“కోపగించకు కదా !”

“లేదు.....”

“అపార్థంచేసుకోకు కదా?”

“ఎప్పుడూ లేదు”

“నన్ను అసహ్యించుకోరుకదా?”

“లేదు లేదు. కాని, యివన్నీ నువ్వెందు కడుగు తున్నావు. మరియు? నీకు నా స్వభావం తెలియదా? చెప్పు! తొందరగా చెప్పు! నిన్ను నేను అభ్యర్థిస్తున్నాను.”

“అయితే వింటి! ఈ చిత్రం నాకేమీ బావుండ లేదు. ఈ చిత్రం ఒక సిగ్గులేని ఉన్మత్త విలాసినిది. దీన్ని చూచినంత మాత్రాననే, విషమాసక్తి - కామభావం రక్తస్థిస్తుంది. ఇది మన ఉన్నతికి మూలంకాదు. మన పతనానికి మొదటి మెట్టు”

“చాలు. చాలు. ఇక ఆపు.....” అశోక్ పిచ్చి వాగిలా, ఆ మెను వారించాడు. విచారమేఘా లతనిముఖాన్ని ఆపరించాయి! - “అర్థమైంది. బాగా అర్థమైంది. నువ్వన్నది నిజమే! అబ్బుల్లా! అరే అబ్బుల్లా-” అతను వెర్రిగా పిలిచి నప్పుడు అబ్బుల్లా - జవాబు చెప్పలేదు. అతను అడ్డంవచ్చిన కుర్చీని ఒక్కత్రోపుతో పడవై చి. వంటగదిలోకి పరుగెత్తాడు. ఒక అరనిముషంలో అక్కడనుంచి తళతళ మెరుస్తున్న రొట్టెలు కోసే కత్తితో తిరిగి వచ్చాడు.

మరియమ్ భయవిహ్వాలయై కంపిస్తోంది. అశోక్ తాకూరు కేమైంది? నిజంగా పిచ్చెత్తలేదు కదా!

అతని అభిప్రాయం కనిపెట్టకముందే, అశోక్ ఆ చిత్రం ముందు నిలుచుని, కుడిచేత్తో కత్తిని పట్టుకుని, పండ్లుకొరుకుతూ

అన్నాడు. “పిష మాన క్తిని కలిగిస్తుంది. పతనానికి దారితీస్తుంది. మాయావిని.....” అంటూ పళ్ళునూరాడు.

నిర్మమతతో ఆ చిత్రాన్ని చీల్చివేయడం మరియు చూసింది.

తన హృదయాన్నే ఆ కత్తితో కోసివేయ బాధ పడింది.

ఆ చిత్రంలో కూర్చున్న మాయాదేవి ఒక్క నిమిషంలో చిరిగిపోయి, కురూపిగా, అసహ్యంగా కను పించింది. ఇనంతా దెప్పనాటుకాలంలో జరిగిపోయింది.

మరియు తొందరగా వెళ్ళి అశోక్ చేతిలోని కత్తిని లాక్కునేందుకు ప్రయత్నించింది.

అశోక్ దాన్ని గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. అందువల్ల దాన్ని లాగోలేకపోయింది.

పినుగులాట జరిగింది.

అశోక్ కుడిచేతి బొటనవ్రేలినుంచి రక్తం కారడం మరియు చూచింది. కత్తికూడా రక్తంతో తడిసింది.

మరియు “అయ్యో-” అని క్రింద కూలబడిపోయింది. అశోక్ రక్తపుబొట్ల కొన్ని మాయాదేవి నీలకంఠ శిథిల చిత్రంమీదకూడా పడ్డాయి.

13

అశోక్ తన బంగళా వెనకనున్న వరండాలో పేము కుర్చీతో కూచున్నాడు. మరియు అతనివ్రేలిగాయాన్ని

కడిగి కట్టుకడుతోంది. ఉదయపుగాలి మనోహరంగా వీస్తోంది. ఎదురుగా వున్న సాత్పూరా నీలిసర్వతాలు, మనసుకు చల్లని సుఖాన్నిస్తున్నవి. దూరంగా చిగురుటాకులతో పూతతో నిండిన మామిడిచెట్టుమీద కూర్చున్న కోయిల 'కుహు-కుహు' అని రాగాలాపనచేస్తోంది. నాతావరణంలో సౌమ్యమైన ఆహ్లాదం న్యాపించివుంది. అశోక్ను మరియు ఉద్విగ్న పరచిన ఆనాటి భయంకరమైన తుఫాను యిప్పుడు శాంతించింది. ఇప్పుడు యిద్దరి భావాలు మధురమైన స్నేహంతో ఆలోకినమయ్యాయి. అందువల్ల వారిద్దరూ యిప్పుడు ప్రశాంత మనస్కులై ఆలోచిస్తున్నారు.

ప్రేలికి కట్టుకడుతూ మరియు అంది. "ఈ దుర్ఘటనకు క్షమాపణకోరుకుంటున్నాను. నే నొకవేళ అలా చెప్పకుండావుంటే -అంత అందమైన చిత్రాన్ని నాశనంచేసేవారు కాదు. నే నెంతో సిగ్గుపడుతున్నాను." అంటుంటే ఆమె ముఖం ఎర్రబడింది. ఆ కారణంగా ఆమెసౌందర్యం యింకా ద్విగుణీకృతమైనట్లు కనిపించింది

"కాదు. అంకులో సిగ్గుపడవలసిందేమీ లేదు. గర్వించవలసివుంది. నువ్వు సత్యాన్ని చూపించి ఆత్మవంచననుండి కావాడావు. అందుకని నేను నీకు కృతజ్ఞత తెలుపాలి. ఆనాడు ఆ గాయంకలగకుండావుంటే, ఈనాడు నీ అనుపమైన శుశూప సుఖాన్ని ఎలా పొందగలిగివుండేవాణ్ణి?"

"ఆ గాయం మీ చేతికి కాదు. నా హృదయానికి తగిలింది." మరియు అప్రయత్నంగా అంది. ఈ మాటకు

స్వయంగా ఆమె కొంచెం సంకోచంబోపడింది. ఐనా వెంటనే-
“మరి ఆ చిత్రాన్ని ఎందుకు చింపివేశారో యిప్పుడైనా
చెప్పండి” అని అడిగింది.

“ఆ చిత్రం మాయాదేవిది కాదు. అది నా పతనానికి
నాంది. అటువంటిదాన్ని నామరూపం లేకుండాచేయడమే
మంచిది. దా న్నలానే వుంచి, నన్నింకా సిగ్గుతో చావ
మంటావా?”

“అది మీ అధఃపతన మెలా అవుతుంది? ఒకవేళ
అలా జరిగినప్పుడు అది మాయాదేవికే అవుతుంది. మీరు
కేవలం, ఆమె చరిత్రతాలూకు సజీవచిత్రాన్నిమాత్రమే
చిత్రించారు. యిందులో దోషమేముంది?”

“కాదు. అలా అనుకుని మనస్సును సంతృప్తిపరుచుకో
లేము. కళ కేవలం ఏదైనా వస్తువిశేషాన్నే ప్రతిబింబింప
చేయదు. పైగా అది కళాకారుని చరిత్రను వ్యక్తపరుస్తుంది.
ఆర్థిస్తుసంస్కారం ఎంత శుద్ధంగా, సాత్వికంగా వుంటుందో,
అతని చరిత్ర ఎంత ఉజ్వలంగా వుంటుందో అతని కళావస్తువు
అంత ఉదాత్తత, సత్యం, శివం, సుందరం అనే తత్వంతో
భూషితమవుతుంది. ఒకవేళ ఆ చిత్రం ప్రేక్షకులలో విషయ
వాంఛను రేకెత్తించేదిగా వున్నట్లయితే ఆ దోషం ఒక్క
మాయాదేవిదే కాదు. అశోక్ రాకూరుదికూడాను. ఆచిత్రాన్ని
చూడగానే, నాకుకూడా మోహవేశంకలిగిందనీ, నేను
నా ఉదాత్తనిర్మల భూమికనుంచి పతనంచెందానని అర్థమవు
తుంది. ఆ చిత్రంద్వారా నేను కళారాధనకాక, కళనే భ్రష్టం
చేసినట్లవుతుంది. ఈ బాధ్యతనుంచి, నేను తప్పకోలేను మరి

యమ్!” అనాడు మాయాదేవియింట్లో జరిగిన సంఘటన జ్ఞాపకంవచ్చి, అతనిహృదయం సిగ్గుతో, పరితాపంతో నిండి పోయింది.

“కాని, నా అభిప్రాయం సరైనదికాకపోవచ్చు. నేను కళాజ్ఞానంకలదాన్ని కాదు. చిత్రకళయందు కొంచెం అభిమానం వుంది. కాని, కేవల మా అధికారంతో మీబోటి చాతుర్యం గల ఆర్టిస్టుచిత్రాల్ని విమర్శించే హక్కు నాకు లేదు. నా విమర్శకు అంత గొప్పస్థానమివ్వడంలో మీరు పొరపాటు పడివుంటారు.”

“పొరపాటా...? ఎప్పుడూ కాదు. నిజమైన కళచేసే అప్పీలు కేవలం కళాకోవిదులకేకాదు. అది సాధారణజనానికి కూడా వుంటుంది. కళాదేవాలయాలతలుపులు కేవలం ఫలానా వ్యక్తులకే తెరవబడివుంటాయని, యితరులకు లేదనడం తప్పు! కళతాలూకు భాష విశ్వవ్యాప్తమైనది. అందరూ దాన్ని అర్థం చేసుకోగలరు. ఎవరిహృదయాల్లో మానవస్వభావంలోని సాధారణ, సరళభావాలు వికసించివుంటాయో, పవిత్రతా, ప్రేమా, దయా, ఆశా, శాంతిలాంటి మూలప్రవృత్తుల అనుభూతుల్ని ఎవరు పొందివుంటారో, వారే నిజంగా కళను తెలుసుకొన్న వారూ, నిజమైన విమర్శకులైవుంటారు. ఏ కళకు యీ మూల భావాలతో సంబంధంవుండదో అది సజీవమైనది కాలేదు. ఈ భావాలు నీ సంస్కారహృదయంలో జీవించివున్నాయనే సంగతి నాకు తెలుసు! అందుకనే నీ అభిప్రాయాన్ని లెక్క చేశాను.”

మరియమ్ నిరుత్తురైంది. “మీరు వూరికే నన్ను

పోగడుతున్నారు” అని అనడంతప్ప యింకేమీ అనలేక పోయింది. అశోక్ విస్పష్టవాదనా, ఆత్మశోధనాప్రవృత్తి - తక్షణం తన తప్పును వొప్పుకునే సూక్ష్మజ్ఞానం ఆమెను సంతృప్తిపరచాయి ఈ అసాధారణ పురుషరత్నంముందు, ఆమె మనసులోనే తలొంచుకుంది.

ఆ సంఘటన జరిగిన నాలుగైదు రోజులతరువాత, అశోక్ బంగళాముందు మాయాదేవి కా రాగింది. కాని అందులో దాని యజమాని లేదు. యూనిఫారమ్ తో డుక్కున్న డ్రైవరుకారుదిగి, అశోక్ చేతికి అందమైన ఆకుపచ్చనికవరొకటి యిచ్చాడు. ఆ రంగు మాయాదేవి సిల్క్ గౌనురంగును పోలి పుంది. అదిజ్ఞాపకంరాగానే అశోక్ మనస్సెలాగో అయిపోయింది. ఆ ఉత్తరం మాయాదేవి స్వహస్తంతో, అందంగా రాసింది. అందులో “నేను చిత్రంచూసేందుకు ఎంతో ఆత్రుతపడు తున్నాను. ఒకవేళ అది తయారైనట్లయితే, స్వయంగా మీరు తీసుకువస్తే ఎంతో సంతోషంగావుంటుంది. కాకు ఎంతసేపు వుండమన్నా వుంటుంది.” అని వ్రాసింది. చివరలో “ఆనాటి సంఘటన నా హృదయాన్ని ఎన్నో మృదుమధుర స్మృతులతో నింపివేసింది. మీ పునర్దర్శనంకోసం, కళ్ళు ఎదురు తెన్నులుచూస్తున్నాయి.” అని వ్రాసి చివరకు తన చీకటియింటిలో వెలుగుప్రసరింపచేయమని ప్రార్థించింది.

ఉత్తరం అందంగావ్రాయడం మాయాదేవికి బాగా తెలుసని అశోక్ గ్రహించాడు. ఆ కాగితం సెంటుతో పరిమ లిస్తోంది. ఆ పచ్చనికాగితంమీద, ఎర్రని గుర్రాబిపువ్వు చిత్రించి

వుంది. దాని కది ఎంతో అందాన్నిచ్చింది. మాయాదేవికి మనోవిజ్ఞానంకూడా చక్కగా తెలుసు. మగవారిమనస్సుపై, ఏ ఏ సూక్ష్మభావాలు పనిచేస్తాయో ఆ విషయం తుణ్ణంగా తెలుసు.

కాని యిప్పుడు అశోక్ పీటన్నిటినీ అధిగమించాడు. అతను కేవలం మూడుపంక్తుల ఉత్తరాన్ని వ్రాసి పంపించాడు— మాయాదేవిచిత్రం తయారుచేసియివ్వనందుకు తనకు విచారంగావుందనీ, అది చెడిపోయిందనీ, తిరిగి చిత్రించలేననీ, ఈ పనికోసం యింకొక ఆర్టిస్టును నియమించితే బావుంటుందనీ సలహానిచ్చాడు.

మరునాడు ఆ డ్రైవరే, ఆ కారులో యింకొక ఉత్తరం తీసుకునివచ్చి యిచ్చాడు. “ఎల్లుండి నా పుట్టినరోజు వండుగ; ఈ శుభసమయాన్ని పురస్కరించుకుని మీరు మాయాదేవికి భోజనానికి వచ్చినట్లయితే, ఎంతో దయచూపిన వారవుతారు. మీస్ మరియమ్మనుకూడా వెంటబెట్టుకుని వచ్చినట్లయితే, యింకా సంతోషంగావుంటుంది” అని వ్రాసింది.

అశోక్ మరియమ్మ అభిప్రాయంతీసుకుని వెంటనే జవాబు వ్రాసి పంపించాడు. “మీ పుట్టినరోజువండుగనందర్భాన మా అభినందనలందుకోండి. విందులో పాల్గొనేందుకు అవకాశం లేదు. నా ఆరోగ్యం బావుండడంలేదు. అందువల్ల నేను రాలేకపోతున్నాను. మరియమ్ కూడా రాలేనంటుంది. అందుకు క్షమించండి. మీ ఆహ్వానానికి ధన్యవాదాలు”

ఈమారుకూడా వృధాఅయింది. కాని, మాయాదేవి

యింతటితో భయపడేరకం కాదు. మూడోనాడు యింకొంక వృత్తరం పంపించింది. “నిన్నరాత్రి అకస్మాత్తుగా ఆరోగ్యం చెడినందువల్ల విందుకార్యక్రమం రద్దవుచున్నాను. ఒకవేళ మీకు స్వాస్థ్యం చిక్కినట్లయితే - దర్శనమిచ్చేందుకు దయ చేయండి. జబ్బులో వంటిరితనం బాధపెడుతోంది. ఇటు పంటిగుమయంలో మీ సాన్నిధ్యంవల్ల చాలా సుఖం ప్రాప్తిస్తుంది. ఈమారు నిరాశ కలిగించరని ఆశిస్తున్నాను.”

అశోక్ డ్రైవరును అడిగాడు. “ఏతే మీ అమ్మగారికి జబ్బుగావుందా?”

“లేదండి ! వారు ఉదయం బజారుకుకూడా వెళ్ళారు.” అంటే మాయాదేవి వాడి కేమీ చెప్పలేదని తెలుస్తోంది. ఆ తరువాత వాడు గాబరాపడి తన తప్పును తెలుసుకుని “అవును. నిన్నరాత్రి వారి ఆరోగ్య మంతగా బావుండలేదు” అన్నాడు.

“ఆనందించవలసిన విషయమే.” సానుభూతిచూపిం చేందుకు ప్రయత్నించాడు. తరు ఆరోగ్యంపొందుతున్నాననీ, ఇంకా పూర్వపుస్థితికి రాలేదనీ, అందువల్ల మాయాదేవి క్షమించినట్లయితే, ఎంతో దయచూపినవారవుతారనీ, ఆతరు వాత ఎప్పుడైనా రావడానికి ప్రయత్నిస్తాననీ వ్రాశాడు.

ఈమారు మాయాదేవి మండిపడింది. కాని, ఆమె అంత తేలికగా డ్రైవర్‌గారోల్పోయేది కాదు. ఆ మరునా డుదయం తొమ్మిది గంటలకు, స్వయంగా కారులో వచ్చేసరికి, అక్కడ అబ్దుల్లాతప్ప యింకెవరూ కనుపించలేదు. అతన్ని విచారించగా, తన యజమాని ఉదయమే అడవుల్లోకి పికారు

వెళ్ళినట్లు చెప్పాడు. ఆయన వొంటరిగానే వెళ్ళారా అనే ప్రశ్నకు 'కాదు, వెంట మరియమ్మకూడా వెళ్ళింది' అనే జవాబువచ్చింది. తిరిగి ఎప్పుడు నస్తారనే ప్రశ్నకు 'రెండు మూడు గంటలలో' అని జవాబువచ్చింది. 'ఇప్పుడు వారి ఆరోగ్యం ఎలావుంది?' అనే ప్రశ్నకు 'అదివరకన్నా చాలా బాగుంది.' అని జవాబువచ్చింది.

మాయాదేవి కోపంతో వెళ్ళి కారులో కూచుంది. కాని, ఆమె తన విజిటింగ్ కార్డు వదిలిపెట్టడం మాత్రం మరిచిపోలేదు. కారుతలుపు గట్టిగా మూసింది. ఆ చప్పుడు చుట్టూ ప్రక్కలవారికి వినిపించింది. మాయాదేవి నాగవూరులో, అశోక్ తో మాట్లాడేందుకు వీలుపడలేదనే కోపంతో, ఈవిధంగానే కారులోకూర్చుని తలుపు దబాలునవేసుకున్న సంగతి అబ్బిల్లాకు జ్ఞాపకంవచ్చింది.

ఆమెకారు వెళ్ళిపోయాక, అబ్బిల్లా భుజాలెగురవేసి -
"తప్పదు..." అనుకున్నాడు.

సుమారు వారంరోజులవరకూ మాయాదేవి విజిటింగ్ కార్డుకు సమాధానంవస్తుందేమోనని ఎదురుచూచింది. కాని, నిరాశకలిగింది. రోజురోజుకూ ఆమెకోపం ఎక్కువై పోతోంది. అశోక్ మీద కోపంవున్నా అంతకుమించిన కోపం మరియమ్మ మీద వుంది.

ఒకనాడు అబ్బిల్లా సామానుకోసం బైచూల్ వెళ్ళి నప్పుడు, మాయాదేవి తమ కాలా సుస్తాచేసి వెళ్ళిపోయిందనే సంగతి దుకాణంవారు చెప్పారు.

ఈ సంగతి అశోక్ విని బ్రతుకుజీవుడా అనుకున్నాడు.

అశోక్ చేతికి తగిలినగాయం అంత పెద్దదికాదు. కాని మరియు ఏదో భయంకరమైన దుర్ఘటననుంచి రక్షింపబడినట్లు, దానికి శుశ్రూష చేసింది. మరియు స్నేహభావమంతా పరిచర్యరూపంలో పొంగులువారింది. మలాంపట్టివేయడమనే ప్రక్రియలోనే, ఆమెవ్యక్తిత్వంతాలూకు సంపూర్ణకోరికలు యిమిడిచున్నట్లుంది.

ఈ ఏకాగ్రసేవ అశోక్ హృదయంమీద ప్రభావం చూపింది. ఆ అర్థనగ్నచిత్రాన్ని విమర్శించి సత్యాన్ని నిర్దేశించింది. అశోక్ కళ్ళమీద కప్పబడిన మాయపొరను తొలగించి అతన్ని విస్మయంతో - కుతూహలంతో నిశ్చేష్టునిగా చేసింది. శైలవనాల్లో నివసించిన యీ ప్రకృతికన్య, యింత జ్ఞానం ఎక్కడ సంపాదించింది? ఆధునికమైన సభ్యతా-రంగంలో ఆమె రాణించకపోయినా, ఆమె జీవితగ్రంథాన్ని - సజీవమైన ప్రకృతిఅనే గొప్ప గ్రంథాన్ని మాత్రం చదివింది. ఈ కారణంవల్లనే, ఏ వస్తువుతత్వాన్నైనా - యిట్టే సుగమంగా తెలుసుకుంటుంది. అటువంటి విషయాలను తెలుసుకునేందు కింకారైతే సయోగశాలలోనో, పాఠశాలలోనో కాకుండా పవలసివస్తుంది. మరియు యీ దివ్యసృష్టికారణంగానే, అతన్ని అప్రతిహతంగా ఆకర్షించింది.

ఈ ఫలితం మరియుకు సుఖ స్వర్గద్వారం తెరిచినట్లుంది. అశోక్ కూడా, స్నేహదరాలతో చూస్తుండడమే ఆమె ఆనందానికి మొదటికారణం! తనకు సంబంధంవున్నంత

వరకు, ఆ మెకున్నదంతా అతనిచాదాలముందు అర్పించేందుకు సిద్ధంగావుంది. అశోకే ఆమెకు దేవుడు. తన హృదయసింహాసనాన్ని అధిష్టించగలవాడు అతనే! ఆమెసర్వం అతనికి దానం చేయగలడు. కాని, దాన్ని స్వీకరించడం స్వీకరించకపోవడం. అశోక చేతిలోవుంది.

మరియమ్ భావాల సూక్ష్మపరివర్తనం అశోక గమనించకపోలేదు. దీనిలో అతనికి ఒక తీయని సుఖానుభూతి కలిగింది. మరియమ్ వ్యక్తిత్వముద్ర అతనిమీద రోజురోజుకూ ఎక్కువగా గాఢమవుతోంది. ఆమెఆకర్షణాప్రభావంతో నెమ్మది నెమ్మదిగా లోబడుతున్నదికూడా అతను గమనిస్తూనే వున్నాడు.

ఒకనాటి ఉదయం వారిద్దరూ షికారుచేస్తున్నసమయంలో ఒక చిన్న సెలయేటిని దాటుతున్నారు. కంటిలమంటూ దానిలో నీరు ప్రవహిస్తోంది. దాన్ని దాటడానికి రాళ్ళమీద నడచి వెళ్ళాలి. మరియమ్ ముందు వెడుతోంది. అశోక వెనుక వస్తున్నాడు. ఇంతలో మరియమ్ కాలు జారింది. ఆమె కెప్పుమని కేకవేసింది. “పడిపోయాను” అని అరిచింది. అశోక మహావేగంతో ముందుకు దూకి, ఆమెన తన బాహుపాశంతో బంధించాడు. అతనుకూడా రాళ్ళమీదనుంచి నీటిలోకి దిగాడు. చెప్పలూ, మేజోళ్ళు తడిసిపోయినవి. కాని మరియమ్ ను నీళ్ళలోపడకండా రక్షించాడు. కొంచెంసేపటివరకలాగే నిలుచున్నాడు. భయంతో మరియమ్ తన తలను అతని యెడలో దాచుకుంది. ఆ ఒకే ఒక అంగవిన్యాసంలో తన జీవితభారాన్నంతా అశోక మీదవేయడానికి తయారుగా

వున్నట్లు నూచించింది. అశోక్ మెల్లమెల్లగా తనచేతివేళ్ళతో ఆమెజుట్టును నవరిస్తూ, ఆమెచేతిలో నెమ్మదిగా “బాగా భయపడిపోయావా మరియుమ్!” అన్నాడు.

“ఊ” కళ్ళు తెరవకుండానే తనను అలాగేవుంచి అంది. తన ఆ సుఖావస్థ సమాప్తమవుతుండాలని ఆమెకోరిక.

అశోక్ మెల్లగా ఆమెతలను తన ఛాతీమీదనుంచి వేరుచేసి, చేయిపట్టుకుని నడిపిస్తూ ముందుకు తీసుకు వెడుతున్నాడు.

ఆ చేయి, తన జీవితాంతంవరకు ఆధారమైవుంటు ఎంతో బాగుండునని మరియుమ్ అనుకుంది.

“ఐతే బాగా భయపడిపోయావా?”

“లేదు. భయపడలేదు. మీరు వెంటవున్నప్పుడు భయమెందుకు?”

“మరి అంత భయపడినట్లున్నావేం?”

“నీటిలో చీర తిడిసిపోతుండేమోనని భయపడిపోయాను”

అశోక్ యింకేమీ అనలేదు. కేవలం ఆమె అందమైన కళ్ళనూ, నన్నని పెదాల్ని చూస్తూవుండిపోయాడు.

“నా కళ్ళలో ఏమి టలా చూస్తున్నారు?” మరియుమ్ అడిగింది.

“మరియమ్ని...”

“అక్కడ మరియుమ్ కనుపిస్తోందా? అక్కడ మీకు మీ మూర్తే కనుపిస్తుంది” అన్నది. కాని, సంకోచం, సిగ్గుతో ఆమెబుగ్గలు ఎర్రబడి - కళ్ళు క్రిందికి వాలిపోయాయి.

తటాలున ఆమె బుగ్గల్నిఅశోక్ కి అందించింది.

కాని, తనను తాను సంబోధించుకుని యింకొక వేపు చూస్తున్నాడు. అతనినోటంట ఒక వేడినిశ్వాసం బయటికి వచ్చింది. ఆ వేడినిట్టూర్పు మరియు శరీరాన్ని తాకే వర్షాలు కలిగించింది.

ఇంతలో మరియు అరిచింది “ఓహో! పొగడ చెట్టు”

ఎదురుగా పొగడపూలతో నిండివున్న చెట్టును అశోక్ చూశాడు. అక్కడి శీతలమందసమీరం పొగడపూల మధుర పరిమళంతో నిండిపోయింది.

“ఈ పూవు లెంత అందంగావున్నాయి!” మరియు ఉల్లాసంగా అన్నది. “కోసీయివ్వరూ?”

అశోక్ ప్రవృత్తికూడా ఆస్థాదమయమైనదే. వెంటనే అతడు చెప్పలువిడిచి చెట్టు ఎక్కాడు. ప్రకృతిసౌందర్యవాతావరణంలో అతనుకూడా బాలకునిలా క్రీడారతుడయ్యాడు.

అతని చపలత్వం చూచి, మరియు కు సంతోషం కలిగింది.

అశోక్ తొందరతొందరగా పూలు త్రొంచుతున్నాడు. మరియు క్రిందుండే, ప్రేలితో - “అవి...అవి చూడండి ! అవి కావు...ఆ...అవే ! ఇహ యీ కొమ్మను చూడండి.” అంటోంది.

పూలతో అశోక్ పిడికిలి నిండాక - “ఇవి పుచ్చుకో-” అన్నాడు.

మరియు చేతులు చాపింది. కాని, ఆ పూలన్నీ అశోక్ మరియు తలమీద పోశాడు.

“ఓహో ! భగవంతుడు, నామీద పుష్పవర్షం కురిపించాడు-” అని క్రిందపడిన పూలను ఏరుకుంటోంది.

“వద్దు. వాటిని ఏరవద్దు మరియమ్, వాటికి విలువలేదు. నేను తాజాపూలు కోసియిస్తాను.”

అశోక్ అన్న యీమాటలకు మరియమ్ ఆనందవిహ్వల అయింది. తిరిగి పిడికిలినిండా పూలు పోగయ్యాయి.

“ఇక వీటిని, నీ చేతుల్లోకి తీసుకో-”

మరియమ్ మునివేళ్ళమీద నిలుచుని, తన దోసిలి చాసింది. అశోక్ ఒకచేత్తో కొమ్మపట్టుకుని వంగి, రెండో చేతిలోని అందమైన ప్రసూనాల్ని మరియమ్ దోసిలిలో పోశాడు.

ఆ సురభిశుష్పాలసాక్షిగా రెండోమారు వారిచేతులు కలుసుకున్నాయి. వారిశరీరాల్లో ఒక మధురస్పందనం కలిగింది.

ఒకరినొకరు చూచి నవ్వుకున్నారు. కళ్ళలో కళ్ళు కలిసిపోయినై.

ఒకమారు యిద్దరూ సూర్యాస్తమాసపు రంగుల్ని చూద్దామని ఎండలోనే బయలుదేరారు. ఆ దృశ్యాన్ని చూద్దామనుకున్న ప్రదేశం అక్కడికి రెండున్నరమైళ్ళ దూరంలో వుంది. అది పర్వతాలమగ్ధ్యస్థంగా ఏటవాలుగా వుంటుంది. దానికి దగ్గరగా ఒక జలాశయమూ, చుట్టూ ప్రక్కల మామిడి, యింకా రకరకాలైన పెద్దపెద్ద వృక్షాలు వున్నవి. ఆ ప్రదేశం నిర్జనంగా, ప్రళాంతంగా, ఎంతో అందంగా చల్లగా వుంటుంది. అక్కడనుంచి పర్వతాలవెనుక అస్తమిస్తున్న సూర్యుడు, తన స్వర్ణరశ్మివైభవంతో, అతి

మనోహరంగా కనుపిస్తాడు. సూర్యకిరణాలతో మబ్బుతునకలు ఎర్రగా, పచ్చగా ఎంతో అందంగావుంటాయి. ఈ అపూర్వ దృశ్యాన్ని చూడటానికే, అశోక్ మరియును తీసుకుని బయలుదేరాడు. వెంట ప్లాస్కులో నిమ్మపరబత్తు- కొన్ని రొట్టెముక్కలు తీసుకునివచ్చారు.

పడమటిదిక్కున దిగిపోతున్న ఎండలో రెండున్నర మైళ్ళు సడిచిసందువలన మరియు కోమలమైన తెల్లనిముఖం ఎర్రబడి, గొంతులెండిపోయింది. ఆ అందమైన ప్రదేశం చేరగానే ఆమె శాంతంగా నిట్టూర్పువిడిచి “హమ్మయ్య! ఈ ఎండ ఎంతో కష్టపెట్టింది. శరీరమంతా వేడెక్కింది. ముఖ్యంగా తల మాడిపోయింది.” గుమూలుతో విసనకర్రలా విసురుకుంటూ అన్నది.

“ఏనీ చూస్తాను?” అంటూ అశోక్ తన కుడిచేత్తో, మరియును తాకాడు. “అవును! చాలా వేడిగానే వుంది. నువ్వు కొంచెంసేపు యిక్కడ విశ్రాంతి తీసుకో! కాస్త నిమ్మ పరబత్తు తాగినట్లయితే తగ్గుతుంది.”

“సరే! కొంచెంసేపు యిక్కడే పడుకుంటాను” అంటూ ఆమె అక్కడే నేలమీద దులిపి నిజంగానే ఒరిగింది.

అశోక్ ఆలస్యంచేయకుండా వెంటనే, తనచేతిని ఆమె తలక్రిందకు చాపి-“వద్దు, నేలమీద తల ఆనించవద్దు. బాధగా వుంటుంది. రా! ఇక్కడ నావొద్దకు రా-” అంటూ మరియు తలను తనవొడిలో వుంచుకున్నాడు.

మరియుమీకూడా దీనికోసమే చూస్తున్నట్లుంది. ఆమె సంతోషంతో తనతలను అశోక్ వొడిలో వుంచి, నిమిలిత

లోచనియై, హాయిగాపడుకుంది. అశోక్ ఆమెతలను తన చేతితో నిమురుతున్నాడు.

“ఇప్పు డెలా వుంది?”

“చాలా బాగుంది.” కళ్ళు తెరవకుండానే మరియమ్ పెదిమలను కదిలించింది. “ఈ సమయంలో నాకన్నా సుఖ వంతురాలైన స్త్రీ ప్రపంచంలో ఎక్కడా వుండదు.”

“ఊ...అంతా అబద్ధం.”

ఆమె యీమాట విననట్లు - “ఒక వేళ నా కీ క్షణంలో మృత్యువువచ్చినా అదృష్టవంతురాలినే” అన్నది

“అప్పుడప్పుడు పిచ్చిగా మాట్లాడతావెందుకు మరియమ్?” అశోక్ అడిగాడు.

“కాదు. పిచ్చిగాకాదు. నేను భగవంతుణ్ణి కోరుతున్న నా జీవితంతాలూకు పరమసుఖ మిదే” మరియమ్ చలించకుండా “నాబోటి అనాధపిల్లలకు జీవన్మరణాలంటే ఏముంది? నేను బ్రతికినా చచ్చినా ఎవరి కేమి సప్తం? మీ హోడిలో నాకు చావుదొరికినట్లయితే నా దురదృష్టజీవితంలో కూడా పరమసౌభాగ్యం వికసిస్తుంది.”

అశోక్ నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. అతను నోటితో ఏమీఅనలేదు. కాని, మరియమ్తలను తనగుండెకు అదుముకుని మెల్లగా చేతితో నిమురుతున్నాడు.

తనశరీరం ఒకయువతి కోమలస్నేహలింగనంకొరకు తహతహలాడుతోందనీ, ఇంతవరకూ ప్రేమశూన్యంగావున్న హృదయం, ఈ మధురభావనానుభూతితో పిశాసితమైనట్లు గ్రహించాడు. కోజుకోజుకు మరియమ్ ముఖకనులాకర్షణ

అతన్ని మోహింపచేస్తున్నట్లు, ఆమెహృదయూవేదన అతని చెవుల్లో ప్రతిధ్వనిస్తున్నట్లుంది, ఇది పాశవికతృప్తికాదు. అతనిహృదయంలోని సుదూరకోణాన్ని ఆందోళనపరిచే ఒక మహత్తరమైన భావనవుంది. ఈ పిలుపును యింకెన్నిరోజులు నిర్లక్ష్యంచేస్తాడో తెలియదు.

తన స్వంతవిషయం వచ్చినప్పుడు, తైంగికసంబంధమైన ప్రశ్నల విషయం సరిగ్గా ఆలోచించడం ఎంతో కష్టంగా వుంటుంది.

అశోక్ మనసులో ఆలోచనలు పరుగులెత్తాయి. తన యీ ముప్పదినంవత్సరాల వయసువరకూ అతనికి స్త్రీలతో గాఢమైన సంబంధం లేకపోయింది. తన నిశ్చలమైన వ్యక్తిత్వాన్ని తనప్పుడూ ఒక స్త్రీ ప్రేమాభివృద్ధి కోసం విసియోగించలేదు, అతనిమనసులో కోరికలు లేవని కాదు. కాని, యింత వరకూ అతను వాటితో విజయవంతంగా పోట్లాడుతూ వచ్చాడు. అతని మాగ్గంలోని, యీ క్షేత్రంలో విశేషంగా ప్రలోభం లేకపోవడమే కారణంకావచ్చు. అందువల్ల తన యింద్రియాల్ని జయించాననీ, సాధారణ మనుష్యులకన్నా గొప్పవాడినని ఎన్నడూ చెప్పుకోలేదు. ఐనా నిరూపణమైన కోర్కెలఉద్మాదం ఇంతవరకూ అతనిజీవితంలో తప్పటడుగు వేసేంత దుఃఖాను కల్పించలేదు. ఇంతవరకు అతను తన వ్యక్తిత్వాన్ని లంగరువేసి నిలబెట్టగలిగాడు.

అవును ! ఇప్పుడిప్పుడే అతనిజీవితంలోనికి మాయాదేవి నీలకంఠ తనంత తానే వచ్చింది. ఆమె స్పష్టమైన అభిప్రాయంకూడా అతను తెలుసుకున్నాడు. కాని, మాయాదేవి

చరిత్రయం దతనికి మొదటినుంచీ అయిష్టతగానేవుంది. అంటే ఆమె లాకిక ఆచార, వ్యవహారదృష్ట్యా పతితురాలని కాదు. పాపకృణ్యాలవిషయంలో అతని ఆలోచన ఎంతో ఉదారమైంది శరీరగుణధర్మాలే కాకుండా, మానవునిలో యింకొక గొప్ప శక్తివుంది. అదే ఆత్మ అని అతను వొప్పుకుంటాడు. ఎంతవరకు ఆ ఆత్మ పతనంచెందదో, అంతవరకు శరీరం భ్రష్టాచరణదేసినా అతన్ని పాపి అనలేము. కనీసం అది అతన్ని దోషిగా ఎంచదు. ఒకరివల్ల ఏదో తప్పుజరిగిందని వొప్పుకందాం. ఐతే, తిరస్కరించి అవమానంచేసి, అతన్ని నిరాకరించవలసిందేనా? దానికి సానుభూతి, స్నేహమే పని చేస్తుంది.

కాని, యీ స్నేహం, సానుభూతి పొందికూడా మాయాదేవి సంతృప్తి చెందే స్త్రీ కాదు. అశోక్ ఆంతర్యంలోని ఆత్మయం దామెకు ఆదరానున్నా లేకపోయినా, అతని శరీరంమీదనే విపరీతమైన ఆకర్షణ ఆమెకు ఏర్పడింది. కేవలం మోహం, కోరికల ఆధారంగా సంబంధాలు పెట్టుకునేందుకు అశోకుని కెప్పుడూ యిష్టంలేదు. దీని నతడు అధఃపతనానికి చిహ్నమని భావిస్తాడు. అందువల్లనే అతడు మాయాదేవి అంటే ముఖం తిప్పుకోవాల్సివచ్చింది. ఆ త్రోవ తనబోటి వాడికి కాదని, అతని నిశ్చితాభిప్రాయం.

కాని, యీ మరీయమ్ అతనిజీవితంలోకి ఒక అపూర్వమైన బాటలోంచి వస్తోంది. ఆమె అంతఃకరణ స్ఫటికంలా నిర్మలంగా వుంది. ఆమెభావాలు ఈశ్వరభక్తిలాంటి శుద్ధమైనవి. స్నేహం స్థితప్రజ్ఞలా నిర్హేతుకము, అనాసక్తమైనది.

ఆమె ఏదీ అడగదు. ఏదీ కోరదు. ఇవ్వడంలో, అర్పించడంలోనే ఆమెకు సుఖం దొరుకుతుంది. ఆమె ఎప్పుడూ అశోక్ శరీరాన్ని మోహించేందుకు ప్రయత్నించలేదు. ఆమె భాష ఆత్మలోని మూగిభాష! తుదకు వుంటే హృదయానిదే కాని శరీరానిది కాదు. అటువంటి విశుద్ధ గాఢ స్నేహప్రభావాన్నించి అతను ఎలా దూరంగావుండగలడు?

మనసుతో, తనువుతో మరియు తనకు దగ్గరగా వచ్చింది. మనస్సునూ, హృదయయాన్ని ఎప్పుడో అశోక్ కర్పించి, నిశ్చింతరాల్చింది. శరీరవిషయంలో ఆమెకు చింత లేదు, తగవు లేదు. ఏకాంతంగా అశోక్ ను కలుసుకోవడంలో ఆమెకు సంకోచమూ లేదు, భయమూ లేదు.

కాని, అశోక్? అశోక్ మనసు అల్లకల్లోలమై అతన్ని వ్యాకులపరుస్తోంది. మరియును రోజురోజుకూ ఆకర్షిస్తున్నాడు. ఒంపుసాంపులుతీరిన ఆమె కోమలశరీరంమీద మోజు కలుగుతోంది. ఆమెహృదయ స్వచ్ఛందత, నిజాయితీ, సంస్కారంకూడా అతన్ని ఆమెవేపు బలవంతంగా లాగుతున్నాయి. ఎంతకాలం అతను ఆమెను కాదనగలడు? ఈ స్వాభావికమైన ప్రపృత్తులకు విరుద్ధంగా అతని దుర్బలత్వము ఋజువుకాదా?

ఇక యీవిషయం యిక్కడితోనే అంతంకాదు. ఆ తరువాతనే జవాబుదారీ మొదలవుతుంది. ఆ ఘోరమైన బాధ్యతను ఎలా నిర్వర్తించగలడు? అతని పరమప్రియమైన జీవితో ద్వేష్యం, అతని సత్యం-శివం-సుందరం తాలూకు పరమానందమేమవుతుంది? అతని ఉన్నతమైన కోరికలేమవుతాయి?

కళ-స్త్రీ-! ఈ రెంటినీ అత నెలా ఆరాధనచేయగలడు ? ఒకేఒరలో రెండుకత్తు లెలా వుంటాయి ? ఈ రెంటికీ చక్కని సమన్వయం కుదురుతుందని, మరియుమ్ ఎన్నైనా చెప్పవచ్చు. ఒకవేళ ఎవరైనా చేయగలరేమో ! కాని, ఈ సమన్వయం అసాధ్యమైన ఆదర్శమని అతను భావించాడు. ఈ నాధన అతని వల్ల కాదు.

ఇటువంటి ఆలోచనలు అతని అనుమానాల్ని వృద్ధి చేస్తున్నాయి. అతని మనఃస్వాస్థ్యం విచలితమైపోయింది. ప్రస్తుతం అశోక్ మనసులో ఏమి చెలరేగుతోందో, ఆ విషయం మరియుమ్కు తెలుసు కాని ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఈవిధంగా మానసికవ్యధతో అశోక్ కాలం గడిచి పోతోంది. తర్కం, ఆలోచనా, భావనా, ఆత్మక్షుధా, శరీర దాహం, లక్ష్యనిష్ఠ, సుఖాసీసత, కళ, స్త్రీ అనే సమన్వయతో ముధనపడుతూ, ఆ ముడిపడిన సమన్వయ విప్పులేకపోతున్నాడు. ఈ తీగెమీద కసరత్తు ఎంతకాలం సాగుతుందో అతనికి స్పష్టంగా తెలియదు.

15

వెన్నెలరాత్రి నలువైపుల వ్యాపించింది. అర్ధరాత్రి శీతలపవనం చల్లగా, మెల్లగా వీస్తూ, నిద్రపోతున్న పల్లవుల్ని మేల్కొలిపి. మెల్లగా పూపుతోంది. బంగళా ఆవరణలో సన్నజాజులు విరిబూసి పరిమళిస్తున్నవి. వాటిసువాసన ఆ వాతావరణంలో మత్తుగా కదలుతోంది. దూరంగా ఎక్కడో పాదీపురసరిహద్దున రెండుకుక్కలు, ఒకదాని తు

వాత ఒకటి మొదలుగుతున్నది. గ్రామం, మిషన్ అంతా నిద్రపోతోంది. ఎక్కడ ఎటువంటి జనసందడికూడా లేదు. అవును, కేవలం ప్రతాప్ గాడ్ మాతాప్రసాద్ అను బ్రాహ్మణుని యింటిలో మద్దెలచప్పుడుతో భజన జరుగుతోంది. ఆ సీతీధ నిశ్శబ్దంలో కేవలం ఆ ధ్వనే వినిపిస్తోంది. ఎదురుగా సాత్పూరా నీలపర్వతాలు, వెన్నెలలో నిండుగా పరిశుభ్రప్రకాశమాన మైన పార్శ్వభూమిలో కాపలావానిలా నిలుచుని కునికిపాల్లు పడుతున్నాయి.

ఆ రాత్రియందు ఆహ్లాదమూ, శాంతిభావాలను రేకెత్తించే శక్తివుంది.

ఇంతవరకూ అశోక్ ఎందుకో నిద్రించలేదు. అతను బంగళాలోని పెద్దగదిలో పడుకున్నాడు. అబ్బుల్లా ఆవరణకు కొంచెందూరంలో నౌకరులుండే గదిలో పడుకుంటాడు. అశోక్ లైటువత్తి పెద్దదిచేసి ఒక నవల చదవడం మొదలు పెట్టాడు. అతికష్టంతో అరగంట చదివివుంటాడు. అతనిమనస్సు విసుగెత్తింది. తిరిగి వత్తితగ్గించి పడుకున్నాడు. సుమారు అరగంట అలాగే పడివున్నాడు. తిరిగి అటూయిటూ పొర్లి, తటాలున లేచి తలుపు తెరచుకునివచ్చి బంగళావెనక వరండాలోని పడకకుర్చీలో కూర్చుని, ఎదురుగావున్న సర్వతమాలసీ, శుభాకాశాన్నీ, వెదజల్లుబడివ వెన్నెలను చూస్తున్నాడు. అక్కడంతా ఏకాంతంగా వుంది. ఆ దగ్గర్లోనే రావిచెట్టుకింద కొంచెం చీకటిగావుంది. మనుష్యులు ఆలోచనల్లో మునిగి పోయినప్పుడు, యీ చీకటి, యీ ఏకాంతం ఎంతో బాగుంటాయి. అశోక్ కుకూడా యిదే అనుభవమైంది.

అతనిభావాలు యీ నా డెందుకో చలించిపోతున్నాయి. హృదయంలో ఏదో ఆశ్చర్యమైన స్పందన కలిగింది శరీరంలో మధురమైన చల్లదనం కలిగింది. మస్తిష్కమంతా చంచలంగా వుంది. ఆ ఆలోచనలే, కొన్నిరోజులనుంచీ అతని మెదడులో మెదులుతున్న ఆ ద్వంద్వవిషయాలే తిరిగి పరుగెడుతున్నాయి.

ఎదురుగా రావిచ్చెట్టనీడలో ఒక ఆకృతి మునికాళ్ళ మీద తనవేపు మెల్లమెల్లగా రావడం హఠాత్తుగా చూచి భయపడ్డాడు.

తదేకధ్యాసతో చూచి ఆశ్చర్యం చెందాడు. ఆ వ్యక్తి మరియమ్...!

అతని నోటివెంట విస్మయంతో ఒక అస్పష్టశబ్దం వెలువడింది.

.. “సమయంకానిసమయంలో యిక్కడికి వచ్చావేం మరియమ్ ?” మెల్లగా అడిగాడు.

“ఏమిచేయమంటారు ? నాకు నిద్ర రావడంలేదు, అసలు కొన్ని రాత్రులనుంచీ నాకు నిద్రపట్టడంలేదు. అయినా, నేడెంతో వ్యాకులంగావుంది. నేను నా గదికిటికీలోంచి మీ గదివేపు ఎప్పుడూ చూస్తుంటాను. అక్కడనుంచి అంతా కనువిస్తుంది. మీరుకూడా యివ్వాలని నిద్రపట్టనట్లుండే! మీరు లైటు పెద్దదిచేయడం, తగ్గించడం, నిద్రపోవడానికి ప్రయత్నించటం, తిరిగి లేవడం, తలుపు తెరుచుకుని బయటికి రావడం నేను చూశాను. ఇవ్వాలని మీ మనసుకూడా బావుండలేదని గ్రహించాను.”

“ఊ” కేవలం యీమాత్రం అన్నాడు.

మరియమ్ తిన్నగా వచ్చి పడకకుర్చీచేతిమీద కూర్చుంది.

ఇద్దరూ నిశ్శబ్దంగా కూర్చున్నారు.

“ఎంత మనోహరమైన సమయం! ఆ రావిచెట్టూ, అర్ధనిద్రలోవున్న పర్వతాలూ, చంద్రుని చల్లనికిరణాలు, సన్నజాజుల పరిమళం, పొగడ, పత్తిలాంటి మేఘాలతో భూషితమైన నీలాకాశం, సుదూరంలో మందంగా మిణుకు మిణుకుమంటున్న తారలు - సంపూర్ణ ఆత్మ స్పందితమైపోయి నట్లనిపిస్తోంది.”

“అవునండీ! హృదయంకూడానా?” మరియమ్ అన్నది.

అశోక్ ఆశ్చర్యంతో మరియమ్ వేపు చూచాడు. ఆమె విశాలనేత్రాలు, ఆ ఛాయా ప్రకాశంలోకూడా అద్భుతమైన వెలుగుతో మెరిశాయి. కోమలమైన మరియమ్ శరీరం తేలికగా వణకడంకూడా గ్రహించాడు. ఆమె అవయవాల్లో రక్తవాహిని పరవళ్ళుతొక్కింది.

అతను తన కుడిచేత్తో మరియమ్ నడుమును చుట్టి దగ్గరగా లాక్కున్నాడు. మరియమ్ తన యెడమచేతిని, అశోక్ యెడమభుజంమీద వేసి, కుడిచేత్తో అతని వొత్తుగావున్న జుత్తును సవరిస్తోంది.

“ఇటువంటి సమయంలో నువ్విక్కడకు రాకూడదు మరియమ్,” అశోక్ అన్నాడు. కాని, ఆ గొంతులో కొంచెం తొట్రుపాటు కనుపించింది.

“ఎందుకని ?”

“నేను...నన్నడగవద్దు”

“ఐతే నేనంటే మీకు భయమా ?”

“లేదు. నన్ను చూచి నేనే భయపడతాను.”

“ఊహలు - మీకు వసారాలోనికిరావడం చూసి, నేనూ మెదలకుండా వచ్చేశాను. నా కెంతో వొంటరితనమనిపించింది.”

“వొంటరితనమా...?” నన్నగా గొణిగాడు.

“అశోక్ బాబూ.....” భయపడుతూ మరియమ్ పిల్చింది.

అశోక్ మడతకుర్చీలోంచి లేచాడు. మరియమ్ కూడా లేచి నిల్చుంది. ఇద్దరూ ఎదురుబాదురు నిల్చున్నారు.

“అశోక్ బాబూ!” కంపిస్తున్న స్వరంతో మరియమ్ తిరిగి పిలిచి-“మీ రెండుకు అర్థంచేసుకో లేరు...ఎందుకు...?” అన్నది.

ఒక్కక్షణం సందేహించాడు. ఆతరువాత మరియమ్ ను తనబాహువుల్లోకి తీసుకుని గట్టిగా పొదవిపట్టుకున్నాడు.

మరియమ్ తన అర్థనిమిలితనేత్రాల్ని మూసుకుంది. ఈ ఆనందమయక్షణాల సర్వసంచితసుఖాన్ని అనుభవించేందుకు ఆమె సర్వేంద్రియాలు తన్మయమైనవి.

ఆమెకు సుధురమైన గ్లాని కలిగింది. ఆమె మనసు, శరీరం, హృదయం - ఒక అభూతపూర్వకమైన ద్రవపదార్థ రూపంలో ప్రవహించాయి. ఆమె చైతన్యహితమయింది.

అశోక్ శరీరంలో కూడా విద్యుత్ ప్రవాహం సంచారం చేసినట్లునిపించింది. అతని ప్రతిరోమయూ గగుర్పొడిచింది. ఈ అనుభవ మతనికి అపూర్వమైనది.

మరియమ్ స్వప్నావస్థలో చెపుతున్నట్లుగా అన్నది. “అశోక్ బాబూ ! ఈ అందమైన రాత్రి మరణయిద్దరికోసమే!”

అశోక్ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఈ తన్మయస్థితిలో వా రెంతసేపు వున్నారో తెలియదు. వారి యీ అనుపమ ప్రణయానుభూతికి సాక్ష్యంగా ఏ మానవుడూ లేడు. సాక్ష్యం ఆ రావిచెట్టూ, సాత్పూరా నీలవర్ష తాలూ, త్రయోదశినాటి చంద్రుడూ, అనాసక్తదృష్టితో నిత్యం చూస్తుండే సనాతన తారలు చూత్రమే.

మరియమ్ చేసిన యీ అశేషమైన ఆత్మసమర్పణ శకుంతల దుష్యంతునికి చేసిన సమర్పణను గుర్తుకు తెస్తోంది. శకుంతల దుష్యంతుణ్ణి పరమడిగింది కాని, మరియమ్ అశోక్ ను. ఏమీ అడగలేదు. కోరికముందే, అంతా అప్పించడంలోనే ఆమెజీవితప్రకటన యిమిడివున్నట్లుంది.

మరియమ్ తనగదికి వచ్చేసరికి, మద్దెన్నని ఆగిపోయింది. కాని, ఒక కుక్క యింకా గట్టిగా ఏడుస్తుండడం వినిపిస్తోనేవుంది. గాలిచలనం ఆగిపోయింది. ఆ పాతరావిచెట్టు తనకొమ్మలతో సహా స్థిరంగా నిశ్చలంగా నిలబడివుంది.

*

*

*

ఆమరునాడు అశోక్ ఆలస్యంగా లేచేసరికి, కొన్నిసంవత్సరాలనుంచి మధురమైన స్వప్నంకన్నవాడిలా వున్నాడు.

అబ్బుల్లా, అతనినుంచాసికి దగ్గరగా 'టీ' త్రే వుంచి సామాను కోసం జోసెఫ్ కాకాదుకాణానికి వెళ్ళాడు. అశోక్ టీ త్రాగి తిరిగి మంచంమీద పడుకుని, రాత్రి జరిగిన సుఖస్వప్నాన్ని కళ్ళుమూసుకుని మనసులోనే నెమరువేస్తున్నాడు.

ఇంతలో మరియమ్ గులాబీపూలగుత్తి పట్టుకుని, కూని రాగంతీస్తూ లోపలికివచ్చి, అశోక్ మంచంమీద కూర్చుంది. ఆ పూలగుత్తిని అశోక్ చేతుల్లో వుంచింది. అశోక్ తన అలసినకళ్ళతో, ఆమెను చూస్తూ స్నేహపూర్వకంగా - "ఐతే... ఐతే అది నిజమేనా...?" అని అడిగాడు.

మరియమ్ జవాబేమీ చెప్పలేదు. అటూయిటూ పరికాయించిచూచి, తటాలున వంగి అశోక్ నొసలు ముద్దు పెట్టుకుంది.

"ఐతే అది నిజమేనన్నమాట...!" అశోక్ వేడి నీట్టూర్పు విడిచాడు.

"అంతు-అది నిజంకాదనుకున్నారా? మీరు నన్ను కోరుతున్నారని నే నెరుగుచును. మరి నేనో...? ఓహో! ఏమైపోయినాస రే, నే నీ ప్రణ్యాపర్వాన్ని ఎప్పుడూ మర్చిపోను. దాని కెప్పుడూ పశ్చాత్తాపం చెందను."

"నిజమేనా?"

"నిజం. మీరు కనుపించకపూర్వం నేను జీవితంలో నిజమైన ఆనందాన్ని ఎరుగను. ఇప్పుడా దివ్యానుభూతి పొంది నట్లయింది. పురుషుడు స్త్రీకోసం, స్త్రీ పురుషునికోసమనేని పరమసత్యం అశోక్ బాబూ! వీరిద్దరూ సంయోగంచెందనిదే

జీవితం పరిపూర్ణత చెందదు. ఐతే, యిప్పుడు నన్ను మీ మనసు లోంచి మరుగుపరచగలరా?”

అశోక్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. మరియు స్వయంగా తన ఉల్లాసంలో తను నిమగ్నమైంది. ఆమె జవాబుకోసం ఆశించలేదు. అసలు జవాబురా లేదనే ధ్యాసే లేదు.

తనజీవితం, అద్భుతమైన సాయనాల ప్రతాపంతో, ఎంతో అందంగా, ఎంతో ప్రతిభావంతంగా మంగళమయమై పోయిందని తలచింది. ఇంత పరమసుఖం, తనజీవితంలో ప్రాప్తిస్తుందని, ఆమె వూహించలేదు. నేడు దొరికిన నిధితో ఆమె అఖిలప్రపంచానికి సామ్రాజ్యమయినట్లు భావించింది. శరీరంలో కొత్త సంవేదనా, మనసులో నవీన ఆలోచనలూ, హృదయంలో నూతన స్పందనా, తన సంపూర్ణజీవితంలో నవజీవితం, నవచైతన్యమే సంచారంచేసినట్లు భావించింది.

ఆమె అంతరాళంలో, ఒక దివ్యజ్యోతి వెలిగింది. ఆ పావనమైన ప్రకాశంలో ప్రపంచమంతా కనిపిస్తోంది. దాని వెలుగు ఆమెకు కేవలం చుట్టుప్రక్కల స్త్రీ-పురుషులు, పిట్టల మీదనే కాక ఫలాలు, పూలు, వృక్షాలు, గడ్డిపరకలు, రాళ్ళూ, పర్వతాలమీదకూడా కనపడుతోంది. సృష్టంతా యీ దివ్య ఆలోకనంతో తళుక్కున మెరిసినట్లునిపించింది.

హఠాత్తుగా ఆమెకు కళ, కవిత్వం, సంగీతంమీద అపూర్వమైన ఆసక్తి గలిగింది. ఉప, సంధ్య, పగలు, రాత్రీ అన్నీ నూతన సౌందర్యంతో కనుపించాయి. చంద్రకీరణాలలో ఆమెకు మధురమైన చైతన్యం కనుపించింది. తారకల్లో ఆమె అక్షరాలు చూడగలిగింది. పుష్పాల్లోని మూగభాష సంకేతం

వినిపించేది. గాలి పాటగా వినిపించేది. ఏదైనా పిట్ట పాడి నప్పుడు, దానికూజతం ఆమెఆత్మనూ, హృదయాన్ని తాకినట్లు భావించేది. ఆకాశంమీది రంగు రంగుల మబ్బుల్లో ముఖాలు కనుపించేవి. చెఱువులోని నీటిలో మధురమైన ప్రతిబింబాలు కనుపించేవి. వనంలోని వృక్షాలూ, లతలూ, పల్లవులూ, ప్రనూనాలు తన హృదయ రహస్యాన్ని తెలుసుకున్నా యేమోనని, వాటివేపు సంకోచంగా చూచేది. వాటికి అభివాదంకూడా చేసేది. వాటి క్షేమసమాచారాల్ని విచారించేది. కాళ్లు కడుక్కుంటూ, సెలయేటిలో తన మనసు లోని విషయాన్ని విప్పి యేకరువుపెట్టేది ప్రకృతి ఏకాంతంలోకూడా, ఆమె యిప్పుడు వంటిరిది కాదు.

ఆమె కిప్పుడు అశోక్ ఒక పురుషుడుకాడు దేవదూత. సాకారమైన దేవదూతకూడా కాదు. నిరాకార దైవ మయ్యాడు. అతన్ని మనుష్యులతో పోల్చలేదు. ఆయన వారందరికన్నా ఉన్నతమైనవాడు. అందర్నీ మించినవాడు. అందరికీ భిన్నమైనవాడు. అతన్ని పోల్చాలంటే, వనంతంలోని ప్రభాతంతోనో, స్వర్ణమయమైన సంద్యతోనో, నిర్మలమైన యింద్రధనుస్సుతోనో, కోయిలపాటతోనో పోల్చవలసిందే.

అతని బంగళా కిటికీలో భగవంతుని మూర్తి కనిపిస్తోంది. అతనిగదివేపునుంచి వచ్చే గాలితెర, మలయానిల యంలా మధురంగా వుంటుంది. అతని కిటికీలోంచి వచ్చే లైటు వెలుతురు కిరణాలు బాలనూర్యకిరణాలకన్నా ఎక్కువ ఆహ్లాదకరంగానూ, ప్రాణదాయకంగానూ వుంటున్నవి. అతని వాణిలో స్వర్గీయ ఆనందం వుంది. దృష్టిలో విశ్వసౌందర్యం

వుంది. అతని స్వర్గలో పరశువేదిలా బంగారంచేయగల శక్తి వుంది.

ప్రపంచంలో ఎక్కడ చూచినా మరియుకి ఆనందమే కనిపిస్తోంది. ఏడవడానికి కారణమేముంది? దుఃఖించడానికేముంది? అబ్బిల్లా ఆమెకు తండ్రిలా కనిపించాడు. మిస్ థామస్ స్వభావంకూడా ఆమెయందు ఉదారంగా కనుపించింది. జోసెప్ కాకా తనను 'అమ్మా' అని పిలవడం ఆమె కెంతో సుఖమనిపిస్తుంది. జడచేతనమైన సమస్త సృష్టి స్థితి మారిసట్లనిపించింది. ఇది స్వర్గంకాకుంటే మరేమిటి?

16

మరియమ్ విమలానందం అశోక్ కికూడా సంగ్రామించింది. అతని జీవితంలో అంతకుముందెన్నడూ కలగనట్లు మనోదశకూడా ఉల్లాసంతో నిండిపోయింది.

ఈ సగతోషావస్థలో, అతని మనసు నాలుగైదు అందమైన చిత్రాల్ని వ్రాయించింది. మూడు ప్రకృతి దృశ్యాల కళాకృతులు, 'తపతి', 'ఉష', 'వశిష్ఠీ' లాంటివి వెలువడినయ్యాయి. మొదటిది సాత్పురాపుత్రికరూపంలో భారతదేశానికి వైస్రగ్గిక సంపదను వొనగూర్చిపెట్టే పావనసలిలధార. రెండోది: పర్వతాల వెనుకనుంచి ఉదయించే అంశుమాలి వివిధ రంగుల మనోహర చిత్రం. మూడోది: ప్రకృతిదేవి అనుపమ సౌందర్యం—దాని వివిధవర్ణ విలాస అనుపమ ప్రతిబింబం.

అశోక్ చిత్రించిన రెండు భావచిత్రాలు, అతని కరుణామయ సంస్కారహృదయానికి ప్రతిబింబాల్లాంటివి. వాటిలో అతను తనకళయొక్క పవిత్రసందేశాన్ని ప్రపంచానికి అందించాడు.

ఒకచిత్రానికి 'కంకాశం' అని నామకరణంచేశాడు. అందులో ఒక బీదరైతు కుటుంబాన్ని చిత్రించాడు. పాడు పడిన ఒక గడ్డికొంపలో ఒకరైతూ, అతనిభార్య, యిద్దరు పిల్లలు కూర్చునివున్నారు. రైతువొంటిమీద ఒక చిన్న అంగ వస్త్రంతప్ప యింకేమీ లేదు. జుట్టు బాగా పెరిగిపోయి, తైల సంపర్కంలేదు. విచారకారణంగా ముఖమంతా ముడతలుపడి వుంది. బుగ్గలు లోపలికి పీక్కుపోయినవి. కళ్ళలో శూన్యత్వం తొణికిసలాడుతోంది. అతనిభార్యకూడా కేవలం తనమానాన్ని కాపాడుకునేందుకు, చినుగుల పాతగుడ్డ మొలకు చుట్టు కుంది. స్తనాలుకూడా బయటికి కనిపిస్తున్నయ్. ఎడమ స్తనానికి పిల్లవాణ్ణి అంటించుకుని పాలుపడుతోంది. కాని పాలు లేని కారణంగా, బిడ్డ వెక్కెక్కి ఏడుస్తోంది. రెండో పిల్లవాడు సంపూర్ణంగా నగ్నంగా వున్నాడు. వాడి శరీరంలోని ఎముకల్ని సునాయాసంగా లెక్కించవచ్చు. తల్లిదండ్రుల శరీరాల్లోని ఎముకలు బయటికి పొడుచుకువచ్చాయి. ఆ దగ్గర్లో రెండుకుండలూ, అయిదారు చిన్నచిన్న మట్టిపాత్రలు వున్నాయి. వాటిలో ఎక్కువగా పగిలిపోయినవే ఉన్నాయి. మన అభాగ్యదేశంలోని దరిద్రుల సజీవచిత్ర మిది. మానవత్వం తాలూకు హృదయవిదారక ఆక్రందన దానిలోంచి వుట్టిపడు

తోంది. అది చూస్తుంటే, అభిప్రయత్నంమీద కళ్ళనీళ్ళు ఆపుకోవలసినస్తుంది.

రెండోచిత్రం: 'కరుణామూర్తి' జోసెఫ్ కాకాచిత్రమది. జోసెఫ్ కాకా 105 డిగ్రీల మలేరియాజ్వరంతో పడున్నాడు. మరియు తన మనసంతా కేంద్రీకరించి అతనికి పరిచర్య చేస్తోంది. జోసెఫ్ కాకా పక్కమీద, పెద్ద తలగడదిండు పెట్టుకుని, చినిగినదుప్పటి కప్పుకుని పడివున్నాడు. జ్వరంవేడికి అసలే జీర్ణించిపోయిన అతనిముఖం, మరింత ఎండిపోయింది. గడ్డంకూడా చిందరవందరగా వుంది. మరియు ఎడమచేత్తో అతన్నే లేవదీసి పట్టుకుని, కుడిచేతితో పగిలిన కప్పులోని మందును త్రాగిస్తోంది. జోసెఫ్ కాకాముఖంమీద విశేషించి అతనికళ్ళలో, కృతజ్ఞత, స్నేహం, సౌమ్యమైన దీప్తి వ్యక్తమౌతున్నాయి. మరియు కళ్ళలో సేవ, ఆత్మీయత, ప్రేమ, కరుణ, సానుభూతిభావాల మధురమిశ్రమము ప్రతిబింబిస్తోంది. సమస్త స్త్రీజాతికి, అనాదికాలంగా వస్తున్న సేవాభావం, ఆమె సాత్వికమైనకళ్ళల్లో అంకితమైవుంది. ఈ సమయంలో మరియు ఒకవ్యక్తి కాదు. సమస్తప్రపంచానికి పరిచారిక. ఆమెముఖంలోని పావనకాంతి చూస్తుంటే ప్రపంచంలోని ఒక సాధారణస్త్రీ కాదనీ, తన నారీత్వమనే దివ్యకర్తవ్యంలో సంలగ్నమైన స్వర్గలోకదేవత అనిపిస్తోంది. ఈచిత్రంలో అశోక్ తన కళనంతా ధారపోసినమాట నిజమే! అందులో జోసెఫ్ కాకా, మరియు వ్యక్తివిశేషంకాదనీ, మానవజాతిలో రెండు వుదాత్తప్రవృత్తుల ప్రతినిధుల స్వరూపాలను చిత్రించి

ఆ యిద్దరూ శాశ్వతమైన సనాతనులనీ నిరూపించాడు. ఈభావంతో ఆ చిత్రం అమరమైపోయింది.

ఈవిధంగా కళానిర్మాణంలోనూ, ప్రణయానుభూతితో పొంగిన ఆనందంలోనూ అశోక్, మరియుమ్ రోజులు గడిచి పోతున్నాయి. ప్రాద్దుపాడిచేదీ, అస్తమించేదీ చీకటిపడేదీ ఎవరికీ తెలియడంలేదు. జీవితం ఒక బంగారు మనోహర స్వప్నం.

తన యజమాని, మరియుమ్ ఆనందంచూచి అబ్బుల్లా ఎంతో సంతోషించాడు. తనమనసులో కొన్ని సంవత్సరాల నుంచీ చేస్తున్న తపస్సు ఫలించే నూచన కనిపిస్తోంది.

అశోక్ తనభావాలతో పోట్లాడటం మానుకుని తనను తాను నిండు ప్రవాహంలో వదిలిపెట్టుకున్నాడు. దాని పర్యవ సానం ఏమవుతుందో. అతని బాధ్యత ఎక్కడ మొదలై ఎక్కడ ఆఖరవుతుందోననే ప్రశ్నలు అప్పుడప్పుడూ మనసులో మెదిలి వ్యాకులపరచేవి. కాని వాటికి సముచితమైన జవాబు చెప్పి సామర్థ్యం యిప్పు డతనిలో లేదు. ఎందుకంటే అతని మస్తిష్కమూ, వివేకమూ యీ సమయంలో అంత తీక్షణంగా, అంత చురుకుగా పనిచేయటంలేదు. భావాల తుఫాను ఆవేగంతో తనలో తను బలహీనత పొందుతున్నాడు.

స్త్రీ-పురుషుల యీ స్వర్గీయ కలయికే, అన్ని ధర్మ-కర్మల ఆనందాలకు మూలమని మరియుమ్ అభిప్రాయం. అందువల్ల స్త్రీ-పురుషుల జీవితాని కిదే స్వాభావిక అనివార్య ఫలశృతియని అతని కప్పుడప్పుడూ అనిపించేది. కాని, తిరిగి అతని కళ్ళపైని ఏకాగ్రభక్తి మేలుకునేది. తను అత్యుభయపడ

నవుతున్నాననుకునేవాడు. అప్పు డతనిహృదయంలో దుఃఖం, అశాంతి వ్యాపించేవి.

ఇంత జరిగాకకూడా అశోక్ హృదయంలో ద్వంద్వం పున్నది. అది చూచి మరియుమ్ ఉదాసీనమయ్యేది. కాని, ఆమె వ్యర్థంగా ఒకరిమీద తన భారం మోపి వారికి బాధ కలిగించే స్వభావం కలదికాదు. అందువల్ల ఆమె ఆఖరినిర్ణయం తాలూకు బరువుభారాలన్నీ అశోక్ కే విడిచిపెట్టింది.

ఒకనాటి ఉదయం షికారు వెళ్ళివచ్చేసరికి బైతూలు పోస్తుజవాను పెలిగ్రాంకవరు పట్టుకుని నిలుచున్నాడు. ఫాద్రీ పురంలో పెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసు లేదు. అబ్దుల్లా పెలిగ్రాం పుచ్చుకుని అతణ్ణి పంపించివేద్దామనుకున్నాడు. కాని వాడు బాబు గారినుంచి బహుమానం పుచ్చుకోనిదే తిరిగి వెళ్ళడానికి యిష్ట పడలేదు. ప్రతి పెలిగ్రాం సంతోషవార్తలనే మోసుకొస్తుందని వాని అభిప్రాయం.

అశోక్ షికారునుంచి రావడం చూచి, 'ఆ పెలిగ్రాం ఏమిటో చూద్దామని మరియుమ్ పనివదిలిపెట్టి వచ్చింది. అసలు పెలిగ్రాంపేను వినగానే ఆమెకు భయంవేసింది.

అశోక్ కవరు చించాడు. నాలుగుపేజీల పుస్తక మది. వచ్చేనెల యిరవయ్యోతారీఖున యువరాజుగారి వివాహం వైభవంగా చేయబోతున్నట్లు సారంగపూరు మహారాజుగారి ప్రయివేటు సెక్రటరీ రాశాడు. అందులో "అన్నిప్రక్కల నుంచి, రాజులు, మహారాజులు వస్తారు. ఆ సమయంలో సారంగపూరు మహారాజు తన కుటుంబంలోనివారందరి వైభవ వర్ణచిత్రాలు రాయించానుకున్నారు. అందువల్ల, అశోక్

తాకూడును వెంటనే, ఒక్క నెలరోజులు వుండే ఏర్పాటుతో రావల్సిందని వ్రాశారు. తాడుకూడా స్టేషనుకు పంపుతామని, ఎప్పుడు బయలుదేరేది, యీ టెలిగ్రాం అందగానే తెలియ చేయమని వుంది. గతవారం మహారాజుగారు నాగపూరు వెళ్లి నప్పుడు, అశోక్ ను కలుసుకుందామనుకున్నారు. కాని, అతను ఫ్రాన్స్ పురం వెళ్ళిపోయినట్లు తెలిసింది.

ఇంత పెద్ద పుత్తరాన్ని టెలిగ్రాంరూపంలో పంపవలసిన అవుసరమేమిటోనని అశోక్ ఆశ్చర్యం చెందాడు. ఇదంతా భారతదేశ రాజులు మహారాజుల ఆవేశమనుకున్నాడు. పట్టణం నుంచి సోదావాటకు పెట్టెల్ని తీసుకునిరావడానికి టెలిగ్రాంలో పాటు మనిషినికూడా పంపుతారు. అలాగే యీమారు ఆర్థి స్తునుకూడా పిలిపించవలసివచ్చింది.

“వెళ్ళవలసిందేనా?” మరియుమ్ వ్యాకులపాటుతో అడిగింది.

• “అవును, వెళ్ళవలసిందే! మహారాజుగారు నా కాయాదారు.”

మరియుమ్ చుఖం నల్లబడింది.

“ఎప్పుడు బయలుదేరుతారు?”

“మూడురోజులకు లోపుగా బయలుదేరలేను. అందుకావలసిన ఏర్పాట్లుచేయాలి.”

అబ్బుల్లాను నాగపూరు పంపించి, బ్యాంకులోంచి కొంత పైకం తెప్పించాడు. ఆ తరువాత మిగిలిన ఏర్పాట్లు చేసుకుంటున్నాడు. టెలిగ్రాంచూచినప్పటినుంచీ మరియుమ్ అచేతను

రాలైది. ఆమెముఖం ఉదాసీనమైంది. ఏ పనిలోనూ ఆమెకు మనసుకుదరడంలేదు.

ఆ సాయంకాలం యిద్దరూ పర్వతంమీద కూర్చున్నప్పుడు మరియు చెప్పింది, “గత మూడునాలుగువారాలు, ఒక మనోహరమైన స్వప్నంగా గడచిపోయాయి. తిరిగి ఎప్పుడు కలుసుకుంటామో చెప్పలేను.” ఆమె అప్రయత్నంగా ఒక నిట్టూర్పు విడిచింది.

తనజీవితంలో గొప్ప సుఖదాయకమైన కాలఖండం యిప్పుడు ఆఖరపుకున్నందుకు ఆశోక్ కుకూడా విచారంగానే వుంది. అతనుకూడా పరితిపించాడు. కేవలం “ఊ” అని ఘోషించుకున్నాడు.

మృత్యుదండన లభించినట్లనిపించింది మరియుకు ! ఈ ఒక్క స్వల్ప ఆస్పృశబ్దంతో, ఆశోక్ తనను వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళడని తేలిపోయింది. ఆమె పాలిపోయిన ముఖం యీ జవాబు విని మరీ శుష్కించిపోయింది.

“మీ జీవితక్షయం- కళఅని నే నెరుగుదును ఆశోక్ బాబూ ! మిగిలినవన్నీ అప్రధానమైనవనిగూడా ఎరుగుదును. మీరు దానిలోనే శ్రావణ్యం సంపాదించండి ! పేరుగడించండి ! అందుకు నేనూ సంతోషిస్తాను. కాదు...నేను దుఃఖించను. నా మనసును సమాధానపరుచుకుంటాను. ఈ నెలలోనే నా సుఖం పరాకాష్టనందుకుంది. దాని మంగళమయ స్మృతే ఇక నాకు అన్నిటినిమించిన సుఖం”

మరియమ్మచూటలకు అశోక్ హృదయం బాధపడింది. మరియమ్మవిషయంలో తనబాధ్యత యేమిటో, నేడుకూడా అతనికి తెలియదు. వివాహాశ్చ్యవస్థవిషయంలో ముందున్నట్టి ఉదాహీనతే యిప్పుడుకూడా వుంది. ఇవ్వాళ మరియమ్ తనను ప్రేమిస్తోంది. రేపు తప్పకుండా ఆ ప్రేమకు పరితృప్తికలుగు తుంది. తరువాత దానిమీద విసుగుపుడుతుంది. ఆపైన అభి ప్రాయభేదాలు వస్తాయి. ఆసహ్యంపుడుతుంది. జీవితమంతా వ్యర్థమవుతుంది. అటువంటి అపాయాన్ని తెచ్చుకున్నందువల్ల లాభమేమిటి? నేడతనిమనసులో గొప్ప గొప్ప కోరికలున్నవి. ప్రపంచఆర్థుగ్యాలరీలో భారతదేశ కళా-సంస్కృతిని గొప్పదిగా నిరూపించడమే అతని ముఖ్యోద్దేశ్యం. తన బానిసత్వ దౌర్భాగ్యంతరువాతకూడా, యీ ముసలిదేశం బ్రతికివుందని, సతిభావంతంగా బ్రతికివుందని చాటించాలనుకున్నాడు. స్త్రీ మోహంలోపడి, యీ ఆత్మ్యన్నతమైన ఆదర్శశిఖరాన్ని ఎలా అందుకోగలడు?

కాని, అప్పుడప్పుడు తనలో ఎవరో-‘తప్పుచేయడం లేదుకదా? ఈ సరళ స్నేహమైన బాలికను ప్రపంచంలో తిరిగి వొంటరిగా వదిలిపెడుతున్నాను. ఐతే, అది స్వాధీన, పిరికితనంకాదా?’ అన్నట్లునిపించేది.

“నీ వల్ల నాకు ప్రాప్తించినసుఖం ఎంతో అపూర్వమైనది మరియమ్! అందుకు నేను సదా కృతజ్ఞుణ్ణి. కాని, మానవుని జీవితంలో ఒక ఉదాత్తమైన లక్ష్యంవుంటుంది. దానిపిలుపును అతను వినిపించుకోకుండా వుండలేడు. ఆ తరువాత అతనికొక దుఃఖప్రదమైన నిర్ణయం చేయవలసివుంటుంది.”

“మానవులకు కాదు...పురుషుల కనండి. పురుషులకు ప్రేమే గొప్పదికాదు, అంతకన్నా ఆత్మను ఆశ్చర్యవంతంగా చేసివేసే లక్ష్యం యింకొకటుంది. దానినుంచి అతను ముఖం తిప్పకోలేడు. అదే ఆతని జీవితయంత్రం. ఈసంగతి నే నెరుగుదును అశోక్ బాబూ! అందువల్లనే నేను మీ దారికి అడ్డురాదలుచుకోలేదు. బహుశా మీ కీ ముప్పదిరోజుల కొద్దికాం విలువైనది కాకపోవచ్చు. కాని, నాకు యీ ముప్పదిరోజులే అమూల్యమైనవనీ, వాటి స్మృతే నా జీవితంలో అన్నిటికీ మించిన సంపదని మీ రెప్పుడైనా గ్రహించగలరా?”

అశోక్ తలొంచుకుని ఉద్విగ్నుడై యిదంతా వింటున్నాడు. మరియు చెపుతున్న స్త్రీ-పురుషుల జీవిత చరమ తత్వాన్ని గురించి పూర్తిగా ఆకళింపుచేసుకున్నాడో, వేదో తెలియదు. ఈ సమయంలో అతనిమనసులో రేగుతున్న ఆలోచనలు ప్రణయానికి సంబంధించినవి కావు. భవిష్యత్తులోని మహత్తరమైన కోరికలు...! కొంచెంసేపుచుకుని అడిగాడు “ఇక నువ్వేమి చేస్తావు మరియు?...ఇక్కడే వుంటావా? ఎక్కడవున్నా సరే. భిక్షుణీదీక్ష పుచ్చుకోవద్దు. అదే నేను నిన్ను వినయంగా కోరుతున్నాను.”

“నేనా...? నే నేమిచేస్తానో నాకే తెలియదు. జీవితప్రవాహం ఎటు లాక్కునివెడితే అటు వెళ్ళవలసిందే. నే నీ ప్రపంచంలోనికి వొంటరిగా వచ్చాను. ఇంతవరకు వొంటరిగానే వున్నాను. ఏదో ఒకనాడు వొంటరిగానే యీ ప్రపంచంనుంచే ఎగిరిపోతాను. నాజీవితమెంత?...నీటిబుడగ

లాంటిది. ఎప్పుడు పుడుతుందో, ఎప్పుడు పోతుందో దానితో ప్రపంచాని కేం పనుంది ?” ఆమెకళ్ళు విషాదంతో నిండి పోయి, కొన్ని అశ్రుబిందువులు జారిపడినవికూడా !

“అలా అనకు మరియమ్” ఆమెచేతిని తనచేతిలోనికి తీసుకుని మృదువుగా వొత్తుతూ-“నన్ను నీ స్నేహితుడని అనుకోవా ? నువ్వు అవసరమైతే నాకు ఉత్తరప్రవాసి ! నేను వెంటనే నీకు సహాయపడడానికి పరుగెత్తుకుని వస్తాను. ఈవిధంగా నిన్ను నిండుసముద్రంలో వొంటరిగా వదిలి వెడతానా ?” అన్నాడు.

“ఊ...” అని మాత్రం మరియమ్ అన్నది. కళ్ళవెంట నీళ్ళుకారుతున్నాయి. అశోక్ ప్రేమతో ఆమెను దగ్గరకు లాక్కుని, తనరుమాలుతో ఆమెకన్నీళ్ళు తుడుస్తున్నాడు.

“ఇక నా కన్నీళ్ళెవ రీవిధంగా తుడుస్తారు ? ఇక నేను వొంటరిదాన్ని. నా ఆక్రందన ఏకాంతమైనది” ఆమె ఏడ్చు కట్టలు తెగింది. అశోక్ వొడిలో తలనాచుకుని వెక్కివెక్కి ఏడుస్తోంది. అశోక్ ఆమెజుట్టును మనుతతో మెల్లగా సవరిస్తున్నాడు. అతనిహృదయం విదీర్ణమైనట్లనిపించింది. తను నిజంగా భయంకరమైన తప్పుచేయడంలేదుకదా ?

ఆమె విచారంతగ్గాక, కళ్ళుతుడుచుకుని, సరిగ్గా లేచి కూర్చుని అన్నది-“చాలు. ఇక నేను ఏడవను. నన్ను త్రిమించండి ! నన్ను నేను ఆపుకోలేకపోయాను. కేవలం, మీయూరుమాలును నా కివ్వండి ! ఇంకా మూడురోజులు మిగిలి వున్నాయి. మనం వాటికి ఎందుకు బాధకలిగించాలి ! ఒకవేళ

మనం వాటినికూడా సుఖానందాలతో పరిపూర్ణంచేసినట్లయితే కావుంటుంది.”

మూడురోజుల నిర్మలానందం! ఆపార అనుపమసుఖం! ఆ తరువాత వీడ్కోలుఘడియలు.

మరియమ్, జోసెఫ్ కాకాలవద్ద సెలవుపుచ్చుకుని, అబ్దుల్లా ముందే సామానంతా లారీమీద ఎక్కించి బై తూల్ వెళ్ళిపోయాడు. అక్కడ యింకా, వెన్న, చిల్లర వస్తువులు కొనవలసి వుంది. అక్కడనుంచే అశోక్ అతన్ని కారులో తీసుకుని వెడతాడు.

మరియమ్ అశోక్ కు బంగళాలోనే వీడ్కోలుచెప్పననీ ఒకమైలుదూరంలో వంతెనసమీపాన తా నతనికోసం నిర్మిస్తుంటాననీ, అక్కడినుంచే వీడ్కోలిస్తాననీ చెప్పింది.

అశోక్ మిస్ థామస్, జోసెఫ్ కాకా, యింకా యితర పరిచితులను కలుసుకుని బయలుదేరడానికి సిద్ధమయ్యాడు. బడిపిల్లలకు మిఠాయికోసం పదిరూపాయలు దొరసానిగారికిచ్చి, మిగిలిన తన నొకర్లందరికీ, యధోచితంగా బహుమానాలు పంచిపెట్టి, లేచినిల్చుని ఫ్రాన్సీసుర బంగళాను, ఆ చుట్టప్రక్కల దృశ్యాలను ఆఖరిసారిగా చూచి కారును ముందుకు సాగనిచ్చాడు. ఆ అందమైన వాతావరణాన్ని విడిచి పెడుతున్నందు కతనికి దుఃఖం కలుగకపోలేదు.

మైలుదూరాన, వంతెన మలుపువద్దనున్న మామిడి చెట్టుక్రింద మరియమ్ నిలబడి, చేసైగతో కారాపింది.

మరియమ్ తనదోసిలిలోని పొగడపులు అశోక్ కర్పించింది. వాటిని ముద్దుపెట్టుకుని అశోక్ తన సిల్కు

రుమాలులో మూటకట్టుకున్నాడు. ఆతరువాత అశోక్ ఒక నీలికవరు మరియుచేతిలో పెట్టాడు. అందులో వందరూపాయలనోళ్లు నాలుగున్నాయి. ఈ పైకంతో మరియు స్వంత వ్యాపారం చేసుకుంటే బావుంటుందని చెప్పాడు. మరియు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

“ఇక ఇక్కడనుంచే మనం విడిపోవాలి మరియు” అతనికంఠంలో విచిత్రమైన తొట్రపాటు సిండివుంది, వియోగం యింత కఠినంగా, యింత వేదనామయంగా వుంటుందని అత నెన్నడూ పూహించలేదు కాని, మరియు తనహృదయాన్ని దృఢపరుచుకుంది.

“నేను మిమ్మల్ని యీరాత్రి జ్ఞాపకంచేసుకుంటాను. ప్రతిరాత్రి జ్ఞాపకంచేసుకుంటాను. నిత్యమూ చేసుకుంటాను...” ఆమె కన్నీళ్లు బలవంతంగా ఆపుకుంటున్నట్లుంది. అశోక్ కూడా ద్రవించిపోయాడు.

“సరే, మరియు...”

“మంచిది.”

తరువాత వియోగంతాలూకు సుదీర్ఘ సుకోమల స్నేహలింగనం...!

కారు సగ్రు సగ్రుమన్న శబ్దం !

మరియు తనరుమాలు పూపింది. అందుకు జవాబుగా అశోక్ కారులోంచి చేయి బయటికిపెట్టి పూపాడు.

కారు బయలుదేరింది.

తన ప్రాణమే తనలోంచి లేచి పారిపోతున్నట్లు మరియు అనిపించింది. తను గొప్ప తప్పుచేస్తున్నట్లు, వెనుకకు

తిరిగివచ్చి మరియును ఎందుకు వెంటతీసుకుని వెళ్ళగూడదని, ఒక్కక్షణం అనుకున్నాడు అశోక్.

కాని కాదు ముందుకుపోతూనేవుంది. ఒక్కనిముషంలో మలుపుతిరిగి కారు కళ్ళకుకనిపించకండా మాయమైంది. అశోక్ నాసిక పొగడపూలవాసనతో నిండిపోయింది.

కాని మరియునాసికను పెట్రోలువాసన, రోడ్డు మీదున్న దుమ్ము ఆవరించివై.

17

సారంగపూరు మహారాజుగారి ఆశిథ్యాన్ని అశోక్ సుమారు రెండున్నర నెలలు స్వీకరించవలసివచ్చింది. స్వీకరించ వలసివచ్చిందనడంకన్నా, ఆ ఆశిథ్యంమీద అతనికి మోజుకలిగిందని చెప్పడం బావుంటుంది. అందుకు ముఖ్యకారణం మన జమీందారుల గడియారాలు ఎప్పుడూ వెనకకు (స్లో) నడుస్తుండడమే! ప్రతిపనీ అక్కడ ఎంతో విశ్రాంతిగా, తాపీగా జరుగుతూవుంటుంది. ఊరేగింపు సాయంకాలం నాలుగు గంటలకని దండోరావేయిస్తారు. అది రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు బయటికివస్తే ఎంతో గొప్ప విషయం! సాయంకాలం భోజనం రాత్రి రెండున్నరగంటలకు పూర్తవుతుంది. ఆతరువాత ఆట పాటలతో ఆ రాత్రి గడిచిపోతుంది. తిరిగి మరునాడు పది గంటలకు కార్యక్రమము మొదలవుతుంది. యువరాజు చిత్రం కోసం పోజుయిచ్చేనాడు ఆయనకు తలనొప్పి పట్టుకుంది. ఆ మరునాడు ఆయన వేటకు వెళ్ళాడు. మూడోనాడు సారాయి

ఎక్కువగా త్రాగాడు. అందువల్ల చాటున పడివుండడంకన్నా యింకొకవిధంగా కూర్చునేస్థితిలో లేనప్పుడు, స్టూలుమీద కూర్చోవడ మనలే పడదు. ఈ మధ్యకాలంలో గవర్న మెంటు వారివద్దనుంచి, ఒక్కనాటి కార్యక్రమంతో, పాలిటికల్ ఏజంటు జమీందారీ తనిఖీకై వస్తున్నట్లు ఉత్తరంవచ్చింది. ఇక జమీందారీ వ్యవహారమంతా ఆగిపోయింది. చివరకు వివాహపు తేర్పాట్లకూడా ఆగిపోయాయి. అటూ యటూ హడావిడి ఎక్కువైంది. గెస్ట్ హౌస్ కు పెల్ల వేయించడం, పండ్లూ, బాదం, కోడిమాంసం, వేట, ఫోటోగ్రఫీ, టీపార్టీ మొదలైనవాటికీ ఏర్పాటుచేయడం మొదలైంది. మహారాజు వెంటనే “పాలిటికల్ ఏజంటుగారి సతీమణిగారిచే స్త్రీ వైద్యశాలకు శంఖుస్థాపన చేయింపబడుతుంది” అని చాటింపించారు.

“యువర్ హైసెస్ ! ఆసుపత్రివిషయం గెజెట్ లో ప్రకటించలేదు” మంత్రిగారు భయపడుతూనే అన్నారు. ప్రస్తుతం సారంగపూరు ఆదాయం నాలుగైదులక్షలకు మించదు. ఇక రాజాగారి హోదా ఒక మామూలు రూలింగ్ చీఫ్ హోదా కన్నా మించితేదు ఎనప్పటికీ జమీందారీప్రజలకు మహారాజుగారిని ‘హిడ్ హైసెస్’ అని సంబోధించమని హెచ్చరిక చేశారు.

“మీరు భలేమాటన్నారు మంత్రిగారూ ! పి. ఎ. గారు ట్రాన్స్ ఫర్ అవుతున్నారనే వదంతి మీరు వినలేదా ? వారు మారిపోయినట్లయితే, యీ ఆసుపత్రి నెవరు కట్టిస్తారు ? ఇది కేవలం ఓ హడావిడి ! వారికి సెక్రటేరియట్ ఆఫీసును తనిఖీచేసే పీలు లేకండాచేయడానికే ! వారి కాలాన్నే విధంగా నైనా బిడీగావుంచడమే. అంతే ! అర్థమైందా ?”

“చిత్రం మహారాజా!”

మహారాజుగారు పొలిటికల్ ఏజంటూ, ఆయన సతీ మణిగార్ల శుశూపభారం వహించారు. మంత్రిగారు ఆయన పెద్ద గుమాస్తాభారం పుచ్చుకున్నారు. ఏ విషయం వారిచేవుల్లో పడకూడదు.

పొలిటికల్ ఏజంటు వస్తున్న కారణంగా, దేశీ గెస్టు హాసునుంచి, అశోక్ ను భాళీచేయించారు. ఎందుకంటే అక్కడ ఏజంటుగారి బ్రాహ్మణ హెడ్ క్లర్కు వుంటాడు. ఈ పని మహారాజుగారికి తెలియకుండా దివాన్ గారివల్ల జరిగింది. అశోక్ తన సరంజామా అంతా తీసుకుని స్టేషనుకు వెళ్ళేందుకు కారు తెప్పించాడు. ఈ సంగతి మహారాజుకు తెలిసి ఆయన తన ప్రయివేటు సెక్రటరీని స్టేషనుకు పంపించి, అశోక్ ను తిరిగి వెనకకు రప్పించాడు. ఈ విషయమై విచారణ జరిగింది. ప్రయివేటు సెక్రటరీకి, దివాన్ గారికి శత్రుత్వం వుందనీ, అశోక్ ను ప్రయివేటు సెక్రటరీ పిలిపించాడు గనుక, దివానుగారికి శత్రువుగా మారినందున, యీ పన్నాగం పన్నాడని తెలిసింది.

రాజాంతఃపురంలోకూడా చిత్రాలుగీసేందుకు అశోక్ వెళ్ళవలసివచ్చేది. అతనిఎదుట మహారాజులుకూడా ఘోషా లేకుండా కూర్చోవలసివచ్చేది. మొదట పెద్దరాణిగారి చిత్రం తయారయ్యాక, చిన్న రాణిగారు తనచిత్రం మొదటివారిచిత్రం కన్నా పొడుగు, పెడల్పులో రెండడుగులు పెద్దదిగావుండాలని చెప్పి పంపింది. అది పూర్తయ్యాక యింకొకామె చిత్రంగీయమని వచ్చింది. ఈమె ఎవరని అడిగాడు. అందుకు నౌకరు “యీమెగారుకూడా, రాణిగారే”నని జవాబుచెప్పాడు. మహా

రాజుగారికి యిటువంటి రాణు లెంతమందివున్నారని అడిగాడతను. అందుకు నౌకరు “వివాహమైతే యిద్దరినే చేసుకున్నారు. మూడో ఆమె చచ్చిపోయింది. ఇప్పు డా లోటును యీమె పూర్తిచేసింది అంటే వివాహంచేసుకున్నామె కాదు.”— అన్నాడు ఇలా యింకెంతమందిచిత్రాలు గీయవలసివస్తుందో నని అశోక్ భయపడి—ఈ నెంబ రెంతవరకు పోయి ఆగుతుంది ? అని అడిగాడు. నౌకరు వెంటనే “లేదు బాబూ ! ఇక ఫోటో రాయదగిన వారెవరూ లేరు” అన్నాడు. అంతే చాలనుకున్నాడు అశోక్ !

ఒకనాటిసంగతి: మహారాజుగారు వేటనుంచి తిరిగి వచ్చారు. పులిపిల్లను చంపి తీసుకువచ్చారు. కాని, అదెవరి తుపాకీగుండుతో చనిపోయిందో తెలియదు. కాని తనగుండుతో చావలేదని మహారాజుగారికి తెలుసు ! తన అంగరక్షకుడు నిజాంసింగ్ గుండుతో చనిపోయింది. అందుకని యిప్పుడు ఒక చిన్నదర్బారు ఏర్పాటుచేసి, ఆ వేటవిషయమే చర్చిస్తున్నారు.

“ఈరోజు మహారాజులుంగారు గొప్పపులిని చంపారు.” నిజాంసింగ్ దర్బారువేపు చూచి విజయోత్సాహంతో అన్నాడు.

“అవునవును ! ఎందుకు కాదు. ఇంతవరకు ఇంత గొప్పపులిని ఎవరూ చంపలేదు.”—దివాను అన్నాడు.

“అంతే—” తొంభై ఏడురూపాయల ఎనిమిదణాల జీతం పుచ్చుకుంటున్న పోలీసు ఐ. జి. ఉత్సాహంగా “ఇంత పెద్ద... పులి మధ్య ఆస్తికాలోకూడా లేదు. అంటే మన అడవి అంత సంకీర్ణమైవుంటుంది.” అన్నాడు.

“కాని, ఆఫ్ఝికాల్లో పులులు లేవనీ, సింహాలే వున్నాయని విన్నాను.” ఐ. జి. కీ తనకు సరిపడని అడివిదొర అన్నాడు.

“ఇప్పుడేలా వుంటాయి ?” పోలీసు ఐ. జి. తొట్టుపడలేను- “మహారాజులుంగారు ఎప్పుడో అక్కడికెళ్ళి, వాటన్నిటినీ చంపినచ్చారు ఇప్పుడక్కడ ఆ జాతే నశించిపోయింది” అన్నాడు.

“అంతే...అంతే...” అయిదారుగురు అన్నారు.

మహారాజుగారు మీసంమెలివేశారు.

“ఏం గురి ! సరిగ్గా కణతమీద ఒకేగుండుకు పన్నె పోయింది.” పోలీసు నూపరింబెండెంటు అన్నాడు. ఆయన కూడా రాజుగారితో షికారువెళ్ళారు. ఈయన ఆ పులినికూడా చూడలేదు. ఇతను నెలకు అరవైరూపాయలజీతగాడు జీతం రెండేళ్ళకు రెండురూపాయలు పెరుగుతూవుంటుంది.

“కాదండి. కణతమీద కాదు, పిట్టమీద...” పశువుల దొడ్డికాపలాదారు అన్నాడు. “ఇంతకూ మీరు షికారువెడితే తెలిసేది.”

“వెళ్ళకుంటేమాత్రం తెలుసుకోలేనా? ఫారెస్టుకాపలాదారునా లేక పాకీవాడినా?” కోపంతో “ఒకవేళ పిట్టమీదనే తగిలిందనుకుందాం. అది మాత్రం కణతకు దగ్గరకాదా ? రెండూ రెండున్నర అడుగులతేడాదేగా వుంటుంది.” అన్నాడు.

“అవును ! అంతే ! అంతే !” బి. ఏ. ప్యాసైన హెడ్ మాస్టరు అన్నాడు.

“అరే, ఎందు కలా పోట్లాడుకుంటారు ?” మహారాజు గారికంతం పలికింది. “పులి చనిపోయింది. అదీ పెద్దది. ఆమాత్రం చాలు”.

“అవును మహారాజా ! అవును మహారాజా ! అంతే” సభంతా పలికింది. “ఆ నెత్తురుత్రాగేజంతువే బ్రతికివున్నట్లయితే, ఎంతమందిని పోట్టన పెట్టుకునేదో ? జమీందారీ, ఒక ఆపదనుంచి రక్షింపబడింది”. సారాయిమత్తులో కమిషనర్ అన్నారు. అతనిమాటంకే, ‘హిజ్ హై నెస్’కు ఎంతో అభిమానంగా వుంటుంది.

ఇంతలో నౌకరు లోపలికి వచ్చి వినయంగా పంగి నమస్కరించి చెప్పాడు.-“ప్రభూ ! ససురా మాదిగవాడు పులిచర్మం వొలవలేనంటున్నాడు. దానికి పందొమ్మిది తుపాకీ గుండ్ల బెజ్జాలున్నాయట. అది పెద్దదికూడా కాదు, పులి పిల్లంటున్నాడు.”

ఆ సభాగృహంలో ఒక్కమారు స్థబ్ధత అవరించింది. అశోక్ తాకూరుకు నవ్వాపుకొనడమే కష్టమనిపించింది.

“అరేయ్ ! పందొమ్మిదిగుండ్లు తగిలినట్లు ఆ మాదిగ గాడిదకు ఎలా తెలుసు ? అంత చిన్న పిల్లను అన్నిగుండ్లతో ఎవరైనా చంపుతారా ? వాడు కనిగుంతలను కూడా రంధ్రాలనుకున్నాడేమో ! తన్నండి వెధవకు. మాదిగవాడు మాకు నేర్పడమా ? ఎక్కడేమి చెప్పాలో, ఆ మాత్రం బుద్ధికూడా లేదు.” పోలీసు యిన్ స్పెక్టర్ జనరల్ అన్నాడు.

ఈరకమైన అనర్గళ ప్రలాపాలతో రెండున్నర గంటలు గడిచిపోయాయి.

అశోక్ తాకూరు మనసు ఈ విచిత్ర వాతావరణానికి విసుగెత్తి ఎన్నోమాళ్లు సారంగపూరునుంచి జారుకుందామని ప్రయత్నించినా, మహారాజుగారితన్ని బ్రతిమిలాడినందువల్ల త్రోసివేయలేకపోయాడు.

ఒక్కవిషయంలో మహారాజుగారు చాలా మంచి వారు. ఆయన యువరాజుగారి వివాహాంకోసం ఒకలక్ష రూపాయలు అప్పుచేశాడు. ఆయన అశోక్ కష్టానికి తగిన ప్రతిఫలం అందచేశాడు. కాని, అశోక్ తాకూరుకు డబ్బే ప్రధానంకాదు. అతను దీనితో సుఖించలేదు. సారంగ పూరులో రోజులు అసహ్యంగానే గడిచిపోయినై. అవును! ఇంకొంతనుంది రాజులు, మహారాజులతో పరిచయమైంది. కొంత లాభంకూడా కలిగింది. కాని, అక్కడి వాతావరణం కూడా సారంగపూరులాగే వుంటుందేమో! అటువంటప్పుడు అది నిర్వహించడం కొంచెం కష్టమే.

భారతదేశ సరేశుల హీనదశ చూస్తుంటే, అతని మనసు 'మారిపోతున్న కాలానికి వీరెంత వెనుకబడివున్నారు! ప్రపంచంలోని ప్రగతివాదంలో వీరికి స్థానముంటుందా? లేక వీరు దేశాభ్యుదయానికి అడ్డుపడి, దాన్ని బాధలకు గురిచేయడమే తమప్రవర్తనలో రుజువుచేసుకుంటారా?' అనుకునేవాడు. ఇటువంటి ఆలోచనలు, మరియు జ్ఞాపకం, అతని జీవితాన్ని ఎంతో విచారవంతంగానూ, ఉదాసీనంగానూ చేశాయి. ఇటువంటి అప్రియమైన విషయాలకు విసుగెత్తి అతను ఎక్కడికైనా దూరంగా, తనమనసుకు శాంతి, ఆనందము దొరికే ప్రదేశానికి వెడదామనుకున్నాడు.

మహాత్మాగాంధీజీ సెక్రటరీ మహాదేవ దేశాయి వద్దనుంచి తన ఉత్తరానికి-ఎప్పుడై నా సేవాగ్రాం రావచ్చుననీ, ఎన్నిరోజులుండాలనుకుంటే అన్నిరోజులుండవచ్చునని జవాబు అందాక, అతనిమనసు సంతోషించింది. మహాదేవ భాయి-ఎండలు ఎక్కువగా వున్నందువల్ల 'బాపూ' ఆరోగ్యం అంత బావుండలేదనీ, అందువల్ల ప్రత్యక్షంగా చర్చించాలనుకునే అభిప్రాయం మార్చుకుంటే బావుంటుంది అనీ రాశాడు.

గాంధీజీతో మాట్లాడవలసిన విషయాలు ఆశోక్ కేమీ లేవు. కేవలం భారతాత్మకు ప్రాతినిధ్యం నిర్వహిస్తున్న యీ మహాపురుషుని, కొంచెం దగ్గరలోవుండి చూడాలని, ఆయనచిత్రాన్ని చిత్రించాలని అనుకున్నాడు. అతను నోరుకదపవలసిన పనిలేదు. కేవలం కళ్ళే వాటిపనంతా చూసుకుపోగలవు. ఈవిధంగానై నా నాగపూరు ధనికుడూ, గుజరాత్ వ్యాపారస్తుడైన శ్రీ కాన్జీ ధరమ్జీకి గాంధీజీ చిత్రం వ్రాసియిస్తానన్న మాటకూడా పూర్తవుతుంది.

18

ఆశోక్ నాయంకాలం, సేవాగ్రాం చేరేప్పటికి గాంధీజీ పిల్లలతో, ఆశ్రమవాసులతో పికారుచేసి తిరిగివస్తున్నారు. ఆయన తన లారీని నేలకుపొడుచుకుంటూ, పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తూ నడుస్తున్నారు. కాని, ఆయనతోపాటున్నవాడు రమారమి పరుగెత్తవలసివస్తోంది. ఆయనవెనక, ఒక ఉత్కృష్ట ప్రాంతపు హరిజన కార్యకర్త ఆయన్ను ప్రశ్నిస్తూ, దానితో

పాటు తన తలమీది చెమటను తుడుచుకుంటూ వెడుతున్నాడు. బుద్ధితోపాటు, తన అడుగులుకూడా వేగంగా వేయవలసివస్తోంది. ఏమిచేస్తాడు పావం? గాంధీజీ, అతను చర్చించడాని కదే సమయమిచ్చాడు.

మహాదేవభాయి, అశోక్కు స్వాగతంచెప్పి “మీరు ప్రార్థనలో పాల్గొంటారా?” అని అడిగాడు.

“తప్పకుండా...”

“ఐతే రండి. వేళయిపోతోంది.”

పగలూ రాత్రుల సంధికాలం. సూర్యాస్తమయమైంది. చీకటిచాయలు క్రమక్రమంగా వృద్ధవుతున్నాయి. ఆనాటి వేడిమి, పగటి హడావిడి, కోలాహలం తగ్గిపోయాయి. రాత్రి శీతలం, శాంతి వర్పడుతున్నాయి. సమస్తవాతావరణం ఒక అపూర్వ స్థబ్ధత, ప్రశాంతి, పావనత్వంతో నిండిపోయింది.

గాంధీజీ ఒకపీఠంమీద ధ్యానముద్రలో నిశ్చలంగా, మానంగా కూర్చున్నారు. ఆయనకెదురుగా, కుడివైపు ఆశ్రమ వాసులూ, దర్శకులు, అభిధులు; ఎడమవైపు మహిళలు కూర్చున్నారు.

ప్రార్థన ప్రారంభమైంది. ‘హరి ఓం...’

“ఈశా వాస్య మిదం సర్వమ్...”

తరువాత ఆశ్రమవాసి ఒకరు ఎంతో మధురంగా—

“యం బ్రహ్మ వరుణేంద్ర రుద్రమరుతః—” అన్నారు.

ఆ తరువాత రెహనా త్రైయబ్భాయి కురాన్లోని కొన్ని వాక్యాలు చదివి, దాని అర్థం హిందీలో అనువదించి చెప్పాడు.

ఆపైన ఒకయూరోపియన్ మహిళ కార్డినల్ న్యూమాన్ వ్రాసిన — “Lead, Kindly Light” అనే గీతం పాడింది.

ఆ పిమ్మట అంతా కలిసి గీత ద్వితీయఅధ్యాయంలోని — “స్థిత ప్రజ్ఞస్య...” మొదలైన శ్లోకాలు వల్లించారు.

పిదప ఆశ్రమవాసి ఒకరు తంబురామీద నూరదాసు వ్రాసిన — “సునేరి మైనే-నిర్బలకే బల్ రామ్” అనే భజనపాట పాడాడు.

తరువాత నరసింహమహతా విఖ్యాతగీతం — “వైష్ణవ జనతో తేణే కహియే...” పాడారు.

ఆ తరువాత — “రఘుపతి రాఘవ రాజారాం” పాటలో అంతా పాల్గొన్నారు. ఆ పాటలో ఎంతో భక్తభావం, ప్రేమ విహ్వలత దాగున్నట్లు, భక్తగణమంతా ఏకాగ్రమనసుతో భగవంతుని ఆహ్వానిస్తున్నట్లుంది.

సమస్తవాతావరణంలోనూ, ఒక విచిత్రమైన నైర్మల్యం వ్యాపించింది.

అశోకుని భావయుక్తహృదయంకూడా ఆనందంతో పెల్లుబికింది. అత నెదుట అయిదడుగులదూరంలోనే, గాంధీజీ ధ్యానముద్రలో కూర్చునివున్నారు. ఆయనను చూస్తే-భగవంతుడైన బుద్ధుడూ, మహావీర్, క్రీస్తు శ్రేణిలోని, యీ మహాత్ముడు గాంధీగా జన్మించినట్లున్నాడు. అందువల్ల, ఈ వీడిత భారతదేశ దైవ్య, దారిద్ర్యాన్ని పారద్రోలడానికీ, కేవల మీ దేశమేకాకుండా, సమస్తప్రపంచాన్ని ఉద్ధరించి, శాంతి సుఖమూ, విశ్వజంధుత్వభావం కలిగించడానికీ నేడీ అభాగ్య దేశంలో జన్మించాడు- అనిపిస్తుంది.

ఈ అస్థిపంజరంలాంటి బక్కచిక్కిన మానవుడు ఎన్నెన్ని బాధలు సహించలేదు. ఎంత దుఃఖం అనుభవించలేదు. ఆయన ఆత్మ, సమస్త మానవజాతి బాధలకు, అవమాన వేదనలకు ప్రతినిధియై మూలుగుతోంది.

భగవంతుడైన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతలో ఎప్పుడు ధర్మాలకు హానికలుగుతుందో, సజ్జనులమీద అత్యాచారమెప్పుడు పెరుగుతుందో, దుష్టప్రాబల్యం ఎప్పుడు మితిమీరుతుందో, ఇటువంటి సమయంలో తను అవతారమెత్తి, సాధువుల్ని రక్షించి, దుష్టుల్ని సంహరించి, ధర్మాన్ని తిరిగి స్థాపన చేయగలనని చెప్పాడు.

ఐతే, యీ మహాత్ముని అవతారం ఆ ప్రతిజ్ఞను పూర్తిచేయడానికి కాదుకదా !

ఇటువంటి ఉదాత్తమైన విషయాలు అశోక్ ని ద్రవింప చేశాయి. అతనికళ్ళల్లో నీరునిలిచింది.

అతను, గాంధీజీ ప్రార్థనసమయంలోని సమాధి ముద్రను, సుందరంగా చిత్రించి దానికి బ్రహ్మలో విలీనం (Intune with the Infinite) అని పేరు పెట్టాడు.

ఆ చిత్రంలో గాంధీజీ సచ్చిదానందములో లీనమై పరబ్రహ్మ పరమేశ్వరునితో ఐక్యంచెందుతున్నట్లు కనుపించింది.

ఆయనముఖంలో ఎంతో ఆత్మవిస్మృతితాలూకు పవిత్రకాంతి వెలిగిపోతోంది.

ఆయనతలచుట్టూ సౌమ్యమైన దివ్యకాంతి చక్రాకారంలో తేజరిలుతోంది.

మానవజాతి అధఃపతనాంధకారంలో అదొక్కటే ఆశాకిరణంగాను, ఉద్ధరించే కిరణంగానువుంది.

తమసో మా జ్యోతిర్గమయ !

ఈ చిత్రంతాలూకు మూలప్రతిని థరమ్ సేత్ కొన్నాడంటే అందులో ఆశ్చర్యంలేదు. వాటి ప్రతిచిత్రాలు కొన్ని వేలు అమ్ముడై నవి. గాంధీజీవ్యక్తిత్వంలోని యింత భావపూర్ణ, సజీవచిత్రణను త నెక్కడా చూడలేదని మహాదేవ భాయికూడా అన్నారు.

ఈచిత్రం చిత్రించాక, అశోక్ విహ్వలత, విహవ్యధ దూరమైనట్లనిపించింది. అతనికి సాత్వికానందం లభించింది. మరియుమీను తను అన్యాయంచేయలేదు కదా అనే అనుమానంకూడా తీరిపోయింది తను యిచ్చిన నాలుగువందల రూపాయలతో, గౌరవంగా ఏదో ఒక వ్యాపారంచేసుకుని జీవించగలదనేది అతనికి సంతృప్తికారకమైంది.

19

ఈ సంవత్సరం నాగపూరులో వర్షాలు ఎక్కువగా కురిశాయి. దానిపరిణామము ఎవరి కెలా జరిగిందోకాని, అశోక్ కు మాత్రం మలేరియా పట్టుకుని చాలారోజులు పీడించింది. అతను సుమారు మూడుమాసాలు జబ్బుతోవున్నాడు. మూడునాలుగురోజులు జ్వరముంటుంది. ఆతరువాత దిగిపోతుంది. తిరిగి ఎనిమిదిరోజుల తరువాత జ్వరంవట్టుకునేది. క్రమక్రమంగా బలహీనత ఏర్పడి, వ్యాకులపడుతున్నాడు.

డాక్టర్లు నాలుగైదు యింజక్షన్లు లిచ్చారు. క్విన్తెస్ వాడు తూనేవున్నాడు. కాని రోగం సమూలంగా పోయిందని ఎవరూ చెప్పలేకండావున్నారు. కానులో తిరగగలడు, కాని, ఆ పూర్వ జలం, ఉత్సాహం లేదు. గాలిమార్పిడి జరిగినట్లయితే బావుంటుందని డాక్టర్లు సలహాయించారు. సముద్రపుగాలి బాగా వచ్చే ప్రదేశానికి వెళ్ళమనికూడా చెప్పారు. అశోక్ డాక్టర్ తో-“న నేదైనా పర్వతంమీద వదిలిపెట్టండి. నాకు స్వాస్థ్యం చిక్కుతుంది. కేవలం సముద్రపుగాలి-ఎప్పుడూ అటువంటి దృశ్యాలతోనే నా మనసు నిండదు. వీలుంటే, యీ మారు సహ్యాద్రిపర్వతాల్లోని ఏదైనా కొండప్రదేశానికి వెళ్ళాలనివుంది. మాథేరాన్, మహాబలేశ్వరం, లేక యింకొక్కడి కైనా సరే” అన్నాడు.

డాక్టర్లు బాగా ఆలోచించి-“లోనావలా” అన్నిటికన్నా మంచిప్రదేశమని సలహాయించారు. ఆ ప్రదేశం సముద్ర తీరానికి సరిగ్గా మైశ్వరూరంలో వున్నా, సముద్రపుగాలి అంత పరకు వస్తుందనీ, అక్కడనుంచే సహ్యాద్రిపర్వతాలు మొదలవుతాయనీ చెప్పారు. ఐనా అక్కడ వర్షాలు ఎక్కువగా వుండడంవల్ల, ఎసురాతరువాత వెళ్ళమని సలహాయించారు. అందువల్ల ఆ పండుగకోసం, అశోక్ ఎదురుచూస్తున్నాడు. ఈ జబ్బులో తాపం ఎక్కువగా వున్నప్పుడు అతనికి మరియమ్ జ్ఞాపకంవచ్చేది. అతని కిప్పుడు జ్వరంతగ్గింది. బలహీనత మాత్రం బాగా వుంది. మనస్సు, హృదయంకూడా బలహీనంగానేవున్నాయి. ఇప్పుడుకూడా అప్పుడప్పుడూ, హృద

యాన్ని ఒక అవ్యక్త సూక్ష్మభావం కప్పివేసి, అతన్ని ఉదా శీనంగా చేస్తోంది. కాని, దానికి చికిత్సేముంది ?

ఈమధ్య అత నేమీ చిత్రించలేదు. ఎవరినీ కలుసుకో లేదు. ఒకమారు మాత్రం క్లబ్బులో మాయాదేవి కలిసింది. కాని, ఆమె తననుంచి తప్పుకుంటున్నట్లు తెలుసుకున్నాడు. ఆమె యిప్పుడు ఒక అందమైన ఐ. సి. యస్. ఆఫీసరువెంట వుండడంకూడా చూశాడు. పోనీ! ప్రాణాలు రక్షింప బడ్డాయనుకున్నాడు. ఇప్పు డతను నిశ్చింతుడయ్యాడు.

‘లోనావలా’ చేరేసరికి అశోకునిజబ్బు సగం నయమైంది. ఇక తనకు ఆరోగ్యం కలుగుతుందనే నమ్మకం వర్పడింది. అక్కడి ప్రకృతిసౌందర్యం, స్వాస్థ్యవర్ధక వాయువుతో అతనిమనసు ఉల్లాసంతో నిండిపోయింది.

‘లోనావలా’ బొంబాయి - పూనా ముఖ్యరైల్వే లైనులో వుంది. సహ్యాద్రిపర్వతమాలల చుట్టప్రక్కల అనుసమసౌందర్యం వెదబల్లి బడివుంది. కళ్ళున్న ప్రతివారూ దాన్ననుభవించవచ్చు. శాతా హైడ్రోవిద్యుచ్ఛక్తి కగపెనీ బలాశయము—‘వలవణ’ తటాకము అక్కడే వుంది. అక్కడే ఒక పెద్దరైల్వేకాలనీ వుంది. ఆ దగ్గర్లో రెండుమైళ్ళదూరాన ఖండాలాస్టేషనుంది. ఈ రెంటిమధ్య పారశీ, గుజరాతీ, బిహారీల శానిటోరియమ్లు ఎన్నో వున్నాయి. అక్కడికి వందలాది రోగులు వాయుపరివర్తనంకోసం వస్తుంటారు. కొంతమంది బొంబాయి ధనికులు అక్కడందమైన బంగళాలు కట్టించు కున్నారు. తమసనిలో ఏ కొంచెం తీరుబడిదొరికినా అక్కడికి

వారు పరుగెత్తుకుని వస్తుంటారు. అక్కడి నీరుకూడా మంచిదే.

ఆచుట్టప్రక్కలా, దగ్గర్లోను ఎన్నో అందమైన ప్రదేశాలున్నవి. 'వలవణ' తటాకానికి మూడువేపులా ప్రకృతిసిద్ధమైన పచ్చనిపర్వతాలు, స్వాభావికమైన ఆనకట్టలా వున్నాయి. నాలుగోవేపు తాతాకంపెనీ కట్టిన పక్కా ఆనకట్టవుంది. మానవులచేత నిర్మించబడిన కృత్రిమఆనకట్టలా కనుపించకండా విస్తీర్ణమైన నీటివర్ణ తటాకంచుట్టూ పర్వతాలున్న అపూర్వ దృశ్యం అద్భుతంగా వుంది. ఆదగ్గర్లోనే తుంగర్గి చెరువు లోంచి 'లోనావలా'పట్టణానికి నీటిసప్లయ జరుగుతూవుంటుంది. అదికూడా ఒకపర్వతంమీదనే వున్నది. మీరు ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని మనసారా అనుభవించగల 'ఖండాలా బయరాంజీ పాయింట్', 'డ్యూక్ నోజ్ పాయింట్', 'టైగర్స్ లీప్', మొదలైన రమణీయప్రదేశాలుకూడా అక్కడికి నాలుగైదుమైళ్ళ దూరంలో వున్నవి. ఏడేనిమిదిమైళ్ళదూరంలో 'లోహగఢ్' అనే ఖల్లావుంది. పథ్నాలుగుమైళ్ళదూరంలో శివాజీ ఉజ్వల చరిత్రను జ్ఞాపకంచేసే 'రాజమాచి' దుర్గంవుంది. ఈ సహ్యాద్రి పర్వతాలల్లోనే—ఈ గిరికందరల్లోనే, వీరులైన మహారాష్ట్ర, ఉజ్వలదేశభక్తీ, ఆత్మత్యాగం, స్వామిభక్తితో కూడిన వీరగాధలు చరితార్ధంగా లిఖించబడినవి. గర్వించతగిన ఆ కాలమెక్కడ...? పతనంతోకూడిన యీ కాలమెక్కడ?

'లోనావలా'కు ఆరుమైళ్ళదూరంలో జౌద్ధకాలంనాటి స్వర్ణయుగచిహ్నంగా యీ పురాతనదేశ సంస్కృతీ, ధర్మ నిష్ఠా, శిల్పకళా, శతాబ్దాలనుంచీ జరుగుతున్న ఆక్రమణల

విస్మృతులతరువాతకూడా, నేడు అక్షుణ్ణంగావుండి, భవిష్యత్తులోకూడా, సుస్పృష్టంగావుండే సౌందర్యవిలసితమైన 'కార్లా' గుహలు వున్నాయి. నేడుకూడా యీ భగ్నహృదయదేశంలో, భూతకాలవైభవాన్ని జ్ఞాపకంచేసి, భవిష్యత్తులో ఆశ, ఊరడింపు సందేశాన్నిచ్చే కొన్ని అవశేషాలుకూడా వున్నాయి. అవే లేకుంటే, వర్తమానకాలంలోని కటికిచీకటిలో జ్యోతిని పుచ్చుకుని దారిచూపించే శక్తి మనకేముంది?

అశోక్ రాకూరు మనసు 'లోనావలా'లో పూర్తిగా ఆనందంపొందింది. ఇక మలేరియారోగం తనశరీరంలోంచి పారిపోతుందనే నమ్మకం కలిగింది. బొంబాయి పూనారోడ్డు మీదున్న బంగళాలో సగభాగం అద్దెకుపుచ్చుకున్నాడు. దాని రెండోభాగంలో మధ్యప్రాంతీయుడైన డిస్ట్రిక్టు జడ్జి - శ్రీ అధికారి సపరివారంగా వుంటున్నాడు. అశోక్ ను తమప్రాంతంవాడైనందువల్ల, నాగపూరులోని తనస్నేహితులు కొందరతన్నెరిగి వుండటంవల్ల, ఆయన అశోక్ ను ఆత్మీయునిగా చూస్తున్నాడు. అధికారికుటుంబం చాలా చిన్నది. అతను, అతనిభార్య! ఆ, ఆయనగారి వృత్త కకుమార్తె దీపావళిసెలవులకు 'లోనావలా' రాబోతోంది. ఆమె నాగపూరు పుష్యకాలేజీలో ఎం. ఏ. ఫైనల్ చదువుతోంది. అధికారి యిప్పుడు నాలుగునెలలు సెలవులో వున్నాడు. అతనికి మలబద్ధకరోగం వుంది. ఆయన గాలిమాచ్ఛకోసం, 'లోనావలా'లో తన శైలవంతా గడపాలని వచ్చాడు. కాని, ఆయనకూతురు అరుణ ఎంతో కష్టమీద ఆయనతో ఒక్క నెల వుంటుంది.

అధికారి అప్పుడప్పుడూ అశోక్ తో షికారువెళ్ళేవాడు. అతన్ని తనింట్లో భోజనంచేయమని ఎన్నోమార్లు బువంతంచేశాడు. అశోక్ స్వభావమూ, వృత్తి, ఆదాయం అడిగితెలుసుకున్నాడు. ముఖ్యంగా అతను అవివాహితుడనే సంగతి శ్రీమతి అధికారికి తెలిసినప్పటినుంచీ, ఆ మెవ్యవహారంలో విచిత్రమైన పరివర్తనం కలిగింది. ఆనాటినుంచీ మాటలసందర్భంలో అరుణపేరును మాటిమాటికీ ఎత్తుతుండేది. ఆమెను పొగడుతూ-దానికిగూడా ఆర్జునండు ప్రేమవుందనీ, ఈ కేబుల్ క్లాత్ ఆమె తయారుచేసినదేననీ, ఆ చిత్రం ఆమె చిత్రించినదేననీ, దిల్ రుబా వాయిస్తుందనీ ఏకరువుపెడుతుండేది. ఒకనాడు వారి కుటుంబం తాలూకు ఫోటో ఆల్బమ్ తీసి, శ్రీమతి అధికారి ఎంతో చతురతగా అరుణఫోటోను అశోక్ ముందుంచింది.

యధార్థంగా ఫోటో అందంగానేవుంది. తప్పకుండా, ఆమె అందంగావుంటుందని వూహించవచ్చు. అశోక్ ఆ ఫోటో వేపు అదేపనిగా కొంచెంసేపు చూస్తూవుండిపోయాడు. శ్రీమతి అధికారి తనవేపు చూస్తోందని గ్రహించినప్పుడు, అతను సంతోషంతో ఆల్బమ్ పేజీ తిప్పాడు.

ఈమారు అశోక్ ధ్యాసగా శ్రీమతి అధికారి వేపు చూచాడు. ఆమెకూ, ఆచిత్రంలోని యువతికి బాగా పోలిక కనుపించింది. శ్రీమతి అధికారి తన తరుణవయసులో ఎంతో అందంగావుండివుంటుందనేది నిర్వివాదం. ఇప్పుడు ఆమె వయసు నల్లబై మూడు నల్లబై నాలుగు సంవత్సరాలుంటుంది అయినప్పటికీ ఆమె అందం, ఆరోగ్యం, యీనాటికీ బాగానేవున్నాయి.

అరుణభౌటా చూచాక, ఆ మెను ప్రత్యక్షంగా చూడాలనే కోరిక అశోక్ మనసులో కలిగింది. కుతూహలంకూడా కలిగింది అందువల్ల తను ఆమరునాడు ప్రాతఃకాలం పూనా ఎక్స్ప్రెస్ లో వస్తున్నానని అరుణ అధికారికి టెలిగ్రాం యిచ్చినప్పుడు, వారిసంతోషం ఎలావున్నా, అశోక్ కు మాత్రం ఆనందం కలిగింది. కాని ఆ భావం కనుపించనీయ లేదు. అరుణతల్లిదండ్రులు ఆమెకోసం స్టేషనుకు వెళ్ళినప్పుడు అతను 'వలవణ' తటాకంవేపు పి.కారు వెళ్ళాడు.

అశోక్ ప్రత్యక్షంగా అరుణను చూచాక ఆమె భౌటాలోకన్నా ఎక్కువ అందంగానే వుందనుకున్నాడు. తల్లిదండ్రుల గారాబంతో, ధనవైభవాలవూడిలో ఆమె పోషింపబడింది. ఆమె స్వతహాగా అందమైనది. ఆమె నడత నుంచిని. విశేషంగా సౌందర్యాన్ని పోషించుకుంటుంది. ఇప్పుడామెకు యిరవై మూడేళ్ళ వయసుంటుంది. వివాహం కా లేదు. ప్రణయజీవితస్వప్న మామె ఎప్పుడూ చూస్తుండేది. ఆమె హృదయంలో ఎల్లప్పుడూ విచిత్రమైన స్పందన కలుగుతుండేది. అధికారి ఆమెకు తగిన వరునికోసం తిరుగుతున్నాడు. ఇద్దరుముగ్గుగు ఐ. సి. యస్. యువకులనుకూడా చూశాడు. కాని యింతవరకు ఏదీ నిశ్చయంకా లేదు. ఈ విషయంలో ఆయన విచారపడుతున్నాడు. కాని, ఆరోగ్యవంతుడు, అందమైనవాడు, సంస్కారి, సంపాదనాపరుడైన అశోక్ ను చూచినప్పుడు, ఆయనకూ, ఆయనకన్న ఎక్కువగా ఆయన భార్యకు తిరిగి ఆశ చిగురించింది. అశోక్ వ్యక్తిత్వం అరుణ మనసులో పడినసంగతి తెలిశాక వారిఆనందం యింకా ఎక్కు.

వైంది. ఇక పున్నదల్లా అశోక్ అభిప్రాయమొక్కటే కాని, అతను రహస్యమయమైన యువకుడు. అతని అభిప్రాయాల్ని సరిగ్గా తెలుసుకోవడంకూడా కష్టమే ! అతని అంతర్జీవితంలోని, నిగూఢ గాంభీర్యాన్ని తెలుసుకోవడం కష్టం.

వివాహితులైన యువతులు తమ అంపమైన కప్పన లతో, స్వప్నలోకంలో విహరించేవయసులో యిప్పుడు అరుణ పుంది. ప్రేమకోసం ఆతురతా, యవ్వనఉద్యానవనంలో విహరించేందుకు ఉత్కంఠా, హృదయంలో విచిత్రమైన మాధుర్యం వ్యాపించినట్లుండేవి. రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరు ఆమెకు, కులదేవుడన్నా ఆశ్చర్యంకాదు. కీట్స్, షెల్లీ, బైరన్ ఆమెకు దేవదూతలు. ఎలిజబెత్తు, రాబర్టు బ్రౌనింగ్ ప్రణయకథ ఆమె జీవితాన్ని అభిభూతంచేసింది. దాంతే. బియాట్రీస్ ప్రణయ భంగ కరుణగాథ చదివి ఆమె కన్నీరుకారేచి. రోమియో - జూలియెట్ లాంటి చిత్రపటాలు ఆమెకు ప్రపంచంలో కనుపిరి చడం లేదు. ఉమర్ ఖయామ్ పద్యాలు ఆమెకు కంఠతా వచ్చు. లైలా-మజనూ విరహవ్యధతో ఆమె హృదయందగ్ధమైపోతుంది. కాలిదాసు శకుంతలనాటకా న్నామె ఎన్నోమాళ్లు చదివింది. రేనాడ్స్, 'మిస్ట్రీస్ ఆఫ్ ది కోర్టు ఆఫ్ లండన్' కూడా ఆమె ఎంతో ధ్యాసతో చదివింది. అరుణజీవితం రొమాన్సువెదకుతూ వరుగెడుతోంది. తనప్రణయం యితరులకన్నా భిన్నంగా, అపూర్వమైనదిగా, సాధారణ స్త్రీ అదృష్టానికి వేరైనదిగా వుండాలని కోరుతోంది.

ఆ స్వప్నప్రణయవిహ్వలరమణిమనసులో, అశోక్ ఠాగూరులాంటి చిత్రకారుడు నిలిచిపోయాడంటే, ఆశ్చర్యపడ

నవుసరంలేదు. అతను ఆర్జిస్తు. అందువల్లనే యింకా ఆశ ! ఎందుకంటే, వెయ్యిలో ఒకరే ఆర్జిస్తులవుతారు. అరుణ స్వప్నదృష్టిలో దీని కెంతో శక్తి వుంది.

అశోక్ సౌందర్యాసక్త చూపులలో, అరుణ అందం నిండిపోయింది. అందులో అనుమానంలేదు. అతని పెద్ద పెద్ద కళ్ళు ఎన్నోమార్లు ఆశ్చర్యగా, ఆమె రమణీయ ముఖకమలం వేపు చూశాయి. ఈ దృష్టిలో కేవలం కళాదృష్టి వుందో, లేక యింకేముందో చెప్పడం కష్టమేగాని, అరుణ సహవాసం వల్ల అతని కానందం కలుగుతోందనేది నిశ్చయం !

అప్పుడప్పుడూ అధికారీ, అశోక్ కలిసి పిక్నిక్కు పర్వతాలమీదకు వెళ్ళేవారు. 'కార్ల' గుహలను చూసేందుకూడా తోడుగా వెళ్ళేవారు. అక్కడ జాడకాలంలోని, స్త్రీ-పురుషుల అంగవిన్యాసాల 'శిల్పాల్ని' వారు ధ్యానంగా చూసేవారు. అరుణ వొంటరిగా ఎంతో సేపు వారిముందు నిలుచుండేది. కొన్ని శతాబ్దాలకుపూర్వం జాడసన్యాసులు ఆచార్యులద్వారా ధర్మజ్ఞానదీక్ష పొంది, ప్రపంచంలోని స్వార్థ, మోహ, అజ్ఞానాలను పారద్రోలే మార్గాన్ని చూపించిన స్థానమిదేనని, అశోక్కు తెలిసింది. ఐతే వారి నూత్నాత్మలు, నేడుకూడా యిక్కడ తిరుగాడడంలేదా ? ఈనాడు మన యీ పతనోన్ముఖ దేశంకోసం, అవి ఏ మూగ సందేశాన్నిస్తున్నవో !

కొన్నిమారులు ఆ దంపతులు అశోక్-అరుణలను వొంటరిగా వదిలి వెళ్ళేవారు. వీలున్నంతవరకు వారిద్దరూ వొంటరిగా తిరిగేందుకు ప్రోత్సాహమిచ్చేవారు. అశోక్ చరిత్ర

వా రెరుగుదురు. ఈ సహవాస పరిణామము చెడుగా వుండ
దని వారికి తెలుసు.

అంటే, యీ సూక్ష్మవిషయాలు అశోక్కు తెలియక
పోలేదు. అతనూ, అరుణా ఏకాంతంగా సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్
వెంట్ వెనక ఒక సెలయేరు ఒడ్డున కూచున్నప్పుడు, యీ
అందమైన యువతి సాన్నిధ్యంలో తనకు తిరిగి మోహవేశం
కలుగుతున్నట్లు గ్రహించాడు. స్వాభావికమైన. అరుణ
స్వాస్థ్యమూ, సౌందర్యమూ యధార్థంగా అద్భుతమైనవే.
సల్లని పెద్ద కళ్ళూ, సన్నని నాజూకు పెదిమలు, కోమలమైన
సన్నని దేహలతా- వీటన్నిటినీ మించి, ఆమె వేష భూష
ణాలూ, సౌందర్య సాధనలూ వీటి మోహప్రభావంతో తనను
తాను నిర్లిప్తునిగా నిభాయించుకోలేకపోతున్నాడు. అతని
మనసులో సూక్ష్మమైన గందరగోళం చెలరేగింది.

అటువంటి సమయంలో అతనికి మరియమ్ జ్ఞాపకం
వచ్చేది. మనసులోనే, ఆ యిద్దర్నీ పోల్చేందుకు ప్రయత్నించే
వాడు. వీరిలో అరుణే అందంగా వుంటుంది, అందులో
సందేహంలేదు. ఎం. ఏ. చదువుతోంది. గొప్ప చదువే!
తల్లి దండ్రులు ప్రతిష్టగలవారు. ఈ విషయంకూడా ఆలో
చించవలసిందే! అశోక్ తన హృదయా న్నెంతగానో వెదకి
చూచాడు. ఏ సమస్యవల్ల మరియమ్ను వివాహంచేసుకుందా
మనే ఆలోచన రేకెత్తలేదో అదేసమస్యపై అరుణ విష
యంలో అప్పుడప్పుడూ యీ ఆలోచన రేగుతోంది. ఐతే
మరియమ్తోనే తన జీవిత అధ్యాయం ముగియలేదా? స్త్రీ-
పురుషుల ఆనందంతాలూకు ప్రథమానందానుభవం తనకు

కలిగించింది మరియుమే! అది నిజం! ఆ సుఖానుభూతి యీనాడుకూడా అతనికి కొత్తగానే వుంది. ఆ ఆనందానికి ప్రతిఫలంగా, అతనుకూడా మరియుమేను సన్యాసిని దీక్షనుంచి రక్షించి, స్వతంత్ర జీవనయాపనచేసే మార్గం తెరిచి, భవిష్యత్తులో సహాయంచేసేందుకు మాటయిచ్చాడు. ఈవిధంగా ఆమెను బంధవిముక్తునుగా - చేయడంమాత్రం తక్కువ సేవా?

పాద్రీపురం వదిలిపెట్టినప్పటినుంచీ మరియుమేవద్దనుంచి ఉత్తరంరాలేదు. ఆమెవిషయం ఏమీ తెలియలేదు. ఐనప్పటికీ ఆమె జీవితంలో అసహాయురాలుకాదనీ, ఆమెవద్ద నాలుగు వందలరూపాయలున్నాయనీ, వర్తమాన సమాజవ్యవస్థలో ఆ పైకం కొంతమంది జీవితంలో మహత్వ్యంకలిగివుంటుందనీ, మరియుమేబాంటి మూడురూపాయలవేతనంపొందే పరావలంబిని జీవితంలో తప్పకుండా, అది మహత్తుకలిగించగలదని అతను సమాధానపడ్డాడు.

అవును! అలాగే అనిపిస్తోంది. మరియుమేతో గడిపిన అతని జీవితాధ్యాయం నిజంగా ఆఖరైపోయింది. ఇప్పుడతను కొత్తజీవితపుటను తెరవాలి.

అరుణ.....! అరుణ.....!

అరుణవిషయమే యిప్పుడతనిమనసు ఆలోచిస్తోంది. దానితోపాటు అతను తిరిగి వివాహవిషయంకూడా ఆలోచిస్తున్నాడు. వివాహమా? ఐతే అతను వివాహంచేసుకుంటాడా?

స్త్రీ- కళ-? కళ- స్త్రీ?

ఈ రెంటికీ అత నెలా సమన్వయం కుదర్చగలడు? అతనిలో ఆ పాత హృదయమధనం జరుగుతోంది.

ప్రపంచంలో గొప్ప గొప్పవారంతా వివాహంచేసు కున్నారు. రాజకీయవానులూ, విజ్ఞానవేత్తలూ, కళాకారులూ, వర్తకులూ, వ్యాపారులు చేసుకున్నవారే! ఎవరిపుటలు బాగున్నవో, వారు తమ ప్రతిభతో ప్రపంచంలో పేరుప్రతిష్టలు సంపాదించారు. వారూ, వారిభార్యలు అమరులైయారు. కాని, ఎవరిఅర్థాంగి వారిలక్ష్యంతో సామరస్యం పొందలేక పోయిందో - వారిజీవితం 'సుకరాత్, టాల్ స్టాయ్'లలా నుర్భరమైపోయింది.

కాని అవన్నీ అపవాదుస్వరూపాలుమాత్రమే! ఆ యిద్దరు మహాముఖులలో ప్రతిభవుంది. అందువల్ల వారి సాంసారికజీవితం దుఃఖమయమైనదై సప్పటికీ, వారు ప్రపంచానికి, క్రొత్తభావాలఅమృతాన్ని రుచిచూపించి, దాని ప్రగతికీ తోడ్పడ్డారు. ఇక కొన్ని వేలు-లక్షల సంవత్సరాల నుండి, సంస్కృతి జన్మకాలంనుంచీ, స్త్రీ-పురుషులు వివాహ సూత్రంలో బంధింపబడుతూ వస్తున్నారు. వారిలో ఎంతో మంది జీవితాలు కష్టమయమైపోయాయని వొప్పుకోవాలి. కాని ఎక్కువమంది వాటిద్వారా ధర్మార్థకామమోక్షాలు పెంపొందింపచేసుకున్నారు.

ఏవస్తువులోను లేక సంస్థలోనూ, జాతిలోను, రివాజ ప్రకారం మంచి చెడ్డలు వుండవు. వాటి మంచిచెడ్డలు వాటిని ఉపయోగించుకునేవారిమీద ఆధారపడివుంటాయి. మంటకు వెలుతురువస్తుంది. కాని, దానితో చేయి కూడా కాలుతుంది,

ఇక అరుణ బుద్ధిహీనురాలైన ఆడదికాదు. వివాహము నిశ్చయంచేసుకోకముందే, తన లక్ష్యానికి, స్వభావానికి భిన్నంగా ప్రవర్తించననే మాటతీసుకోనిదే, తను వివాహానికి వొప్పుకోదు. ఆ తరువాతకూడా తను సుఖపడలేనప్పుడు తన ప్రారబ్ధంలో సుఖమే వ్రాసిలేదనుకుంటాడు. ఇంత అనిష్టత తను నేర్తినవేసుకొనవలసిందే, ఎందుకంటే, అనిష్టత లేనిదే, ప్రపంచంలో ఏమి లభ్యమవుతుంది ?

వివాహం చేసుకోనప్పుడు తను ప్రపంచంలోని అర్థ సత్యాన్ని - ఆడదాన్ని అర్థంచేసుకోలేదు. తన దృష్టికోణం వ్యాప్తిచెందదు. ప్రపంచంలో వొంటరిగానే వుండాలి. ఈవిధంగా తన జీవితం పూర్ణ త్యాగం నైలా పొందుతుంది?

మానవమనసు విచిత్రమైనది!

- ఈనాడు అతనిహృదయంలో వివాహంచేసుకుందామనే కోరిక మేలుకున్నప్పుడు, అతనిహృదయంకూడా అటువంటి తీర్పు ఇస్తున్నది. తను అద్దెకుంటుండే యింటి పార్శ్వజమాని కుటుంబజీవిత మతనికి జ్ఞాపక మొచ్చింది. ఆయన మిల్లులో అలసిపోయి, యింటికి వచ్చేప్పటికి, అతనిభార్య తన ఏకైక కుమార్తె సర్గీస్ ను చంకనెత్తుకుని ఎదుగుచూస్తూ వరండాలో నిలుచుండేది. ఆయన ఆవరణలోనికి రాగానే సర్గీస్, ఆమెతల్లి యిద్దరూ కిలకిలమంటూ ఆనందంతో నవ్వుతుండేవారు. సర్గీస్ తన చిన్నిచేతుల్ని ముందుకు చాపినప్పుడు, అతని పరిశ్రమంతా పరిహారమైపోయేది. భర్తచేతిలోనిటోపీని తీసుకునేది భార్య. ముగ్గురూనవ్వుతూ “టీ” త్రాగడానికి లోపలికి

వెళ్ళేవారు. ఆ బంగళాఅంతా వారి నిర్మలానందపు కిలకిలనవ్వులతో ప్రతిధ్వనించేది.

ఆ పార్శ్వ మహాశయుడు ఎన్నోమార్లు అశోక్తో, తన జీవితానికి నర్టీస్ వెలుగువంటిదనీ, దాని పవిత్రప్రకాశంతోనే తన గాఢస్వజీవితం, సుఖానందాలతో డోలాయమానంగా వుందని చెపుతున్నప్పుడు అతనికళ్ళలో వాత్సల్యంతో నిండిన అపూర్వదీప్తి ఎంతో నిండుగా కనుపించేది.

ఐతే, తన ఏకాకిజీవితంలో ఎప్పుడైతే నా ఒకబిడ్డ యీ రకమైన ఆనందాన్ని కల్గిస్తుందా?

అతని కళ్ళెదట ఒక స్వప్నం నాట్యచూడినట్లయింది. తనూ అరుణా యిద్దరూ వివాహసూత్రంలో బంధింపబడినట్లూ, వారిప్రణయానికి ప్రతిఫలంగా ఒక అందమైన శిశువుతో అరుణ గర్భంధరించిందనీ, ఆ పుట్టబోయే శిశువు ఎవరిలావుంటుందా అనే విషయంలో యిద్దరూ పోట్లాడుకుంటున్నట్లూ వచ్చిందా. స్వప్నం.

అశోక్ ఆడపిల్లయి అరుణలా వుండాలంటున్నాడు.

కాదు. మగవాడై అశోక్లా వుండాలి; లేకుంటే, ఆ శిశువును ముట్టుకోనంటుంది అరుణ.

ఆ పోట్లాట పెద్దదయేసరికి అశోక్ మేలుకున్నాడు.

20

షుమారు నాలుగు వారాలు ఆనంద కోలాహలంలో మునిగి తేలిన తరువాత అరుణ కాలేజీకి తిరిగి వెళ్ళిపోయి

నప్పుడు, అశోక్ హృదయం వియోగంతో బాధపడకుండా వుండలేకపోయింది. ఇంకా అతను 'లోనావలా'లోనే వుండాలనుకున్నాడు. ముందు కార్యక్రమ మింకా నిశ్చయించుకోలేదు. అధికారిదంపతులు యింకా కెందులెలు అక్కడే వుంటారు. వారితో పాటు ఇంకా కొంతకాలం అక్కడే వుంటే బాగుంటుందనికూడా ఆలోచించాడు. ఆ ప్రాధదంపతులమీద, అతని హృదయంలో ఆత్మీయభావం ఏర్పడింది. అందువల్ల ఒక్కసారిగా వారికి దూరంగా పోదామనే కోరిక కలగలేదు. పరివారంతో కలిసి మెలిసివుండే జీవితం అతని కనుభవంలేదు. కాని, ఇప్పుడు ప్రథమంగా ఆ దుచి చూడగలిగాడు. అతని భావుకహృదయంమీద దాని మాధుర్య ప్రభావం పడింది. అతని మనసు యీ గార్హస్థ్య జీవిత సుఖాన్ని పొందాలని ఆశపడింది. మానవుని మనసుకూడా ఎంత జటిలమైనది! నిన్నటివరకూ మనసులో మెదలని విషయమే యీనాడు సాకార కోరికై, అశోక్ సంపూర్ణ వ్యక్తిత్వాన్ని మొదలంటా ఆందోళనపరిచింది.

అరుణ షుమారు యిరవై ఎనిమిదిరోజులు అతని పొరుగున వున్నది. ఈ అల్పకాలంలో ఆమె జీవితంలోని ఏ చెడు అంశంకూడా అశోకునికశ్యపడలేదు. అవును! అప్పుడప్పుడూ నొకరులమీద మాత్రం అవుసరానికి మించిన కోపం చూపుతుండేది. అది అతనికి బాగుండేదికాదు. అంతే! బహుశా తన నడవడికవిషయంలో అరుణ స్వయంగా జాగ్రత్తపడిందేమో! ఆమె ఎప్పుడూ అశోక్‌తో వాగ్వివాదానికి దిగలేదు. అతని యిష్టా యిష్టాలు గమనించి వాటికి

వీలుగా ఆచరించడానికి ప్రయత్నించింది. అతని చిత్రాలమీద ఆమె ఆసక్తి కనపరిచింది. వాటిని మెచ్చుకుంది. తన వృత్తి ఆమె జీవితలక్ష్యంతో ఏకీభవించిందని అశోక్ కు అనిపించింది. అశోక్ కి టీ లో పంచదార తక్కువగా ఉండాలి. ఆమె ఆ విషయం దృష్టిలో పెట్టుకుని శ్రద్ధగా టీ తయారుచేసేది. అతనికి ద్రాక్ష, దానిమ్మ ఎక్కువ యిష్టం. ఇంట్లో యిద్దరు ముగ్గురు నౌకరులున్నా, ఆమె స్వయంగా బజారు వెళ్ళి తీసుకునివచ్చేది. పర్వతాలమీదా, వనాల్లోను తిరగడం అతని కిష్టమున్నప్పుడు స్వయంగా తను వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళేది. ప్రతి రాత్రి భోజనాలయ్యాక, దిల్ రుబా వాయించి, తన తల్లి దండ్రుల్ని, విశేషించి అశోక్ మనసును రంజింపచేసేది. మరి ఇవన్నీ అరుణ స్వాభావికరీతిగా చేస్తుందో లేక అంతా తెలుసుకుని ఏదో నిశ్చితమైన హేతువుతో చేస్తుందో చెప్పడం కష్టం ! ఈ సూక్ష్మ కుశలప్రవర్తన ప్రభావం అశోక్ మీద పడలేదంటే, అది సంశయమే !

అందువల్ల అరుణ 'లోనావలా' నుంచి వెళ్ళిపోతున్నప్పుడు, అరుణ-అశోకుల వివాహవిషయం ఎవరినోటంట బయటపడలేదు. ఈ వివాహం నిశ్చయమైనట్లేనని అందరి మనసుల్లోనూ స్థిరపడింది.

నాగవూరు వెళ్ళగానే, అరుణ అశోకునికి ఒక అందమైన ఉత్తరం రాసింది. అందులో, ఆ యిరవై ఎనిమిది రోజుల సహవాస స్వర్గీయ ఘడియల్ని ప్రస్తావించింది. చివరలో—తను 'లోనావలా'లో ఒక అమూల్య నిధిని వదిలివచ్చాననీ, తన హృదయాన్ని ఉదాశీనత కప్పివేసిందనీ, తనకు అశోక్ స్నేహ

పూర్వకమైన పుత్తరం అందనిదే హాయిలేదని రాసింది. చిట్ట చివర రవీంద్రనాథటాగోరు వ్రాసిన రెండు పంక్తులు రాసింది.

అశోకునిమీద యీ పుత్తరం పనిచేసింది. వెంటనే దానికి జవాబురాశాడు. అందుకని తను స్వయంగా జజారు వెళ్ళి అందమైన లెటరు పేపరు, కవర్లపెట్టే కొని తీసుకుని వచ్చాడు.

అయిదోనాడు తిరిగి అరుణపుత్తరం వచ్చింది. అందులో అరుణ అస్పష్టంగా తన ప్రణయభావాన్ని వ్యక్తం చేసింది. అతని చిత్రకళయందు అత్యంత శ్రద్ధాపూర్వకమైన అనురాగం చూపించి, ఆ కళాభినివేశాన్ని ప్రోత్సహించడంలో తను అల్పమైన సేవచేయగల్గినా, ధన్యురాలిని నుకంటా నంది. ఈమారు ఆమె తన లేఖలో పెట్టి ప్రణయగీతాన్నొక దాన్ని నాలుగుపంక్తులు వ్రాసి పంపించింది.

“Nothing in the world is single”

All things by a law divine

in one another's being mingle-

Why not I with thine?”

అందుకు జవాబుగా అశోక్, తన జీవితాత్మ్యంవిషయంలో చాలా సంగతులు వ్రాశాడు. తనహృదయంలో రేగుతున్న సంశయం—స్త్రీ-కళ లేక కళ-స్త్రీ అనే విషయం అరుణఎదుట పెట్టాడు. వీటికి సమన్వయం కుదుగుతుందా? అని ప్రశ్నించాడు.

అరుణ వెంటనే వీటి సమన్వయమే జీవితకళ, చరమ ఫలశృతిఅనీ, ఇది సునాయాసంగా సంభవమవుతుందనే దృఢ విశ్వాసం తనకున్నదనీ, ఒకవేళ కళ - స్త్రీ మధ్య కలహమే సంభవించినట్లయితే, తను స్వయంగా అతనిమార్గంలోంచి తప్పుకుంటానే కాని, అతనిలక్ష్యంతో కనెప్పుడూ జోక్యం పెట్టుకోననీ వ్రాసింది.

ఐతే, అరుణ తన సహవాసాధిక్యతతో విసుగెత్తి తిరస్కరించదుకదా అని అశోక్ తిరిగి వ్రాశాడు. ఆ మరు టసాలో జవాబు అందింది. 'ప్రణయం అమరమైనది. ప్రణ యమే భగవంతుడు. దాని కెప్పుడూ భంగంకలుగదు. తను కేవలం, యీ లోకంలోనే కాదు, పరలోకంలోకూడా అశోక్ ను వదిలిపెట్టనని, చివరలో రాబట్ట బరన్స్ వ్రాసిన కొన్ని పంక్తులు వ్రాసింది.

"Till a' the seas gang dry, my dear,

and the rocks melt wi' the sun;

And I will love thee still, my dear,

While the sands o' life shall run."

అరుణకు ప్రేమ లేఖలు అందంగా వ్రాయడం తెలుసు ననడంలో సం దేహం లేదు. ప్రతిలేఖలో బైరన్, కీట్స్, బ్రౌనింగ్ మొదలైన కవుల ప్రేమగీతాలను చేర్చుతుంది. ఒకప్పుడు ఏదో అందమైన ఫోటోను, యింకొకప్పుడు గులాబీ పూ రేకుల్నీ లేఖలో పెట్టి పంపుతూవుండేది. ఇటువంటి ప్రేమ

లేఖలు వ్రాయటం, ప్రేమించడం ఎక్కడ నేర్చుకుందో చెప్పడం కష్టం! కాని, మీ రామె తోలుసంచి విప్పి చూచినట్లయితే, అందులో అశోక్ వృత్తాలు, కొన్ని అందమైన ఫోటోలు, రెండు యింగ్లీషుపుస్తకాలు — 'How to make love' (ఎలా ప్రేమించాలి?) How to write love letters (ప్రేమ లేఖలు ఎలా వ్రాయాలి?) అనేవి మీకు కనుపించగలవు.

ఆమె తనెదట యిప్పుడు లేదు. ఎక్కడో దూరంలో వుంది. అందువల్ల, ఆమె స్వరూప మతని చూపులకు, ఎంతో అందమైనదిగా, ఉదాత్తమైనదిగా, భవ్యమైనదిగా కనుపించింది. ఆమె ఒక సాధారణ స్త్రీ కాదు. దేవతలస్థానంలో వుండవలసినది. ఆమె వ్రాసిన ప్రేమ లేఖలూ, వాటిలో పెట్టి పంపించిన బహుమాన వస్తువులూ, అరుణను గురించిన ఆలోచనలూ — అన్నీ కలసి అతని హృదయాన్ని పూర్తిగా ఆమెకు వశీభూతునిగా చేశాయి. తన నిప్పుడు తన భవిష్యత్తులోని జీవితంతాలూకు రెండో అధ్యాయం అరుణతోనే ప్రారంభించ గలడు. అరుణ లేనిదే అతని జీవితం లేదు.

అందువల్ల, అధికారి దంపతులిద్దరూ తాము 'లోనా వలా'లో వున్నంతకాలం అతన్ని కూడా తమతో వుండమని చెప్పినప్పుడు వారిమూట కాదనలేకపోయాడు. వారంతా అక్కడనుంచి వచ్చాక — అరుణ, అశోక్ ల వివాహం నిశ్చయం చేశారు. అరుణ పరీక్షలయూక, ఏప్రిల్ మొదటివారంలో జడ్జిగారిని బదిలీ చేసిన రాయపూరులో చేయాలనికూడా నిశ్చయించుకున్నారు.

అశోక్ కాకు తన దృష్టిపథంనుంచి మాయమయ్యాక మరీయమ్ విషణ్ణ, శూన్యహృదయంతో బంగళాకు తిరిగి వచ్చింది. బంగళా వేపు కన్నెత్తిచూచింది. కళ్ళు చెమ్మ గిల్లాయి. ఆ బంగళాలోని ఆత్మే పోయినట్లనిపించింది. దానితో పాటు తనశరీరంలోని ఆత్మనుకూడా లాక్కునిపోయినట్లనిపించింది. జీవితంలో యిక మిగిలినదేమిటి? ఏ ఆశ? ఏ మోహం?

కాని, మరీయమ్ అచంచలమైన విశ్వాసమూ, శ్రద్ధా గలది. సుఖమఃఖాల హేచ్చుతగ్గులు, బీదరికం, అవమానము, విరహం మొదలైన దెబ్బలవల్లకూడా, ఆమెకున్న విశ్వాసం చలించలేదు. అందువల్ల ఆమె ఆంతర్యంలో, జరిగేది తన మంచికే జరుగుతుందనే సూక్ష్మాశ దాగివుంది. విధివిధానంలో జరిగే ప్రతికార్యానికీ, ప్రసంగానికీ మహత్తూ, అర్థం వుంటుంది.

ఈ కల్పంలోనే ఆమె తన వేదనాభారాన్ని ప్రోది చేసుకుని ధైర్యంగా నిలబడింది. ఏవిధంగా అశోక్ వెళ్ళి పోవడం తన జీవితంలో వ్రాసివుందో, ఆవిధంగానే ఆమె యీ పాద్రీపురంలో వొంటరిగా వుండడంకూడా వ్రాసుంది. ఆమె తన మనోనిశ్చయమార్గాన నడవవలసిందే!

ఆ బంగళాలోని ఒక్కొక్క అణువులో, దాని ఆవరణ లోని పూలమొక్కల్లో, వనాల్లో, ఆ వాతావరణంలోని ప్రతి అణు, పరమాణువులో, అశోక్ తన మధురస్మృతులను వదిలి వెళ్ళాడు. మధుర ఘడియల పూర్వస్మృతితోనే మరి

యమ్ ఎంతో సమయాన్ని గడిపేది. రాత్రి తనపనులన్నీ పూర్తిచేసుకుని పక్కమీద నడుమువాల్చినప్పుడు, మనసులో ఆలోచనాప్రవాహం పొంగివచ్చేది. ఆమె దానిలోనే ఆనంద విహ్వలయై, వాటిస్వరూపాల్నే కలలుకనేది. మొదటిసారి ఆమె అశోక్ ఛాతీమీద తలఆనించిన సెలయేటివద్దకు ఎన్నో మార్లు వెళ్ళింది. తనమీద పుష్పవృష్టికురిపించిన పొగడచెట్టు మీదకు ఎన్నోమార్లు ఎక్కింది. ఆమె అక్కడనుంచే, నేల మీద నిలుచునివున్న కాల్పనిక అశోక్మీద పొగడపూలను కురిపించింది. మొట్టమొదట అశోక్ తనతలను వొడిలోకి తీసుకున్న, ఆ ఏకాంత జలాశయందగ్గరకెళ్ళి నిదురించింది. సరిగ్గా ఆ ప్రదేశంలోనే ఆమె తన తలక్రింద పెద్దరాతిని పెట్టుకుని, అదే అశోకుని వొడిఅనీ, ఎంతోకోమలం, ఎంతోసుఖ ప్రదమైనదనీ తన్మయంచెందేది. ఆ వరండా, ఆ పడకకుర్చీ, ఆ రమణీయ నిశీథకాంతిలో ఆ యిద్దరూ కలిసిన ప్రదేశం-ప్రియుడు, ప్రియురాలి ప్రథమ స్వర్గీయానందకలయిక జరిగిన ప్రదేశ మామెకు తీర్థదేవాలయంలా, పవిత్రమైపోయింది. నిశ్శబ్ద రాత్రివేళ ఎన్నోమార్లు అచ్చటికి వెళ్ళి, నేలమీద తల ఆనించి ఎంతసేపు కన్నీళ్ళుకార్చిందో! కాని, ఆమె ఎంత యేడ్చినా, ఆమె కన్నీటిసాగరం యింకిపోవలసిందే కాని, వాటి నీనాడు తనరుమాలుతో తుడిచి, ఓదార్చేవా రెవరున్నారక్కడ?

మరియమ్మకు పిచ్చిపట్టలేదుకదా? ప్రపంచం ఆమెను పిచ్చిదని అనవచ్చు. కాని ఎవరైనా ఆమెమనసును అడిగినట్లయితే యీ ఏకాంత విలాపంలోనే, ఈ మూగ ప్రణయ

పూజలోనే ఆమెకు ఎంతో సుఖంకలుగుతుందనే జవాబు వారికి వస్తుంది.

ఉత్కంఠతోకూడిన విశుద్ధానందంతాలూకు ఒక్క నెల ముప్పదిరోజుల స్వప్నమయకాలఖండ సౌభాగ్యం తనబోటి అనాధురాలికి, తక్కువైనదా ? ఈ పుణ్యదినాల స్మృతి, ఆమెకు జన్మంతా సుఖానందాన్ని కలిగించలేదా ? ఐతే ప్రణయజీవితపు ప్రబల పరమానందం, దాని కాలం మీదనే అవలంబితమైవుంటుందా ? దాని సుఖజీవితము ముప్పదిరోజులలోనే సమాప్తమైపోయినప్పుడు - దానివల్ల ఆ ఒక్కనెలరోజుల వ్యవధిలోని పరమసుఖసయ ప్రచండా వేగంకూడా తగ్గిపోతుందా ? కాదు. భావాల సంపదలో ఆమె దరిద్రురాలు కాదు. ఆమె పొందినదీ, అనుభవించిన సౌభాగ్యం చాలా కొద్దిమంది స్త్రీలకు ప్రాప్తిస్తుంది.

ఈ కల్పనలోనే ఆమె అభిమానంతో, ఆత్మవిశ్వాసంతో తలెత్తుకుని తిరగగలిగింది.

కాని, చాలాకాలంవరకు అలా తలెత్తుకుని తిరగలేక పోయింది. ఆ తలమీద పడిన దెబ్బకు క్రిందకువంచుకోవలసి వచ్చింది. చివరకు దాన్ని సహించటమే కష్టమనిపించింది.

అశోక్ వెళ్లిపోయిన మూడు నాలుగు మాసాలతరువాత, మరియు తనలో యింకొక జీవిని దాచుకునివున్నదనే సత్యం దాగలేకపోయింది. మొట్టమొదట ఆమె కీ సత్యం అనుభూతికివచ్చినప్పుడు, ఆమెహృదయం ఆ నిర్వచనీయ, నిగూఢానందంతో ఉప్పొంగిపోయింది. ఎందుకంటే అది అశోక్ నిర్మల ప్రణయానికి చిహ్నం! ఆమెశరీరంలోని ప్రతిరోమమూ మాత్ర

త్వంతాలూకు పవిత్ర, మంగళదాయకమైన బాధ్యతను పూర్తి చేసేందుకు ఆతృత చెందింది. అశోక్ ఆమెజీవితంనుంచి బొత్తిగా వెళ్ళిపోలేదు. ఆయన ఓ చిన్న ప్రతిమరూపంలో, ఆమెలో ఏకరూపమైవున్నాడనే జ్ఞానం, ఆహ్లాదం ఆమె కంటే తక్కువది కాదు. అదే మంచిది. ఆ రాబోవు జీవి బాలకుడే కావాలి. అశోక్ లాగే కనుపించాలి. ఆమె యీ భవిష్యద్విషయాన్ని గురించి కలలుకంటోంది.

కాని, యీ సుఖసంఘటనను యింకొక దృష్టితో కూడా చూడవచ్చు. ఆ దృష్టి క్రూరంగానూ, నిర్మమతగానూ వుండవచ్చు. మిస్ థామస్ గర్జిస్తూ ఆమెను ప్రశ్నిస్తున్నప్పుడే ఆ విషయం మరియమ్మకు అర్థమైంది.

“ఇది నిజమేనా?”

మరియమ్ తలొంచుకుని, “అవును! నిజమే” నని వొప్పుకున్నది.

“అందుకు నీకు సిగ్గువేయడంలేదా?” ఆమె తిరిగి కఠినంగా అడిగింది.

“సిగ్గా...?....ఇందులో సిగ్గెందుకు?” మరియమ్ అమాయకమనసు దీనికి తగిన జవాబుచెప్పలేకపోయింది.

“దీన్ని వ్యభిచారమంటారని నీకు తెలుసా?” మిస్ థామస్ వణకుతున్నకంతంలో అన్నది. “ఈ గర్భాన్ని పరిమార్చుకోకు, నువ్వీ బంగళాను వదిలిపెట్టవలసివస్తుంది. నేను మిషనును అపకీర్తిపాలుకానీయలేను.”

మరియమ్ముఖం తెల్లబడింది. ఆమెకళ్ళముందు తారకలు మెరిశాయి. ఎటుచూచినా కటికిచీకటే కనుపిస్తోంది.

ఏ అనుభూతిని పరమపవిత్రమైనదని ఆమె భావించుందో, దాన్ని వ్యభిచారమనే పరమ అసహ్యకరమైన శబ్దాలతో కూడా వర్ణించవచ్చునేది ఆమె కద్దంకాలేదు. ప్రపంచంలో సత్యం యింత తారుమారవుతుందనేది తెలిసి, ఆమెమనసు వ్యధచెందింది.

మరియమ్ మాట్లాడకుండావుండడం చూచి, మిస్ థామస్ యింకా మాట్లాడుతూనేవుంది. ఎందుకంటే, ఆమె చెప్పవలసింది చాలావుంది. “ఆ ఆర్టిస్టు యింత పతితుడవుతాడని నే ననుకోలేదు. అతన్ని నేను పెద్దమఃషనుకున్నాను. మనుష్యులు యింత నీచులుగా...”

“కాదుకాదు, వారిని అలా అనకండి! నేను మీ కాళ్లు పట్టుకుంటాను. వారి కీ విషయం తెలియనే తెలియదు. వారొకరివంటివారు కాదు. ఆయన వేరు.”

“అలా అయితే, యిప్పుడూ ఒక దారివుంది. అతన్ని వెంటనే క్రిస్టియన్ మతం పుచ్చుకుని, వివాహంచేసుకొమ్మని వుత్తరంవ్రాయి! అప్పుడే యీ పాపానికి పరిహారమంటూ వుంది. అలా కానప్పుడు నువ్విక్కడనుంచి వెళ్ళిపోవలసి వుంటుంది. తెలిసిందా?” అని కాళ్ళ చెప్పులు టకటకలాడిస్తూ గదిలోంచి బయటికి వెళ్ళిపోయింది.

భవిష్యత్తులో నొసట ఎలా వ్రాసుంటే, అలా జరుగుతుంది. కాని, ఆమె అశోక్ కు అటువంటి వుత్తరం వ్రాయలేదు మొదటిది-మతపరివర్తనం విషయంలో అతని అభిప్రాయం దీనికి భిన్నంగా వుంటుంది. రెండోది-అశోక్ తనకు తానై,

తనవాడు కాలేనప్పుడు, అతన్ని బలవంతంగా ఆపుచేయ
డానికి, ఆమె కేమాత్రం యిష్టలేదు. ఒక అవకాశం వుంది.
అతను కావాలనుకొని ఆమెను వెంటబెట్టుకునివెడితే, తప్ప
కుండా ఆమె, అతని ఆశ్రయం స్వీకరించేది. కాని, అలా చేయ
నప్పుడు, జలగలా, బలవంతంగా అతన్ని అంటిపెట్టుకుని వుండ
లేదు. ఇది ఆమెవల్ల ఎప్పుడూ జరగదు.

అటువంటప్పుడు మరియు పాద్రీపురంనుంచి బహిష్క
రించబడక తప్పదు. మిస్ థామస్ దండనాజ్ఞ జారీఅయి
నప్పుడు దాన్ని వరూ కాదని త్రోసివేయలేకు. జోసెఫ్ కాకా
అనునయంకాని, పాద్రీపుర నివాసుల సిఫార్సులకాని, ఆ చిన్న
బస్తీలోని కురూపులైన పిల్లల నిర్మలప్రేమగానీ, ఏదీ కాదన
లేదు.

ఎంతో ఏడ్చి మొరపెట్టుకున్నాక ఆమె మాతృత్వాన్ని
రహస్యంగా వుంచమని, మిస్ థామస్ ఇటార్సీ మిషన్ ఆసు
ప్త్రాకి ఒక సిఫార్సుపుత్తరం వ్రాసియిచ్చింది. కాని, మరియు
వెళ్ళబోతున్నప్పుడు మిస్ థామస్, పూర్తిగా పేరు మార్చు
కోవాలనీ, భవిష్యత్తులో ఎప్పుడూ పాద్రీపురంలో తనవిషయం
గాని, మిషన్ విషయంగాని చర్చించగూడదని హెచ్చరించింది.

ఒక చిన్న పక్కచుట్టా, చిన్న ట్రంకుపెట్టె తీసుకుని
మరియుమ్ ఇటార్సీవెళ్ళే బస్సులో కూర్చుంది. ఇక ఆమెకు
తిరిగి పాద్రీపురం ఎప్పుడు కనుపిస్తుందో? పన్నెండు సంవత్స
రాల ఆమె మధుర, కఠిన మిశ్రమచరిత్ర యీ చిన్న అడివి
గ్రామములో వ్రాయబడింది. ఆమె నీరసజీవితంలో సుఖ
క్షణాలు ఇక్కడే గడిచినయ్. బహుశా ఆ క్షణాలు యిప్పుడు

తుదివేకావచ్చు. ఆ గ్రామములోని ప్రతివస్తువుతో—ఆ పెద్ద మామిడితోపువో, రావిచెట్టుతో, అక్కడి గుట్టలతో, రెల్లు గడ్డి, పూరిగుడిసెలతో, దొడ్లతో, కాలిబాటలతో, ఆ పూరి గుడిసెలలో నివసించే స్త్రీ-పురుషులతో, పిల్లా జల్లులతో, ప్రతి అణువుతోనూ ఆమెకు అంతులేని ప్రేమవుంది. ఈనా డంతమంది ప్రేమపాత్రుల్ని వొదలి వెళుతూవుంటే, ఆమె హృదయం వేదనపడుతోంది. ఆమెకన్నీరు చూచి, తిరిగి అవి కూడా కన్నీరుకారుస్తున్నట్లూ, ఆగిపోమ్మన్నట్లూ అనిపించింది.

కాని, విధాత ఆదేశంలా కారు కదిలేందుకు డ్రైవరు హారన్ వాయించాడు. భ-ర్-ర్-ర్ మంటూ కారు బయలు దేరింది. తన హృదయాన్నెవరో త్రుంచివేసి తీసుకుని వెళు తున్నా రేమోనని మరియు భ్రమించింది. ఆమె అశ్రుధార లలో యింకా డిట్టమైన పొంగువచ్చినట్లనిపించింది. ప్రయాణీ కుల పరిశోధక చూపులనుంచి తననుతాను రక్షించుకునేందుకు, ఆమె రెండుఅరచేతులతో ముఖాన్ని కప్పకుంది. ఆ తరువాత కొంతసేపయాక, కన్నీళ్ళుతుడుచుకునేందుకు, అశోక్ యిచ్చిన రుమాలు తీసింది.

రుమాలుతీస్తున్నప్పుడు మరియుచేతికి, దానినున్న మూట తగిలింది. దానిలో ఆమె స్వంతసంపాదన పదహారు రూపాయల పదమూడుఅణాలు వున్నాయి.

22

పనిచేయగలిగినంతకాలం మరియు ట్ ఇటార్నీ మిషన్ ఆసుప్రతి వంటవిభాగంలో పనిచేసింది. అందువల్ల ఆమెకు

తిండి, కొంత జీతంకూడా దొరికింది. ఆమె పేరిప్పుడు 'స్రీటా ఫ్రాంకలిన్'...ఆమె ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చిందో, ఎక్కడి కెడు తుందో ఆ సంగతివరికీ తెలియదు. ఆమె భూతకాలాన్నెవరో బలవంతంగా చెరిపేసినట్లుంది. అదేమంచిదనుకుంది మరియు.

ఆమె ఆసుపత్రిలో ప్రవేశించినప్పటినుంచీ, తన మాత్రుత్వాన్ని శుద్ధమైనదిగా, సానుభూతిదృష్టితో చూచేవారెవరూ లేరని తెలుసుకుంది. అవును. ఒక సర్దువుంది. వీణా బెంజి మన్. బహుశా ఆమె కొంచెం తెలుసుకునివుండాలి. మిగిలిన వారంతా నెమ్మదిగా గుగగసలతో, చూపులతో, వ్యంగ్యంగా తను వ్యభిచారిణి, తన మాతృత్వం పాపపంకిమనీ, తనకు తెలియచేశారు. కొంతమంది సర్దులూ, రోగులూ, తనతో మాట్లాడానికీ, యింకొకవిధంగా వ్యవహరించడానికీ నిరాకరించారు. తనవేపు వస్తుప్రదర్శనశాలలోని వింత వస్తువులా చూచేవారు. ఎంతోమంది తన కథ వినాలని కుతూహల వడేవారు. కాని, ఆమె వారి యెదుటనుంచి వెనుతున్నప్పుడు అదేపనిగా చూస్తూ 'ఛీ' అని ఛీత్కరించి, ముఖాన్ని ఒక ప్రక్కకు తిప్పుకునేవారు.

ఈ అవమాన తిరస్కారాల కారణంగా మరియు ఎవరితోనూ మాట్లాడేదికాదు. అంతేలేని వేదనా, దుఃఖాలతో ఒక బొమ్మలా మారి, మానంగా అణగిపోయినదానిలా ఎలాగో కాలం వెళ్ళమారుస్తోంది. కళ్ళలో భయంకరమైన విషణ్ణతా, శూన్యత్వమూ, ముఖంలో గాంభీర్యం తప్ప నవ్వు లాంటిది శాశ్వతంగా లేకుండాపోయింది.

వీణా బెంజమన్, తనకుతానుగా మరియుతో వేరుగా వుండలేకపోయింది. ఆమె మనసులో, ఆ దుఃఖితురాలిపట్ల ఎందుకో దయకలిగింది. ఆమె చింథ్‌వాడ్ జిల్లాలోని భోర్ దయ్యిగ్రామపు పిల్ల. ఇటారీలోనే నర్సుశిక్షణ పూర్తిచేసింది. ఇక్కడ ఒక్క సంవత్సరం నౌకరీ పూర్తిచేయాలి. ఎక్కడైనా మంచిజీతం దొరికే ప్రదేశంకోసం గాలిస్తోంది. ఆమెకు యింటిపద్ద, తమ్ముడూ, చెల్లెలూ, ముసలి తల్లి వున్నారు. సంపాదన తక్కువ. ఆమె తన ఖర్చును తగ్గించుకుని పెద్దపెద్ద మొత్తాలు యింటికి పంపిస్తూవుంటుంది. వివాహపు ప్రసంగం ఎత్తనేఎత్తదు. ఎందుకంటే యీ సంపాదన ఆగిపోతుంది. అటువంటప్పుడు ఆ చిన్నపిల్లల గతేంగాను? తన పరివారాన్ని బ్రతికించుకునేందుకు ఆమె యీ ఆత్మత్యాగాన్ని ఎంతో సంతోషంగా చేసింది.

రాత్రి పన్నెండు గంటలకు మరియు తన గదిలో పడుకునివుంది. పడుకునివుండడ మేమిటి? పక్కమీద పడ్డి వుంది. ప్రస్తుతం ఆమెకు నిద్ర ఎక్కడనుంచి వస్తుంది? ప్రసవించే సమయం దగ్గరకు వస్తోంది. ఇంకా వారం పట్టవచ్చు. వంటయింటికి దగ్గర్లోనే ఆమెకు ఒక చిన్నగది యిచ్చారు. అది యింతకుముందు స్టోరురూంగా వుండేది. అది ప్రత్యేకంగా వుంటుంది. మరియు దానిలోనికి వచ్చి తలుపేసుకున్నప్పుడే ఆమెకు శాంతి దొరికేది. ప్రపంచంలోని వ్యంగ్యోక్తులూ, అపవాదాలూ, ఆక్షేపణలు అక్కడికి రావు. ఆమె గదిలోనికి వచ్చి, మోకాళ్ళమీద కూచుని ప్రతిరోజూ ప్రార్థనచేసేది- 'ఓ భగవంతుడా! ఇక నువ్వే దిక్కు!'.

ఆమె గోడవేపు ముఖంపెట్టి, వడుకునివున్నప్పుడు, ఎవరో తలుపుతీసుకుని మెల్లగా లోపలికి వస్తున్నట్లనిపించింది. ఈ అర్ధరాత్రి చీకటిలోనా...! మరియుమ్ లేచికూర్చుని కంపిత స్వరంతో—“ఎవరూ...?” అంది.

“నేనే...వీణను...”

“వీణా...! ఇటువంటి సమయంలోనా? ఉండు చెల్లీ దీపం వెలిగిస్తాను.”

“అక్కర్లేదు...అక్కర్లేదు...దీపం వెలిగించవలసిన అవుసరంలేదు. మేట్రన్కు అనుమానం కలుగుతుంది.”

మెల్లగా తలుపుమూసి వీణ మరియుమ్ పక్కమీద కూర్చుని—“ఈ పాలు కొంచెం త్రాగు మరియుమ్” అన్నది.

“పాలా! పాలు నేనేంచేసుకోను? ఇంత రాత్రప్పుడు నువ్వింత కష్టపడడం ఎందుకు?”—మరియుమ్ బేలగా అన్నది.

“నువ్వు పాలు త్రాగి చాలారోజులైతే దక్కయ్యా! కాస్త పుష్టికరమైన ఆహారం పడకుంటే, లోపలున్న పసిగుడ్డు ఆరోగ్యం ఎలా బాగుంటుంది? నీకోసం కాకపోయినా ఈ పసిగుడ్డుకోసమైనా, నువ్వు పుచ్చుకోవాలి. ఎంతో జాగ్రత్తగా వీటి నివ్వాళ మిగిల్చాను. రేపు ఎక్కువ తీసుకువస్తాను”.

“మరియుమ్ ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచింది. ఆమె కళ్ళ వెంట టపటపమంటూ కన్నీళ్ళు కారినయ్యాయి. అశోక్ నుండి విడిపోయినప్పటినుంచీ సానుభూతనే మృదుశబ్దాన్ని వినేందుకామె నోచుకోలేదు. ఇవ్వాళ అకస్మాత్తుగా దానిని విని ఆమె హృదయం ద్రవించిపోయింది.

“ఏడవకు అక్కా” వీణ, మరియుమ్ కళ్లు తుడిచి “ఈ రోజులుకూడా వెళ్ళమారిపోతాయి!” అన్నది.

“లేదు, నేను నా దుర్దినాలకు ఏడవడంలేదు వీణా!” మరియుమ్ వెంటనే అన్నది—“నా యీ కటికి చీకటిగదిలో నేడు నువ్వు స్నేహ సానుభూతుల దీపం వెలిగించడానికి వచ్చావు. నీ యీ ఋణాన్ని ఎప్పుడు తీర్చుకోగలను...”

“వ్యర్థమైన మాటలందున్నావమ్మా—” వీణ అన్నది. ఈ వ్యవధిలో వారిమధ్యనున్న సరాయిత్వమనే ఆవరణ దూరమైపోయి పాత చెలికజ్జెల్లా మారిపోయాడు.

“నువ్వు మోహవేశంలో పడిపోయానా లేక ఎవరైనా మోసగించారా? ఏ పెద్దమనిషికూడా యింత నిర్మమతగా వదిలివెళ్ళరు—” వీణ అన్నది.

ఇంతవరకూ మరియుమ్ అన్నింటినీ వొంటరిగానే సహించింది. హృదయంలో మండుతున్న జ్వాలను తనలోనే దాచుకుని వుంచింది. తన మనసులోని శాధను వ్యక్తపరిచే అవకాశమే ఆమెకు దొరకలేదు. నేడు వీణ తనయందు సానుభూతి చూపుతోంది. ఆమెను నమ్మి, మనసువిప్పి, ఆమెఎదుట వుంచవచ్చు. అందువల్ల మనసు తేలికపడుతుంది. మరియుమ్కు ఆ అవకాశంకూడా వుంది. అందువల్ల వీణవేసిన నూటిప్రశ్నను నిరాకరించలేకపోయింది.

“కాదు, వీణా! నేను మోహవేశంలో పడి కొట్టుకుని పోలేదు. నన్నెవరూ మోసగించలేదు. ఛీ...ఛీ...వారి విషయంలో అలా వ్రాహించడంకూడా పాపమే! వారిలాంటి సౌమ్యమూర్తులు దొరకడం కష్టం.”

“ఏమీ తెలుసుకోకుండా, వారివిషయంలో నేను నిరాధారంగా అన్నమాటలకు క్షమించక్కా! కాని, వారు నిన్నిలా పొంటరిగా ఎందుకు పదలిపెళ్ళారు?”

“లేదు. వారు పదలిపెళ్ళలేదు. బహుశా నా స్థితి వారికి తెలియదు. ఒకవేళ తెలిసినట్లయితే, నాకు సహాయం చేసేందుకు పరుగెత్తుకుని వస్తారని నా నమ్మకం!”

“ఐతే, నువ్వు వారికి ఉత్తరం ఎందుకు వ్రాయగూడదు? ఆయన అడ్రసు తెలియదా?”

మరియమ్ మాట్లాడలేదు. ఆ సంగతి చెప్పకూడనిదని వీణ అనుకుంది.

“నువ్వాతన్ని మనసార ప్రేమించావా అక్కా?”

“అవును...” మరియమ్ తన హృదయంలోని భావాల్ని ఆ రెండక్షరాల్లో వొలికించాలనుకుంది—“ఇప్పుడూ ప్రేమిస్తున్నాను.” దృఢంగా అన్నది.

“మరి వారో...”

“వారు కూడా ప్రేమిస్తున్నారు. బహుశా వారి కీ సంగతి తెలియదనుకుంటాను. వారు తన జీవితలక్ష్యాన్ని యింకా ఎక్కువగా ప్రేమిస్తారు. వారు దానివంటే పిచ్చివాడిలా పడ్డారు. వారిమార్గాన్ని అడ్డగించడం నేను ఉచితం కాదనుకున్నాను.”

“విచిత్రమైన సంగతి, ఈ సంగతి నువ్వాయనకు చెప్పావా?”

“చెప్పవలసిన అవుసర మేముంచి చెల్లీ? వారు జీవిత లక్ష్యం మాటిమాటికీ పిలుస్తోంది, వెళ్ళాలి అన్నారు. అందుకు నేను ‘మంచిది’ అన్నాను.”

“ఆయనను ఆపేందుకు నువ్వేమాత్రం ప్రయత్నించ లేదా?”

“లాభ మేమిటి...? తమంత తాము రావాలనుకోని వారిని, బలవంతంగా గొలుసులతో కట్టివుంచినా ఏమి పొంద గలము? అంతేగాక, పురుషునిస్వభావం, స్త్రీస్వభావానికి భిన్నంగావుంటుంది వీణా-! పురుషుడు, జీవితసంగ్రామంలో విజయం పొందాలని చూస్తుంటాడు. అతను కార్యకుశలత్వమూ, పురుషార్థవిజయం కోరుతాడు. స్త్రీ ప్రేమకోరుతుంది, ప్రేమించడం, ప్రేమించబడడం కోరుతుంది. పురుషుని ఆత్మా, - అంతఃకరణం, ఏదో ఒక లక్ష్యవిశేషంపై పిచ్చిదై పోతుంది. పురుషుడు తన లక్ష్యవిషయమే ఆలోచిస్తూ-దానియందే విశ్వాసపాత్రుడుగా వుంటాడు. స్త్రీ తన పురుషుని యందు విశ్వాసపాత్రురాలిగా వుంటుంది. ఒకవేళ పురుషుని ప్రణయం భంగమైతే, అతను వేలకొలది పనుల్లో తన మనసును లగ్నంచేయగలడు. స్త్రీకి ప్రణయభంగమైనప్పుడు, ఆమె ప్రక్కమీద పడి తలగడదిండ్లలో తలదూర్చి ఏడవడం కన్నా చేయగలిగిం దేమీ లేదు. లక్ష్యనిష్టాపరునికి, స్త్రీ అంటే ఏమీ లేదు. లక్ష్యనిష్టగల స్త్రీలకు పురుషుడే లక్ష్యం! అందుకనే క్రీస్తుభగవానుడు ఒకసారి- “Woman, what have I to do with thee” (నారీ! నాకు నీతో ఏంపనివుంది?) అన్నాడు.”

వీణ యిదంతా తదేక ధ్యానంతో వింటోంది. స్త్రీజీవిత దురదృష్టకథను, ఈ అభాగిని నోటినుంచి విని ఆమె స్వయంగా వ్యధచెందింది. ఒక దీర్ఘనిట్టూర్పు విడిచి-“అయితే మన స్త్రీలజీవితంలో దుఃఖాంతమే వ్రాసుందా అక్కా?” అని అడిగింది వీణ.

“లేదు చెల్లీ ! అలాకూడా లేదు. మనకు ప్రణయానుభూతి కలిగినప్పుడు, మనం మన సర్వప్రాణాలతో, ఆత్మ, హృదయం, శరీరంలోని ప్రతిరోమముతో, ఆ పరమసుఖాన్ని అనుభవిస్తాము. మన ప్రణయంలోని ఏకాగ్రతా, ఉత్త్రంతే, అన్నిటికీ మించిన మన గొప్పసంపద ! మనం ఒకరికీ మన హృదయాన్ని చ్చినప్పుడు ఏమీ మిగిలించుకోలేము. సంపూర్ణంగా ఆత్మసమర్పణచేస్తాము. మనం తిరిగి జీవితాంతంవరకు దానివిలువను తీర్చవలసిందే, అది మనస్వభావం. మనం దానికి విమర్శంగా వెళ్ళలేము. ఆనందంతాలూకు ఆ పరాకాష్టే మనకు అన్నిటికీమించిన గొప్పసుఖం. ఐతే, ప్రణయస్వల్పజీవత్వం, దాని ఏకాగ్రతనందాన్ని తగ్గించగలదా ? ఏ ప్రబలమైన సుఖాన్ని నేను ముప్పదిరోజుల అల్పావధిలో పొందానో, దాని నొకవేళ ఆ తరువాతకూడా పొందలేకపోయినప్పుడు ఆ ముప్పదిరోజుల అనుభూతికూడా నీచమైనదేనా ? కొన్ని దాంపత్యాలు, ప్రేమహీనంగా, తమజీవితాల్ని కొన్ని సంవత్సరాలవరకూ గడుపుతుంటాయి. ఐతే నేను వారికన్నా భాగ్యశాలినిని కాదా ? స్త్రీజీవితానికి చరమపరిసమాప్తి యీ మాత్రుత్వమే ! దీన్ని పొంది మనం ప్రపంచంలో గొప్ప గొప్ప వైభవాల్నికూడా తుచ్చమని కాలదన్నగలము”

ఆ మాటలు వీణనుకూడా కదిలించేంత ఉత్సాహంగా అభిమానంతో చెప్పింది.

“అయితే, అక్కయ్యా! నీ మనసులో ఆయనమీద కొంచెమైనా కోపంలేదా?” వీణకు స్త్రీజాతి మనోవిలాసాల కన్నా, తనెదుటకూర్చున్న స్త్రీజీవితంమీద ఎక్కువ కుతూహలం కలిగింది.

“లేదు చెల్లీ లేదు. పైగా ఆయనంటే ఎంతో కృతజ్ఞతతో వుంటున్నాను. ఆయనను కలుసుకోకముందు నేను నిజమైన జీవితసుఖాన్ని న్నరుగను, ఆయనమూలంగానే, నా కాదివ్యానుభూతి కలిగింది. పరసువేది యినుమును తాకినంతనే బంగారంగా మారినట్లు - నా అభాగ్యజీవితాన్నిగూడా వారు చరితార్థంచేసివేశారు. నేను పొందినది చాలా తక్కువమంది స్త్రీలకు మాత్రమే లభిస్తుంది. ఈ కల్పనతో నా తలగర్వంతో పైకెత్తుకునివుంటుంది ఈ దివ్యప్రేమానుభవం ప్రతి స్త్రీకి ప్రాప్తించేటు భగవంతుడు చేయాలి”.

ఆ చీకటిలోకూడా మరియుకళ్ళు ఒక విచిత్రమైన వెలుగుతో మెరిసిపోతూ వీణకు కనుపించాయి. ఆమె మనసులోనే - “అటువంటి సౌభాగ్యం స్త్రీలందరికీ దొరకదు. నిజమే. ఐతే ఎప్పుడైనా, తన జీవితంలోకూడా అటువంటి దివ్యానుభూతికలుగుతుందా?” అని అనుకుంది.

“ఆయన నీవద్దకు ఎప్పుడె నా తిరిగివస్తారా?” వీణ అడిగింది.

“తిరిగివస్తారో లేదో ఆ భగవంతునికే తెలుసు. కాని, ఇప్పుడు నా కా విచారంలేదు. వారు నన్ను వదిలిపెట్టి వెళ్ళ

లేదని నా అభిప్రాయం. నా గర్భంలో దాగివున్నారు. ఈ నిధి తోనే, నేను నా జీవితాన్ని ఎంతో హాయిగా గడుపుకుంటాను. ఎన్నికష్టాలు వచ్చినా, వాటన్నిటినీ సహించగలనని నా విశ్వాసం. అంతకుముందు నా జీవితానికి లక్ష్యమే లేదు చెల్లీ! ఇప్పుడు నా ఎదుట ఒక లక్ష్యబిందువున్నది నే నిప్పుడు నాకోసం కాదు. ఇంకొకరికోసం జీవించివుండాలి. ఈ ఊహ తక్కువ సుఖదాయకమైందికాదు వీణా!”

విచిత్రప్రకృతిగల స్త్రీ, ఈ మె. ఏ మహా తరమైన తత్వా లతో పరిపూర్ణమైవుందో అది ప్రపంచానికి తెలియదు. ఏదో ఒక లక్ష్యం వెంటపడి, యీ మెను వదిలివెళ్ళిన ఆ మూర్ఖపురు షునికికూడా యీ మాణిక్యంవిలువ తెలియదేమో!

వీణ ఆ గదిలోంచి బయటికివచ్చేసరికి రెండుగంటలు కొట్టింది. ఇవాళ తనొక అమూల్యనిధిని పొందగలిగినట్లు వీణ భావించింది. ఆ ఆనందంలో ఆమెకు మిగిలినరాత్రి నిద్ర పట్టలేదు.

23

జబల్ పూరుపట్టణ ‘బూచితోట’ ప్రాంతంలో కొన్ని చిన్నచిన్న బంగళాలు వున్నాయి. వాటిలో ఎక్కువగా రైల్వే స్టేషనివారూ, మధ్యతరగతి ఉద్యోగస్తులు వుంటారు. వీరిలో అన్ని జాతులవారు—హిందువులు, క్రిష్టియన్లు, ముసల్మాన్లు, కొంతమంది పారశీకులు కనుపిస్తారు. ఆ బంగళాల చుట్టూప్రక్కల మైదానంలో చిన్న చిన్న తోటలు పెంచారు

వాటిలో పచ్చనిచెట్లూ, చేమలు, రంగురంగుల పూలగుత్తులు చూడ్డానికి చాలా మనోహరంగా వుంటాయి.

ఈ బంగళాల్లో ఒకదానికి ఔట్ హౌస్ వుంది. దానికి ఆఖరిగదికి సమీపంగానే బంగళా ఆవరణ ఆఖరవుతుంది. అక్కడినుంచే ఒక కాలువ పారుతూవుంటుంది. గదికి ఒక కొయ్యతలుపు, ఒక కిటికీ వుంది. ఎదురుగా చిన్న వసారా వుంది. గదిలో ఒకమూల పొయ్యి, కొన్ని మట్టిపాత్రలు, టెన్నులు, రెండుమూడు వెదురుబుట్టలూ వున్నాయి. రెండో మూలను ఒక పక్క చిందరవందరగా చుట్టివుంది. దానిమీద గుడ్డలమూట వుంది. గోడలమీద కొన్ని పుస్తకాలు, నోటుపుస్తకం వున్నాయి. అందులోనే ఒక కలం, పెన్సిలు, సిరాబుడ్డి, రెండు మూడు సీమసున్నంముక్కలు వున్నాయి. గోడలకు మూడు నాలుగు పటాలు వ్రేలాడుతున్నాయి. వాటిలో కొన్ని సచిత్ర వారపత్రికల్లోంచి కత్తిరించినవి వున్నాయి. మధ్యలో ఒక ముక్కాలిపీటమీద తెల్లటిగుడ్డ పరచివుంది. దానిమీదనే పగిలిన గాజుసీసాలో నీళ్ళు నింపి, రెండు మూడు పూలూ, పచ్చని ఆకులగుత్తులు వుంచబడ్డాయి. కిటికీమీదకూడా నీలపువరదా వుంది. ప్రస్తుతం దానిరంగు వెలిసిపోయింది. ఆ కిటికీమూలలో రెండు గోడల మీద రెండు గట్టిమేకులు దిగగొట్టి, దానికి తాళ్ళుగట్టి జంపఖానా న్యాయులగా వేసివున్నది. దానిలో రెండుమూడు నెలల పసిపిల్లవాడు పడుకునివున్నాడు. ఆ దగ్గర్లో గోడకానుకుని ఒక యువతి, దా న్నెంతో ఆప్యాయంగా వూపుతోంది. ఆమె కళ్ళలో వాత్సల్యం దీప్తివంతంగావుంది. ముఖంమీద ఆనందం

తాండవిస్తోంది. కళ్ళు పిల్లవాడిమీదే వున్నాయి. కాని మనసు అతని భవిష్యత్తును గురించి కలలుకంటోంది.

ఇంతలో పొరుగింటినుంచి కర్కశస్వరం వినిపించింది.-

“మరియమ్...ఓ మరియమ్...ఎక్కడ చచ్చావే...”

మరియమ్ స్వప్నావస్థకు భంగంకలిగి, ఆమెముఖంమీద భయం కనుపించింది. గాభరాపడి అక్కడినుంచే “వస్తున్నానండీ...” అన్నది.

ఈ సందడికి పిల్లవాడు మేలుకొని ఏడుస్తున్నాడు. మరియమ్ ఉయ్యెలను గట్టిగా వూపి బయటకు పరుగుతీసింది.

“ఏమే...! లోపల ఏం చేస్తున్నావు? నే నెప్పటి నుంచో గొంతుపొయ్యేట్టు అరుస్తుంటే జవాబుకూడా చెప్పలేవా? బేబీ ఎప్పటినుంచి ఏడుస్తోందో విసలేదా? దీన్ని తీసుకో! నేను బజారుకెళ్ళాలి. రేపు ఆదివారమని నీకు జ్ఞాపకం లేదా?”

“నాకు నీ కేక వినిపించలే దక్కా! లేకుంటే వెంటనే పరుగుతుకునివచ్చేదాన్ని”.

“నా కేక వినిపించలేదా? అరిచీ అరిచీ నా గొంతు పడి పోయినా, నా కేక వినిపించలేదా? ఈ వయ్యారపుమాటలు నాదగ్గర పనికిరావు. ఇదుగో చెప్తున్నా. నేను దావూద్ పహిల్వాన్ కూతురే, తెలిసిందా? నా మొగుడే నాకు భయపడుతున్నప్పుడు నీబోటి దాసీది నా కొక లెక్కా? లోపల ఏమి చేస్తున్నావే...? ఎవడై నా విటుడు దొరికాడా?”

“అవే మాట లక్కయ్యా?” ఆమె బేలగా అన్నది.
“నేను అశోక్ ను నిద్రపుచ్చుతున్నాను.”

“భలే అశోక్...!” ఆమె ఎక్కిరించి నల్లు ముఖం పెట్టి— “తండ్రెవరో తెలియని...”

“కాదు కాదు. అలా అనకు అక్కా! నేను నీకాళ్ళ మీద పడతాను.” మరియు చెమ్మగిల్లిన కళ్ళతో అన్నది. “నుక్కితురాలిని. మీ అండచేరాను. ఎలాగైనా నన్ను ఆదరించండి.”

“అరే, ఏడుస్తున్నావా? నాటకమాడటం నీకు బాగా తెలుసన్నమాట. బడిపంతులమ్మకు బదులు బజారులో దుకాణం తెరిచావంటే ధనవంతురాలివైపోతావు. ఇప్పుడింకా మునిగిందేమీ లేదు... సరే. యీ బేబీని వూరడించు. నేను వెడుతున్నాను. మిస్టర్ విలియమ్ బయట నాకోసం వేచివున్నాడు. దీన్ని ఏడిపించావంటే జాగ్రత్త.” అంటూ ఆ స్త్రీరత్నం, చండికలా, గబగబా బయటికి వెళ్ళిపోయి, ఆ సమీపంలో నిండుసూటులోవున్న యువకునితోపాటు టాంగాలో ఎక్కి కూచుంది.

మరియు ఒకటి రెండునిముషాలు తలొంచుకుని; నిశ్చలంగా నిలుచునివుంది. కన్నీరు కారుతూనేవుంది. చిన్నారి అశోక్ ఏడ్చు వినిపించాక, ఆమె తేరుకుని, బేబీని ఎత్తుకుని తనగదిలోనికి వెళ్ళిపోయింది. పిల్లలను ప్రేమించడం ఆమెకు తెలుసు. అందుకని పిల్లలిద్దరూ ఏడ్చుమానివేశారు.

ఆమె గదిలోకూర్చుని ఆలోచిస్తోంది. ఇటువంటి జీవితాన్నే విధి తనకు విధించాడా? అవమానాలూ, అపహాదాలూ, హృదయాన్ని భేదించే వ్యంగ్యోక్తుల్ని వినవలసిందేనా? ఎటు చూచినా అడుగడుగునా ఆమె స్వాభి

మానంతో క్రుంగిపోతోంది. ఒకవేళ యీవిధంగానే వుంటే, తన ఆత్మ చనిపోదా ? తన స్వత్వమే నాశనంకాదా ? అదే సరించిపోయినప్పు డిక మిగిలేదేమిటి ?

ఆమెకు గతంలోని కొన్ని నెలల విషయాలు జ్ఞాపకం వచ్చినయ్.

తనను అశోక్ వదిలివెళ్ళినప్పటినుంచీ, తను అవ మానాలూ, దెప్పిపొడుపులు తప్ప యింకేమీ వినలేదు. మిస్ థామస్ మొదలు, యీ కర్కశస్త్రీవరకు అంతా కఠినశబ్దాలతో తిరస్కారాలతో హృదయాన్ని భేదించారు. ఒక్కసారి వీణ మొదట తనగదిలోనికి వచ్చినప్పుడు మాత్రం, తనకు స్నేహం, సానుభూతి లభించాయి.

ఇటార్సీ ఆసుపత్రిలో తను బాధలేకుండా ప్రసవించింది. ఆమె కోరినట్లుగా మగపిల్లవాడే పుట్టాడు. చూడ్డానికి అచ్చంగా అశోక్లాగే వున్నాడు. కృతజ్ఞతతో ఆకాశంవంక చూచి ధ్వంసమైన తన జీవితంలోకూడా తనను భగవంతుడు మరిచిపోలేదనీ, తన ఆర్తనాదం విన్నందుకు ఒక్కసారి ధన్య వాదాలర్పించింది. మొట్టమొదటసారి ఆ సుకుమార కోమల పెదవులను, తన వక్షస్థలానికి హత్తుకున్నది.

ఆహా...మాతృత్వ ప్రథమానుభూతి ! అనిర్వచనీయా నందం. దానిముందు స్వర్గంకూడా తుచ్చమైనదే ! చాలు. దాన్ని పొంది తను అన్నీ నవ్వుతూ ఆనందంతో సహించ గలడు.

ఈ చరమసుఖ ఉన్మాదంలో బిడ్డకు అశోక్ అని నామ కరణంచేసింది.

అశోక్ ! ఈ మూడక్షరాల కలియకలో ఏదో ఇంద్ర జాలంపుంది. వాటిని ఉచ్చారణచేస్తుంటేనే, హృదయంలో ఏమి తుమిటో మృనువైన సంవేదన కలుగుతుంది. బహుశా పెద్ద అశోక్ తిరిగి ఆమెజీవితంలోకి రాకపోవచ్చు. అందువల్ల, యిప్పుడీ చిన్న అశోకే ఆమెకు సర్వస్వం ! ఈ నిధి ఆమెకు చాలుకూడా !

ఆ పసికందు జన్మించి నెలా వారమయ్యాక, అతన్నీ, ఈకాపురాన్నీ అంటే, ఒక పక్కచుట్ట, ట్రంకు తీసుకుని రాత్రి మూడుగంటల కామె ఎలాగో ఆసుపత్రినుంచి తప్పించుకుని, జబల్ పూరు వెళ్ళే అలహాబాద్ ప్యాసింజరులో ముఖంకప్పు కుని కూచుంది. అవును ! ఆమె వచ్చేప్పుడు, తనకోసం ఎవరినీ వెదకవద్దనీ, ఆత్మహత్యచేసుకుంటానని మాత్రం అనుకోవద్దని ఒక చీటీ పెట్టివచ్చింది. ఆమె కేవలం, తనకథ తెలియని అజ్ఞాతప్రదేశానికి వెడుతున్నాననీ, ఇటార్సీ ఆసుపత్రిలో తనకూ జరిగిన సేవాశుశ్రూషలకు ధన్యవాదాలర్పిస్తున్నానని కూడా వ్రాసింది.

వీణ తప్ప మిగిలినవాళ్ళంతా—“సరే, వదిలిపోయింది” లెమ్మనుకున్నారు.

ఈవిధంగా ఇటార్సీ మిషన్ ఆసుపత్రిజిస్టరులో ఏ స్త్రీ పేరు ‘ఫ్రీటా ఫ్రాంక్ లిన్’ అని రాసుందో, ఆమెజీవితంకూడా సమాప్తమైంది. ఆ తరువాత మరియుమేజీవితంలో తిరిగి శ్రాంత అధ్యాయం మొదలైంది.

బండి ఇటార్సీనుంచి బయలుదేరింది. సోహాగ్ పూర్, పిపరియా, గాడర్ వాడా, నర్సింగ్ పూరు.....

మరియమ్ స్త్రీలపెట్టెలో కూర్చుంది. తోడిప్రయాణీ
కురాలు అడిగింది- “ఎక్కడి కెదుతున్నావమ్మా?”

“జబల్ పూరు”

“బస ఎక్కడ...?”

మరియమ్ మాట్లాడలేదు. ఎక్కడవుండేది ఏమని చెప్ప
గలదు? అసలు ఫలానా అని తెలిస్తేకదా?

ఆ స్త్రీ పిల్లవాణ్ని తనచేతుల్లోకి తీసుకుంది. బహుశా
ఆమెకు యింతవరకూ మాతృత్వంపొందే సౌభాగ్యం కలగ
నట్లుంది.

“అందమైనవాడు; వీడి తండ్రి ఎక్కడున్నాడు?”

మరియమ్ తిరిగి మాట్లాడలేదు. కాని, కనురెప్పలు
తడిసినై.

“ఓహో! బహుశా చనిపోయి వుండవచ్చు” ఆమె
సానుభూతిని ప్రదర్శిస్తూ-“ఛీ ఛీ ఛీ! ఇంత అందమైన ఆడ
దాన్నీ, పిల్లవాణ్ని వదిలి వెళ్ళిపోయాడా? ఆరి భగ
వంతుడా! నీ లీలు విచిత్రం” అన్నది.

మరియమ్ కన్నీళ్ళు కారుస్తూనేవుంది. ఆమెమాటను
ఖండించనూ లేదు, విననూ లేదు. మౌనంగా అంతా సహిస్తూ
వుంది.

ఆ స్త్రీ సహాయంతో, ఆమె జబల్ పూరులో తనూ,
తనబిడ్డకడుపు నింపుకునేందుకు నౌకరీకోసం, యింటింటికీ
తిరుగుతోంది.

విక్టోరియా ఆసుపత్రిలో సర్కింగ్ శిక్షణ నేర్చుకుంటే కొంత గౌరవవేతనం దొరుకుతుంది. భవిష్యత్తులో గౌరవ ప్రదమైన జీవితాన్ని గడిపే దారికూడా దొరుకుతుంది.

హిందీ - యింగ్లీషులో మేట్రన్ కొన్ని ప్రశ్నలు అడిగాడు. మరీయమ్ బుద్ధిమంతురాలనీ, సర్కింగ్ కోర్సు తెలుసుకోగలదని, ఆమె జవాబులవల్ల గ్రహించి సంతోషించాడు. కాని, చదువుకున్న సర్టిఫికేట్ లేదు. అందువల్ల కొంచెం ఆటంకం కలిగింది. అయినప్పటికీ, అతను డాక్టరుతో సిఫారసు చేయించినట్లయితే ఏదో ఒక దారి చూడవచ్చునుకుని - “వివాహితురాలివా? అవివాహితురాలివా? లేక విధవవా?” అని అడిగాడు.

మరీయమ్ కు సంతోషం కలిగింది. తిరిగి కొంచెం సేపు ఆగి మెల్లగా - “అవివాహితురాలిని” అని చెప్పింది.

“అయితే, రేపుదయం యిదే సమయంలో యిక్కడికిరా! నేను డాక్టరుతో మాట్లాడి జవాబు చెపుతాను. నిన్ను ఏదో ఒక పనిలోకి తీసుకుంటారని నాకు సమ్మకం వుంది.”

ఆ మరునాడుదయం, సాయంకాలం తనకున్న సామాంతా - తీసుకుని క్వార్టర్సులో వుండేందుకు రమ్మని చెప్పి నన్ను తనంతో సంతోషించింది. తన సౌభాగ్య స్నేహం ప్రాగడుకుంది.

కాని, సాయంకాలం, ఆమె చిన్న అశోక్ ను తీసుకుని టాంగాలోంచి దిగినప్పుడు మేట్రన్ వచ్చి - “ఇదేమిటి...? యీ ప్లివాడేనా?” అని అడిగాడు.

“నా ప్లివాడే -” ఆమె క్రిందకు చూస్తూ అంది.

“నీ పిల్లవాడా-? ఐతే నువ్వు వివాహితవా? ఓహో! నో - నో - నో - పనికిరాదు. ఇది ఆసుపత్రి. ఇక్కడికి గౌరవ నీయలైన మహిళలు వస్తుంటారు. రంకు - బొంకుల కూటం కాదు. సారీ! ఐ కాంట్ హెల్ప్ యు. (నేను మీకు సహాయంచేయలేను).” అని మేట్రన్ వెంటనే వెనకకు తిరిగిచూడకండా వెళ్ళిపోయాడు.

మరియమ్ అక్కడే దుఖితురాలై, నిరాశతో నిలబడిపోయింది. ఇంతలో ఆమె కొంతమంది స్త్రీలు కిలకిలమని నవ్వడం విని తెలివితెచ్చుకుంది. ఆ చుట్టుప్రక్కల వసారాలలో ఎంతోమంది నర్సులు, స్త్రీలు తను విషపుచూపులతో తనను చూస్తూ కుత్సితంగా నవ్వుతున్నారు. వారినూపుల్లో పరిహాసభావం కనిపిస్తోంది.

మరియమ్ సిగ్గుతో అక్కడే కుంచించుకుపోయింది. ఇంతకుపూర్వం బాణాల్లా హృదయంలో గుచ్చుకున్న తీక్షణ వీక్షణాలు ఆమె మరిచిపోలేదు.

ఆతరువాత ఏ దొరగారియింట్లో వంటచేయడానికో, పిల్లలదాదిగా వుందామనో, ఆమె ప్రతి వాకిలీ తిరిగింది. కాని సమాజవిరుద్ధమైన ఆమె మాతృత్వం ప్రతిచోటా ఆమెకు అడ్డువచ్చింది. ప్రతిచోట అవమానింపబడి తిరిగిరావలసి వచ్చింది. ఒకటి రెండుచోట్ల, ఆమెకు ఆశ్చర్యం కలిగేట్లు కొంతమంది అవుసరానికిమించిన స్నేహం, ఆత్మీయతా చూపించారు కాని, తొందరలోనే వారి స్వభావం మంచిది కాదని, వారు కేవలం ఆమెశరీరాన్నే వాంఛించారని గ్రహించింది. ఏమి జరిగినా, వారు కోరిన జీవితాన్నిమె

గడపలేదు. ఆమె తన తనువూ, మనసూ, ఒక్కసారే ఒక పురుషునికి అర్పించింది. అంతే ! ఇది అతనిదే; ఇంకొకరిది ఎప్పటికీ కాలేదు. అశోక్ ప్రేమ, ఆమె వ్యక్తిత్వాన్ని ఒక విశుద్ధ పవిత్రజ్యోతితో ఆలోకితంచేసింది. దాన్నామె మోస గించలేదు. ఇప్పుడామె వస్తూనా, కేవలం ఆమె అశోక్ కు పవిత్రమైన అనుబంధంగానే వుంది. బ్రతికివున్నంతవరకూ దాన్నామె నిశ్చలంగా వుంచగలదు. అదే ఆమె స్వర్గీయ ప్రణయానికి ధ్యేయం.

ఈవిధంగా దెబ్బలుతింటూ, చివరకు ఆమెకు 'బూచి తోట' ప్రయిమరీ మిషన్ గరల్సుస్కూలులో పంతులమ్మ పని దొరికింది. అది ఆక్టింగ్ పనే ! ఇంకా వేసవి సెలవులు రెండుమాసాల పదిహేనురోజులున్నాయి. అంతవరకు ఆ ఉద్యోగముంటుంది ఆ తరువాత సెలవులకు, తనకూ సెలవుదొరకుతుంది కాని, జులైలో తిరిగి బడి తెరిచినప్పుడు తిరిగి తనకు ఉద్యోగమిస్తారనే నమ్మకంవుంది. ఈ రెండున్నర నెలలపని సంతృప్తికరంగా వుంటేనే ఆ అవకాశముంటుంది. ప్రస్తుతం జీతం నెలకు పన్నెండురూపాయలు. ఐతే సెలవులో ఏమీ యివ్వరు.

ఏమీ లేనప్పుడు దొరికిందే మంచిదని ఆలోచించి, దీన్నామె వాప్సుకుంది. తనచరిత్రను స్పష్టంగానూ, సురక్షితంగానూ వుంచుకొనేందుకు, ఇదొక్కటే గౌరవప్రదమైన ఉద్యోగం. ప్రపంచంలోని ప్రలోభాలు, పాపాలు, స్వాధీనముండి ఆమె వెంటనే విముక్తురాలైపోవాలనుకుంది.

అదృష్టవశాత్తు ఆమెకు మిస్టర్ జాన్ లాంటి సజ్జనుని ఆశ్రయంకూడా దొరికింది. ఆయన జబల్ పూరు గన్ కేరేజ్ ఫ్యాక్టరీలో రోజూ మూడురూపాయలు గడించే కార్మికుడు. ప్రతిరోజూ ఉదయం ఆరున్నరగంటలకు సైకిలుమీద బయలుదేరి, రాత్రి ఏడుగంటలకు, అప్పడప్పుడు ఎనిమిదిగంటలకు, మరొకప్పుడు రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు యింటికి చేరుకుంటాడు. మధ్యాహ్నభోజనం కార్యాలయంలో తీసుకొని వెళుతుంటాడు. ధర్మాసుప్లాస్కులో టీ వుంటుంది. అంటే! దానితోనే అతనా పగలంతా గడుపుతుంటాడు. యింట్లో ఖర్చు ఎక్కువ. అందువల్ల మామూలు సమయమే కాకుండా, రెండుగంటలు పని ఎక్కువ చేస్తుంటాడు. అప్పడప్పుడు ఆదివారంనాడు కూడా, ఫ్యాక్టరీకి వెళ్ళేవాడు. దాని కతనికి అదనంగా జీతం ముడుతుంది. పాపం! మధ్యాహ్నం సూర్యుని తన యింటి పరండాలో నిలుచుని చూచేభాగ్యం అతనికి దొరకడం అగుదు. గొప్పపనివాడు.

ఖర్చు ఎక్కువ కావడానికి అతని భార్యే కారణం. ఆవిడి దావూద్ పహిల్వాను కూతురు. దావూద్ పహిల్వానును చాలామంది దావూద్ సర్కస్ వాలా అంటారు. ఎందుకంటే కొన్నే శృంగారం అతనికి ఒక సర్కసుకంపెనీ వుండేది. దానిలో నలుబది, ముప్పదిమంది మంచి యవ్వనంలోవున్న యువతీయువకులు పనిచేస్తుండేవారు. కాని ఆ తరువాత అది నడవలేదు. దావూద్ దాని గుడారం, కర్రలు అన్నీ అమ్మేశాడు. తిరిగి పెద్దబజారులో ఒక హోటలు తెరిచాడు. ఇప్పుడు అతను నాలుగుటాంగాలు సదుభ్యుతున్నాడు. హోటలుకూడా

బాగానే నడుస్తోంది. దాన్నానుకునివున్న అతని కిళ్ళీ దుకాణంలో ఎప్పుడూ ఒక పడుచు కిళ్ళీలు అమ్ముతూవుంటుంది. అందువల్ల అమ్మకం జోరుగా నాగుతోంది. కసికులై నవారికోరికలను తృప్తిపరిచే వస్తువులుకూడా అతనిదగ్గరున్నయ్ ! కల్లు దుకాణం, జూదగృహం మొదలై నవాటితోగూడా అతనికి సంబంధంవుంది. దావూద్ సర్కస్ నాలా అసలు సంపాదనంతా రాత్రువే జరుగుతుందని అంటారు. దెబ్బలాటూ, తగావాలూకూడా, నూత్నంగా నిజానిజాలు విచారించినట్లయితే. ఏదో కొంత అతనికి సంబంధంవున్నట్లు తప్పకుండా తెలుస్తుంది. కొంతమంది పోలీసులూ, ఇన్ స్పెక్టర్లుకూడా అతనికి స్నేహితులు. అందువల్ల అతనెప్పుడూ నేరస్థుడుగా పట్టుబడలేదు. ఆ పట్టణంలో దావూద్ పహిల్వానును ఎరుగని వారుగానీ, అతని ప్రతాపానికి భయపడనివారుగానీ లేరు.

మిస్టర్ జాన్ భార్య గుణవతి. దావూద్ పహిల్వానూ ఏకైక పుత్రుడు ! వీరిద్దరివివాహం దావూద్ హోటలులోనే జరిగింది. కొంతమంది జాన్ లాంటి సరళహృదయుడు వారికి ఎలా చిక్కాడా ? అని అనుకునేవారు. సరే, దాన్ని వదిలి వేద్దాము.

కాని, జాన్ వివాహమైనంతనే ఆపదలు పచ్చిపడ్డాయి. అతనిభార్య శృంగారజీవితాన్ని సంభాళించుకోటంలోనే అతనికి కష్టమైపోయింది ఆమె పైకి మంచిగానే కనుపిస్తుంది. కాని, గుణగణాల విషయంలో తన పేరుకు విరుద్ధప్రవృత్తి గల్గి వుంటుంది ప్రతివిషయంలో భర్తతో పోట్లాడుతూ దావూద్ కూతుర్నని భయపెడుతుంది. తండ్రిని ఆమె రెచ్చ

గొట్టగలను. ఇవాళ కొత్తచీర కావాలి...డాడీహోటల్లో
డాన్సుకు వెళ్ళాలి. నాకు కొత్త ఇయర్ రింగు కావాలి.
పొడగుడబ్బా ఎప్పుడో ఖాళీఅయిపోయింది. అది లేనిదే నేను
ముఖం ఎలా బయటచూపగలను? మరి బూట్లు? ఇప్పుడు
చెస్పలతో పనిజరగను. ఎత్తుమడమల బూట్లు కావాలి. మీకు
పనివల్ల తీరుబడి లేకుంటే, దావూద్ కూతురునై పుట్టి సినిమా
మానుకుంటానా? నేను ఆడదానైనా, మగవారికిగల హక్కు
లన్నీ నాకు కావాలి. కాలం మారిపోతోందికదా? మీరు
సినిమాకు రాలేనప్పుడు, డాడీతో వెడతాను. డాడీ
రాకుంటే, విలియమ్ తో వెడతాను, లేదా ఇంకొకరితో వెడ
తాను. కాని ఏదిఏమైనా వెళ్ళిపోతుంటే — ఇదీ వసుస.

విలియమ్! ఈ విలియమ్ చబీల్ దాసుపేట రసికాగ్రే
సరుడు. పట్టణంలో యితనితండ్రికి పెద్ద బట్టలదుకాణం వుంది.
ఇంకా మూడు నాలుగు మేడలమీద మంచి అద్దెవస్తుండి.
‘మెట్రీక్’ మూడుసార్లు తప్పి చదువు మానుకున్నాడు.
“ప్యాసుకానడంలో విలువేముంది. కోర్సు చదవడమే అసలైన
విషయం. అది నేను మూడుసార్లు చదివి పూర్తిచేశాను”
అంటాడు. కావలసినంత ధనం వుంది. ఖచ్చితమైనవచ్చు.
మూడు నాలుగు గంటలు దుకాణంలో కూర్చోవడమూ,
అక్కణ్ణించి డబ్బెక్కుకుని పారిపోవటం, ఆడపిల్లల వెంట
పడటం, హోటళ్ళకెళ్ళడం, సినిమా చూడడం మొదలైనవన్నీ
అతని నిత్యకృత్యాలు. దావూద్ పహిల్వాను విభిన్న వ్యాపారా
లకు అతను పాత కొనుగోలుదారు. గుణవతీ జాన్ తో అతనికి
పాతస్నేహముంది. అత నా మెతో సినిమా, బజారు, మదన

మహాలు, పిండివిసిరే స్త్రీలకుటీరాలూ, మాన్యుల్ రాక్సు-
మొదలైన చోట్లకు చాలాసార్లు వెళ్ళాడు.

మిస్టర్ జాన్ కు తన భార్యగుణాలవిషయం తెలుసు.
అతనికి ఎంతో కష్టంవేసింది. కొన్నిమాల్లు విడాకులివ్వాలని
కూడా ఆలోచించాడు. కాని, దావూద్ పహిల్వాను భయంతో
ధైర్యంచేయలేకపోయాడు. విలియమ్ ఛబీల్ దాసుమీద
ఎంతో పగతోవున్నాడు. ఒకనాడు తన్నబోయాడు. కాని,
తప్పించుకుని పారిపోయాడు. అదిమొదలు జాన్ వుండగా అత
నింటికి వచ్చేవాడుకాదు.

మరియమ్ ఒకగది అద్దెను అడిగేందుకు మిస్టర్ జాన్
యింటికి వచ్చినప్పుడు, అతనికి చాలా సంతోషంకలిగింది.
దీనితోనైనా, గుణవతిస్వేచ్ఛ కొంత తగ్గుతుందని ఆశించాడు.
మరియమ్ బీదతనంమీద అతనికి సానుభూతివున్నందువల్ల, మన
సార ఆమెకు సహాయంచేయాలనుకున్నాడు. ఒక అందమైన
యువతి పెండ్లి కాకముందే తల్లై వచ్చి, తన అండనవుండాలని
కోరిందనేసంగతి గుణవతి విని, కనురెప్పలు ముమలలాడించి
మనసులోనే సంతోషించి ఆమెను ఆదరించింది మరియమ్
విషయంలో ఆమె ఏమేమో స్థాయిలు వేచుకుంది. మొదటి
రోజునుంచే మరియమ్మీద తన ప్రభావాన్ని చూపించసాగింది.
ఆమెను పనిలో కష్టపెట్టేది. దబాయించేది. ఒకటిరెండుమాల్లు
ఆమెకు మంచి భోజనంపెట్టేది. విలియమ్ ఛబీల్ దాసు వచ్చి
నప్పుడు ఆమెను టీకోసం పిల్చేది!

కాని, విలియమ్ కు చూడగానే మరియమ్ మనసు అస
హ్యంతో నిండిపోయింది. అతని విషపుచూపుల్లోని విషయ

లోలుత్వానికి ఆమె భయపడిపోయింది. గుణవతిబిడ్డలో యీ విలియమ్ పోలిక ఎక్కడనుంచి వచ్చిందా అని ఆమెకు ఆశ్చర్యంకలిగింది. పావం. జాన్... సంపాదనకోసం, నిప్పుబట్టిముందు పగలంతా కూర్చుని, తన రక్తాన్ని సలసల మరగబెట్టేసమయంలో, అతనివెనుక తనయింటిలో ఏమి జరుగుతుందో పూర్తిగా తెలియదు. కాని, మరియు అద్దెకు వచ్చాక అతను కొంత నిశ్చింతుడయ్యాడు.

కాని మరియు...! ఇలా వచ్చి చిక్కుకునిపోయా నేమిటా అని ఆలోచిస్తోంది. ఈ సమస్యనుంచి తప్పకుండా, గొగుంటుంది. కాని, ఆమె వెంటనే అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళలేదు. ఒకటి : ఆయింటికి బడి చాలా దగ్గరలోవుంది. పదినిముషాల విరామసమయంలోకూడా తటాలున యింటికివచ్చి అశోక్కు పాలుపట్టి నిద్రపుచ్చి వెళ్ళగలను. రెండోది: ఉద్యోగంకూడా రెండున్నర నెలలే! ఆ తరువాత? తిరిగి బీదరికం తప్పదు. నిరుద్యోగం తప్పదు. ఒకవేళ దొరికినా రెండుమాసాల తరువాత జులై నెలలో ఉద్యోగం దొరుకుతుంది. అదికూడా నమ్మకమేమిటి? అటువంటి అనిశ్చిత భవిష్యత్తుతో, ఆమె కున్న యీ చిన్న ఆధారం, అదెంత చెడ్డదైనా వదిలి ఎక్కడికెళుతుంది? ఎటు చూచినా కంటకప్రాయమైన మార్గమే కనుపిస్తోంది. ఇక్కడ ఎలా లేదన్నా జాన్ ఆధారమనేది వుంది. ఈ ఆలోచనలతోనే ఎలాగో రోజులు గడుపుతోంది.

మరియు తను చెప్పిన పెడమార్గాన పడి, యిద్దరి సంపాదన వృద్ధిచేయడానికి యిష్టపడడంలేదని గ్రహించి గుణవతి కోపంతో మండిపడి, ఆమెతో మరీ అసహ్యంగా

ప్రవర్తిస్తోంది. మరియు అసహాయస్థితి ఆమెకు తెలుసు. అందుచేత, దానివల్ల పూర్తిలాభం పొందాలనుకుంది. మరియు దృఢత్వాన్ని చూచి ఆమె ఆశ్చర్యంచెందింది. మరియు సులభమైన సంపాదనమార్గాలు తెలుసుకుని, తన విచారం, కష్టాలుంటే ఎందుకు విముక్తిపొందదూ అని ఆమె భావించేది. మూర్ఖురాలిలా వుంది. సరే, ఈ రోజు కాకుంటే, కొన్ని రోజులతరువాత స్కూలుకు సెలవులుయిచ్చినప్పుడు, ఆమెకు జీతంముట్టినప్పుడు, తనమాట వినకేందేస్తుంది. ఈ ధైర్యమే గుణవతికి లేకుంటేమాత్రం, మరియును ఎప్పుడో యిల్లు భారీచేయించేది. ఆమె అసలు తన స్వేచ్ఛకే కంటకంగా వుంది. కాని, అటువంటి విషయాల్లో, గుణవతి అంత తొందరగా అధైర్యపడేరకంకాదు.

చిన్న అశోక్ ముఖంచూచే మరియు యివన్నీ సహిస్తోంది. ఆమె తనగదితలుపులు మూసుకుని పిల్లవాణ్ణి హృదయానికి హత్తుకుని కూర్చుని “నాతండ్రీ! నువ్వే నా స్వర్గానివి. నీ కోసమే నే నన్నీ సహిస్తున్నాను.”- అని వాపోయేది. ఈ జీవితలక్ష్యమే, మోహనందమే ఆమె నింతవరకూ అన్ని ప్రపంచనాలనుంచీ, కష్టాలనుంచీ సుదర్శనచక్రంలా కాపాడుతోంది.

ఈమధ్యలో, ఏప్రిల్ మొదటివారంలో నాగపూరు ఆంగ్లేయపత్రిక ‘ఇండిపెండెంట్’లో ఒక సమాచారం చదివి నిశ్చేషురాలైంది. ఆమె కళ్ళేదట తారలు మెరుస్తున్నట్లు, ఎంతో కష్టంమీద తనను తాను తమాయించుకోగలిగింది. అదృష్టవశాత్తు మూర్ఖురాలేదు. కాని, చైతన్యహీనురాలవు

తున్నట్లు తెలుసుకుంది. రెండుమూడునిముషాల అనంతరం ఆమెకు స్పృహ తెలిసింది. తిరిగి ఆ సమాచారాన్ని ధ్యాన పూర్వకంగా చదివింది.

“సామాజికం-వ్యక్తిగతం!” (Social and personal) ఆ చిన్నశీర్షికలోవార్త యీవిధంగా ముద్రించివుంది-

“అభినందనీయ వివాహం” పత్రిక రిపోర్టు.

24

‘గత మంగళవారంనాడు, ఏప్రిల్ మూడవతారీఖు ప్రాతఃకాలం తొమ్మిదిగంటలకు నాగవూరు సుప్రసిద్ధ ఆర్టిస్టు శ్రీ అశోక్ రామారావు, రాయవూరు డిస్ట్రిక్టు జడ్జి శ్రీ వివేక భంజన్ అధికారిగారి ఏకైక పుత్రిక, కుమారి అనునతో, సివిల్ మారేజి ఆఫ్ ననుసరించి, రాయపురం డిస్ట్రిక్టు మేజిస్ట్రేటుగారి సమక్షాన వివాహం జరిగింది. ఈ వివాహానికి ఛత్తీస్ గఢ్ ప్రాంత కమిషనర్, ఇతర ప్రభుత్వోద్యోగులూ, లోకప్రియ ప్రజానాయకులూ, వ్యాపారస్తులు పేరుప్రఖ్యాతిపొందిన గౌరవ నీయులూ, మహిళలు వచ్చారు. వధూవరులకు అందిన ఎన్నో అభినందనల తెలిగ్రాంలు, ఉత్తరాలు, వివిధ కానుకలతో అక్కడొక కళావస్తుప్రదర్శన జరిగినట్లయింది. అభ్యుదయ లండరిక్స్ విందుచేయబడింది.

‘శ్రీ రామారావు మధ్యప్రాంతపు సుప్రసిద్ధ ఆర్టిస్టు. కేవలం ఆ ప్రాంతంలోనే కాకుండా, సమస్త దేశ కళాక్షేత్రంలో

కూడా వారి ఖ్యాతి వ్యాపించింది. గత ఫిబ్రవరి నెలలో నేపా
లులో జరిగిన అఖిల విశ్వకళాప్రదర్శనలో శ్రీ రాకూరు
• 'బ్రహ్మైక్యం' అనే చిత్రానికి ప్రశంసాపత్రం లభించింది.
ఈమారి అరుణ అధికారి నాగపూరు విశ్వవిద్యాలయ విద్యా
ర్థిని. ఈ సంవత్సరమే ఎం. ఏ. పరీక్షకు హాజరయింది.

‘నే మీ శిక్షిత, సుశీల దంపతులను హృదయపూర్వ
కంగా అభినందిస్తున్నాము.’

మరియమ్ హెడ్ మిస్ట్రెస్ తో తనకు తలనొప్పిగావుందని
చెప్పి, యింటికి వెళ్ళడానికి సెలవు అడిగింది. ఇంటికివచ్చి
గదిలో తలగడదిండ్లలో తలపెట్టి వెక్కెక్కి ఏడ్చింది.

నేడు కలిగిన ముక్కెళ్ళానికి మానవస్వభావంమీదున్న
ఆమె విశ్వాసం మొదటిసారిగా మొక్కవోయింది. భగవం
తుని న్యాయవిచక్షణయందున్న విశ్వాసం కూడా జీవితంలో
మొదటిసారిగా సడలిపోయింది. తిరుగులేని ఆమె ఆశావాదం.
కూడా సన్నగిల్లిపోయింది.

ఐతే, యిది నిజమేనా? ఇటువంటి సంఘటన జరుగు
తుందని స్వప్నంలోకూడా వూహించలేదు. అశోక్ రాకూరు
తనను మరిచిపోయి, యింకొకపిల్లను వివాహంచేసుకుంటాడని
ఆమె అనుకోలేదు. ఆయన కళలో తన్మయుడైవుంటాడనీ,
వివాహంచేసుకోడనే ఆమెకు తెలుసు. కళ- స్త్రీ అనే
ద్వంద్వంలో పురుషుని ధ్యేయమగ్నమనను కళనే ఎన్ను
కుంటుందని ఆమెకు తెలుసు. కాని, అశోక్ ఎప్పుడైనా
వివాహవిషయంలో ఆలోచించడం జరిగి, అతను తనవద్దకు
తిరిగివస్తాడనే సూక్ష్మ ఆశ ఆమె మనసులో దాగివుంది.

అయన తననిందామయజీవితాన్ని రూపుమాపుకొనడానికి అనేకరకాలుగా తిరగెచ్చుచు, అయినప్పటికీ, ఆరోజు వచ్చినప్పుడు అశోక్ ఆమెను హిమాలయపర్వతాల్లోవున్నా, ప్రశాంత మహానాగర గంభీర అఘాతాలలో వున్నా, వెదికి తీసుకునిరాగలదని ఆమె నమ్మకం. పవిత్ర ప్రేమ కంత బలం వుంటుంది. కాని, ఈనాడు తన ఆ విశ్వాసమూ, ఆ స్వప్న సుఖమూ చెడిపోయి, చిన్నా-భిన్నమైపోయాయి. హృదయంలో పదిలంగా దాచుకుని ధైర్యంగావుండేంకు, దానితాలూకు తత్వమిప్పుడేమీ మిగలలేదు.

ఐతే, ఇదే మానవ జీవితమా? దాన్నెవరూ నమ్మలేగా? ఐతే స్వర్గీయ ప్రేమనుకూడా యింత తేలికగా తృణీకరించివచ్చా? ఐతే యిది స్వయంగా భగవంతుని అవమానించడం కాదా?

• పాద్రీపురంలో ఆ బంగారు నెల-దాన్నే ఆమె జీవితంలో అన్నిటిని మించిన సత్యమనుకుని, ఆ బలంమీదనే వొంటరిగా కష్టాలతో కూడిన పర్వతాల్ని సహితం మోయడానికి సిద్ధపడింది. కాని, యీనాడు అదిగూడా మిథ్యేని తేలిపోయింది. ఇప్పుడు ఏ ఆశయాన్ని, ఏ లక్ష్యాన్ని ఆధారంచేసుకుని ఆమె తన ఏకాకి శూన్యజీవనయాత్ర పూర్తిచేయగలదు? ఎటు చూచినా కటికిచీకటే!

ప్రపంచం, జీవితం, అస్తిత్వం—అంతా కలైపోయింది. అవును, కేవలం పేజా ఏమంటే, ఆ కల మధురమైనదికాదు. కాని, భీషణమైనది, భయంకరమైనది. తను ఎక్కువకాలం జీవించివుంటుందనే నమ్మకం ఆమెకు లేదు. కాని, ఏదోఒక

విధంగా రోజులు గడపవలసేవుంటుంది. అందువల్ల అమితమైన ఆ దుఃఖాన్ని, మానసికవ్యధనుకూడా ఆమె మెదలకుండా సహించి నారహీనమైన జీవితంతో నీరసంగా రోజులు గడుపుతోంది.

బహుశా మానవునిజీవితంలో, యీ దుర్ద్దినాల ఎడతెగని క్రమంలో ఏదో పరివర్తనం కలుగుతుందనీ, కొంత వెలుగూ, కొంత ఆశా, కొంత ఆనందం దొరుకుతుందనే కొద్ది మాత్రం ఆశకూడా మిగిలివుండనప్పుడు, ఆ సమయమే అత్యంత దుఃఖభాజనంగా వుంటుంది. ఎవరి జీవితపోరాటం భయంకరంగా, దారుణంగా వుంటుందో, అట్టి దరిద్రులకు మాత్రం అంతా జరిగిపోయాకకూడా కడువనే కందకాన్ని నింపుకునేందుకు ఈ అపార మూగవేదన కొంత సంయమన శక్తి నిస్తుంది. తమ భగ్నజీవితాలమీదా చెడిపోయిన స్వప్నాలమీదా, రెండు కన్నీటిచుక్కలు కా ర్చేస్తున్న పాపం వారికి వీలెక్కడుంటుంది? ఉదయం మొదలు సాయం కాలంవరకూ, పగలూ-రాత్రి, ఎప్పుడూ ఒకే వస్తువు కనుపిస్తుంటుంది. అదే శ్రమ-శ్రమ-శ్రమ! అంత చెమటోడిస్తేనే గాని కలో గంజో త్రాగడానికి నోచుకోరు. ఇక గతాన్ని గురించిగాని, భవిష్యత్తునుగురించిగాని వూహించుకునేందుకు వారికి అవకాశం ఎక్కడుంటుంది? సుఖానందాలు, దిగజారి పోతున్న పగటి నూర్యపకాశంలా, జీవితంలోంచి మెదలకండా జారిపోతూవుంటాయి. ఇక శూన్యం మాత్రం మిగిలివుంటుంది. అందులో ఏడ్చేందుకు, విప్లవం రేపేందుకు శక్తివుండదు. దుఃఖభారంతో మానవుడు తన పాదాలక్రిందున్న రెండడుగుల

భూమి తప్ప, యింకేదీ కనుపించనంతగా కృశించిపోతాడు. ఇదిలాకావడం మంచిదే హృదయంలో తగిలిన లోతైన గాయాన్ని మాన్పుకోవడానికి అవుసరమున్నట్లయితే పరిశ్రమ తాలూకు అవిశ్రామ చక్రభ్రమణంలో మనుష్యుని ఆత్మచింత నకూ, పూర్వస్మృతులకూ సమయం దొరకకుండా వుండడమే ఉచితం !

పన్నెండురూపాయల వేతనం పొందే దర్జీ ఉపాధ్యాయుని ప్రణయభంజితమైన శూన్యజీవితాని కిక యీ కథే మిగిలివుంది. మృత్యువు రాదుగనుక జీవించివుండాలి. బహుశా, అశోక్ కోసం—చిన్న అశోక్ కోసం జీవించివుండాలి. గనుక మృత్యువు రాదు. ఇంత జరిగాకకూడా విధి ఎంతో దయచూపుతోందనిపించింది మరియుమేకు.

25

అరుణ అశోక్ ల వివాహమయ్యాక, యిద్దరూ ఒక వారం వాల్తేరులో గడపాలని వెళ్ళారు. సముద్రతీరంలో—యిసుకమీద కొన్ని గంటలు కూర్చోవడమూ, స్నానంచేయడమూ, సినిమూ, విందులు, షికార్లు మొదలైనవాటితో గడపడానికి వారికి రాత్రింబగళ్ళు అంటే యిరవైనాలుగుగంటలు కూడా సరిపోవడంలేదు. ప్రబలమైన జీవితానందం, అప్రతిహతమైన ప్రవాహంలో అశోక్-అరుణలు తమకు తాము పూర్తిగా బంధనాలు తెంచుకుని నిగ్రహం, తర్కాలు లేకుండా, సామా

జక నియమాలవల్ల ఆటంకం లేకుండా సంచరించడానికి తమ ప్రాంతాన్ని వదిలి, తమ కనుకూలమైన కొత్తప్రాంతానికి వెళ్ళారు. అశోక్ యీ సుఖోన్మాదంలో తన కాలాన్ని పూర్తిగా అనుణకు అప్పించాడు. ఆమె రూపొందించిన కార్యక్రమానికి అశోక్ కట్టబడివుండేవాడు. వైవాహిక జీవితంలోని యీ ఆనందమయమైన ప్రథమ సత్తాహంలో అశోక్ పొందిన అనుపమ సుఖం అదివరకెప్పుడూ పొంద గేదనుకున్నాడు. ఇద్దరూ ప్రత్యేక ప్రపంచంలోంచి ఎగిరి ఆకాశంలోని తరళ-విరళ ప్రదేశంలో క్రీడిస్తున్నారు. అనుణ అభిరామ శరీరసౌందర్య మోహమే అశోక్ ను ఆత్మ విస్మృతిపై పోయేట్లు చేసి వేసింది. అతను కొన్ని రోజులవరకూ తన కళ, జీవిత లక్ష్యం మొదలైన విషయాల్ని మరిచిపోయాడు. తను కొన్ని సంవత్సరాలనుంచీ కంటున్న మధురస్వప్నం—యిలా యిప్పుడు ప్రణయ స్వర్గం ప్రాప్తించినట్లు అనుణ కనిపించింది. అశోక్ లాంటి ఆరోగ్యవంతుడు, సుందరయువకుడు, యిప్పుడు సంపూర్ణంగా తనవాడై పోయాడు. అతన్ని ఆమె ఎలాగైనా ఆడించగలను, అశోక్ శరీరం, మననూ, ఆత్మమీద ఆమె సంపూర్ణ అధికారం సంపాదించింది. ఈ కొత్త విజయంతో ఆమెకు పరమసుఖం కలిగింది వాత్తేరంటే స్వర్గానికి మారు పేరనుకున్నది.

కాని వారు నాగపూరు తిరిగివచ్చాక, వాత్తేరు స్వప్న కాంక్ష సమాప్తమైనట్లే. నాగపూరులో అశోక్ కు యిల్లువుంది. కొన్ని బాధ్యతలున్నాయి. కత్తివ్వం, వృత్తికూడా వున్నాయి. ఎప్పుడూ స్వచ్ఛలు కంటూ, నిట్టూర్పులు విడుస్తూ, జీవితం

గడప కేము. వాస్తవికజగత్తులో యింకా కొన్ని అవసరాలుంటాయి. వాటికోరికలు వేరుగా వుంటాయి. వాటిని ప్రతిస్వక్తి నెరవేర్చుచేయవలసిందే. స్వభావసిద్ధంగా అతను వాస్తవంలో రోజంతా అరుణకు అవకాశంయిచ్చాడు. కాని, నాగపూకులో యివ్వలేకపోయాడు. అతను తన స్టూడియోలో కూర్చోవడం అవసరం. చిత్రం తయారుచేయడంలో నాలుగు గంటలు గడపడం అవసరం. కాని, అరుణకు తన నిధిలో ఏదో తగ్గినట్లు, తన ఏకసూత్ర సామ్రాజ్యాధికారంలో ఏదో అడ్డంకి ఏర్పడినట్లునిపించింది. ఇదామెకు బావుండలేదు.

సంపన్నలూ, సుఖవంతులైన తల్లిదండ్రుల కూతురామె! పుస్తకాల్లో చదివిన విజ్ఞానప్రపంచంలో ఆమె ఎప్పుడూ విహరించేది. జీవితం కేవలం, ప్రణమానందాలతో పరిపూర్ణమైన స్వప్నాలాంటిదని ఆమె అభిప్రాయం! జీవితమూలతత్వంతో, జీవిత సత్యతత్వంతో, ఆమె కేనాడూ ఏ సంబంధమూ కలగలేదు. కాల्పనిక జీవితాన్ని భంగపరచి, వాస్తవికతను చూపించి, స్వప్నాన్నుంచి మేలుకు నేల్లుచేసే సంఘటన యింతవరకూ ఆమె ఎరుగను. ఈ కళికారకు సాధనా, పరిశ్రమ, తపస్సు చేయవలసివుంటుందనే విషయాన్ని ఆమె అవగతం చేసుకోలేకపోయింది. అందువల్లనే ఆమె ప్రియుడు ఆర్టిస్టుని తెలుసుకుని సంతోషించింది. డబ్బుతో సినిమా, చీరలూ, సంగీతం దొరుకుతాయి. కాని, దానిని సంపాదించడానికి చెమటోడ్చవలసివుందనీ, సంపాదించేవాడు కష్టపడాల్సివుంటుందనేది ఆమెకు తెలియదు. ఇంతవరకూ తనతండ్రి తొమ్మిదివందలయ్యాభైరూపాయలజీతం ఆమెను సంరక్షించింది.

ఇప్పుడు అశోక్ సంరక్షణలో వుంది. కచేరికి వెళ్ళి తన తండ్రిలా శ్రమపడేవాడో, అలాగే అంతఃమించి అశోక్ పరిశ్రమచేయాలనేది ఆమె వూహించి ఎరుగదు. అశోక్ అందమైన ఆప్టిస్టనీ, తనకు ప్రీతిపాత్రుడనీ మాత్రం తెలుసుకుంటే చాలనుకుంది. కాని, అశోక్ కు ఒక బంగళావుందనీ, దాని కద్దెయివ్వవలసివుందనీ, నౌకరులకు జీతాలు యివ్వవలసివుందనీ, వంటఖర్చుకు డబ్బుకావలసివుంటుందనే విషయం మీదికి అరుణదృష్టి పోలేదు. ఇప్పుడు నాగపూరు వచ్చాక, యీ సంగతులు మొదటిసారిగా తెలుసుకున్నప్పుడు తనకు దెబ్బతగిలిపోయింది. మొట్టమొదటిసారిగా జీవితం కేవలం స్వప్నంకావనే సంగతి తెలిసింది.

మెల్లమెల్లగా, అరుణ స్వప్నావస్థను సమూలంగా కదిలించివేసే సంఘటనలు యింకా కొన్ని జరిగాయి.

క్లబ్బుజీవితం అరుణకు ఎంతో యిష్టం! ఆమె క్లబ్బులో మెంబరైంది. కాని, ఆమె ఎప్పుడూ అశోక్ ను వెంటలాక్కని వెడుతుండేది. అశోక్ కూడా మెంబరే ' కాని పేరుకు మాత్రమే! ఎప్పుడో నెలకు ఒకటి రెండుసార్లు వెళ్ళేవాడు. కాని, ఆ జీవితం అతనికి రుచించలేదు. ఇప్పుడు అరుణ కారణంగా అతను రోజూ రెండుమూడుగంటలు అక్కడగడపవలసివస్తోంది.

ఇక క్లబ్బుజీవితంతో పాటు 'టీ' 'బిజ్' పార్టీలు ఆనంభవయ్యాయి. విందులు జరిగాయ్ ! ఇతరుల యిండ్లకు వెళ్ళిరావడం మొదలైంది. వాటితో పాటు సినిమాలు, నాటకాలు చూచే కార్యక్రమముకూడా ఏర్పాటవుతోంది. అరుణ వ్యక్తిత్వం సుందరమైనది. పశ్చిమ శిష్టాచారం, సామాజిక

వ్యవహారాలు బాగా తెలుసు ! అందువల్ల ఆమె సర్వప్రియమైనది. ఆమెకు యిటువంటి ఆనంద - విహారాల జీవితమంటే యిష్టం ! అందువల్ల కొంతమంది స్త్రీ-పురుషులు ఆమెకు పరిచయమయ్యారు. రెండువారాల్లో వారి సంఖ్యను చూచి అశోక్ గాభరాపడిపోయాడు. ఇటువంటి విషయాలకు అతనింతదూరంగా వుండాలని ప్రయత్నించాడో, అంతగా వాటిలో చిక్కపడిపోతున్నాడు. అతని కెంతో భయంకల్లుతోంది.

మాయాదేవి అరుణను చూస్తూనే, ఎందుకో ఏమో, ఆమెమీద అమితదయను వొలికించి “మీరు మిష్టర్ అశోక్ బాబును మనిషిగా మార్చగలిగారు” అన్నది.

“ఎలాగు...?” అరుణ అడిగింది.

“వివాహానికి ముందా మహాశయుడు ఎవరితోనూ మాట్లాడేవాడుకాదు ఒకవేళ వచ్చినా చాలారోజుల కొకసారి వచ్చి, అరగంటలో వెళ్ళిపోయేవాడు. భోజనానికి పిలిచి న్నప్పుడు, ఎన్నో సాకులుచెప్పి ఎగవేసేవాడు. ఒకవేళ వచ్చినా, ఎదో తినీ, తిననట్లు తనమీద ఎదో దుండగం జరుగుతున్నట్లు కూచునేవాడు ఆర్టిస్టుయెను ! కాని యిప్పుడిప్పుడే మానవశ్రేణిలోనికి వస్తున్నాడు. ఈ ఉపకారమంతా మీదే అరణాదేవీ !”

అరుణ విజయోల్లాసంతో గర్వంగా నవ్వి యీ అభినందనను స్వీకరించింది. తన యీ ప్రతిభను చూచి ఆమె కానందంకలిగింది. కాని దాని పరిణామం పాపం అశోక్ తాకూర్ అనుభవించవలసివచ్చింది. ఇప్పుడతన్ని ‘మనిషి’గా తయారుచేసేపని రెట్టింపుఉత్సాహంతో ప్రారంభమైంది.

మాయా దేవి అరుణల స్నేహం అశోక్ కి యిష్టంలేదు. ఒకసారి అరుణతో మాయా దేవిమీద, లోకులకున్న భావం అంత మంచిదిగాలేదని మెల్లగా చెప్పిచూచాడు. ఆమె చరిత్రను గురించి చెప్పడం మంచిది కాదని, వీలున్నంతవరకు ఆమె నుంచి తప్పుకుని రగడంలోనే బుద్ధిమంతతనం వుందనికూడా చెప్పాడు.

అరుణ వెంటనే మాయా దేవి విషయంలో చర్చకు దిగింది.

“స్త్రీలపట్ల పురుషులెప్పుడూ తృణీకారభావంతోనే వుంటున్నారు. అనేక శతాబ్దాలనుంచి వారిని ‘అబల’లని వారి మీద అత్యాచారాలుచేస్తున్నారు. కాని ప్రస్తుతం స్త్రీ హుంకరించి మేలుకుంది. ఇప్పుడు ఆ అత్యాచారాలకు ప్రతీకారంచేయడానికి సిద్ధంగావుంది. ఆమె తనవిషయంలో పురుషుని అభిప్రాయం కోరడంలేదు. ఆమె ఎవరిని కలుసుకోవాలో, ఎవరిని కలుసుకోగూడదో - ఇటువంటి సలహాలు యివ్వడు కోరదు.”

అరుణ ఉగ్రవాఖ్యానం విని అశోక్ చల్లబడ్డాడు. తనొక స్వతంత్ర్యప్రియురాలైన ఆధునికయువతితో మాట్లాడుతున్న సంగతి అతను మర్చిపోయాడు.

మాయా దేవి వృద్ధేశ్వమేమిటో భగవంతునికే తెలుసు. కాని, అరుణతో ఆమె స్నేహం రోజురోజుకూ వృద్ధివుతోంది. అతనిమనసు విచిత్రమైన అనుమానంతో కంపించిపోయింది.

ఒకనాడుదయం మాయా దేవి ఉత్తరం వచ్చింది. అందులో అరుణ - అశోక్ లను వారి వివాహసందర్భంగా

విందుకు ఆహ్వానించింది ఆ ఆహ్వానాన్ని స్వీకరించకూడదని అశోక్ అభిప్రాయపడ్డాడు.

“ఎందుకని స్వీకరించకూడదు?” అరుణ కొంచెం కోపంతో అన్నది. “ఆమె అంత శ్రద్ధగా పిచ్చినప్పుడు మనం అనాదరణ చేయవచ్చా? పైగా ఆమె నీ పాత పేట్రన్ కూడాను.”

“ఈ వ్యాపారబుద్ధి అకస్మాత్తుగా నీలో ఎక్కణ్ణుంచి ప్రవేశించింది అరుణా? మాయాదేవి నా పేట్రన్ అని ఎవరన్నాడు? ఒకవేళ ఐనప్పటికీ, పేట్రన్ ఏది అడిగితే, అది చేయడం మన కేమవునరం?”

“మాయాదేవిని అసహ్యించుకుంటున్నావు గనుక అంటున్నావు. ఆమెమీద నీ కంట కోపమెందుక? నీ కామె చేసిన అపకారమేమిటి?”

• “అపకారం ఉపకారం యేమీలేదు. కానీ, ఆ స్త్రీతో స్నేహంచేయడం అంత మంచిదికాదని నా అభిప్రాయం.”

• “అభిప్రాయం కేసుంది? అది నీ దూషి! దృష్టి. సరే, నేను వాదించను జవాబేమిని వ్రాయమంటారో చెప్పండి?”

“అదే...అపకాశం లేదని...”

“కాదు. నే నలా వ్రాయలేను.”

“మరి ఎందు కడుగుతున్నావ్?”

“ఆ నిర్ణయమేదో, మనిద్దరం సంతోషంగా చేద్దామని...”

“మనిద్దరమని ఎందుకంటావు? నీ ఒక్కదానిదేనని చెప్పు”. అశోక్ కఠినంగా అన్నాడు.

“అలాగే అనుకో! సమాజంలో ఎలా వ్యవహరించాలో, ఆ సంగతి పురుషులకన్నా స్త్రీలకే ఎక్కువ తెలుసు. ఎంతకాదన్నా ఈ విషయంలో నువ్వు నామాట వొప్పకోవలసిందే; చెప్పు...న రేనని వ్రాయమంటావా?”

“వద్దు అరుణా! నాకు యిష్టంలేదు.”

“తిరిగి అదే మాటా?” మండిపడి-“ఒకవేళ నువ్వు రాకుంటే నేను వొంటరిగానైనా వెళ్ళాను. నేను మాయాదేవిలాంటి సభ్యయువతిని అవమానించలేను.”

“అయితే అది అంత మంచిదికాదు, అరుణా? మనింటి గుట్టు బయటపెట్టినందువల్ల లాభమేమిటి?”

“అందుకనే పెడదామంటున్నాను, మాయాదేవి ఆహ్వానమే లేకుంటే, యింతగా బలవంతపెట్టేదాన్ని కాదు” అరుణ విషయంగా చెప్పింది.

ఏ కారణంతో అరుణ బలవంతపెడుతోందో ఆ కారణంతోనే అశోక్ తప్పించుకోవానుకున్నాడు. కాని, వ్యర్థంగా వాదవివాదాలు చేసినందువల్ల లాభమండదని అతనికి తెలుసు అందుకని-“నీ యిష్టం” అన్నాడు.

“ఓహో! మై డార్లింగ్! యు ఆర్ సచ్ ఏ గుడ్ బాయ్! (నువ్వెంత మంచివాడివి!)” అని అరుణ చప్పట్లు కొట్టి గంతులేసింది.

ఈవిధంగానే సినిమాకు వెళ్ళేందుకుకూడా అభిప్రాయ భేదాలువచ్చేవి అరుణకు సినిమాలంటే మహాసరదా! ఆమె ప్రతి కొత్తసినిమాను చూడకుండా వుండేదికాదు. కాని, అశోక్ తామూ సర్వాంగసుందరమైన చిత్రాన్నితప్ప యింకొక

దాన్ని చూచేవాడుకాదు. ఏదైనా చెడ్డసినిమాకొరకు వారానికి రెండుమాన్లు రెండున్నరగంటలకాలాన్ని స్వయం చేయడం అతను సహించడు. కాని అరుణ బలవంతంగా లాక్కునివెళ్ళేది. ఎందుకంటే వివాహమై యింకా నెలఅయి వుంటుండేమో! ఈవిధంగా ఆమె వొంటరిగా బేరుటికి వెళ్ళడం బావుండదు.

అరుణ ఆసందవిలాసాల్లో ఏమీ అడ్డుపెట్టకూడదని అశోక్ ఎప్పుడూ ప్రయత్నించేవాడు. తనకెన్ని కష్టాలు వచ్చినా తను స్వయంగా ఒకరిజీవితాన్ని బాధించకూడదను కునేవాడు. అరుణ తనభార్య! ఆమెకుకూడా కొన్నిరుచులు అభిరుచులతోకూడిన కోరికలుంటాయ్! వీలున్నంతవరకు వాటిని పూర్తిచేసేందుకే ప్రయత్నించేవాడు. కాని, అరుణ తనను యీవిషయాలన్నిటిలోనూ త్రోసివేయకండావుంటే మంచిదని అనుకునేవాడు. అవును! ఆమె వొంటరిగా ఏది చేసినా, అందుకు అశోకుని అభ్యంతరమేమీలేదు.

ఈ డిన్నరులూ, పార్టీలు, సినిమాలు, క్లబ్బులు—అన్నీ కాలాన్ని అపవ్యయంచేయడమే సనిపించిందతనికి! వాటితో దాగియున్న కృత్రిమజీవితం అతనికి విసుగనిపిస్తోంది. ప్రతిచోటా శిష్టాచారమే! వాటితో చచ్చినంత పనవుతోంది. మృదయంలోవుండే దొకటి, చెప్పేది యింకొకటి...కొద్దిగా తలనొప్పివస్తే చూపించే సానుభూతి, శీతలోప చర్యలకు అంతులేదు. ఎప్పుడైనా పిక్నిక్కు వెళ్ళినప్పుడు యిక చెప్పవలసిన అవుసరమేలేదు. ఆ మరునాడు అందమైన నీలం, ఆకుపచ్చ, ఊదాగంగు కాగితాలమీద ఉత్తరాలు కురు

స్తుంటయ్ ! పిక్నిక్ అన్నమాటేమిటి, సంసారవనంలో విహరించినట్లే ! ఎవరైనా ఒక కొత్తజిజ్ఞాసుకారు కొన్నప్పుడు, స్టబ్బులో కనాయంకాలమంతా దానిచర్చతోనే గడిచిపోతుంది. 2 : రిద్దురు హిందూస్థానీ ఐ. సి. యస్. లను సెక్రెటరీ యేట్లో యంతవరకూ, ఆంగ్లేయలచేతిలో వున్న పదవులకు ప్రమోషను వేసినప్పుడు, జరిగే అభిసందనలూ, టీ పార్టీల కోలాహలం 'స్వరాజ్యమే వచ్చిందా?' అన్నట్లు జరుగుతుంది. చర్చలలో గాళ్ళీగుషికార్లు, సినిమాలను గురించి విమర్శలూ, కార్లు, బండ్లూ, బట్టలూ, నగల డిజైనులతోపాటు రాజకీయ విషయాలూ గానా వుండేవి. ఏవిషయాన్నికూడా గంభీరంగా లోతుగా లోలోచించే ప్రవృత్తి కనుపించదు. వారు యింకొక ప్రపంచంలో వున్నట్లుంటారు.

సాంగపూరు వాతావరణానికీ, యీ వాతావరణానికి ఎక్కువ భేదంలేదని అశోక్ అనుకున్నాడు. అతనికందులో ఆశ్చర్యం కలుగుటలేదు. ఇటువంటిజీవితాన్ని అతనింతవరకూ త్రోసివేస్తూ వచ్చాడు. ఇవాళ అరుణకారణంగా అతను దానిలో రోజురోజుకూ యిరుక్కునిపోతున్నాడు. స్వతంత్రవ్యక్తిత్వం గల పాత అశోక్ తాకూరు సమూహంగా మారిపోడుకదా ? ఈ విషయం తెలుసుకుంటే, అతని మనసు కంపించిపోయేది.

కాని, అతని విషయాన్నిటిని వీలైనంత వరకూ సహించేవాడు. అతనిస్వభావం కోపిష్టిదికాదు. అందువల్ల ఎప్పుడూ పోట్లాటను త్రోసిపుచ్చేవాడు. ఏనా ఒకనాడు హద్దు మీరిపోయింది.

అతను తనస్టూడియోలో చిత్రంగీయడంలో నిమగ్నుడై పున్నాడు. మధ్యాహ్నం రెండుగంటలకు స్టూడియోలోదూరినవాడు, సాయంకాలం ఆరుగంటలవరకు బయటికిరా లేకుంటే కూడా అక్కడికే తెప్పించుకొని త్రాగాడు. చాలారోజులయ్యాక, నేడు అతనిమనసు ఒక చిత్రంగీయడంలో ఆనందమునుభవిస్తోంది. అతను దాన్ని పూర్తిచేయడానికి సంపూర్ణంగా దానిలో లీనమైపోయాడు కాని ఏవిధంగా దొర్లిపోయేదీ అతనికి తెలియదు. ఇంతలో అరుణ దభాలున తలుపు తెరుచుకుని లోపలికి వచ్చింది. స్టూడియోనియమానికి అది విరుద్ధం. అవమానం! ఏనా ఆమె యింటియజమానురాలు, ఖరీదైన సియ్కుచీర కట్టుకుంది. నేడేదో ముఖ్యమైన కార్యక్రమం పెట్టుకునివచ్చినట్లు ఆ వేషమే చెబుతోంది.

ఇంకా నీ పెయింటింగ్ పూర్తికాలేదా? ఆరైంది నేను ఎప్పుడో తయారై ఉన్నాను, యిక వస్తావు అని ఎదురుతెన్నులు చూస్తున్నాను. కానీ నీ జాడ-జవాబు లేకుండా మోటారు కూడా.....

“సంగతేమిటి అరుణా?” కూర్చున్న చోటునుంచే భార్యవైపు చూడకుండానే అడిగాడు. అతని కళ్ళలో ఆ కళారాధన వ్యక్తమవుతోంది. తనను ప్రశంసించడమయింది, అశోక్ తన వేషాన్ని కూడా కన్నెత్తిచూడలేదని ఆమెకు బాధకలిగింది.

“అరే! మర్చిపోయావా! నేటిసాయంకాలం ఆరున్నర గంటలకు బ్రిజ్ పార్టీకి మాయాదేవి, మిస్టర్ రాయ్ వస్తారని చెప్పానుకదూ...? సర్దిగా సమయానికే అక్కడికి చేరుకుంటామని నేను వారికి మాటయిచ్చాను. ఇక అరగంటలో చేతులు

ముఖం కడుక్కుని బట్ట లెప్పుడు మార్చుకుంటావు? ఇంకా బయలుదేరేదెప్పుడు? అక్కడికి చేరేదెప్పుడు? పద...పద... కూర్చునేవున్నావేం? తొందరగా ముగించు.”

“ఓహో! తుమించు అరుణా! నేను మర్చిపోయాను. ఐనా నా కివాళ సెలవుయివ్వు. ఈ చిత్రాన్ని పూర్తిచేయాలి. ఇంకా గంటన్నర రెండుగంటల పనివుంది. యిప్పు డిలా వదిలేసిసట్లయితే చెడిపోతుంది.”

“గంటన్నరసేపే! అమ్మబాబోయ్! వాళ్ళేమనుకుంటారు? మనకి మర్యాద తెలియదనీ, కాలంవిలువ గ్రహించలేనివారని అంటారు. కాదు, కాదు, ఒక్క మాయాదేవి విషయమైతే నేను అంతగా బ్రతిమిలాడేదాన్ని కాదు. ఆమె నిన్నెరుగును, కాని, మిష్టర్ రాయ్ ఏమనుకుంటారు?”

మిష్టర్ రాయ్ ఐ. సి. యస్. రాయపూరులో ట్రైనింగ్ పొంది ప్రస్తుతం నాగపూరు అసిస్టెంట్ కమిషనర్ గా వచ్చాడు. మిష్టర్ అండ్ మిసెస్ అశోక్ తాకూరుపేరుతో ఆయన శ్రీ అధికారివద్దనుంచి పరిచయపత్రాన్నికూడా తీసుకుని వచ్చాడు.

కాని, నేడు అశోక్ తన కళాసాధనలో మునిగిపోయివున్నాడు. అందువల్ల ఎంతమాత్రం కుంచెను మధ్యలో వదిలిపెట్టడానికి యిష్టంలేదు. తగిన కారణంవుండాలిగా “మిష్టర్ రాయ్ ఎమంటారు? నాతరపున నువ్వు తుమాపణ అడుగు. తన స్టూడియోలో నిమగ్నుడయ్యాడనిచెప్పి, కళావేశంవచ్చిందని ఆయనే అనుకుంటారు.”

“అలా అని ఎలా చెప్పగలను ? పరిహాసాలపాలుకామా ? ఆఖరిక్షణంలో ఏదై నా ఎంగేజ్ మెంటు మానివేయడమా ? అలా అయితే మొదట నిరాకరించవలసింది. మిస్టర్ రాయ్ నిజంగా అపార్థంచేసుకుంటాడు.”

“అపార్థంచేసుకుంటే చేసుకోనివ్వు. ఆతనికోసం నేను కళాసమాధిని ఎందుకు వదిలిపెట్టాలి! నా తరిపున క్షమాపణ కోరమని చెప్పానుకదా ? దానికికూడా వారు సంతృప్తిపడకపోతే నాకొచ్చే సప్తమేమిలేదు.” అశోక్ దృఢంగా అన్నాడు తనుకూర్చున్న చోటునుంచి కదలకుండానే.

“ఎందుకు లక్ష్యంలేదు. వారు నాన్నగారివద్దనుంచి పుత్తరం తీసుకొని వచ్చారు. అయితే నువ్వు నాన్నగారిని అవమానంచేయడంకాదా ఇది?”

“ఇందులో అవమానమేముంది ? ఆప్టను వదిలివేసి బ్రిజ్ పార్టీలో మిస్టర్ రాయ్ ని కలుసుకోమని ఉత్తరంలో ఎక్కడ వ్రాశారు ?”

“నువ్వు సన్నామా నాన్నను పరిహాసంచేస్తున్నావు.” అరుణ కోపంతో అన్నది — “నే నిది సహించలేను. సరిగ్గా చెప్పు. నువ్వు వస్తావా ? రావా ?”

“రాను...” అశోక్ ఉద్రేకంతో అన్నాడు.

“రావా...?” గట్టిగా అరుణ అడిగింది.

“రాను...” అలాగే శాంతంగా చెప్పాడు.

“నీకు నామీద, నిజమైన ప్రేమవుంటే రావలసే వుంటుంది.” అరుణ దృఢంగా అన్నది.

“సీమీద నాకు ప్రేమవుంది. కాని, ఇవాళ నే నీ చిత్రాన్ని పూర్తిచేయనిదే, యిక్కడనుంచి కదలను.”

“ఐతే నాకంటే నీకు కళే ఎక్కువ ప్రియమైనదా? నేను వీకవసరంలేదా?” గొంతు పెద్దదిచేసి అంది. ఆమె శరీరాన్నే మర్చిపోతున్నట్లుంది.

“అటువంటి వ్యర్థపశ్యంబులు చెప్పడందుకు వేస్తున్నావు అరుణా? చిన్నవిషయాలకు ఇంకా రావలసిన అవసరమేముంది? ఎన్నోమాళ్లు నా కయిష్టం... పూరికూడా నీతో వచ్చాను. ఈమారు తుమించలేవా...?”

“నేను యుక్తులేమీ విసదలించుకోలేదు. నేను మాట యిచ్చివచ్చాను. నువ్వు పచ్చితీరావు,”

ఈమాటలు యజమాని నౌకరును శాసించినట్టు అరుణ అన్నది. కాని, కళను ఆదరించడమటుంచి, దాని నామె అర్థం చేసుకోలేదన్న విషయం అతనికి కష్టం కలిగించింది. అతను కూడా కొంచెం కోపంవ్యక్తంచేస్తూ అన్నాడు. “ఐతే నేను తర్కించానుకోవడం లేదు. నువ్వు అనవసరంగా నా కాలాన్ని వ్యర్థపరచవద్దు.” అంటూ తిరిగి చిత్రఫలకంమీద కుంచెను నడిపిస్తున్నాడు.

అరుణకు ఇక సహించడం కష్టమనిపించింది. తన కేదో ఘోరమైన అవమానంకలిగినట్లునిపించింది. దెబ్బతిన్న త్రాచులా ఆమె ముందుకువచ్చి, అశోకుని కుడిచేయి పట్టుకుని పూపుతూ “ఐతే రారా?” అనడిగింది.

అశోక్ కళ్ళెక్కిచూచాడు. ఎదురుగా అరుణ చండికావ తారంలో నిల్చునివుంది. కోపంతో ఆమెపెదిమూలు వణకు

తున్నాయి. తనలో తను లేదు. అది చూచికూడా అతను విచ-
లితుడు కాకుండా “రాను.” అన్నాడు.

“ఐతే నీ చిత్రశాస్త్ర నాశనం కావాలి. ఇదిగో ఇంకేమి.
చిత్రాలుగీస్తావు!” అంటూ పండ్లునూరుతూ, ఎర్రరంగుపళ్ళాన్ని
తీసుకుని, నిముషంలో ఆ చిత్రఫలకంమీద విసిరికొట్టింది.
ఆ పళ్ళేంలో మెరుస్తున్న రంగు కాన్వాస్మీద చిందరవంద
రగా పడిపోయింది. ఆచిత్రం ఒక్కనిముషకాలంలో, కళకు
అప్రతిష్టను కలిగించే రాక్షసప్రతిమలా అట్టహాసంచేస్తున్న
ట్లంది. కొన్ని రంగుమరకలు అశోక్ ముఖం, శరీరంమీదకూడా
పడ్డాయి. వాటితో అతని ఛాతీభాగం - విశేషించి హృదయం
వద్దనున్న భాగం రక్తరంజితమైపోయింది. అశోక్ విషణ్ణుడై లేచి
నిల్చుని, తలవంచి చూచాడు.

అతని హృదయంలో గాయాన్నుంచి రక్తం బయటికి
వస్తున్నట్లనిపించింది. అతని నయనాలు ఆశుపూరితమయ్యాయి.

26

తను అరుణను వివాహంచేసుకోవడంలో పొరపాటు
పడినట్లు ఈనాడే మొదటిసారిగా అశోక్కు తెలిసింది. “లోనా
వలా” లోని ఆ స్వల్పసహవాసం, ఆ తరువాత జరిగిన పుత్తర
ప్రత్తుత్తర వ్యవహారాల్లో చూచినది అసలైన అరుణ కాదనీ,
అసలైన అరుణ దానికి భిన్నమైనదని తెలుసుకున్నాడు.
ఇంటిలో ఎవరి మెంతు అసహ్యంగా వున్నప్పటికీ, బయటికి
వెళ్ళేముందు, యితరులకు అసహ్యంకలగకుండా వుండేందుకు
మనం వేస, భాషల్ని బాగా సరిచేసుకుంటాము. దుకాణదారు
తనదుకాణాన్ని దారివెంట వెళ్ళేవారికి తన దుకాణంలోని

వస్తువులు వెండి, బంగారం, మణి మాణిక్యాలాగు కనిపించేటట్లు అద్దాల్లో అలంకరిస్తాడు. కాని, దగ్గరకు వెళ్లి చూసినట్లయితే, అవి తులం రెండున్నర రూపాయలకుదొరికే మాయబంగారునగలనీ, మాణిక్యాలకు బదులు ఎగుపు నీలపు గాజుముక్కలనీ తెలుసుకుంటాము సినిమాలు చూసి అరుణ జీవితరూపాన్ని మలచుకుంది. బైరక్, కీట్సు ప్యానింగ్ల కావ్యాలు ఆమెను ప్రేరేపిస్తున్నాయని, కల్పనాజగత్తులోని స్వప్నాల్నే, ప్రపంచంలోని నగ్నసత్యాలనుకుంది. కాని, పటం మీదగీసిన సముద్రంలో ఓడలు నడువలేవనీ, దానిలోని పర్వతాలకు ఢీకొని, మేఘాలు వర్షించవనీ, ముద్రించిన పుస్తకాల్లోనికథలతో, తెరమీది చిత్రాలతో, ప్రత్యక్ష జీవితరమస్యలు పరిష్కారంకావనే ఈ పరమసత్యాన్ని అరుణ తన యిరవై నాలుగు సంవత్సరాల సుఖమయజీవితంలో ఒక్కసార్తైనా ఆలోచించలేకపోయింది.

అందువల్ల, ఈనాడు ఆమె అమగడుగునా, వాస్తవిక జీవితంతో పోట్లాడవలసివస్తోంది, ఆమె పూర్వప్రపంచం తాలూకు విలువంతా పేకమేడల్లా ఒకదాని తరువాత ఒకటి కూలిపోతున్నాయంటే అందులో ఆశ్చర్యమేముంది? ఆమె తల్లిదండ్రుల ప్రేమ-వార్సల్యాలు, జీవితసంగ్రామంలో విజయం సంపాదించటం అంత సులభంకాదనే విషయాన్ని ఎప్పుడూ తెలుపలేకపోయాయి. ఆమెతండ్రి తన న్యాయపీఠంమీద కూర్చుని, ఎంతోమంది స్త్రీ పురుషులకు నీతి, సద్వర్తనల పాఠం చెప్పాడు. కాని, ఆమెన అంతమందిని ఉద్ధరించేందుకు ప్రయత్నించినా, తన ఏకైక కుమార్తెజీవితాన్ని సరిదిద్దలేక

పోయాడు. తన ప్రేమ వాత్సల్యాలతో పెంచిన కుమార్తెకు తనే శత్రువని ఆయనముఖంఎదుట అన్నప్పుడుకూడా చలించడు. కాని తన మూర్ఖత్వంవల్లనే అతని ఏకైకకూతురి జీవితపథం కంటకప్రాయమైనదని అతడు అంగీకరించకపోయినా యదార్థంకాకమానదు.

మన యీ పీడితదేశంలోని మధ్యతరగతి, గొప్పతరగతి వారి ప్రతియింటిలో, యీనాడు దుఃఖప్రదగాథలు జరగడం లేదా? తూర్పుదేశాల సుక్షేత్రంలో పశ్చిమ సంస్కృతీ బీజాలు నాటిన అంధానుకరణ పరిణామమే ఇది. దానివల్ల సువిద్య, సంస్కృతీ గలవారి ఒక తరానికి తరమే నాశనమైపోతోంది. ఈ దౌర్భాగ్యాన్ని తొలగించడానికి ఎవ్వరూ శ్రద్ధబూనడంలేదు.

అరుణ వ్యక్తికాదు, ఈ అభాగ్యతరంతాలూకు ప్రతిమ మాత్రమే. దాని నిర్మాణబాధ్యత తనచేతుల్లోవుండికూడా భారతీయసంస్కృతి నంతగా అవహేళనచేసినట్టు నేడుకాకుండా రేపైనా తెలుసుకొనకమానదు.

అరుణ అసలుస్వరూపాన్ని తెలుసుకోనందుకు, అశోక్కి విచారంకలిగింది. ఈ ఒక్కపొరపాటుకు ఫలిత మెంత భయంకరంగా వుంటుందో, వ్రాపించగానే అతనిమనసు క్రుంగిపోయింది. వివాహంచేసుకోవడంలో అపాయమున్నదనే సంగతి అతనికి తెలుసు. కష్టంలేనిదే సుఖంవుండదనే సంగతికూడా తెలుసు. కాని, అతని జీవితంలో కష్టాలేకాని సుఖాలేమీ నిధి వ్రాయలేదా!

అలాగైతే అతనిజీవితం ఇంకేముంది? ధన కళాశా

అతని జీవిత చరమలక్ష్యం! అదే అతని ఆత్మాభివ్యంజన
యొక్క ఏకమాత్ర సాధన; అతని అంతరికరణంలోని ఏకైక
క్షుధకూడ అదే! అతని కళ రాజమహాలీలో నాట్య
మాడేదికాదు. గద్దెమీద, పరుపులమీద పార్లాడే నిరుపయో
గమైనదికాదు. అది దీన - దరిదురి పూరిగుడిశెల్లో, అవమాని
తులూ, పీడితులైనవారి హృదయాల్లో, వన పర్వత పవిత్ర
వాతావరణంలో నివాసయోగ్యమైనది. దాని కొక సందేశం,
ప్రయోజనం వున్నాయి. జీవితాన్ని సమృద్ధిచేయడం, మాన
వుణ్ణి ఉన్నతస్థాయికి లేవనెత్తడం, భారతదేశ సంస్కృతిని,
శారవాన్ని ప్రపంచానికి చాటడమే అతనిధ్యేయం. కాని,
నేడో? నేడు అతని ఆంతరంగికజీవితం భగ్నమైన కారణంగా
తన యీ ఉన్నతధ్యేయం సమూహంగా విరిగి తునాతునకలై
కూలిపోతుందేమోననిపిస్తోంది.

అరుణ మొదట తన వృత్తరాల్లో కనిగించిన నమ్మక
మంతా మిథ్యేనని తేలిపోయింది. అహుళా ఆ సమయంలో
తన కలం వుల్లేఖించిన మాటల్ని ప్రయోగపూర్వకంగా పూర్తి
చేయడానికి రక్తమనేసిరా అవసరమనేసంగతి ఆమెకు తెలియక
పోయిఉండవచ్చు. అతని దూర్బదృష్టిసంతా మోహవేశంతో
రించువుండటమే అశోకునితప్పిదం. మరి శిక్ష తప్పకండా అరుభ
వింఛాల్సిందే.

తనబోటి ఆందమైన స్త్రీ మోహాన్నికూడా విస్మ
రించి, పురుషుడు తన కళఅనే లక్ష్యంకొరకు యింత పిచ్చి
వాడెలాఅవుతాడనేది అరుణకు అర్థంకావేదు. కళ గొప్పదనే
అనుకుందాము. కాని, దానికోసం, మానవుడు, మాన

• వుడేకాదన్నట్లు సమాజంపట్ల బాధ్యతలనుకూడా మర్చిపోవలసిన అవురకమేమిటి? అయితే అతను అడివిలోనేవుండకుండా, సమాజంలో విందుకుండాలి?

ఇక అరుణకు ఏ సమాజం అంటే, - క్లబ్బు - సినిమా, విందులు, యిష్టమో అది అశోక్ కు తుచ్చమైనది కావడమే ఆమెకు ఆశ్చర్యంగావుంది. తనకూ, తనభర్త అభిప్రాయాలకు ఆకాశానికి భూమికున్నంత తేడా ఎందుకుండాలి? అని ఆమె మధనపడుతోంది.

ఆమెకు ఎన్నో కోరికలున్నాయి. ఎప్పుడూ అశోక్ తనవాడిగా వుండాలని కోరుతోంది. అశోక్ తన కళ, ఆత్మ, శరీరం-సంపూర్ణ జీవితంతో తనలో లీనమైపోవాలని కోరుతోంది. వివాహంజరిగిన మొదటివారం వాత్తేకులో అలాగే వున్నారు. ఒకసారి లభ్యమైనది, సర్వదా ఎందుకు లభించదో ఆమెకు అంతుపట్టకుండావుంది.

కాని, ఆనాటిసంఘటనలో ఆమెవల్ల పొరపాటు జరిగింది. క్రోధావేశంలో ఆమె వివేకం కోల్పోయింది అందువల్ల ఆమె మర్యాదను పాటించలేకపోయింది. నిష్కారణంగా ఆమె మనసులో కొంత పరితాపం చెందింది. ఆ దుర్ఘటన తరువాత తిరిగి యిద్దరూ కలిసి క్లబ్బుకు వెళ్ళలేకపోయారు. అశోక్ డాదాశీనుడై వెళ్ళి, ఒక పడకకుర్చీలో కూర్చుని యింటికప్పును చూస్తూవుండిపోయాడు. అరుణకూడా తన పడక గదిలో ప్రక్కమీదపడి విలపిస్తోంది. సాయంకాలం అశోక్ అరుణ అనునయవినయాలతో, విధిగా రెండుమెతుకులు తినవలసివచ్చింది. అతనేమీ మాట్లాడలేదు. అరుణ చెప్పిందేదో

యంత్రంలా చేస్తున్నాడు. అతనికళ్ళలో ద్యోతకమవుతున్న దుఃఖాన్ని అరుణకూడా చలించిపోయింది. ఆమె తనవల్ల తప్పేనదని వాపోతుని అశోక్ ను క్షమాపణకోరింది. వారిద్దరినీ ఆనరించిన కారుషేఖాలు మెల్ల మెల్లగా విడిపోసాగాయి.

• అశోక్ ను నొప్పించకూడదని అరుణ భావించింది. తన యిష్టంవచ్చినట్లుండమని అశోక్ ఆమెకు పూర్తి స్వేచ్ఛ సేచాడు. అత డామెజీవితాన్నుంచి మెల్ల మెల్లగా తప్పుకోవాలనుకున్నాడేమో...! అరుణ యీ సద్వర్తనతో ఒకవారం రోజులుమాత్రమే వ్యవహరించింది. ఇద్దరి అభిరుచులు, ప్రవృత్తులలోనే భేదంవుంటే, ఈ అనుబంధ మెంతకాలం పొసగుతుంది ?

ఒకనాడు మాయాదేవి వారిద్దర్నీ టీ కి ఆహ్వానించగా అరుణ ఒంటరిగా వెళ్ళింది. అశోక్ వెళ్ళలేదు. వారిద్దరికీ సరిపడడం లేదని మాయాదేవి గ్రహించింది. మూడు నాలుగు ప్రశ్నలలోనే యీ సంగతి ధ్రువపడిపోయింది. మాయాదేవికి మనసులో చెప్పలేనంత సంతోషమైంది.

“నేనుకూడా మిస్టర్ తాకూరుకు వీలుచిక్కలేదా?” ఆమె కుటిల మందహాసంచేస్తూ అడిగింది.

“లేదు. వాకు తిరిగి స్టూడియోలో నిమగ్నమయ్యారు. ఉత్తమచిత్రాన్ని తయారుచేస్తున్నాడు.” తను అబద్ధం చెబుతున్నానని అరుణకు తెలుసు. అశోక్ అసలు స్టూడియోలో లేడు. అంతా తెలిసివుండే యింటివద్ద వుండిపోయాడు.

“ఉత్తమ చిత్రమా!” మాయాదేవి వ్యంగ్యంగా అంది. “వారిద్దరుకీ యింత సర్వాంగసుందరమైన భార్య సజీవ

మూర్తివున్నప్పటికి, ఆ నిర్జవచిత్రాలే ఆకర్షిస్తున్నాయన్నమాట. ఈ ప్రత్యక్షసౌందర్యాన్ని అవహేళనచేసి, ఆయన రంగుల మిశ్రమసౌందర్యాన్ని వెదకుతున్నారా?”

మాయాదేవి వ్యాఖ్యానానికి ఆమె ప్రసన్నురాలైంది. మాయాదేవి తన మనసులోని విషయాన్ని ఏకరువుపెడుతోందా అన్నట్లుంది. కాని, పతిగౌరవమే స్త్రీ కర్తవ్యమని గ్రహించి, ఆ ప్రసక్తిని మార్చడానికి— “కాదు. అవహేళన చేయలేదు.” అన్నది.

“ఎందుకు అవహేళనచేయలేదు? మీహృదయంలో ఎటువంటి అసంతృప్తి రేగుతోందో నాకు తెలియదంటారా అనుణాదేవీ...? స్త్రీహృదయాన్ని స్త్రీయే గుర్తిస్తుంది. నేను మీ స్నేహితురాలిని. అందుకని మీ సుఖంకోసం నాహృదయం పరితపిస్తోంది. మీరు సుఖంగావుంటే...” మాయాదేవి ఆకేశంతో పల్కింది.

ఈ సానుభూతికి అరుణ తస్మయురాలై తను నిజంగా ప్రణయక్షేత్రంలో దుఃఖభాగినిననే అనుకుంది. ఐనా, పరస్త్రీయెదుట దాన్నంత తేలికగా అంగీకరించకూడదనుకుంది.

“నేను సుఖంగానే వున్నాను మాయాదేవి!”

“నావద్ద నిజం మరుగుపడుస్తున్నారా? నా కేమీ తెలియదనుకున్నారా? మీ మనసులో బాధవుందని నాకు తెలుసు. అందుకనే నేను చర్చను పొడిగించలేదు. ఆర్టిస్టు ఎప్పుడూ అలాగే వుంటాడు. మన స్త్రీలు రాజులు, లక్ష్మీపుత్రులహృదయాల్ని జయించవచ్చు. కాని, ఆర్టిస్టును జయించలేము. వారు

తమ అపూర్వమైన కల్పనాప్రపంచంలో వుంటారు. మన హావ భావాలు, వలపు వారిమీద పనిచేయవు. వారు మనవారేనని ఒక క్షణం అనుకుంటాము. కాని, ఆ మరుక్షణంలోనే వారు మనవుచ్చును గ్రహించి, తిరిగి ఎప్పుడూ దగ్గరకురాకుండా పారిపోతారు.”

“కాని, వారిజీవితానికి ఒక విశిష్ట ధ్యేయముంటుంది కదా ! దానికోసం...”

“అవును. దానికోసం వారు సాధనచేయవలసివుంటుంది. ఐనా, దానితో మనబోటిస్త్రీల కేమి పని? వారి ఉద్దేశ్యం ఫలిస్తుందో లేదో నేను చెప్పలేను. కాని, అటువంటివారి జీవితానుబంధమయిన స్త్రీ ఎప్పుడూ విచారంగానే వుంటుంది. ఆమె వ్యధితహృదయాక్రందన వినేవారు ఎవరూ వుండరు.”

“కాని, భర్తజీవితలక్ష్యంలో సహకరించడం భార్య కర్తవ్యంకదా?”

“అవును! కర్తవ్యమే! ఆ షరతుమీద, భార్య, తన సంపూర్ణవ్యక్తిత్వాన్ని వమ్ముచేసుకొని పురుషునితో, అతని నీడలా అనుసరించడానికే సంసిద్ధపడాలి. ఐతే, సుశిక్షితురాలైన ఆధునిక అభ్యుదయస్త్రీ అభీష్టమిదేనా?”

“కాదు. అదికాదు”-అకాణ హృదయంలోవున్న ఎం. ఏ. ప్యాసైన ఆధునికస్త్రీ మేలుకుంది. “దీనికంటే మనకు చావు మేలుకుంటాను. కాని, మన ఆత్మను చంపుకోవడం సహించలేము.”

“అదీ సంగతి...!” మాయాదేవి సమాధానంగా తలూపి అన్నది “స్త్రీల స్వభావంలో యింకొక విశేషముంది

అరుణాదేవి ! పురుషులమీదా, సార్వభౌములైన పాదుషాల మీదా, చివరకు వీలుంటే భగవంతునిమీదకూడా మనం ఆధిపత్యం కావాలంటాము. చరిత్రలోకూడా అది ధృవపడింది. జూలియస్ సీజర్, జహంగీర్, నెపోలియన్, ఎనిమిదవ ఎడ్వర్డు వారందరి సింహాసనాలు ఆడదాని పాదాక్రాంతమయ్యాయి. ఈ సర్వాధికారంలేనిదే మనం సుఖపడలేము. కాని ఆర్టిస్టు వీరందరికీ అతీతుడనిపిస్తోంది. అటువంటివారికి హృదయంయిచ్చి మనం వేదనాభారాన్ని మోస్తూ, జీవితమంతా దుఃఖిస్తూ వుంటాము.”

“చాలు, చాలు, ఆపండి మాయాదేవి !” అరుణ కన్నీరు పెట్టుకుని — “ఈ మాటలకు నాకు దుఃఖం పొస్తు క్కొస్తోంది.” అన్నది.

• “ఓహో ! క్షమించండి అరుణాదేవి ! నేను మీ హృద యాన్ని గాయపరిచాను. నా ఉద్దేశ్యం అదికాదు...”

“కాదు. కాదు. మీ రలా అనకండి! నాకు మీయందు ఏమాత్రం దురభిప్రాయం లేదు. పైగా మీరు నామనసులోని బాధను స్పష్టంగా తెలియచేసి, సానుభూతిచూపించారు. అందుకు నేను కృతజ్ఞురాలిని. మన స్త్రీలకు దుఃఖమే ఏకైక చిరకాల నెచ్చెలి. ఇక నేను యింటికి నెడుతున్నాను.”

“అవును చెల్లీ !” మాయాదేవి దీర్ఘంగా నిట్టూర్పు విడిచి — “నా కై ఫల్యం చూడు ! దానివెనుక దుఃఖకరమైన దీర్ఘ కథ దాగివుంది. స్త్రీలనొసట ఎప్పుడూ, దుఃఖమే వ్రాసుంది. నేను చెప్పేది నిజం. భగవంతుడుకూడా తన

క్రూరత్వాన్నంతా మనమీదనే కురిపిస్తున్నాడు. సరే, యీ మాట లిక వదిలేయండి! మీరు క్లబ్బుకురారా?" అనడిగింది

“నేటికి క్షమించండి మాయాదేవీ! నాకు తలనొప్పి గావుంది.”

“ఓహోహో! పెరీ సారీ! ఐతే చన్నీటిగుడ్డ తల మీదుంచమంటారా?”

“వద్దు, అంత అవుసరంలేదు. కాదులో గాలితగిలితే అదే పోతుంది. ఇక వెడుతున్నాను. ధన్యవాదాలు.”

అరుణ గబగబా వెళ్ళి కాదులో కుప్పింది

అరుణను పంపించాక, మాయాదేవి తన శృంగార మందిరంలోని నిలుపుటద్దంముందు నిలుచుంది. ఆమె మెత్తని సిల్కు ‘ఫఫ్ బ్రష్’తో బుగ్గలమీద గులాబీపొడకు అద్దు కుంటూ, కుటిల మందహాసంతో తన ప్రతిబింబంవేపు చూచి - “మాయాదేవీ! నీ బుద్ధి సునిశితంగా పుష్పంతవరకు నీకు జయమే కలుగుతుంది. నేడు రగులుకున్న దావాగ్ని, అశోక్ గార్హస్థ్యజీవితాన్ని భస్మంచేయకపోదు. దీనివల్ల పని జరగనప్పుడు, నీవద్ద యింకా ఆయుధాలు వున్నాయి, హా హా హా... అశోక్ బాబూ! నీవు నావాడివై వుంటావా లేక నీ యిల్లు స్మశానంచేయవంటావా...? నువ్వెవ్వరితో శత్రుత్వంవహించావో తెలుసా?” అంటూ ఒక భీషణ అట్టహాసంచేసింది. బెల్ మ్రోగించి నౌకరును పిల్చి-“క్లబ్బుకు కాదుతీసుకురా” అని చెప్పింది.

అరుణ, మాయాదేవియింటివద్దనుంచి తిరిగివచ్చేసరికి, అశోక్ పడకకుర్చీలో కూర్చుని రేడియో వింటున్నాడు. అరుణ వ్యగ్రముఖం చూచి, నేడు మాయాదేవి కొన్ని విషబీజాలు నాటివన్ను తెలుసుకున్నాడు. అదేమిటో మాత్రం తెలుసుకో లేకపోయాడు. కాని, ఇలా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు జరిగితీరుతుంద నేది, అతనికి స్ఫురిస్తూనేవుంది. తను మాయాదేవిని ఎరిగి సంతవరకు ఆమె ఎంతకైనా తెగించగలదని, ఆమె ప్రణయ యాచనను తిరస్కరించినందుకు ఎప్పుడో ఒకప్పుడు కక్షతీర్చు కోకుండావుండదనికూడా గ్రహించాడు. వాదీపురంలోని మరి యమ్ విషయం ఆమెకు పూర్తిగా తెలియకపోయినా, తప్ప కుండా వ్రాపించగలదు బహుశా, అశోక్ ని సర్వనాశనం చేసేందుకు ఆ అస్త్రమే ఆమె ఆఖరిఅస్త్రం కావచ్చు. ఏదో ఒకనాడు ఆ దుర్ఘటన జరిగితీరుతుంది.

అరుణవ్యవహారం అతనికి విరుద్ధంగా, కఠినంగామారింది. ఆమెలో కోరికలు చెలరేగాయి. అశోక్ హృదయంమీద తనకు సంపూర్ణాధికారాన్ని కోరుతోంది. అది లేదని తెలిసి, తను దుఃఖితురాలిననీ, అభాగ్యురాలిననీ అనుకుంటోంది. అశోక్, అరుణల స్వభావాల్లోని మూలవిరోధకారణం కొంత కాలంనుంచీ అచూహ్యంగా వుంది. ఇప్పుడిప్పుడే, అది స్వల్పంగా విశదమవుతోంది.

కాని, ఈ పరిస్థితుల్లోకూడ అశోక్ స్వభావసిద్ధమైన గాంభీర్యం, శీలం, సంస్కారం అరుణకు దుఃఖం, అసంతృప్తి

కలుగనివ్వలేదు. అందువల్ల అశోక్ యింకా ఆమె కోర్కెలు అవుసరాలవిషయంలో పూర్తిగా జాగ్రత్త తీసుకునేవాడు. అతని ఆ ఉదాత్తత అరుణమీద అప్పుడప్పుడూ గొప్పగా పనిచేసింది. కాని, అది తాత్కాలికంగానేగాని, శాశ్వతంగా వుండేదికాదు.

తమయిద్దర్ని సన్నిహితం చేసేందుకు, ఇద్దరి విభిన్న హృదయాల్ని సమస్వయం చేసేందుకు అరుణకు ఒక బిడ్డ కలిగితే, అదొక సూక్ష్మ ప్రేమబంధం కాగలదని అశోక్ ఆలోచించాడు. బహుశా ఆ బంధం, ఆ ఆకర్షణ, వారి వైవాహిక సంబంధాన్ని అవిచ్ఛిన్నంగా వుంచగలవనుకున్నాడు. కాని, ఆ వ్రాహ్మకూడా నిష్ఫలమైంది.

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలం అరుణ లేచి, ఎంతో వినయంగా, తను మాతృత్వశృంఖలాలనుంచి స్వయంగా విముక్త పొందడంలో విజయం సంపాదించినట్లు అశోకునితో చెప్పింది. పత్రకల్లో ప్రకటించబడిన మాత్రలు ఎంతో ఉపయోగపడినట్లు చెప్పింది. ఇదే సైన్సు అనీ, ప్రకృతినికూడా జయించగలిగిందని సగర్వంగా చెప్పింది.

విజ్ఞానంతో కూడిన యీ విజయగాధను విని అశోక్ స్థంభించిపోయాడు. అతని కలలూ, ఆశలూ చెదిరిపోయినై. అతని సున్నితమైనగుండెలమీద ఎవరో సమ్మెటపెట్టుపెట్టినట్లు యింది.

అతను కళాకారుడు. సృజనాత్మకమైన యుదాపీడితుడు. సృష్టిలోని ఏ కళావస్తువైనా అతనికి పరమానందంగా వుంటుంది. శిశుపుజన్మతో పురుషునికుండే పితృత్వంతో పాటు,

అతని సృజనాత్మక క్షుధకూడా పరితృప్తిచెందుతుంది. అతను యీ సమయంలో, గంపడాశతో ఆత్మతతో చూస్తున్నాడు.

కాని అనన్నీ వ్యర్థమైనవని ఋజువైంది. అతని కల్పనా సుందరచిత్రం, అనివార్యమైన ఆత్మక్షుధ అన్నీ అలాగే నిలిచిపోయాయి.

ఇలా ఎందుకు జరిగింది ?

ఆ అనాగత శిశువు తన క్లబ్బు, సినిమా, భోగ విలాసజీవితంలో బాధకలిగిస్తుందనీ, కనీసం, మూడు నాలుగేళ్ళవరకైతే నా మాతృత్వబాధ్యత వహించకూడదని ఆమె అభిప్రాయం !

అరుణఆర్ద్రమెంటుకు అశోక్కు హాసం, విచారం కలిగ్గాయి. ఈ స్వార్థం, భోగలాలసత్వం అరుణలో ఎక్కడినుంచి వచ్చాయ్ ? ఇది ఆమె మూలస్వభావమా లేక మాయాదేవి యింద్రజాలప్రభావమా ? ఈవిషయం అతడు సరిగ్గా చెప్పలేడు. మాయాదేవి...మాయాదేవి ! ఆమె ఎంతవరకు విజృంభిస్తుందో, మనం వ్రాహించలేము.

ఈసంఘటనతో, తమ వివాహబంధం ఎక్కువకాలం నిలవదని గ్రహించాడు. నిస్సందేహంగా అతడు తనజీవితంలో ఎంత గొప్ప పొరపాటుచేశాడు ? కాని యిప్పుడు పశ్చాత్తాప పడినందువల్ల ఏమి వ్రయోజనం ?

అయినప్పటికీ, తను స్వయంగా వివాహవిచ్ఛేదనమనే భావం రానీయడు. సమాజంలో యిటువంటి సంఘటనలు

జరగడం మంచిదికాదు. ఆ ప్రాంతంలో అతనికి మంచి పలుకు బడివుంది. ప్రతిష్ట వుంది. దేశంలోని కళాక్షేత్రంలో, విశేషించి నేపుల్స్ ప్రదర్శనలో ప్రశంసాపత్రం పొందాక, అతని పే రెంతగానో ప్రాకిపోయింది. ఈ సమయంలో శ్రీకల్లో విడాకుల సమాచారం పడినట్లయితే ఎంత అసహ్యంగా కనుపిస్తుంది? వివాహవిచ్ఛేదానికి కారణమేదైనా, లోకులు తనను తిరుగుబోతు అని, నీచుడని, విలాసప్రియుడనీ అంటారు.

కాదు. ఈ అపవాదుకు అతను ఎన్నటికీ అవకాశమియ్యదు. అతడు నిమ్మకునీరే త్తికట్లు అంతా సహించగలడు. ఈ ప్రమాదాన్నుంచి తనను తాను రక్షించుకోగలడు.

ఆసమయంలో అబ్దుల్లా, ఒక పెద్ద బాదామీరంగు కవరు తీసుకునివచ్చి అశోక్ కు యిచ్చాడు. దానిమీద పోస్ట్ అండ్ టెలిగ్రాఫ్ ముద్ర వేసివుంది. అడసు వ్రాసేచోట అతనిపేరు వ్రాయబడివుంది. పోస్ట్ డిపార్టుమెంటు తన కెందుకు కవరు వ్రాసిందో అతని కర్ధంకాలేదు.

దాన్ని చించి చూసేసరికి, లోపల చినిగివున్న కవరులో తను వివాహానికి నెలరోజులకుముందు మరియుకు వ్రాసిన ఉత్తరం కనుపించింది. కవరుమీద, కొన్ని పోస్టాఫీసుల ముద్రలుపడివున్నాయి. అక్కడక్కడా నీలం, ఎర్రసిరాలతో 'చిరునామాదారుని జూడలేదు. పంపించినచారిక వాపసుచేయబడింది.' అని వ్రాసివుంది.

ఎన్నోచోట్ల తిరిగి, ఘూమారు మూడున్నర నెలల యాత్ర సమాప్తం చేసి, చివరికు 'డెడ్ లెటర్ ఆఫీసు'కు చేరి

ఆ వృత్తరం తనకు చేరింది. ఆతడు ఎంతో పరిశీలనగా ముద్రలను చూచేసరికి నాగపూర్ జి. పి. వో., బైతూల్, పాద్రీపురం, ఇటార్సీ; ఇత్ వార్, ఇగత్ పూర్ మొదలైన పేర్లు ముద్రించబడినట్లు కనుపించాయి. ఆ తరువాత ముద్రల్ని చదవ లేకయాడు. అన్నీ ఒకదానిమీద ఒకటి ముద్రించబడివున్నాయి. లోపలున్న కవరుకూడా అసహ్యంగా చినిగిపోయింది.

ఆ ఉత్తరంలో తను వివాహంచేసుకుంటున్నానని సూచించి, ఆమె శుభాకాంక్షలు కోరాడు. ఎంతో ఆలోచించినమీదటే తను యీ నిశ్చయానికి వచ్చినట్లు, కాని ఎందుకో తన మనసులో కొంచెం వ్యాకులత, అనుమానంకూడా వున్నాయనీ, జీవితప్రయోగం సఫలమవుతుందో లేదో తెలియదనీ, అయినా. ఈ బరువును తలమీద పెట్టుకుంటున్నాననీ, ఈ మార్గంలో తనకు తన కళాసాధనలో ఏదైనా ప్రేరణ, ప్రోత్సాహం లభించగలవేమో ప్రయత్నించాలని వ్రాశాడు. తన స్థితి ఏదో అజ్ఞాతప్రదేశంలో, చీకటిలో పాదంపెట్టిన ఒక ప్రవాసిలాగావుందని వ్రాశాడు.

చివర - తను పాద్రీపురం వదిలిపెట్టాక మరెక్కడనుండనుకొని యిప్పటి కేదో న్యతంత్రవృత్తిచేపట్టివుండవచ్చుననుకుంటున్నాననీ వ్రాశాడు. ఆమె తన యోగక్షేమాలతో వృత్తరం వ్రాసినట్లయితే తనకు సంతోషమనీ, భగవంతుడు ఆమెను సర్వదా రక్షించగలడని నమ్ముతున్నట్లుకూడా వ్రాశాడు.

వికలమై మనసుతో ఈ వృత్తరం వ్రాశాడు. అతని వేదనాహృదయం అందులో వ్యక్తమవుతోంది. ఒక నెలవరకు

మరియమ్మవద్దనుంచి వృత్తరంవస్తుందని ఆశించాడు. మరియమ్మ వ్రాసే ఆ ఒక్కవృత్తరంతో అతనిబసవు కొంత తగ్గుతుందని, తన హృదయమథనం కొంత తగ్గుతుందని అనిపించి దతనికి.

కాని మరియమ్మవద్దనుంచి వృత్తరం రాలేదు. మూడున్నర. నెలలతరువాత, తనవృత్తరమే తనను వెదకుతూ నిరాశతో తిరిగివచ్చింది.

ఐతే మరియమ్మకు తన వివాహాంశంగతి తెలియదా? మరి, మరియమ్మ ఎక్కడున్నట్టు? ఈ ఉత్తరాన్నిబట్టి ఆమె పాదీపురంలో లేదని తెలుస్తోంది. ఆమె అడ్రసు కొట్టివేసి ఎవరో-బహుశా మిస్ థామస్ హస్తాక్షరాలు కావచ్చు. ఇటార్స్ అని చదివేందుకు వీలయ్యే వ్రాశాడు. మిగిలిన దంతా చినిగిపోయింది. ఎంతో పరీక్షగా చూశాడు. కాని, ముందువిషయాన్ని అర్థంచేసుకునే సంకేత మేమీ కనుపించలేదు.

బహుశా, మరియమ్మ యింకేదైనా పెద్దపట్టణానికి వెళ్ళిందేమో! బహుశా దర్జీదుకాణం పెట్టుకొని వుండవచ్చు. లేకుంటే ఎక్కడైనా, నర్సింగ్ కోర్సు పూర్తిచేస్తోందేమో! లేక యింకేదైనా చేస్తోందేమో! ఆమెను మంచిదారిని పెట్టాలంటే ఆ నాలుగువందలు చాలు. ఆమె ఎక్కడున్నా సుఖంగా వుంటుందని వ్రాపించడంలో పొరపాటులేదు.

ఈవిధంగా అశోక్ తన మనసును వూరడించుకున్నాడు కాని, ఎందుకో మరియమ్మవిషయమే జ్ఞాపకం వస్తోంది. హృదయంలోకూడా అల్లకల్లోలం బయలుదేలింది. అతన్ని మానం ఆవేశించింది.

వివాహవిషయంలో మరియుమకున్న పూహ అబద్ధమైనదని శుజువైంది. అసలు అశోక్ భయమే నిజమైంది. వివాహవిషయంలో యీ వినాశకర పరాజయంలోకూడా అతనికి తన పూహసత్యంవల్ల సంతోషంకలిగింది.

కాని, యీ వినాశకర పరాజయం నిజంగా జరిగినట్లయితే—!

ఒకవేళ మరియుమోనే తనకు వివాహం జరిగివుంటే—!

ఛీ...ఛీ...నేడు అతను అరుణతో వివాహనూత్రంతో బంధింపబడ్డాడు. ఆమె మరియు అయివుండవచ్చు. కాని, ఈ స్థితిలో యితరులవిషయంలో యిలా ఆలోచించడం అనుచితమవుతుంది.

అతడు యీ బౌచిత్యాన్ని ప్రక్షాళనం చేసుకునేందుకు “అరుణా!” అని పిల్చాడు.

అరుణ వచ్చి నిర్వికారంగా అడిగింది—“ఏమిటి?”

“సినిమాకు వస్తావా?”

ఈ అనాపేక్షిత ఆహ్వానంతో ఆమె స్థంభించిపోయింది. తనను సినిమాకు తీసుకుని వెడతానని అశోక్ యింతవరకూ అనిపియగదు. అవును వాస్తవంలో ఏడురోజులతప్ప! నేడీలా అశోక్ ఎందుకంటున్నాడు?

కారణం ఏదైనా, అరుణ సంతృప్తిచెందింది. నేడూ మేకు ఎంతో సంతోషమైంది తన అశోక్ తనను సినిమాకు తీసుకుని వెడుతున్నాడు.

“ఎప్పుడు ? ఏ సినిమాకు ?”

“ఈ మొదటిఆటకే ! న్యూఢియేటర్సువారి ‘ముక్తి’. బాగువా, కనన్ బాల నటించాడు. బాగువా యాక్టింగ్ నా కెప్పుడూ బావుంటుంది, ‘కళలో’ అంత ఉజ్వలఅవధానాన్ని నే నెక్కడా చూడలేదు. బాగువా మన భారతీయ కళా-సంస్కృతులకు ప్రతినిధి.”

“తప్పకుండా వెళదాం. అరుణ పసిపిల్లలా కిలకిల మంటూ నవ్వి చప్పట్లుచరిచింది.

అశోక్ కూడా అరుణ సహజానందాన్ని చూచి, నిండు హృదయంతో చిర నవ్వునవ్వాడు.

28

అశోక్ కి సినిమాకు వెళ్ళేందుకు ప్రేరణకలిగించిన ఉల్లాసం యింకా సమసిపోలేదు. దానిని చూచి అరుణ శ్రీమతి మాయా దేవిని భోజనానికి ఎందుకు ఆహ్వానించకూడదని అడిగింది. వారింటియందు ఎన్నోమాల్లు భోజనంచేసి వచ్చామనీ, అందుకు బదులుగా మాయా దేవిని ఆహ్వానించడం ఉచితమని చెప్పింది.

ఈ యుక్తిలోని యధార్థం అశోక్ కు తెలుసు. మనసులో అతిథివాత్సల్యంకూడా వుంది. అందువల్ల, అతను అరుణ సూచనను ఆహ్వానించేయకండా అంగీకరించాడు,

అయిదురోజుః తరువాత, అంటే రాబోవు శనివారం నాటి సాయంకాలం మాయాదేవిని ఆహ్వానించాలని నిశ్చయించుకున్నారు. ఆహ్వానం వెళ్ళింది. ఆమె దాన్ని స్వీకరించింది.

కాని, విధివిలాసం యింకొకవిధంగా వుంది. శుక్రవారం మధ్యాహ్నం షుమారు పన్నెండుగంటలకు, తన భార్యకు జబ్బుగావుందని అరుణను మొదటిబండికి వెంటనే పంపించమని రాయపురంనుంచి అధికారి టెలిగ్రాం పంపించారు. ఫోరమైన దుశ్చింతతో ఆ పగలంతా గడిచింది. రాత్రి హారాఎక్స్ప్రెస్లో అరుణ రాయపూరు వెళ్ళిపోయింది. ఆమెను పంపించడానికి అశోక్ స్టేషన్కు వెళ్ళాడు. అక్కడికి చేరినవెంటనే, తనతల్లికి ఎలావున్నదీ వెంటనే టెలిగ్రాంద్వారా తెలియజేయమనీ, లేకుంటే తనంతో వ్యాకులపడవలసివస్తుందనీ చెప్పాడు.

ఈమధ్యలో మధ్యాహ్నమప్పుడు, అరుణ ఆకస్మిక ప్రయాణాన్ని గురించి, విందుసర్పాటు విరమించుకున్నట్లు మాయాదేవికి తెలియపర్చారు. మాయాదేవి వెంటనే కారులో వచ్చి జబ్బు అంత ప్రమాదమైనదై వుండదనీ, ఐనా టెలిగ్రాం వచ్చినప్పుడు కొంచెం అధైర్యపడటం స్వాభావికమేనని వారికి ధైర్యంచెప్పింది. అరుణవద్దనుంచి టెలిగ్రాంరాగానే తనకు తెలియపర్చమనికూడా చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

శనివారం ఉదయంనుంచే, అశోక్ రాయపూరునుంచి టెలిగ్రాంకోసం ఎదురుమాస్తున్నాడు. అరుణ తెల్లవారుజామున నాలుగుగంటలకు చేరివుంటుంది. టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసు

వీడుగంటలకో. ఎనిమిదిగంటలకో తేరవబడుతుంది. ఈ విధంగా అరుణకు తన తల్లివద్ద వుండేం కుకు నాటకై మగంటల వ్యవధివుంటుంది. ఎటుచూచినా తొమ్మిదిన్నర, పదిగంటల లోపున టెలిగ్రాం రావలసిందేనని ఆలోచిస్తున్నాడు.

కాని, పన్నెండుగంటలకు టెలిగ్రాం వచ్చింది. ఆ పెద్ద కవరును చూచి, అందులో ఒకపేజీకంటే ఎక్కువ టెలి గ్రాంవచ్చినట్లు గ్రహించాడు. అందువల్ల అతను కొంత నిశ్చింతపడయాడు, వెంటనే కవరుచించి చదివాడు.

“అమ్మకు మలేరియాపట్టుకుంది. మొన్న రాత్రి 105.4 డిగ్రీల జ్వరంలో భయపడి పలవరింతలుపెట్టిందట. ఆమె బలవంతాన నాకు టెలిగ్రాంయిప్పించి పిలిపించారట. నిన్న ఉదయం పదిగంటలకు జ్వరం నార్మల్ కు వచ్చింది. ఇప్పుడే, ఒక యింజక్షనుకూడా యిచ్చారు. అప్పటినుంచి కొంత నయంగావుంది. రాత్రికూడా అంతగా బాధలేదు. ఇక జ్వరంవచ్చినా, అంత ఎక్కువగా రాదనీ, రెండోయింజక్షనుకు జ్వరం తప్పకండా తగ్గుతుందనీ సివిల్ సర్జన్ చెప్పారు. ఇప్పు డిక విచారించ వలసినపనిలేను. నేను వచ్చినందుకు అమ్మ ఎంతో సంతోషించింది”.

అశోక్ మనసు తేలికపడింది. అతను వెంటనే డ్రైవరుకు సైకిలిచ్చి టెలిగ్రాం మాయాదేవివద్దకు పంపించాడు.

డ్రైవరు గంటన్నరకు తిరిగివచ్చాడు. తిరిగివస్తూ మాయాదేవి సుందరహస్తాలతో, వ్రాసియిచ్చిన ఉత్తరాన్ని

తీసుకునివచ్చాడు. దుఃఖమేఘాలు మారమైనందుకు సంతోషంగావుంది, • ఈ ఆనందోత్సాహంలో విందు పూర్వనిశ్చయాన్ని స్థిరంచేద్దామని ప్రార్థించింది. విందు అశోక్ యింట్లో కాకుండా, మాయాదేవియింట్లో జరిగేట్లు ఏర్పాటయింది. సమయం సాయంకాలం ఎనిమిదిన్నరగంటలకే ! మాయాదేవి, ఎంతో ప్రేమతో, అనంగీకారం తను వినవల్సివచ్చినట్లేదనీ, ఒక వేళ అశోక్ రానట్లయితే తను స్వయంగా కాదులో తీసుకుని వెళ్ళడానికి వస్తాననీ వ్రాసింది. ముఖ్యంగా అశోక్ తో కొన్ని విషయాలు మాట్లాడాలనీ, అందుకని వెంటనే అంగీకారం తెలియజేయమని వ్రాసింది.

తనతో మాయాదేవి ఏమి మాట్లాడాలనుకుంది ! తన స్వార్థవిషయమే కావచ్చు. అయితే, తను ఆమెయింటికి ఎందుకు వెళ్ళకూడదు ? అని ఆలోచించాడు అశోక్.

నేటిచర్చలో ఆమె తన సంసారజీవితంలో ... ఎంత విషంపోసిందో ? ఆమె ఏ ఏ విషయాలు చర్చించిందో అవన్నీ తెలుసుకోవడం సంభవంకావచ్చుననుకున్నాడు. అరుణకోశం చూస్తుంటే - మాయాదేవి ఆమెను పలలోవేసుకున్నట్లేనని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. కాని, అసలది ఏవిషయమో సరిగ్గా తెలియదు. బహుశా యీనాటి చర్చలో ఆవిషయం బయటపడవచ్చు. యిదంతా చూస్తుంటే, మాయాదేవి యింతవరకు మరియూ ఏ విషయం చెప్పలేదనే వొప్పుకోవాలి. ఒకవేళ చెప్పివుంటే, తన భార్యలాంటి అసూయాపరురాలు. తన మనసులోని భారాన్ని దాచుకోలేక ఎప్పుడో తనయింట్లో భీషణకాండ

జరిపిడం దేది కాదా ? ఈవిషయంలో తనకు మాయాదేవి ఉపకారమే చేసిందనుకున్నాడు.

మాయాదేవితో మాట్లాడితే, యికముం దామె ఏమి చేయదలచుకున్నదో ఆ విషయం బయటపడుతుంది. అశోక్, తన వైవాహికజీవితాన్ని భ్రష్టంచేసే నిశ్చయం ఆమెకున్నట్లయితే, ఆ ప్రయత్నం విడనాడి, యికమీదట తటస్థంగా వుండమని సూచించవచ్చునుకున్నాడు. ఇలా జరిగినప్పుడు బహుశా ఆమె యిష్టపడితే తను, మాయాదేవి-యిద్దరూ తమకున్న పాతసంబంధాలు మరచిపోయి, తిరిగి పరిశుద్ధమైన మిత్రత్వాన్ని కొనసాగించుకోవచ్చునని, ఆమెమీద తన ద్వేషాన్ని రూపుమాపుకోవచ్చునని భావించాడు.

ఈ ఆలోచనలతో వెంటనే తను విందుకు అంగీకరించి నట్లు, అందుకు తన సంతోషం వెలిబుచ్చుతున్నట్లు కబురు పంపించాడు.

నేడు అతడు ముస్తాబుకావడంలో ప్రత్యేకాసక్తి కలిగి వున్నాడు. వివాహసమయంలో శ్రీ అధికారి బహూకరించిన అందమైన నీలిసూటు వేసుకున్నాడు. అసలు అశోక్ సహజంగా సౌందర్యవంతుడవడంచేత ఏబట్టలైనా అందంగానే వుంటా యతనికి. అంతేగాక, ప్రత్యేక శ్రద్ధవహించినప్పుడు యింక చెప్పనవసరం లేదు.

అశోక్ నిస్సంకోచంగా వ్యవహరించటం చూచి మాయాదేవిముఖకమలం వికసించింది. నేడామెకు అశోక్

మాటల్లో ఎంతో ఆత్మీయత కనుపించింది. ఈ నిధిని పొందడానికి కొత్త ప్రయత్నాలు చేసేందుకు సిద్ధపడింది.

మాయాదేవి అశోక్ కు స్వాగతం చెప్పేందుకు ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేసింది. భోజనాలగదిని ఏదో ఉద్యానవనంలా, పూలతో, కోటనుతో అలంకరింప చేసింది. భోజనం చేసే మేజాబల్ల మధ్య, మనోహరమైన పుష్పగుచ్ఛాలు వుంచింది. ఆ పుష్పగుచ్ఛాల మధ్యనుంచి ఒక చిన్న ఊర్ధ్వదార, అందంగా తుషారాన్ని పైకి విరజిమ్ముతూ పచ్చని బల్బు సౌమ్యప్రకాశంలో రవ్వల్లా కన్పింపజేస్తోంది. మనసులోని చల్లని ఆస్వాదాన్ని భంగపరచి, ఉగ్రతను కలిగించే వస్తువు ఆ గదిలో మచ్చుకు ఒక్కటైనా లేదు. నయనమనోహరమైన ఎలెక్ట్రిక్ బల్బులుకూడా ఆ వాతావరణంలో మానసుకు సుఖంకలిగించే అద్భుత స్నిగ్ధదీప్తిని ప్రసరిస్తున్నాయి. వీటన్నిటికంటే మాయాదేవి వుపయోగించిన పారిస్ సెంటు పరిమళం వింత మత్తును కలిగిస్తోంది. ఒకప్రక్క రేడియో మధురసంగీతాన్ని ఆలాపిస్తోంది. ఈ సుఖమయ వాతావరణంలోని మోహప్రభావాన్నుంచి తమచుతాము నిగ్రహించుకోవడం కష్టమే!

మాయాదేవి అశోక్ కు చాలా దగ్గరలోవుండి, అతన్ని తదేకంగా చూస్తోంది. అశోక్ మీ దెంతో భ్రమకలిగివుంది. అతని పొందుకోసం, అహర్నిశలు ప్రయత్నిస్తూనేవుంది. ఆమె అశోక్ యందు ఎన్నోమాల్లు ప్రేమ వ్యక్తపరిచింది. ఈ హేతుపూర్వకంగా చేయబడిన గాఢ్యాప్రదర్శనలమరుగున, ఆమె మనసులోని వాంఛ దాగివుంది. అశోక్ తనకు దూరమవు

తున్నకొద్దీ అతన్ని పొందాలని యింకా ఎక్కువగా ప్రయత్నించేది. బైతూల్ గ్రామంలో అటువంటి పరిస్థితే ఒకసారి కలిగింది. బహుశా, తను ప్రేమోన్మాదంలో పడిందేమోనని పించి దప్పుడు. కాని, అదీ ఒకే ఒక్కక్షణం! ఆ తరువాత తను యింతవరకూ ఎదురుపడకండా తప్పుకు తిరుగుతోంది.

ఈ అనుభవం ఆమెకు అపూర్వమైనది. ఈనాటివరకూ పురుషులతో ఆమెకున్న సంబంధాన్ని బట్టి, ఆమె ముందుకు వచ్చినవారి స్వభావ స్వరూపాల్ని బట్టి, స్త్రీ - పురుషులు అంటే 'అగ్ని-మైనపువత్తి' వంటివారని ఆమె అభిప్రాయం. అగ్ని సమీపానికి వచ్చినప్పుడు మునం కరిగిపోవలసిందే. కాని, పురుషుడు తన శారీరకసౌఖ్యాన్ని అధిగమించగలడని ఆమెకు మొదటిసారిగా అవగతమయింది. ఆమె మనసులోనే అశోక్ ను గౌరవించింది. ఆమె మోహవేశం తీవ్రమైంది. అశోక్ మీద విజయంపొందాలనే కోరికకూడా విజృంభించింది.

పురుషుని మనోవిజ్ఞానవిషయంలో మాయాదేవి అనుభవం ఏమంత తక్కువదికాదు. ఆమె తన సమస్తబుద్ధినీ, అనుభవాలను క్రోడీకరించి ఏకాగ్రతతో అశోకుని స్వభావం పసి గట్టేందుకు ప్రయత్నించింది.

మొదటిసారి అతను తనదగ్గరకు వచ్చినప్పుడు, ఏ స్త్రీమోహంకూడా అతన్ని తాకలేనంత కళాపిసానుతో వున్నాడు. మాయాదేవిలాంటి సౌందర్యవతి కూడా అతన్ని సమ్మోహపరచలేకపోయింది. అప్పుడే ఆమెకు కొంత నిరాశ కలిగింది.

• ఐనా, అటువంటి అశోక్ మీద, పాదీపురంలో మరియమ్లాంటి సహజ సుందర వనకన్యప్రభావం పడినట్లు, ఆమె తీక్షణదృష్టి పసిగట్టింది. చివర కతిడు మాయాదేవినికూడా అవమానించాడు. మాయాదేవికి ఈర్ష్యకలిగింది. అతని తిరస్కారానికి కోపంకూడా సచ్చింది. కాని, దానితోపాటు అశోక్ జితేంద్రియ మర్యాదా-పురుషోత్తముడుకాడని తెలుసుకుని సంతోషించింది. అతను పురుషుడే - స్త్రీవ్యామోహ విముక్తుడుకాడు. అశోకుని వశపరచుకునేందుకు చాలా అవకాశముంది.

ఇప్పుడు మరియమ్ ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయి, ఆ తావును అరుణ ఆక్రమించింది. ఇక ఈ పురుషుడు వివాహనూత్రంలో పడకుండా తప్పించుకోవడానికి మార్గంలేకపోయింది. కళ, కళాసాధనంతా, ఒకప్రక్క ఉపపత్నిగా వుండిపోయింది. పురుషుణ్ణి స్త్రీ జయించింది, ప్రపంచ ఆదిశక్తిసింహాసనంమీద దాని పునఃస్థాపితం జరిగింది. అశోక్ అరుణముందు సంయమనశక్తి కోల్పోయాడు. ఇందుకుకూడా మాయాదేవి గర్విం చింది. ఇప్పుడు శకు ఎక్కువ బలిమిచిక్కింది. తనలాంటి కుయుక్తురాలికి అరుణలాంటి కాలేజిపిల్ల పెద్ద ఆటంకంకాదు.

అందువల్లనే, ఆనాటి సాయంకాలం అరుణబక్కర్తే తనయింటికి వచ్చినప్పుడు, అశోక్, అరుణలకు సరిపడడంలేదని మొదటిసారిగా తెలుసుకుని సంతోషించింది. ఇంద్రజాలం ప్రయోగించడాని కామ ఒక్కనిముసంకూడా ఆలస్యంచేయలేదు.

ఆనా డామె నాటిన విషబీజాలు, నిస్సందేహంగా మూలస్థానంలో నాటుకునేవుండవచ్చు. ఆ దంపతులిద్దరిమధ్య అవి అగాధాన్నేర్పరచివుండవచ్చు. వివాహవిషయంలో అశోక్ కున్న స్వప్నాలు చెదరిపోయినట్లు కనిపించింది. అరుణలాంటి స్త్రీని పొందికూడా, అత నీనాడు ఏకాకి. అతనిహృదయం వ్యధతో నిండివుంది. మరి భావుకపురుషుడే కదా !

నేడతనికి సానుభూతి అవుసరం; నుఖంకావాలి. ఆమె మనసులోనే అనుకుంది. “మాయాదేవీ! నువ్వీనాడు అతి జాగ్రత్తగా మసిలావంటే, ఈరోజే నీకు స్వర్ణసంధి. నీ అఖండవిజయానికి సుదినం ఉదయించింది. ఇంతకు మించిన సదవకాశం నీ కెప్పుడూ లభించను.” ఆమె లోని స్త్రీ ప్రకృతి ఉత్తేజితమైంది ఆమె మనసు ఆనందంతో చిందులాడుతోంది.

మాయాదేవి నేడు తన శృంగారసరళిని పరిపక్వం చేసిందని చెప్పనవుసరంలేదు. శృంగారనిమగ్నమై ఆమె క్లబ్బుకుకూడా వెళ్ళలేదు. మిష్టర్ రాయ్ నుంచి వచ్చిన టెలి ఫోను ఆహ్వానంకూడా త్రోసివేసింది. తన అందమైన వేష భూషణాలతో, యితర హంగులతో, తన వయస్సుకుకూడా కప్పిపుచ్చింది. ఇటువంటిరోజుకోసమే ఆమె ఎప్పటినుంచో ఎదురుచూస్తోంది.

భోజనసమయంలో, అరుణ, ఆమె పరివారం, శ్రీమతి అధికారిజబ్బా, స్వాస్థ్యమూ, వాతావరణం మొదలైన మామూలువిషయాలపై చర్చజరిగింది. అశోక్ రెండు

• మూడుసార్లు-“నాతో ఏ విషయాన్ని గురించి అడగాలను కన్నాకు?” అని అడిగాడు. ఇప్పుడంత తొందరేమిటని మాయాదేవి ఆ ప్రసంగాన్ని తిట్టతొ ఆపివేసింది.

భోజనమయ్యాక మాయాదేవి అతన్ని డ్రాయింగు రూంలోనికి తీసుకుని వెళ్ళకుండా యింకొక గదిలోనికి తీసుకు వెళ్ళింది. బహుశా అది మాయాదేవి స్వంతగది కావచ్చు. అశోక్ అనుమానించాడు. మాయాదేవి ఆ విషయం గమనించి వెంటనే-“భయపడకండి! రండి! నేను మిమ్మల్ని నమీ మాయాభవనంలోనికి తీసుకు వెళ్ళడంలేదులేండి” అంది.

అశోక్ సిగ్గుపడి ఒకసోఫాలో కూర్చున్నాడు.

ఒకేఒకచూపులో అత నా గదినంతా పరికించాడు.

అవును, అది మాయాదేవి ప్రయివేట్ గదియని తెలుస్తోంది. బంగళాలో ఒకప్రక్కన పశ్చిమగాలి బాగా వచ్చేదిక్కున వుంది. గదిగోడలమీదున్న చిత్రాలూ, ఫోటోలూ, తుబులుమీదున్న పాలరాతి శిల్పమూర్తులూ విలాసవాతావరణానికి నిదర్శనాలు. కిటికీలకు, వాకిళ్ళకూ నీలిరంగు ముతకపరదాలున్నాయి. గోడలకుకూడా లేతపచ్చ రంగు వేసివుంది. నేలమీద పరచిన కార్పెట్, జంపఖానా, కుర్చీ, కుషనులన్నీ అదేరంగువి వున్నవి. బయట సన్నగా వానకురుస్తోంది. ఆ కారణంగా, గాలిలోకూడా ఆహ్లాదకరమైన చల్లదనం వచ్చింది. ఇక్కడకూడా మాయాదేవి రేడియోను సన్ననిస్థాయిలో పెట్టింది. కలకత్తా రేడియోస్టేషను బెంగలీ సంగీతమాధుర్యంతో రమణీయవాతావరణం ఆనంద

మయమైంది వీటి సూక్ష్మప్రభావాలకు అశోక్ మనసులో ఆసందించకుండా వుండలేకపోయాడు. మాయాదేవి యింటిలో మొదటిదఫా కలుసుకున్నప్పుడు కలిగిన ఆ అయిష్టతాభావం, ఒకవేళ నేడు కలుగకపోయినా, కొంచెమైనా తగ్గివుంటుంది.

మాయాదేవి ఎగురుగావున్న సోఫాలో కూర్చుంది. ఈనా డామె ప్రతిచేష్టలో ఆత్మవిశ్వాసం వుట్టిపడుతోంది. కాని, యిది కేవలం అశోక్ విషయంలోనే చెప్పలేము.

“అడగండి...?” అశోక్ అన్నాడు.

“షా వై వాహికజీవితం సుఖంగావుందికదా!” ఇదీ మాయాదేవి మొదటిప్రశ్న! ఇటువంటి అనాపేక్షితరీతిని, వ్యక్తిగత విషయాలతోనే చర్చ ప్రారంభమవుతుందని అశోక్ ఊహించలేదు. అందువల్ల కొద్దిగా చకితుడయ్యాడు. కాని, మాయాదేవితో నూటిగా, బహిరంగంగా చర్చించడంతప్ప వేరే వుపాయం లేదు.

“సుఖంగా లేదని ఎవరన్నారు?” అతను కొంచెం ఉద్రేకంతో అని, తిరిగి తన అనవసర ఆవేశానికి సిగ్గుపడిపోయాడు.

“లేదు. ఎవరూ అనలేదు. ఐనా, అరుణవల్లభో ఎలా పడ్డారా అని అడుగుతున్నాను.”

“పడలేదు. చూచి, అంతా విచారించే వివాహం చేసుకున్నాను.”

“అలాగా...! మరియు మీను ఎక్కడ వదిలివేశారు? వదిలేయడం సుంచిదే, ఆ వనకన్యకంలే, అరుణ ఎంతో అందమైనది.”

• ఈ మాటకు అతనికి కోపంవచ్చింది. కాని ఈ సమయంలో దాన్ని వ్యక్తంచేయడం మంచిదికాదని వూరుకున్నాడు. మరియు ప్రశ్న తప్పించడమే అతను కోరుతున్నది. మాయాదేవి ఆతరువాత అంది- “వివాహంచేసుకున్నందుకు నేను అభినందిస్తున్నాను. కాని, మీ కళ, కళారాధన ఎక్కడి కెళ్ళాయో చెప్పండి.? అంతా ఒక కోమలాంగిమోహంలోపడి కొట్టుకుపోయింది...అంతేనా.? ”

• ఈ ప్రశ్నకుకూడా బవాబుచెప్పడం కష్టమే. కాని, మెదలకండా వూరుకోవడంకూడా మంచిదికాదు. ఏదోఒకటి చెప్పాలి. అందుకని “వివాహంవల్ల ఆ సాధనకు ఏదైనా ఇబ్బందికలుగుతోందో-లేదోననే ప్రయోగమే చేస్తున్నాను.” అన్నాడు.

“ఐతే, ఆ ప్రయోగం ఫలించలేదనే తెలుస్తోంది ?”

“మాయాదేవీ...!”

• “ఏం...? నిజానికి భయపడుతున్నారా ? ఆశయహీనురాలు, గాంభీర్యం ఎరుగని ఓ కాలేజీకన్యను మీరు వివాహం చేసుకున్నారని, నేను ఎరుగనా? మీ కళనూ, మీ ఉన్నతహృదయాన్ని ఏమి తెలుసుకుంటుంది? మీ జీవితలక్ష్యాన్ని సాఫల్యం చేయడానికి ఆమె తోడ్పడుతుందా ? మీ రెలాగూ దెబ్బ తిన్నారు. మీకై మీరు చాలా జాగ్రత్తగలవాడిననుకుంటారు కదూ ?”

“మాయాదేవీ! ఈ వ్యక్తిగతవిషయాల్ని బయటికిలాగ వలసిన అవసరమేమిటి ? నా అదృష్టం నా వెంట వుంటుంది. మీది మీతోనే వుంటుంది.”

“బహుశా యీ విషయాల్ని కాదని వాదించడానికి మీకు ధైర్యంలేనట్లుంది.” మాయాదేవి కోపంతో అన్నది. “ఈవిధంగా వుంటే పనెలా జరుగుతుంది అశోక్ బాబూ? మీరు మిమ్మల్నెంతకాలమిలా మోసపుచ్చుకుంటారు. స్త్రీ వ్యామోహం మిమ్మల్ని తాకదని లోగడ చెప్పారు. నా ప్రణయ యాచన తిరస్కరించి నెల్లిపోయారు. కాని, పెళ్ళి ఆ పల్లె పడుచు వలలో చిక్కిపోయారు. సరే, అదేముందిలెండి! పురుషులంతా యింతే! ఇప్పుడు మీరు అరుణఅందానికి ముగ్ధులై పోయారు. కళంతా మట్టిలో కలిసిపోయింది. మరి అరుణలో ఏమి చూడగలిగారో చెప్పండి? గూసమంటారా- ఆమెకన్నా నేను తీసిపోలేదే. ఇది నేను పందెంవేసి చెప్పగలను. ధనమంటారా, ఆమెతండ్రిలాటివారిని పదిమందిని కొనగలను. బుద్ధి అంటారా! ఆమె స్కూలులోచదివే అమాయకపుష్పిల్ల మాత్రమే! ఇక కళవిషయం ఆమెకన్నా, నాకు వంద రెట్లు కళాభిరుచివుంది. ఏమి చూసి, నన్ను వదలి ఆమెను చేపట్టారో చెప్పగలరా?”

మాయాదేవి విచిత్రమైనది. ఆమె దేనికి భయపడదు. మనసుకు తోచినది జంకూ గొంకూలేకుండా ముఖమెదుటే అనేస్తుంది. స్త్రీయూ లేక మాయావినా? మొత్తంమీద మహా భయంకరమైన ఆడది...

అశోక్ మనసు ఆమెమాటలకు వ్యాకులపడింది. అతని హృదయంమీద యీ మాటల ప్రభావం పడుతోంది. అతను ఖిన్నుడై, అక్కణ్ణుంచి పారిపోదామనుకున్నాడు. కాని, అలా చేయలేకపోయాడు. మాయాదేవి యధార్థవాది. ఆమెమాటలు

“బాణాల్లా గుచ్చుకుంటాయని అతనికి తెలుసు. ఒక వేళ అతనికి యీ మేతో సంబంధం లేకుండావుంటే బావుండేదేమో? తన బాధను ఎంతో ప్రయత్నంతో నిభాయించుకుని అన్నాడు. “ఈరకంగా మనుష్యుల గుణదోషాల్ని చర్చించినందువల్ల లాభ మేమిటి? గతాన్ని మరిచిపోవడమే గొప్పతనం!”

“మీరు మర్చిపోగలరు. మరి నేనెలా మరువగలను? నా ప్రణయాన్ని తిరస్కరించి మరియు మ్బహుసాశంలోకి దూకేందుకు మీకు సంకోచంకలుగ లేదే? మరిప్పుడు, ఆ మరియును ఒక్కతావు తన్నేసి, యీ అరుణవెంట పడ్డారు! అరుణనుమించిన అందకత్తె దొరికితే, ఆ మెనుకూడా వదిలిపెడతామకదా? దీని అర్థమేమిటో కొంచెం ఆలోచించండి?”

• ఈ సూటిపోటిమాటలతో అశోక్కు పట్టరాని కోపం వచ్చింది. మాయా దేవిలాంటి చరిత్రహీనురాలైన విలాసిని, తన చరిత్రనుగురించి. వివరాలు అడగడం, తన భావాల్నిమీద వరుసగా దెబ్బకొడుతూపోవడం ఆతడు సహించలేకపోయాడు. ఇంతవరకూ సహించినదే చాలు, తన కళ్ళేగుట మరియును, తనభార్య అరుణను అవమానించడంకూడా సహించలేకపోయాడు. అందుకని—“దాని అర్థంఏమైనా, దానితో మీకు సంబంధమేముంది? నా జీవితబాధ్యత నాదే దీని అంచనా మీ ఎదుటవుంచడానికి బాధ్యుణ్ణికాను. నాఎగుట మరియును, అరుణను సమానంగా అవమానించడం గమనిస్తూనే వున్నాను. నే నిది సహించలేను.”

“ఓహో!” ఆమె యీమాత్రానికే అద్వైత్యపడేరకం లోనిది కాదు. తన సామర్థ్యంలో ఆమెకు పూర్తి విశ్వాసం వుంది.

“ఐతే, యిప్పుడుకూడా మరియుమీకు మీమనసులో స్థాన మున్నట్లుండే—”

“ఉందో, లేదో, దానితో మీకేంపని?”

“పనెందుకు లేదు? సవతులని ఈర్ష్యకలుగుతోంది.”

“మాయాదేవీ! మీ నోటికి కళ్ళెంలేదా?”

“సత్యానికి భయపడటం దేనికి? మనసులో ఒకటివుంచు కొని బయటకు వేరొకటిచెప్పే డాంబికురాల్సి మాత్రంకాదు.”

“ఐతే, మీ వాగుడు మీరు వాగుతూవుండండి. నాకు దానితో పనిలేదు, నేను వెదుతున్నాను.” అంటూ నిజంగా లేచి నిలబడ్డాడు.

మాయాదేవి నెంటనే అతనిచేయిపట్టుకుని కూర్చోపెట్టి, “అంత తేలికగా వెళ్ళగలరా అశోక్ బాబూ? నేను చెప్పుతున్న యధార్థవిషయం మీకు చేదుగావుంది. మీ వైవాహిక జీవితం నా గుప్పిట్లోవుందని మీ రెరుగుదురా? తలుచుకుంటే దాన్నొక్కక్షణంలో చిన్నాభిన్నం చేయగలను. ప్రపంచానికి మీ అపకీర్తిని చాటించగలను. అరుణకు మరియుమీకథ చెలిసి నప్పుడు మీగతేమవుతుందో ఎరుగుదురా?” అని బెదరించింది.

మాయాదేవి ధూర్తడబాయింపుతో అశోక్ నిజంగా భయపడి అలాగే సోఫాలో కూర్చునివున్నాడు ఈభయంకర స్త్రీ ఎందుకై నా సిద్ధపడగలదని అతనికి తెలుసు. ఒకవేళ ఆమె తనను బెదరించినట్లు రహస్యాన్ని బయటపెట్టితే...? తన

• గాఢాశ్రయ జీవితానికి దెబ్బతగులుతుంది. తన ప్రతిష్టకు గొప్ప కళంకం కలుగుతుంది. మరి దాన్నెలా సహించగలడు? ఆ పిమ్మట అధికారిమహాశయుడు, లేడీ దినేష్ కాంగా, ధర్మసీసేత్ మొదలైన తన ఖాతాదారులకు ముఖ మెలా చూపించగలడు? ఈ జీవితంకన్న మృత్యువే శరణ్యం! అటు వంటి అపవాదులు బయలుదేరి కీర్తిహానికలిగాక తానింక బ్రతికివుండలేడు.

తన పన్నుగడ ఫలించినందుకు మాయాదేవి సంతోషించింది. ఆమె లేచి అశోక్ వున్న సోఫామీద కూర్చుని అతని భుజంమీద చేయివేసి మెల్లగా అన్నది. “గాబరాపడకండి! నే నావిధంగా మిమ్మల్ని సర్వనాశనంచేయాలనుకోలేదు. అది ఏ పరిస్థితులలోనైనా చేయగలనా? అరుణ నా స్నేహితురాలు.”

అప్పుడు అశోక్ కు కొంత ధైర్యం చిక్కింది. అతను మాయాదేవివైపు తలెత్తించాడు. అతనికళ్ళలో కొంత కృతజ్ఞత, కొంత దీనత్వం కనుపించాయి. ముఖంలో భయ భీతులు తగ్గి సామ్యంగా మారింది. మాయాదేవి “నేడుకూడా ఆ వినాశనాన్నుంచి తప్పించుకునేందుకు ఒకదారివుంది. సమస్య పూర్తిగా పరిష్కారమైపోతుంది.” అన్నది మృదువుగా.

అశోక్ తనముఖంలో ప్రశ్నార్థకభావాన్ని కనబరుస్తూ “ఏమిటది?” అని అడిగాడు.

“ఉఫ్! ఎంతవేడిగావుంది!” అంటూ మాయాదేవి తన పైటచెరగును క్రిందకు జారవిడచి, బ్లవుజ్ బటన్స్ విప్పింది.

ఆ కామిని, నిర్లజ్జాభావానికి, విషయవాంఛకు సిగ్గుపడి అశోక్ కళ్ళు క్రిందకు దించుకున్నాడు అవునరంలేకపోయినా,

ఆ దగ్గర్లో తేబులుమీదున్న జపాన్ విసనకర్రనంతుకుని మాయాదేవి విసకుతుంటోంది. ఇద్దరూ కొంచెంసేపు మానంగా వున్నారు. వారిద్దరూ ఒకేసోఫాలో ఒకరిశ్వాస యింకొకరికి తగిలేటంత దగ్గరగా కూర్చునివున్నారు.

“ఎవరే మీరు సిద్ధంగావున్నారేమో చెప్పండి?” ఏదో నిగూఢకోర్కెతో, విచిత్ర భావావేశంతో ఆమెకళ్ళు మెరిశాయి.

“ఏమిటది? దేనికి?” భయపడుతూ అడిగాడు.

“ఈ సమస్య యికముందు తలెత్తకుండా వుండేందుకు?”

“ఎలా?” ఆమెచూపులో చూపుకలుపుతూ అశోక్ అడిగాడు.

‘ఆమాతం తెలుసుకోలేరా అశోక్ బాబూ’ మాయాదేవి పంకాను ఎప్పుడు క్రిందకు జారవిడచిందో తెలియదు. ఒక్క నిమిషమాత్రంలో తన రెండుచేతుల్ని అశోక్ మెడకు పెనవేసి- “ఒకవేళ మీరు నన్ను స్వీకరించినట్లయితే ఈ సమస్య ఎన్నడూ తలెత్తదు, మీరు నా మనసు నెందుకు... ..?” అంటూ వాక్యంపూర్తిచేయకుండానే తన అనుభవాలను ఆవేశంతో అశోక్ పెడిమల కందించింది. అతనిశరీరం వణికింది. రెప్పపాటుకాలంలో అతడు రెండుచేతులతో, ఆమె నగ్నంగావున్న భుజాల్నిపట్టుకుని ఒక్కపూస వెనక్కుత్రోసి- “మాయాదేవీ, నువ్వు నిజంగా మాయావినివే! భవిష్యత్తును విస్మరించి వర్తమానకాలమే సత్యమని భావిస్తే బహుశా నువ్వు విజయంపొందగలవు. కాని, క్షణకాల మోహవేశం

• జీవితమంతా పశ్చాత్తాపంకలిగిస్తుంది. నేను యిక్కడికి రావడం పొరపాటేఅయింది—” అన్నాడు.

ఆ తరువాత అతను దృఢమనస్కుడై లేచి నిల్చున్నాడు. మాయాదేవివీపు భూమికానుకునివుంది. తల సోఫాకు తగిలింది. ఆ దెబ్బతిన్న మాయాదేవి కోపం, అవమానం, ద్వేషంతో కుమిలిపోతూ పడివుంది. అశోక్—“ఛీ. ఛీ! మాయాదేవి! అరుణ నీన్నేహితురాలు! ఆ మెపరోక్షాన యీవిధంగా దగా చేయడానికి నీకు సిగ్గువేయలేదా? నువ్వు పవిత్రమైనన్నేహాన్ని కూడా అపవిత్రంచేయగలవు” అన్నాడు.

మాయాదేవి అలా పడివుండే కోపంతో నిప్పులు గ్రక్కుతూ హెచ్చరించింది. “అశోక్ బాబూ! అంతా ఆలోచించుకోండి! న న్నీవిధంగా అవమానించినందుకు మీరు పశ్చాత్తాపపడవలసివస్తుంది. మీకు నా బలం తెలియదు. మీ కుటుంబాన్ని సమూలంగా నాశనంచేయకుంటే, మీగౌరవాన్ని మంటకలుపకుండావుంటే, నాపేరు మాయాదేవికాదు.” ఆవిధంగా గర్జిస్తూవుంటే, ఆమె చండికావతారం చూసి అశోక్ నిశ్చేష్టుడయ్యాడు.

సంతప్తస్త్రీ ఉగ్రస్వరూపాన్ని అత నిదివరకెన్నడూ చూడలేదు. తనకు మాయాదేవి తెలిసివున్నంతవరకు ఆమె చెప్పింది అక్షరాలా చేస్తుందని తెలుసు. ఈ బెదరింపుతో అతను వివశుడైపోయాడు. మాయాదేవిని తిరస్కరించగల శక్తి అతనిలో మాయమైంది.

అశోక్ స్థితి చూచి, మాయాదేవికి సంతోషం కలిగింది. తన శక్తిప్రదర్శనా ప్రతిభకు తనపై తనకు అభిమానంకూడా ఎక్కువైంది.

అశోక్ మాయాదేవివైపు చూశాడు. అతనికళ్లలో ఆత్మవిశ్వాసం, కొంత అసహాయతాభావం, తొంగిచూస్తున్నాయి. తన జీవితం ఈ రాక్షసిచేతుల్లో చిక్కుబడిందని గ్రహించాడు. వెంటనే సోఫాలో కూర్చుండిపోయాడు. రెండుచేతులతో తలపట్టుకుని ఆలోచిస్తున్నాడు. ఏంచేయాలి? ఏంచేయకూడదు?

మాయాదేవి విజయంపొందిన సామ్రాజ్యాలా అతనివైపు చూస్తోంది. తన బాణంబెబ్బడు తల్లడిల్లే ప్రాణినిచూసి వేటగాడు అమితానందం పొందినట్లు ఆమెకూడా సగర్వంగా చూస్తోంది.

గదంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. గడియారం టిక్ టిక్ శబ్దం స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది.

కాని అశోక్ మనస్సులో శాంతితేదు. మనస్సులో భయంకరమైన ప్రేత పిశాచాలమధ్య ద్వంద్వయుద్ధం జరుగుతోంది. ఆ భయంకరాలోచనలకు తల పగిలిపోతుండేమోననిపించింది.

తనప్రతిష్టకు భంగం కలుగబోతోంది. ప్రపంచంలో తనను ప్రతిచోటా తిరస్కరిస్తారు. తన జీవితం, గౌరవమంతా బూడిదపాలవుతాయి.

దాన్నుంచి తప్పించుకోవాలంటే, మాయాదేవి ఎదుట ఆత్మసమర్పణచేసుకోవడంతప్ప మరోమార్గం కనుపించలేదు. ఆమె చెప్పినట్లు చేయవలసిందే!

• తనను తాను సంబోధించుకుని అడిగాడు. “మాయా దేవి! నేను సర్వనాశనమైతే నీకు లాభమేమిటి?”

“ఎందుకు లేదు, మీరు నామనసులోని దాహాన్ని రెచ్చగొట్టి నన్ను సర్వనాశనంచేయలేదా?”

“అలా చేయవద్దు మాయాదేవి! ఈవిధంగా నా ప్రతిష్టకు భంగం కలిగించవద్దని ప్రార్థిస్తున్నాను.” అశోక్ వినయంగా ప్రార్థించిపడ్డాడు. అలా నలా ఎప్పుడూ జీవితంలో ఒకరిముందు తలవంచి ఎరుగడు.

“అవును! మీరు నాకు తగిన ప్రతిఫలం చెల్లించినట్లయితే అలాగే.” మాయాదేవి నిశ్చయంగా చెప్పింది.

అశోక్ హతాశుడై కూర్చున్నాడు. అతని తల క్రిందికి వంగిపోయింది.

• ప్రతిష్ట! ప్రతిష్ట!

• ఈ ప్రతిష్టను కాపాడుకునేందు కింత భయంకరమైన మూల్యాన్ని చెల్లించవలసిందేనా? తను చెల్లించగలడా?

పరిస్థితులుకూడా అలాగే కనిపిస్తున్నాయి తగిన మూల్యమైనా చెల్లించాలి. లేదా ప్రతిష్టను బూడిదపాలైనా కానివ్వాలి.

కాని, మాయాదేవితో యిటువంటి వ్యవహారానికి తలవడినప్పుడు, తను తన వైవాహికజీవితానికి, ప్రేమకూ, మానవత్వానికీ కళంకమాపాదించినట్లు కాదా? తాను, అలా చేయలేడు.

ప్రతిష్ఠను కాపాడుకునేందుకు నీచానికి పాల్పడవలసి వచ్చినప్పుడు, తను స్వయంగా ఎంత హీనుడవుతాడు? మరి అది బూటకపు ప్రతిష్ఠకాదా?

అటువంటి బూటకపు ప్రతిష్ఠకోసం అతను సత్యాన్ని మోసగించగలడా? సత్యాన్ని ఖానీచేయగలడా?

సత్యాన్ని హత్యచేశాక అతను కళాకారు డెలా అవుతాడు? మానవు డెలా అవుతాడు?

కాదు. అత సలా చేయలేడు. మాయాదేవి ప్రతీకారం చేసినాసరే, అత నామెకు తలవంచడు. ముమ్మాటికీ వంచడు.

ఈమారు మళ్ళీ అతడు లేచి నిల్చున్నాడు. ఇప్పుడతని కాళ్ళు పడకడంలేదు. గుండెలు అదరడంలేదు. తలతిరగడం లేదు.

అతను తన పూర్తిబలాన్ని, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కూడదీసుకొని లేచినిలబడ్డాడు.

“ఏమాలోచించారు?” మాయాదేవి అడిగింది. ఆమె అశోక్ లోకలిగే భావసంచలనాన్ని గమనిస్తోంది. అతనిలో బలం ప్రవేశిస్తున్నకొద్దీ, ఆమె ధైర్యం సడలిపోతోంది.

“ఆలోచించడమా? నీబోటి మాయావినిమాయకు లోబడిపోవడానికి యీ అశోక్ సిద్ధంగాలేదు. ఎప్పటికీ లోబడడు”

“ఇంకొకమాట ఆలోచించుకోండి అశోక్ బాబూ! నా సంగతి మీ రెకుగరు.” మళ్ళీ హెచ్చరించింది మాయాదేవి. కాని, ఆ బెదిరింపులో అంత బిగువులేదు.

“అవును! ఎరుగుదును!” అశోక్ ధైర్యంగా అన్నాడు. “పరుల సుఖంలో విషంపోయడమే నీబోటి విలాసినుల తుదిఅస్త్రమనికూడా ఎరుగుదును ... దాని పరిణామం భయంకరంగా వుంటుందనికూడా తెలుసు. నీ యీ మురికి మోహంకన్నా దాన్ని అనుభవించడమే మంచిది. నీవు చేయదలచుకున్న దేదో చేసుకోవచ్చు. నా ప్రారబ్ధంలో ఎలా ప్రవాసివుంటే అలా అనుభవించేందుకు సిద్ధంగావున్నాను. కాని, నువ్విలా పురుషుల జీవితంతో ఆడుకునే రాక్షసు ప్రవృత్తితో ఎన్నోరోజులు వ్యవహరించలేవని మాత్రం జ్ఞాపకంవుంచుకో. శాగీరకసౌందర్యమున్నంతకాలమే నీ ఆట సాగుతుంది. కాని యీ సౌందర్యం శాశ్వతంకాదన్న సంగతి ఎప్పుడూ మర్చిపోవద్దు. నీ చెక్కిళ్ళు ముడతలుపడినప్పుడు, శిరోజులు తెల్లబడినప్పుడు, నీ మకరందాన్ని జరుకునేందుకు ఏ భ్రమరమూ నీమీద వాలదు. ఏ పురుషుడూ నీ ముఖం చూడడు. ఆరోజు కాస్త గుర్తుంచుకో! సరే, ఆవిషయాలతో నాకేం పని...? నేను వెడుతున్నాను”

అతను వెనక్కుతిరిగి రెండడుగులు వేసేసరికి ఏడ్పు వినిపించి ఆగిపోయాడు. నిలబడి మాయాదేవివైపు చూచాడు. ఆమె బూరుగదూది దిండులో తలదూర్చి ఏడుస్తోంది. ఆ దృశ్యానికి అతనిలో కొంచెం జాలికలిగింది. కాని, అతనక్కడే నిలబడి ఉద్వేగంతో చెప్పాడు. “నీ అసహాయత్వం, నీ ఏకాకిజీవితంవల్ల నా కెంతో సానుభూతి వుంది. నేను నీకు నిజమైన స్నేహితునిగా వుండాలని కోరుతున్నాను. నీ నిరాశామయజీవితంలో కొంత సుఖం కలిగించాలనేవుంది నాకు.

కాని, నీ మోహవేశం అందుకు ప్రతిబంధకంగా తయారైంది. నీవద్ద శరీరానికే విలువ వుంది. ఆత్మకు లేదు. కాని, ఆత్మ అమరమైనదనీ, శరీరం క్షణభంగమనీ నువ్వు మర్చిపోయావు. ఈ సత్యద్విద్వర్జనం నేను కాకుంటే, రేపైనా నీకు కాకమానదు. అంతవరకూ—అంటే, యీ మాడునాళ్ళూ, నీ విలాసమయ రాక్షసత్వాన్ని విచ్ఛలవిడిగా ప్రదర్శిస్తూ వుండు. ఎన్ని నరబలులు పుచ్చుకోంటావో పుచ్చుకో...”

ఈ ఈసడింపుతో మాయాదేవి మూగరోదన ఎక్కువై, వెక్కెక్కి ఏడుస్తోంది. తీవ్రమైన భావోద్వేగంలో ఆమె నోటి నుంచి మాట పెకిలిరాళేదు. ఆశోక్ హృదయంలోంచి వెలువడిన వాణి పదునైన కత్తిలా ఆమె హృదయాన్ని బేధిస్తోంది. అందులోని సత్యం ఆమె హృదయాన్ని స్పర్శించింది. కోపం స్థానంలో ఆత్మగ్లాని ప్రవేశించి, విచిత్రమైన పరస్పర విరుద్ధభావాల్తో ఆమె హృదయం మధనపడుతోంది. ఈ కఠిన శబ్దాలకు మారుగా అతను తన గొంతులో కత్తితో పోడిచినా బాగుండేదనిపించింది. నే డామె హృదయం పరితాప జ్వాలతో దహించుకుపోతోంది. నవచైతన్యంతో కళ్ళు తెరుచుకున్నాయి. ఆ క్షణంలోనే ఆమెకు నిజం తెలిసింది. ఆమె గత జీవితంమీద స్వచ్ఛమైన కాగితపుంజం పడి, భీషణమైన తన నగ్నస్వరూపాన్ని సాక్షాత్కరింపజేస్తోంది.

నే డామెకు మొట్టమొదటిసారిగా, తనజీవితంమీద అసహ్యంకలిగింది. అప్పు డక్కడ ఆశోక్ బాబు నిలబడివున్నట్లయితే, ఆయనపాదాలను తన పరితప్తాశ్రువులతో అభిషేకిం

- చేదే! కాని, తన దుష్పవర్తనతో ఆయన హృదయాన్నే కాక, ఆయనపాదాలుతాకే అర్హతనుసహితం కోల్పోయింది. కొన్ని క్షణాలకుపూర్వం కాలసర్పంలా బుసకొట్టిన ఆ మోహవేశిత రాక్షసికి యీ కొద్దిపాటి భిక్షనుకోరే సామర్థ్యంకూడా లేక పోయింది.

ఈ ఆత్మగ్లానిలో అశోక్ ఎప్పుడు వెళ్ళిపోయినదీ మాయాదేవి గమనించలేదు. ఆయనకారు ధ్వని వినిపించాక ఆమెహృదయం అపారమైన శూన్యత్వంతో నిండిపోయింది. వెక్కిరించి పడింది. కాని, ఆమె ఏకాంత ఆక్రందన వినేందుకు ప్రపంచంలోని ఒక్కవ్యక్తి కూడా సిద్ధంగా అక్కడలేదు.

శర్కిగా అదేసమయంలో రేడియోలో కలకత్తాస్టేషన్ నుంచి ఎవరో స్త్రీ బెంగాలీగీతాన్ని ఆలాపిస్తోంది.

“ఆనందలోకం అదిగో,

జీవా మేలుకో

ప్రణమిల్లు శ్రీహరిచరణాలకు

అదె నీ శోకానికి విరుగుడు

భజభజగోవిందం,

తాపహరణమే శ్రీహరిచరణం.

దీనజనావళి కదె శరణ్యం.

29

ఆమరునాడ , ఉదయం ఎనిమిదిగంటలకు అశోక్ ‘ట్రీ’ త్రాగి, బట్టలువేసుకుని బయటికింకా రాలేదు. అబ్బుల్లా మాయాదేవి వచ్చిందని కబురుచెప్పి వెళ్ళాడు.

అశోక్ కొంచెం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఏమి వింతమనిషి ! ఇంత అవమానంపొందికూడా పెంటపడుతోందే ! ఈ సెను ఎలా వదిలించుకోవాలో అతనికి అర్థంకాలేదు.

- అతను ముఖం కాళ్ళు కడుక్కుని, బట్టలు మార్చుకుని గదిలోకివచ్చి మాయాదేవిని చూచి స్థంభించిపోయాడు. తన కళ్లను తానే నమ్మలేకపోయాడు.

మాయాదేవి తెల్లని సాదాచీర కట్టుకుంది. జుట్టు చిందరవందరగా రేగివుంది. చెక్కిళ్ళకు పొడకులేదు పెదిమలకు లిప్స్టిక్ లేదు. ఆమె కుమిలికుమిలి ఏడ్చినట్లు కళ్ళు ఎర్రగావున్నాయి. దీనికి అర్థమేమిటో అశోక్ గ్రహించ లేకపోయాడు. ఆ గర్విష్టి మాయాదేవి ఎక్కడ? మరి యీ వినయసంపన్ను రాలైన నతమ స్తకురాలెక్కడ...?

మాయాదేవి లేచి నిలబడి ముకుళితహస్తాలతో “నమస్తే”-అంది. “ఇంత పెందలకడనే ఎందుకు వచ్చిందా? అని మీకు ఆశ్చర్యంకలుగవచ్చు. మిమ్మల్ని క్షమాపణ కోరడానికి వచ్చాను” అది తన రాకనుగూర్చి తెలియ జేస్తూ.

అశోక్ ఊక్కిరిబిక్కిరయ్యాడు. ఈ వింతపరివర్తన చూచి ఆశ్చర్యంచెందాడు. అతని సందేహం తీరిపోయింది.

“కూర్చోండి...కూర్చోండి...క్షమార్పణా? ఎందుకు? ఒక్కనిముష మాగండి. అబ్బుల్లా! ఓ అబ్బుల్లా...! తొందరగా టీ పట్టుకురా” అని మాయాదేవికి దగ్గరగావున్న కుర్చీలో కూర్చున్నాడు,

“నేను మిమ్మల్ని అసమానించాను. అంతకు క్రితం కూడా అలాగే చేశాను. వాటన్నిటికీ క్షమాపణకోరడానికే యిప్పుడు వచ్చాను. మీరు నిన్న నా కళ్ళు తెరిపించారు. మీరు వచ్చినప్పుడు రెండుగంటలవరకు దుఃఖంలో నుండి పోయాను. తిరిగి రాతంతా నిద్రపట్టలేదు. గతజీవితమంతా చిత్రపటంలా కళ్ళముందు తిరిగింది. నాకు దానిమీద అసహ్యం కలిగింది. నేను మిమ్మల్ని గుర్తించలేకపోయాను. అశోక్ బాబూ! ఇతరపురుషులతోవలెనే మీతోకూడా వ్యవహరించటానికి ప్రయత్నించాను. ఎంత ఘోరంచేశాను! ఈనాటి వరకూ, నా కనుసైగకు లోబడని మగవాడే లేడు. స్త్రీ వ్యామోహంలో విశ్వామిత్రుడంతటివాడే నిగ్రహం కోల్పోగా ప్రస్తుతకాలపు పురుషులెంత? కాని, విషయవాంఛలకు లోబడని పురుషులు మీరొక్కరే కనుపించారు. తుదకు నా అపజయంపై నాకే కోపంవచ్చింది. ఆతరువాత రెట్టించిన బలంతో మిమ్మల్ని పొందాలని ప్రయత్నించాను. నాకు నిన్న సంపూర్ణవిజయం కలుగుతుందని ఆశించాను. కాని, నిన్న నా కళ్ళు తెరుచుకున్నాయి. నేను మిమ్మల్ని సర్వనాశనం చేసినా, మిమ్మల్ని పొందలేననుకున్నాను. మీరు నాకు వశం కారనికూడా నిన్ననే తెలుసుకున్నాను. తిరిగి మీ ప్రతిష్ట మీద దెబ్బతీయాలనుకున్నాను. కాని, యిప్పుడు డటువంటి అసువికాసందం మాయాదేవి కోరడంలేదు. నే నంత నీచు రాలినికాను. మీ రిది సమగలరా అశోక్ బాబూ!”

అంతేలేని భావతరంగాలు అతనిలో ఉప్పొంగాయి. మెదలకుండా వింటున్నాడు. మాయాదేవి చెప్పుకుపోతూనే

వుంది. “నిన్న నాకు మీ విలువ తెలిసింది. అంతకుముందు మీమ్మల్ని ఎంతో అవమానించాను. కాని, ఆ సమయంలో నేను కామాంధురాలైనా వున్నాను. ఇప్పుడు సరిగ్గా లేను. మీరే నన్ను ద్ధరించారు. ఇప్పుడు నన్ను మీరు క్షమించలేరా?”

తనకుట ఏమిజరుగుతోందా అనే ఆలోచనలో కొన్నిక్షణాలు వుండిపోయాడు. అశోక్ ఇంతా నమ్మలేక పోయాడు. అంతా నాటకమేమో నని ఆమెముఖంలోకి తీక్షణంగా చూచాడు. కాని, యీనాడా మెహృదయం పరితాప జ్వాలతో దగ్ధమైపోయిన్నట్లు మాయాదేవికళ్ళు అశ్రుజల పూరితమైయుండడంవల్ల గ్రహించాడు.

“కాదు. కాదు. ఇందులో క్షమించవలసిందేముంది? ఉద్ధరించానని అంటారెందుకు మాయాదేవి! నేను...”

“కాదు. అలా కాదు. మీ క్షమాపణపొందనిదే నాకు శాంతి లభించదు. మనస్ఫూర్తిగా క్షమించానని మీరు చెప్పవలసిందే!”

“దానితో మీకు సంతోషం కలిగేటట్లయితే, క్షమిస్తున్నానని అంటున్నాను. కాని, క్షమించేందు కనలు ఏముంది”

“ఎందుకులేను? నా జీవితదిశను మార్చిన బాధ్యత మీదే. ఇకను క్రొత్తజీవితాన్ని ప్రారంభించాలని నిన్ననే సంకల్పించుకున్నాను. గత ఏదిహేను సంవత్సరాల మురికి జీవితం యిప్పుడు డాఖరైంది. ఆ మాయాదేవి మరణించింది;

నిన్న నే మరణించింది. ఇప్పుడు మీ ఎదుట యింకొక స్త్రీ కూర్చునివుంది. బహుశా నేను కూడా నా మాటలు మిమ్మల్ని సమ్మించలేకపోవచ్చు. కాని, భవిష్యత్తులో నా నిశ్చయం ఎంత స్థిరమైనదీ మీకు తెలియకమానదు. నేను సంకల్పించినది చేసి తీరుతానని బహుశా మీకు తెలిసేవుంటుంది. ఇంతవరకూ యీ శక్తిని దుర్వ్యసనాలకు వినియోగించాను. ఇక సత్కార్యాలకు ఉపయోగించాలని సంకల్పించుకున్నాను.”

“మాయాదేవి! నేడు నిన్ను మనసారా అభినందిస్తున్నాను. భగవంతుడు నీకు మేలుచేస్తాడు.”

“నేను ఒక భిక్షు కోరుతున్నాను. మీ రికమందు కూడా ఒక స్నేహితునిగా, పథప్రదర్శకునిగా వుండాలని కోరుతున్నాను. నా హితో భిక్షువులు ప్రపంచంలో ఎవరూ లేరు. నేను అబలను. నాకు మీ ఆధారం అవునరం. క్రొత్తగా రూపొందిన మాయ ఈ భిక్షు పెట్టవలసిందిగా అర్థిస్తోంది.”

“నాకు అంగీకారమే!” నన్నాడు అశోక్. అతని గొంతు కొంచెం గాఢదికమయింది.

“మీ రెంత ఉదారులు! మీ హృదయం మహా సాగరంలా విశాలమైనదని నాకు తెలుసు. అరుణకు నే నెంతో తీరని అన్యాయంచేశాను. సరే, జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. యిక మీ జీవితంలో నావల్ల ఎటువంటి ఆపదలు రావు.”

“ఇంతగా చెప్పవలసిన అవునరంలేదు మాయాదేవి! నా కంతా తెలుసు.”

“ధన్యవాదాలు. నేడు మీరు నా కెనలేని ఉపకారం చేశారు. ఈరోజు నాకు పునర్జన్మ కలిగింది. ఇక నేను వెదురున్నాను.”

— మాయాదేవి పెళ్ళిడానికి ఉన్యక్తురాలైంది. అశోక్ కూడా లేచి నిల్చున్నాడు. భావోద్వేగంతో మాయాదేవి ఇప్పుడున్న హృదయం పరిపూర్ణమైంది. భావాలత పవిత్రమైనవి, శుభప్రదమైనవి!

మాయాదేవి తన కుడిచేతిని చాపింది. అశోక్ నిస్సంకోచంగా కరచాలనంచేశాడు.

అశోక్ చేతిని తన చేతివేళ్ళతో స్నేహపూర్వకంగా నొక్కుతూ, తన సమస్తభావాల్ని మిళితంచేసి “అశోక్ అన్నయ్యా” అని మెల్లగా సంబోధించింది.

“ఏమిటి చెల్లీ!” అశోక్ కూడా అదే స్నేహార్ద్రతతో సంబోధించాడు.

ఒక్కరెప్పపాటుకాటంలో ఆమె అతనిపాదాలమీద. వాలి తలను పాదాలకు ఆనించింది.

అశోక్ తటాలున ఆమె కుడిచేతినిపట్టుకుని లేవనెత్తి ఆమెచేతిని ఎంతో ప్రేమతో ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

ఆ దివ్యసంఘటనకు మాయాదేవికళ్ళనుండి కృతజ్ఞతాశ్రువులు ప్రవహించాయి. ఆమెముఖం పావనజ్యోతిలా దీప్తివంతంగా కనుపించింది.

అశోక్ కళ్ళుకూడా చెమ్మగిల్లాయి. మరుక్షణంలో మాయాదేవి పెళ్ళిపోతూ పైటచెంగుతో కళ్ళద్దుకోవడం

చూశాడు. అతడు అలాగే పూపిరిబిగపట్టి, నిశ్చలంగా నిలబడి వున్నాడు. ఇప్పుడు కన్నీరాపుకునే శక్తి అతనిలో లేదు.

అరనిముషంలో క్రిందనుంచి కారుతలుపు వేసుకున్న ధ్వనితో పాటు కారు బయలుదేరిన ధ్వనికూడా వినిపించింది.

“బాబుగారూ! మాయాదేవి వెళ్ళిపోయిందా?”

“అవును. వెళ్ళిపోయింది. అరే! టీ విషయం నాకు జ్ఞాపకమేలేదే! తీసుకురా! ఆమెకు మారుగా నేనే పుచ్చుకుంటాను.” అని అబ్దుల్లాకు కనుపించకుండా, కుమారుతో కళ్ళద్దుకున్నాడు.

30

సాయంకాలం ఏడున్నర గంటలవుతుంది. ఆకాశం మేఘావృతమయింది. గాలి బాగా వీస్తోంది. జూన్ మాసపు చివరిరోజులు; వర్షముతువు ప్రారంభమైంది. రోడ్డుమీద విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతున్నాయి.

ఒకానొక చోటిలో చిన్నమూట వట్టుకుని, న్యూకాలనీ వీధిలో ఎవరిదో యిల్లు వెదుకుతోంది. ఆమె భయపడుతూ, ఆ చుట్టుప్రక్కలవారి నడుగుతూ, అశోక్ యింటి ఆవరణలోనికి వచ్చింది. ఆమె చూటిచూటికీ వెనుకకూ, ముందుకూ చూస్తూ నడుస్తోంది. బహుశా తన నెవరైనా చూస్తారేమోనని భయపడుతున్నట్లుంది.

ఆవరణలోకి వచ్చినతరువాత కుడివేపునున్న నౌకను
లుండే గదులవేపు వెళ్ళి అక్కడ ఒక గడ్డమున్న ముసలివాడు
హుక్కాతాగుతుండటం చూచి “అబ్దుల్లా” అని పిల్చింది.

“ఎవరూ ? ఎవరది ?” అబ్దుల్లా కనిపించినంతవరకు
చీకటిలోచూచి, కొంచెంసేపయాక, ఆశ్చర్యంతో — “అరే,
ఎవరు, మరియు...! రామ్మా! రా! హఠాత్తుగా వచ్చావేం?
అరె, బాగా చిక్కిపోయావేమిటి ? ఏమిటి సంగతి...? జబ్బు
పడలేదుకదా ?” అని ఆత్రుతగా ప్రశ్నించాడు.

“లేదు అబ్దుల్లా ! జబ్బుపడలేదు. దానికేగాని
మీ యజమాని ఎక్కడున్నారు ? ఆమెకంతస్వరం క్షీణించి
వుంది ఎంతో విషాదభరితమైయున్నట్లు తోస్తూవుంది.

“క్షబ్బుకు వెళ్ళారమ్మా! అరగంటలో రావచ్చు”

“యజమానురాలు?”

“వారూ వెంట వెళ్ళారమ్మా!” అయ్యగారికి వివాహ
మైనదని నీ కెలా తెలిసింది ?”

“ప్రతికలో చదివాను. మీ యజమానురాలు ఎలా
వుంటుంది అబ్దుల్లా ?” అంటూ ప్రశ్నించి భారంగా నిట్టూర్పు
విడిచింది.

“బా... బాగానేవుంటుంది.”

“బాబుగారు సంతోషంగా వుంటున్నారా ?”

“ఆ... అవును... ఉన్నట్లే...” యజమాని యింటి
పరిస్థితులు నౌకరు ఎలా చెప్పగలడు ? ఆసంగతి అతనికి చెప్పా
లనిపించలేదు. “కాని, నువ్వెప్పుడు వచ్చావ్ ? ఎక్కడ బస
చేశావు మరియుమ్ ?”

“హూ, దానికేంగాని, ఒక్కపనిచేసి పెట్టగలవా?”

“ఆ... ఎందుకుచేయనమ్మా? తప్పకండా చేస్తాను. చెప్పు?”

“ఈ మూట బాబుగారి కివ్వగలవా?”

“ఆ ఇవ్వగలను. కాని, నువ్వా యెన్ను కలుసుకోవా? వారు వస్తూనేవుండవచ్చు.”

“కలుసుకోవచ్చు. కాని మీ యజమానురాలు అపార్థంచేసుకోదా? ఎందు కంత మువ్వకొని తెచ్చుకోవాలి?”

“అవును! అలా కావచ్చు” తన గడ్డాన్ని సవరించు కుంటూ, ఆలోచించి అన్నాడు అబ్బిల్లా. అతని కళ్ళెదుట యజమానురాలి స్వభావం తాండవించింది. దానితోపాటు పాద్రీపురింలో మరియమ్-అశోక్లు నెరపిన స్నేహంకూడా జ్ఞప్తికివచ్చింది. అవును, మరియమ్ మూలంగా ఆ యింటిలో తిరిగి తుఫాను రేగవచ్చు. అయినప్పటికీ యజమానిని కలుసుకోనన్నమాట అతనికి నచ్చలేదు.

“మరి బాబుగారు చూస్తానంటే కలుస్తావా?”

“ఆ...బహుశా...”

ఇంతలో మారంగా కారు లైట్లు కనుపించాయి. మరియమ్ భయపడుతూ—“బహుశా వారు వస్తున్నట్లుంది. నేను వెడుతున్నాను” అంటూ గబగబా గేటుదాటి చీకటిలో మాయమైంది. ఆ కారు వచ్చి సరాసరి వెళ్ళిపోయింది. అది మరెవరిదో. కాని మరియమ్ తిరిగిరాలేదు. అబ్బిల్లా మూట పట్టుకుని చీకటిలోకి చూస్తూ అలాగే నిల్చుండిపోయాడు.

ఎనిమిదిన్నరగంటలకు, అరుణ, అశోక్ లిద్దరూ క్లబ్బు నుంచి వచ్చారు. అరుణ బట్టలు మాన్చుకునేందుకు తన గది లోకి వెళ్ళినప్పుడు, అబ్దుల్లా మునిగాళ్ళమీద వచ్చి, ఆ మూటను అశోక్ కిచ్చి-“బాబూ! మరియుమ్ యిచ్చివెళ్ళిం” దని చెప్పాడు.

“మరియుమ్..! ఎప్పుడు..? ఎక్కడ...? అబ్దుల్లా! ఆమె ఎక్కడుంది?”

“ఆమె వెళ్ళిపోయింది బాబూ”

“ఎక్కడి కెళ్ళింది అబ్దుల్లా? చెప్పు? తొందరగా చెప్పు?”

“తెలియను బాబూ! ఐనా ఇందులో ఏదైనా ఉత్తరం గిత్తరం వుండేమో...”

అశోక్ ఆత్రుతగా మూటవిప్పాడు. ఏమాత్రం ఆలస్యాన్ని సహించలేకపోతున్నాడు. అందులో ఒక సుమాయిలు వుంది.

అరె! తను సాత్పూరా అడివిలో ఆమె కన్నీళ్ళు తుడిచిన సుమాలే యిది. ఒక మూల అతనిపేరు విశిఅక్షరా లతో అ. రా. అని వుంది.

ఒక దిండుగలీబు మడతపెట్టి వుంది. దానిమీద గంగు రంగుల సిల్క్-దాకాంతో అందంగా ‘Sweet Remembrances’ (మధురస్మృతులు) అని కుట్టివుంది.

ఇంకొక వస్తువుకూడా వుంది. అది ఒక కవరు. దాన్ని కూడా తొందరతొందరగా విప్పేసరికి, దానిలో పందకూపా చుల నోల్లు నాలుగు, వాటితోపాటు ఒకవుత్తరం వున్నాయి.

అరే, యీ డబ్బు మరియమ్మకు తాను యిచ్చినదే! వాటిని అలాగే, తిరిగి యిచ్చివేసిందా? అవును! అదే కవరు! కొంత మాసిపోయిమాత్రం వుంది.

అశోక్ ఉత్తరం తెరిచి చదవడం మొదలుపెట్టాడు. అవును, మరియమ్మ హస్తాక్షరాలే! ఉత్తరంమీద 'సర్వదా మీదాన్ని' అని వ్రాసివుంది. ఆ తరువాత...

“అశోక్ బాబూ!”

“అనాడు మీకు నాలుగువందల రూపాయలిచ్చి, నా హృదయానికి బాధకలిగించాడు. ఏ అయ్యాచిత ప్రేమను విశుద్ధంగా, నిరాపేక్షభావంతో మీకు అర్పించానో, దానికి విలువగట్టి ప్రతిఫలం మీ రిస్తారని నేను ఎప్పుడూ వ్రాపించి వుండలేదు. నేను వీటిని మీకు తిరిగియిచ్చివేసి, నా మనసును తేలికపర్చుకుంటున్నాను.

“ఈ గలీబును నా దుర్దినాల్లో ఎడతెగని కన్నీటి ప్రవాహాన్ని ఆపుకుని తయానుచేశాను ఆ అశ్రుధారలమీద ఎప్పుడూ మీ మూర్తే అంకితమై వుంది. ఈ స్వల్ప శ్రద్ధాంజలి సందుకునే దైవసమానులు మీరే! అందుచేత నేడు దాన్నికూడా నా ఆరాధ్యచరణాలకు అర్పిస్తున్నాను.

“ఇక యీ రుమాలు వుంది. దీనివిషయంలో ఏం వ్రాయను? ఒకప్పుడు దీనికి, నా కళ్ళలోంచి వచ్చే గొప్ప గొప్ప వెల్లువల్ని ఆపే శక్తివుండేది. కాని, నేడు...?... ఓహో! పోనివ్వండి సంతానం.

“మిమ్మల్ని, మీధర్మపత్నినీ సుఖంగా వుంచాలని సదా.
సర్వేశ్వరుణ్ణి ప్రార్థిస్తుంటాను”

మరియమ్”

ఉత్తరంమీద గ్రామంపేరుగాని, తారీఖుగాని, అడ్రసుగాని ఏమీలేదు. అతనిజీవితంలో అది మరియమ్ మొదటి ఉత్తరం. కాని, దానిలోని ఒక్కొక్క శబ్దమూ ఒక్కొక్క బాణంలా హృదయానికి గుచ్చుకున్నాయి. అవ్యక్తమయిన బాధామయశబ్దంమాత్రం ఉచ్చరించగలిగాడు.

ఆ వస్తువులన్నింటినీ అతడు మంచంపై తలగడదిండు క్రిందుంచాడు. అలాగే పిచ్చివానిలా గబగబా క్రిందకు పరుగు తీసి కారులో కూర్చుండి— “అబ్బుల్లా! అరె అబ్బుల్లా!” అని కేకలువేశాడు. అతను సగం దుస్తులు విడిచేసినసంగతికూడా మరచిపోయాడు.

“బాబూ—”

“మరియమ్బస ఎక్కడ?”

“తెలియదు బాబూ! ఉత్తరంలో అడ్రసు లేదా?”

“ఉత్తరంలో ఏమీ లేదు. అబ్బుల్లా! నువ్వేంమనిషివి? ఇంత పెద్దవాడివైకూడా ఆమె అడ్రసునా తెలుసుకోలేక పోయావా?”

“తప్పేంది బాబూ!”

“ఎప్పుడు వచ్చింది?”

“ఇప్పుడే ఒకగంటముందు...”

“మరి ఎటు నెళ్ళింది?”

“అటు.....” అంటూ వేలితో చూపించాడు.

• “ఐతే పద... తొందాగా బండెక్క, ఆమెను వెదికి తీసుకునివద్దాం.”

“మీ కోటు తీసుకురమ్మంటాగా?”

“నద్దబ్బా వద్దు, టైం ఎక్కడుంది? తొందాగా కూర్చో...”

అత నొకవిధంగా అద్దుల్లాను బంధంతంగా బండిలో కూచోపెట్టాడు. ఆ నిమిషంలో కారు వాయువేగంతో బయలుదేరింది వారు ఎక్కడికెడుతున్నదీ అరుణకెవరూ చెప్పలేదు.

ఆ సమయంలో అకోక్ చొక్కా, పంటు మాత్రమే ధరించివున్నాడు. కాళ్ళకు చెప్పులు మాత్రమున్నాయి. జుట్టు అస్తవ్యస్తంగా వూది. కాని నీటిపై అతనికి ధ్యాసలేదు. రెండు నూర్లు అపాయంజయగబోయి తప్పించుకున్నాడు.

• “మరియ్ మేసీతి ఎలా వుంది అద్దుల్లా?”

“బాగుండలేదు బాబూ! జబ్బుపడ్డట్టుంది.”

“ఓహో! —” ఒక నిట్టూర్పు విడిచాడు.

కారువేగంకంటే అతని ఆలోచనల వేగంఎక్కువగా వుంది. తన జీవితంలో అత్యధిక మహత్వం కలిగించిన యీ మరియమ్, ఏ అజ్ఞాతలోకంనుంచో వచ్చి, తిరిగి ఆ తీయని స్మృతును మేల్కొలిపింది.

‘మరియమ్...! మరియమ్...!’

“నువ్వు ఒక్కమారు కలిశావంటే, నీకు కలిగించిన దుఃఖానంతకూ క్షమాపణ కోరుకుంటాను. బహుశా ఎన్నో

కష్టాలు సహించివుంటావు. నీ వృత్తరంలో ఒక్కొక్కశబ్దంలో
యిమిడివున్న అంతర్వ్యధను నాబోటి నీచుడు గ్రహించలేడు.

‘ఎంతకాదన్నా ఒక్కసారి నన్ను కలుసుకో. మరియమ్!
కేవలం ఒక్కమారు. నా పాపాలకూ, నా దుండగాలకూ,
కొద్దిగా ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకునే అవకాశం కలిగించు. నా
సమస్త అంతర్భావాలతో, యీ భిక్షే నన్ను కోరుతున్నాను.

అశోక్, యీశధంగా, శోకాచ్ఛన్న వికలమనసుతో
మరియమ్మకోసం అనేక ప్రదేశాలూ, రోడ్లూ వెదికాడు.
ఎక్కడైనా, ఆడమనిషి కనుపించినప్పుడు కారువేగాన్ని
తగ్గించి, ఆమె ముఖాన్ని పరకాయించి చూసి, మరియమ్
కాదని తెలుసుకున్నతరువాత నిరాశచెంది, తిరిగి పోయిన
కాలాన్ని కూడదీసుకునేందుకు కారు వేగాన్ని ఎక్కువ
చేస్తున్నాడు.

ఈవిధంగా అతను మూడు నాలుగు చర్చిలూ, క్రిస్టి
యనుల హోటళ్ళూ, వై. యం. సి. లు, నివాసాల్నీ,
సత్రాల్నీ, రైల్వేస్టేషను విశ్రాంతిహాలు వెదికాడు. ధన్
తోలా, ధర్మపేట్, సివిల్ లైన్సు, పెద్దబజారు రోడ్డు గాలిం
చాడు. కాని, ఎక్కడా మరియమ్ కనుపించలేదు.

కారు తిరుగుతుండేది. ఎక్కడో ఆగేది. అబ్బుల్లా దిగి
ఆచూకీతీసేవాడు. అంతుదొరికేది. నిరాశకలిగేది. కారు తిరిగి
కదిలేది. ఆ కారుశబ్దం అశోక్ కు రోదనలా వినిపిస్తోంది.

కాలంగడిచి, కొద్ది అశోక్ కు నిరాశ ఎక్కువై
పోతోంది. ధైర్యంకూడా సడలింది. గొంతు ఎండిపోతోంది.
కళ్ళు ఎర్రబడుతున్నాయి.

ఐనా మరియుమజాడ తెలియలేదు.

అకస్మాత్తుగా, ఆమె ఇటార్సీపాసింజరులో వెళ్ళిపోతుండేమోనని ఊహించాడు. కానును వెంటనే స్టేషనుకు మళ్ళించాడు.

ఒక గుర్రబృందానికి కాను ఢీకొంది. బండి తిరగబడి పోయింది. వాడు తిడుతూ తగువుకు తయారయ్యాడు. చుట్టూ గుంపు పోగైంది. అబ్దుల్లాకు మనీపర్సుయిచ్చి తగవును సర్దుమని చెప్పాడు. బండివాడు అక్కడికక్కడే నాలుగుంబావలాతో పరిష్కారంచేసుకుపోయాడు.

పదిగంటలవుతుంది. ఇటార్సీ పాసింజరు బయలుదేరడానికి సిద్ధంగా వుంది. స్లాటుఫారంమీద రద్దీ ఎక్కువగా వుంది. అందువల్ల దారిచేసుకోవడమే అశోకకు కష్టమై పోయింది. అందర్నీ శ్రోసుకుంటూ, వారి నిందలకు గురి అవుతూ, ప్రతి కంపాప్టమెంటు వెదుకుతున్నాడు.

ఒకచోట బెంచికి గుడ్డుకుని పడిపోయాడు. పాంటంతా చెడిపోయింది. చుట్టుప్రక్కలవాళ్లు నవ్వుతున్నారు. అతడు పాంటు దులుపుకుని ముందుకు బయలుదేరాడు. వారి పరిహాసాలు వినేందుకుకూడా అతనికి వ్యవధిలేదు.

అరె, ఎవరామె? సన్నగా, తెల్లగా ఆ వీపు మాత్రమే కనుపిస్తోంది. ఆ శరీరం, ఎత్తు అంతా మరియుమే!

అవును! మరియుమే!

అత నామె సమీపానికి వెళ్ళి—“మరియమ్!” అని పిల్చాడు.

ఆమె వెనకకు తిరిగిచూచి—“ఏ మరియమ్?” అని ప్రశ్నించింది.

“ఓహో! క్షమించండి! పొంపాటుజరిగింది. మిమ్మల్ని చూచి మరియమ్ అనుకున్నాను”—అతని ముఖం నిరాశతో జేవురించింది.

ఆ సమీపంలో ఐడారుగురు కాలేజీ విద్యార్థులు నిలబడి వున్నారు. వారు అతని వ్యాకులపాటునుచూచి బహుశా పిచ్చివాడై వుంటాడనుకున్నారు.

అందులో ఒక విద్యార్థి “కాదు...తాగాడు. నేడు మోతాను ఎక్కువై న్నట్లుంది. హి...హి...” అని వెకిలిగా నవ్వుతున్నాడు.

అశోక్ ఏమీ చేయలేక ఒక్కసారి వారివంక కఠినంగా చూశాడు.

గంట కొట్టారు. సిగ్నల్ యిచ్చారు. గాడ్ల వచ్చడంతో వూపాడు. అశోక్ కు ప్రాణాలు పోయినంతవ్వనైంది. పరుగు తీశాడు. ముఖమంతా చెమటతో తడిసింది. చొక్కాకూడా పూర్తిగా తడిసిపోయింది.

ఈమారు యింజను కూత వేసింది. ఆ మరక్షణమే బండి కదిలింది. అతను పరుగెత్తుకుంటూ ఆడవారిపెట్టెవద్దకు వెళ్ళి వ్యాకులపాటుతో—“మరియమ్! మరియమ్!” అని పిలిచాడు.

జవాబులేదు బండివేగం ఎక్కువైంది. కళ్ళెదుట నుంచి ఒక్కొక్క రైలుపెట్టె కదిలిపోతోంది. గాడ్లపెట్టె కూడా దాటిపోయింది.

ఆఖరి పెట్టె వెనకవుండే ఎర్రని దీపం కనుపించింది. అది కూడా మెల్లమెల్లగా దూరమై అంధకారంలో లీనమై పోయింది.

అశోక్ దిగాలుపడి దానివేపే చూస్తున్నాడు. స్లాట్ ఫారంమీద జనసందడి తగ్గిపోయింది. ఐనా అశోక్ అక్కడే దీనమూర్తిలా నిలబడ్డాడు. కన్నీరు ఏక ధారగా స్రవిస్తోంది.

“ఇక యింటికి పదండి బాబూ!” అబ్బిల్లా వినయవిధేయతలతో దీనంగా అన్నాడు.

ఆ మాటలు అతని ధ్యానమగ్నతకు భంగం కలిగించాయి. తలెత్తి మందుకు చూచాడు. నాలుగో స్లాట్ ఫారం మీద కలకత్తావైపు పెళ్ళి హారా ఎక్స్ ప్రెస్ వెళ్ళిపోతుండడం కనుపించింది.

మూడో తరగతి స్త్రీల పెట్టెలో మరియమ్ జబల్ పూరు టికెట్టు పట్టుకుని, నాగపూరుమీద తన ఆశాన్నీ వదులుకుని వెళ్ళిపోతోంది. ఆహా! ఈ సృష్టివిధాన మెంత విచిత్రం!

అశోక్, మరియమ్లమధ్య కేవలం రెండు స్లాట్ ఫారాల అంతరమే! ఒకరినొకరు చూడలేకపోయారు ఇప్పుడ పారిమధ్య దూరం ఎంతో ఎక్కువైంది.

31

స్నేహనునుంచి తిరిగివస్తూండగా అబ్బిల్లా అన్నాడు-
“బాబూ! నాపల్ల గొప్ప పొరపాటుజరిగింది ఉత్తరంలో

అడ్రసు వ్రాయలేదని తెలిసివుంటే, ఆమెను తప్పకండా ఆపే .
వాణ్ణి! ఆమె నామాట తీసివేసేదికాదు.”

“అదంతా అద్భుతమీద ఆధారపడివుంది.”

అశోక్ బరువుగా నిట్టూర్పువిడిచి అన్నాడు. అతని
హృదయంలో ఏదో శూన్యత్వం వ్యాపించింది.

ఇంటికివచ్చేసరికి సరిగ్గా పడకొండుగంటల పదిహేను
నిమిషాలయింది. అరుణ తనపడకగదిలో విద్యుద్దీపం వెలుతు
రులో, పడకకుర్చీలో కూర్చుని ఎదురుచూస్తోంది. ఆమె గంభీర
ముఖాన్ని చూచి, అది తుఫానుచలరేగబోయేముందుండే
శాంతస్వభావమని అశోక్ గ్రహించాడు.

అశోక్ చింతాక్రాంతుడై యూడటం చూచి, అరుణ
ఒక్కనిమిషంకూడా ఆలస్యంచేయకుండా వెంటనే పడకగది
తలుపులు మూసింది, తనుసంభాషణ బయటివారికి వినిపించ
కుండావుండాలని. ఆ మూటను చేతితోకీసేసుకుని- “ఇది నిజ
మేనా-?” అని అడిగింది.

“అవును. నిజమే!”

“నిజమా...? వాప్పకోవడానికి నీకు సిగ్గుకూడా
లేదా?” కఠినంగా మాట్లాడింది.

“నిజాన్ని, నిజమని వాప్పకోవటానికి సిగ్గెంకుకు?”

“మరి ముందే నా కెండుకని చెప్పలేదు?”

“నువ్వు అడగలేదు. అడిగివుంటే చెప్పేవాడినే”

“ఓగా, యీ బడాయికూడానా? నువ్వు నన్ను వెన్ను
పోటు పొడిచావు. ఈ సంగతి ముందే నాకు తెలిసివుంటే, ఎట్టి

- పరిస్థితులలోనూ నిన్ను వివాహంచేసుకునేదాన్ని కాను. నేను అమాయకురాలిని—నీవలలో పడిపోయాను.”

“ఇలా అంటున్నా వేరొకటి అనుగా! నిన్ను కలుసుకోక పూర్వమే మరియు నాజీవితంలో ప్రవేశించింది నీకు నే నీకు చెప్పలేదు. కాని, నిన్ను పొందినప్పటినుంచీ నిన్ను వివాహం చేసుకుందామనే నిశ్చయానికి వచ్చినప్పటినుంచీ పూర్తిగా నీయందు విశ్వాసంకలిగి వుంటున్నానని నేను భగవంతుని మీద ప్రమాణంచేసి చెప్పగలను. జీవితంలో ఆ భాగం ఆఖరైపోయిందనే ఆ సంగతి నీతో చెప్పలేదు. పాతవిషయా లను బయటికిలాగినందువల్ల వచ్చేదేముంది? అందువల్ల దుఃఖమే కలుగుతుంది. అంతా తెలిసివుండికూడా, ఆ దుఃఖాన్ని పెంచుకోవడం కష్టంకాదా? చెప్పు?”

“ఐతే, నువ్వా మెను ఎందుకు వెంబడించావో చెప్పు?”

- “నే నామెకొరకు వెళ్లిన కారణం ఫలించనేలేదు. మరియు జాడ దొరకలేదు. నే నామెకు ఒకసారి ధనసహాయం చేశాను. ఆమె తిరిగి దాన్నంతా యిచ్చి వెళ్ళింది. ఏ ఇబ్బం దుల్లో పడిందో? నిజమైన మిత్రభావంతో వీలుంటే తిరిగి సహాయంచేయాలనుకున్నాను.”

“నిజమైన స్నేహితునిరూపంలా—?” అనుణ కోపంగా ముఖాన్ని విశ్రాంతంగా పెట్టి— “ఆమెప్రియునిరూపంలోనని ఎందుకు చెప్పవు? నన్ను వివాహంచేసుకుని, ఇంకొక ఆడ దానితో ప్రణయసంబంధం పెట్టుకోవటానికి నీకు సిగ్గులేదా? అయ్యో రామా! నేను సర్వనాశనమైపోయాను. నీ యీ స్వరూపంలో యింత విషమమందని నాకు తెలియదు. లేకుంటే

నేను నీయింట్లో అడుగుపెట్టేదాన్ని కాదు.” అంటూ ఆమె గట్టిగా ఏడవటం మొదలుపెట్టింది.

“అరుణా! కొంచెం ఆలోచించి, గ్రహించి మాట్లాడాలి. నీ క్యావాలంటే, ఆ ప్రశ్నకు వివరంగా జవాబుచేప్పేందుకు తయారుగా ప్రన్నాను ఏమీ దాచను కాని, నువ్వు నా శీలానికి కళంకం మాత్రం అంటగట్టవద్దు.”

“భలే చరిత్ర! పరాయి ఆడదానితో సంబంధం పెట్టుకున్న నీ శీలంచూచుకొని గర్విస్తున్నావా?”

“అరుణా! అరుణా!” అశోక్ పిరికివాడిలా అన్నాడు.

“ఈ సుత్తరం, ఈ గలీబు, ‘Sweet Remembrances’ వీటి అర్థమేమిటి? ఇంతకుమించిన సాక్ష్యం యింకేంకావాలి? నేను అనాగరికురాలినా? పల్లెటూరిదాన్నా? నాకశ్యప్తో దుమ్మెందుకు కొట్టాలి? అయ్యో భగవంతుడా! ఇలాంటి రాత నాకు ఎందుకు ప్రాశాస్త్రం? ఇతనితో నాకింత విశ్వాసఘాతం కలిగించావెందుకు? కాదు. నేను దీన్ని సహించను వ్యభిచారితో నేను నా జీవితాన్ని గడుపను. గడు పడేను. నేను రేపే యీ యిల్లువదిల్ నాన్నగారివద్దకు వెళ్ళిపోతాను. నాకుకూడా ఆత్మగౌరవం వుంది. నాకూ శీలంవుంది. ఇదంతా మెదలకుండా సహించివుండేందుకు నేను నీ ఆశ్రితురాలిని కాను” అని తిరిగి బావురుమని ఏడ్చింది అరుణ. ఆమె అశోక్ మాట వినేందుకు సంసిద్ధంగా లేదు. ఆ ప్రశ్నను నిష్పాక్షికదృష్టితో చూసే శక్తికూడా లేదు అశోక్ అన్నీ వింటూ అలాగే తలొంచుకుని నిలబడివున్నాడు. అతని శరీరం భావ

మరియమరు యింత దగ్గరగా పొందికూడా తిగి పోగొట్టుకున్న దౌర్భాగ్యం, దానిమీద ఒక దానితరువాత ఒకటిగా తనభార్య కఠోర పరుషవాక్యాలను సహించడం అతని శక్తికి మించి పోయింది.

అతను వెళ్ళి మంచంమీద దభాలున కూలబడి పోయాడు. అరుణ కుర్చీలో కూర్చుని ఏడుస్తోంది. పావుగంట వర కెవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. విద్యుద్దీపం అలాగే వెలుగు తోంది. ఆతరువాత అరుణ లేచి లైటుఆర్పి తన మంచంమీద పడి ఏడుస్తోంది.

చీకటిలోనే అశోక్ కు కొంత శాంతి దొరికింది. నేడు అతనికంతా అంధకారబంధుర మే. ఇప్పుడతని నీవితంలో ఆ సుఖానందాలజ్యోతి ఆరిపోయినప్పుడు యింకేమి మిగిలి ఉంటుంది. శరీరం కొంచెం వేడిగావున్నట్లు శ్వాసలో తినుపించింది. కాని, చైతన్యశక్తి, ఆత్మ మానుమైనట్లని కిందింది. ఒక గొప్పకోసం అంత అంధకారంలోకూడా అతని ఎదుట తాండవిస్తోంది.

పదిహేను నిమిషాలయూక, ఎవరో అతని గదితలుపు తట్టి మెల్లగా—“బాబుగారూ” అని పిచ్చాడు.

అరుణ అప్పుడుకూడా వెళ్ళి వెళ్ళి ఏడుస్తూనేవుంది. అశోక్ ఆ చీకటిలోనే తొట్రుపడుతూ వచ్చి తలుపు తెరిచాడు. అబ్బులా భుజంమీద కొన్ని బట్టలూ, చేత్తో త్రే పట్టుకుని, నిలబడివున్నాడు.

“బాబుగారూ! తడిబట్టలు విడవండి! ఈ వేడి కాఫీ పుచ్చుకోండి.”

కృతజ్ఞతతో అశోక్ కళ్ళు చెమ్మగిలినయ్ ! నేడు స్వయంగా, అరుణే తనను కాదన్నది. తన ఆకలిదప్పలు శరీరాన్ని గురించి శ్రద్ధతీసుకోలేదు. చివరకు అబ్బుల్లాయే తనకు అయినవాడయ్యాడు. మంచిదినాల్లోనూ, దుర్దినాల్లోనూ అతను తనను వదిలి పెట్టలేదు.

ఆ చీటివసారాలోనే, లైటు లేకుండానే, అశోక్ అబ్బుల్లాయీచ్చిన బట్టలు కట్టుకున్నాడు. కాఫీవంతు వచ్చినప్పుడు—“అమ్మగారుకూడా ఏమీ పుచ్చుకోనట్లుంది అబ్బుల్లా! నేనుకూడా కాఫీ పుచ్చుకోను” అన్నాడు.

అబ్బుల్లా ఏమీ మాట్లాడలేదు. తలమాత్రం క్రిందకు దించుకున్నాడు. ఆతరువాత మెల్లగా వెళ్ళిపోయాడు. తన గదికి వచ్చి పొయ్యిమీదున్న పులగం డేగిశానుదించి, మూత వేసి ఒకమూలపుంటు వెళ్ళి పక్కమీన పడుకున్నాడు.

నే ఉతనికి నిద్రకూడా పట్టలేదు.

*

*

*

అరుణ పెందలకడనే లేచి, తన సామానంతా నర్దుకుంటోంది. ఉదయం కలకత్తా మెయిలులో రాయపురం వెళ్లేందుకు తయారుగావుంది. అశోక్ యింకొకమారు చెప్పి చూశాడు. కాని పరివర్తన కలగలేదు. రాత్రి కట్టిన భావావేశం తెల్లవాడేసరికి దిగిపోతుందనుకున్నాడు. బహుశా తిరిగి అరుణ యధార్థం తెలుసుకుంటుందనుకున్నాడు. కాని, ఆ ఆశ కూడా విఫలమైపోయింది.

అశోక్ కు రాత్రంతా వాళ్ళు నొప్పులుగా వుంది. పక్క వదిలిపెడదామనే కోరికలేదు. ధర్మాదూటకు పెట్టిచూశాడు. నూరు డిగ్రీల జ్వరం వుంది.

ఆగిపోమ్మని ఆఖరిసారిగా చేసిన విజ్ఞాపనకూడా అరుణ తిరస్కరించినప్పుడు అశోక్ రుద్ధకంతంతో - "అరుణా! నీకు వెళ్ళానివుంటే వెళ్ళవచ్చు. కాని, ఈవిధంగా హృదయం మీద గాయం, అపవాదాలు వేసి వెళ్ళకుండావుంటే, బాగుం డేది. సరే, నీ ఆనంద విలాసమయ జీవితంలో, నాకారణంగా నీకు ఎక్కువ కష్టం కలిగించినందుకు నాకు బాధగానేవుంది. అందుకు నన్ను క్షమించు. మన వివాహం మూన్నాళ్ళ ముచ్చటగా రుజువైనందుకు నాకు విచారంగావుంది. దాన్ని సఫలీ కృతంచేసి ఆశను నేను వదలేదు. కాని అదంతా వ్యర్థమై పోయింది. నువ్వు వెళ్ళాలనుకుంటే వెళ్ళు. కాని, నా మన సీలో నీయందు ఒకసారి కల్గిన ప్రేమ యీనాడుకూడా సిద్ధం గానేవుంది ఏనాడన్నా రాదల్చుకుంటే, ఒక కాడ్డ వ్రాయి. నేను స్వయంగా వచ్చి నిన్ను తీసుకునివస్తాను. నీవు యీ యింటికి ఎప్పుడువచ్చినా స్వాగతం చెప్పబడుతుంది. కాని, దానిని నువ్వే తిరస్కరించదల్చుకున్నట్లయితే, వేరే చెప్పవలసిందేమీ లే"దన్నాడు.

ఈ మాటలుకూడా అరుణకు రుచించలేదు. డిప్రీక్టుజ్జి గారి కూతురు, ఎం. ఏ పాసైన సుశిక్షిత రమణి, సమానాధి కార, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యోపాసకురాలు అయిన ఆమె కలకత్తా మెయిలుకు వెళ్ళేందుకు ట్టేషనుకు వెళ్ళిపోయింది.

వెళ్ళకముందు అబ్దుల్లాను పిలిచి ఆమెతోపాటు స్టేషనుకు వెళ్ళి సెకండుక్లాసు పెట్టెలో కూర్చోబెట్టమని చెప్పాడు అశోక్. అరుణ కోపంతో - “అవునరంలేదు. అంతా నేనే చేసుకోగలను” అన్నది.

“ఒకే ఒక రాత్రి ఈ కొద్దిపాటి సేవకూడా చేయరానంత పరాయివాడినైపోయానా అరుణా?” అశోక్ అడిగాడు. అరుణ సిగ్గుపడి ఏమీ మాట్లాడలేదు.

అబ్దుల్లా స్టేషనునుంచి వచ్చి, అనువైనస్థలం దొరికిందనీ, ప్రయాణం హాయిగా చేయగలదని చెప్పాడు.

అందుకు జవాబుగా అశోక్ ఒక నిట్టూర్పువిడిచి, ప్రక్కకు వత్తిగిలి శాలువాకప్పుకొని, తనముఖాన్ని దాచుకుని పడుకున్నాడు. అబ్దుల్లా శాలువాను పాదాలవరకు లాగి, నాలుగుప్రక్కల దోమతెర సరిచేసి వెళ్ళిపోయాడు. ఈ సమయంలో యజమానికి ఏకాంతమే ఊరడింపు కలిగిస్తుందని అతనికి తెలుసు.

అశోక్ తన దుర్భరదుఃఖాన్ని అశ్రుప్రవాహంలా ప్రవహింపజేసే ప్రయత్నంలో వున్నాడు.

32

మధ్యాహ్నం డాక్టరును పిలిపించినప్పుడు, ఆయన “ఇన్ ఫ్లూయెంజా, పూర్తిగా విశ్రాంతి అవునరం” అని చెప్పాడు. మందు. మాకు యిస్తున్నారు.

మూడు కోజులవరకు జ్వరం తగ్గలేదు. ఎముకల్లో చాలా నొప్పిగావుంటోంది. నిద్రకూడా పట్టటంలేదు. కాని, యీ శారీరకబాధలకన్నా అతనికి మనోవ్యధ ఎక్కువ భయం కరంగా, కఠినంగా వుంది. దానికి మందు ఏ డాక్టరువద్దా వుండదు.

అతని కోమల భావనాహృదయంమీద, ఒకదాని తరువాత ఒకటిగా తగిలిన తీవ్రవాఘాతాలవల్ల, అతని కాళ్ళు తొట్రుపడి సంబాలించుకోలేకపోయాడు. అతని స్వల్పజీవిత, వైవాహికజీవన భగ్నవశేషస్మృతులు ఆయింటిలో అక్కడక్కడా పెదజల్లుబడివున్నాయి. తన జీవితాత్మ్యాలు, కోరికల మధ్య తనొక్కడే వొంటరిగా పడివున్నాడు.

అతనికి వివాహమైనప్పటినుంచీ మూడు నాలుగు చిత్రాలు పూర్తిచేయగలిగాడు. ఆ ఆఖరిచిత్రం ఎర్రనిరంగులో దీధిరన్నానమయాక, అతను కుంచెను ఒక్కసారికూడా పట్టుకుని ఎరుగడు.

చాలు! అతని జీవితకళాత్మక ఆఖరైపోయింది. అతని ప్రేరణ, అనుభూతి, అతని పరమానందం, ఉల్లాసం సమాప్తమయ్యాయి.

ఈనాడు యివన్నీ ఏకమై, అతనెమట నిలుచుని రాక్షసుల్లా విరగబడినవ్యూహం అతన్ని పరిహాసంచేస్తున్నాయ్!

కళ పోతే పోయింది. దానితోపాటు జీవితంకూడా సమాప్తమైపోయింది. ప్రేమజ్యోతి ఆరిపోయింది మగియమనుగూర్చిన అంతర్వ్యభదావానాం మాత్రం మిగిలింది. అరుణ

వెళ్ళిపోయింది. భగ్నసంసార కఠినస్మృతులు మాత్రం మిగిలి
వున్నాయి!

ఈ వ్యాధిగ్రస్త జీర్ణశరీరం, దానిలో నివసించే చిన్న
భిన్నమైన హృదయం, మృతప్రాయమైన ఆత్మమాత్రం మిగిలి
వున్నాయి.

ఈనాడు తన కళ్ళతో స్వయంగా మృత్యువును
చూస్తోండటంమాత్రం నిజం!

నాలుగోనాడు కొంచెం జ్వరంతగ్గాక, అబ్బుల్లాసు పంప
రూపాయలిచ్చి ఎలాగైనా, వీలున్నంతవరకు మరియమ్ సంగతి
తెలుసుకునికమ్మని పాద్రీపురం పంపించాడు. ఆవిషయంలో
ఎక్కడికి వెళ్ళవలసివచ్చినా, ఎంత ఖర్చుచేయవలసివచ్చినా
పెనుకాడవద్దన్నాడు. ఈ బబ్బుస్థితిలో యజమానిని వదలడం
యిష్టంలేదని అబ్బుల్లా చెప్పాడు. అశోక్ అందుకు ఒప్పుకో
లేదు. తన కిప్పుడు బబ్బులేదనీ, ఆరోగ్యంగావుందనీ, ఐనా
డ్రైవరున్నాడనీ, అందువల్ల భయంలేదనీ చెప్పాడు. అసలు
మరియమ్ అంతా తెలియనిదే ఆరోగ్యంచేకూరకనేది నిజం!

ఐదోనాడు అబ్బుల్లా తిరిగివచ్చి, తను మరియమ్ కోసం
తిరిగినదంతా నివేదించాడు.

మొదట పాద్రీపురంలో జోసెఫ్ కాకా చెప్పినదానినిబట్టి
దొరసానిగారు ఆమెను యింట్లోంచి వెడలగొట్టిందనీ ఆమె
గర్భిణితో వ్రండటమే అందుకు కారణమని చెప్పాడు. ఎంతో
వీడ్చి మొత్తుకున్నా, ఇటార్సీ ఆసుపత్రికి ఒకపుత్తరం వ్రాసి
యిచ్చి పంపించిందట. ఆ తరువాత ఆమెజాడ తెలియలేదు.
జోసెఫ్ కాకా కన్నీళ్ళు పెట్టుకుని, మరియమ్ వెళ్ళాక పాద్రీపుర

మృతా అంధకాంగావుందనీ, ప్రజలంతా దొరసాగిగారిని
వొత్తిడిచేసిస్థలితంగా, ఆమె సెలవుపెట్టి, స్కాట్ లండ్
వెళ్ళిపోయిందని చెప్పినట్లు చెప్పాడు.

“తిరిగి నేను ఇటాలీ వెళ్ళాను. మిషన్ ఆసుపత్రి చూస్తే
ప్రక్కల తిరిగాను. అక్కడ విచారించాను. మరియు అనే
పేరుతో ప్రసవించేందుకు అక్కడి కెవరూ రాలేదని తెలిసింది.
ఆ...అటువంటిదే ‘ప్రీటా ఫ్రాంకోవిన్’ అనే అమ్మాయి
అక్కడ ప్రసవించి, బిడ్డతండ్రిపేరు చెప్ప నిరాకరించిందని
తెలిసింది-”

“ఓహో ! అదే నా బిడ్డ అబ్బిల్లా; ఆమె మరియు!
కళంకాన్నుంచి రక్షించుకునేందుకు పేరుమార్పుకునివుంటుంది.
ఆ తరువాత...?” ఆతరుతగా అడిగాడు అశోక్.

“ఆమెకూడా ఒకనాటిరాత్రి, తనబిడ్డను తీసుకుని హఠా
త్తుగా పూయమైపోయింది. ఆమె వెళ్ళిపోతూ ఒక చీటీలో
తను ఆత్మహత్య చేసుకోననీ, సమాజకాఠిన్యాన్నుంచీ అవమా
నాలనుంచి రక్షించుకునేందుకు తెలియని ప్రదేశానికి వెడుతు
న్నానని వ్రాసిపెట్టింది.”

“ఆ తరువాత...?” అశోక్ ఆసక్తితో దావా తీర్పు
వింటున్నవాడిలా అడిగాడు.

“ఆ తరువాత ఎంత విచారించినా సంగతి తెలియలేదు
బాబూ!”

“ఇటాలీసంగతి నీ కెవరుచెప్పారు?”

“ఏదా అనే ఒక నర్సు బాబూ! బహుశా ఆమెతో
మరియమ్మకు స్నేహ మేర్పడివుండవచ్చు. మొదట ఆమెకొంచెం

సందేహించింది. నేను ఆ మేతో ఆ మోహితైషినని చెప్పాను. అప్పుడా మే అన్ని విషయాలు చెప్పింది. మరియు అంతు, ఆ మేకు ఎంతో ప్రేమ అని తెలుసుకున్నాను. ఇవాళ కూడా మరి యిమ్మోసం కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంది”

“మరియు అటువంటిదే అబ్బిల్లా! ఎక్కడవుంటుందో తెలియదు. ఏదేస్తుంటుందో తెలియదు. ఎన్నెన్ని కష్టాలు సహిస్తోందో? వాటన్నిటికీ కారణం నేనే అబ్బిల్లా!” అశోక్ కదరం రుద్దమొంది.

“బాబూ!”

“ఆ మే జీవిత మెలాగైనా బాగానే గడిచేది. నావల్లనే దాన్నామె పతనంచేసుకోవాల్సివచ్చింది. ఈనాడు ఏమీ ఎరుగని ఒక పసిగుడ్డును తీసుకుని ఎక్కడెక్కడో తిరుగుతూ ఎన్నో తిట్లు, ఎన్నో అవమానాలు సహించవలసివచ్చింది. అయ్యో, భగవంతుడా! యీ ఘోరపాపానికి నువ్వెంత శిక్ష విధించినా, అది స్వల్పమే అవుతుంది. నా యిల్లుకూడా సర్వ నాశనమైపోయింది—న్యాయమే జరిగింది. ఒక అమాయకురాలని నేను సర్వనాశనం చేశాను. అందుకు నేను అనుభవిస్తున్నది ఏకాంటిది. బాగుంది... అబ్బిల్లా!—” ఆ రత్నరంతో పిలిచాడు.

“ఏమిటి బాబూ! నేను దగ్గరేవున్నాను”

“కడుపులో విపరీతంగా నొప్పి వస్తోంది. అబ్బ...!” అశోక్ తీవ్ర వ్యధతో అటూ-యిటూ పొయ్యతున్నాడు. ముఖంపై చిరుచెమటల పోశాయి.

అబ్బుల్లా పరుగెత్తుకుం వెళ్ళి మెల్లమెల్లగా పొట్టను చేత్తో నిమిరుతూ—“బాబుగారూ ! కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకుంటే బావుంది” అన్నాడు.

“కడుపులో తిప్పతోంది—” అంటూనే అశోక్ వెంటనే వాంఠి తీసుకున్నాడు.

ఈమారు మనసు తేలికైంది. “అబ్బుల్లా ! ఒకమారు నాచే!!! స్వర్గం దొరికింది. కాని, నా మూర్ఖతవల్ల దాన్ని పోగొట్టుకున్నాను. నన్ను అజ్ఞానం ఆవరించింది. దానితో యధార్థాన్ని గుర్తించలేకపోయాను దానికి శిక్ష నేడు అనుభవిస్తున్నాను. అరే ! తిరిగి అదే నొప్పి...అబ్బుల్లా...! అబ్బా!...”

అబ్బుల్లా ఈమారు విచారగ్రస్తుడై — “డాక్టరుకు కబురు చేస్తాను బాబూ” అన్నాడు.

• “అవునవును ! పిలిపించు—” మూలుగుతూ అన్నాడు— “ఆగు, కొంచెం ఆగు మళ్ళీ కడుపులో తిప్పతోంది”. తిరిగి వాంఠిఅయింది. శరీరమంతా చెమటపట్టింది. అబ్బుల్లా వొంటి మీద చెయ్యి వేసి చూశాడు. కొంచెం వేడిగావుంది. వాంతయూక కొంచెం నెమ్మదించింది.

“ఇలా మాటిమాటికీ నొప్పిచస్తుంటే, బ్రతకనిపిస్తోంది అబ్బుల్లా ! భరించలేకుండా పున్నాను. కాని వాంతయూక నెమ్మదిగా వుంటోంది. ఈ బాధ ఆశ్చర్యంగావుంది. ఇంతకుముందెప్పుడూ అనుభవించలేదు.”

“డాక్టరు యిప్పుడే వస్తారు బాబూ ! మీరు భయపడకండి. వెంటనే తగ్గుతుంది.”

డాక్టరు వచ్చాడు. జాగ్రత్తగా పరీక్షించాడు. ఆయన గంభీరముఖం చూచి, అబ్బుల్లా హృదయంలో పిడుగు పడినట్లయింది.

• ఆయన 'అపెండిసైటిస్' అని అనుమానంగావుందనీ, ఎక్స్రే తీయించినట్లయితే, అనుమానం తీరుతుందని చెప్పాడు.

వెంటనే అంబులెన్సుకారును పిలిపించి, మేయో ఆసుపత్రిలో ఎక్స్రే తీయించారు. ఫోటోచూచి డాక్టరు అది 'అపెండిసైటిస్' అనీ, ఆపరేషన్ చేయడం అవసరమనీ, లేకుంటే భవిష్యత్తులో అపాయంకలుగుతుందని చెప్పాడు.

అబ్బుల్లాకళ్ళలో గిర్రున నీళ్ళుతిరిగాయ్.

“అసవసరంగా ఎందుకు బాధపడతావు అబ్బుల్లా? భగవంతునికి న్యాయాన్యాయాలు తెలుసు. మరియు పట్ల నేను చేసిన అన్యాయానికి శిక్ష అనుభవించవలసిందేకదా! జీవితంలో ఏ సమ్మతంతో, ఏది మిగిలివుందనుకున్నానో, దానికోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంటాను. ఇక నేను చనిపోవడమే మంచిది.”

“అలా అసకండి బాబూ! భగవంతుడు మేలుచేస్తాడు” ఆ తరువాత మాట్లాడలేకపోయాడు. భుజంమీదున్న రుమాలును కళ్ళకు అడ్డుపెట్టుకున్నాడు.

“కాదు, అబ్బుల్లా! ఇక బ్రతకాలనే కోరికగాని, మోహంకాని లేదు. ఎప్పుడైనా మరియు కనిపించినట్లయితే, అయిదువేలు ఆమె కప్పు! మిగిలింది నీ జీవితానికి సరిపోతుంది.”

“కాదు- కాదు హృదయాన్ని చీల్చివేసే మాటలనకండి

బాబూ! భగవంతుని దయవల్ల మీకు నయచువుతుంది. 'అపెండిస్ టెక్స్' తాలూకు ఏ ఆపరేషన్ నైనా ఫలిస్తుంది. ఇక డాక్టర్ లాల్ గారిచేతుల్లో చక్కగా జరుగుతుంది."

"అవును. జరగవచ్చు. కాని, ఇప్పుడు దానిలో పూర్తి నమ్మకం లేదు."

ఈవిధంగా ఆ చిన్న బంగళా వాతావరణమంతా దాని ప్రాణజ్యోతే క్రిందిస్తున్నట్లు శోకాచ్ఛన్నమైపోయింది.

మందుమాకులు జోరుగా యివ్వబడుతున్నాయి. వచ్చే నెల మొదటివారంలో ఆపరేషన్ చేయడానికి నిశ్చయించారు. అశోక్ ను తిరిగి బంగళాకు తీసుకునివచ్చారు.

అబ్బిల్లా కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ యజమానికి పరిచర్యలుచేస్తున్నాడు. ఇప్పుడతను రోజూ అయిదుమాస్ట్రు నమాజుచేస్తున్నాడు. అశోక్ కు యీ కష్టకాలంలో అతని క్షణిక ఆధారమయ్యాడు.

అంతేకాదు. యింకొక ఆధారం మాయాదేవికూడా వుంది. ఆమె రోజూవచ్చి, కొన్ని గంటలు నర్సులా పరిచర్యలు చేస్తూనే వుంది. తన జీవితంలో చేసిన అపరాధానికి ప్రాయశ్చిత్తంచేసుకునేందుకే యీ విశుద్ధసేవాసాధనలో మునిగి వున్నట్లు, ఆమె యీ పనిలో నిమగ్నమైంది. క్లబ్బూ, సినిమా అన్నీ వదిలివేసింది. స్నేహితులచుట్టూ తిరగటం కూడా తగ్గించింది. ఇటువంటి కష్టసమయంలో అశోక్ ను వదిలి, తొందరపడి వెళ్ళినందుకాని అగుణను క్షమించలేదు.

ఈ సేవానిరణిలో మాయాదేవికి నేడు ఎంతో ఆనందం కలిగింది. అశోక్ విషయంలో ఆమెలో భావపరివర్తన జరిగి

పవిత్రభావ మేర్పడింది. మొదట అతనిమీద కామాసక్తు రాతైవుంది. ఏవిధంగానైనా అతన్ని వశపరుచుకుని, తన ఆధి పత్యాన్ని చెలాయిద్దామనుకుంది. ఐనా, అతను లొంగలేదు. అశోక్ తన ప్రతిష్టను భస్మంచేసే ఆమె ప్రేమను కాలదన్ని నప్పుడామె, అతని తత్వం వేసిన, యితర పురుషుల మనస్తత్వానికి భిన్నమైనదనీ అనుకుంది. ఆరోజున ఆమె తన పరా జయాన్ని స్వీకరించి అశోక్ ముందు పాదాశ్రాంతరాతైంది. ఆనాటినుంచి ఆమె విషయవాంఛలకు దూరమై అశోక్ ముందు ఆదరణభావం కలిగివుంది ఈ ఆదరణభావమే రోజురోజుకీ ఉదాత్తమై క్రమ క్రమంగా పవిత్ర, భక్తి స్వరూపాన్ని దాల్చింది. ఇప్పుడామె వెనుకటి మాయాదేవీ నీలకంఠ కాదు. మొదట ఏ భోగవిలాసాలు జీవితానందప్రాప్తికి సాధనాలుని భావించి వాటిలో మునిగిపోయిందో—ఇప్పుడనే ఆమెను గర్భ శత్రువులుగా మారాయి. వాటిని పరిత్యజించడంలోనే నేడే డామెకు నిజమైన ఆనందం, సుఖం లభిస్తాయి. మాయాదేవిలో ఈ పరివర్తనచూచి అశోక్ కూడా ఆశ్చర్యంచెందాడు.

ఆపరేషన్ రోజు దగ్గరకొస్తున్నకొద్దీ మాయాదేవికి, అబ్బిల్లాకు విచారం ఎక్కువైపోతోంది. అశోక్ నిద్రలో, కలలో, జ్వరంలోకూడా, మరియమ్ రాలేదా? అనీ అప్పు డప్పుడూ— 'నాబోటి దుర్మాస్సుని క్షమించు మరియిమ్ !... మరియమ్...మరియమ్...!' అని పలువరిస్తున్నాడు.

అదివరకు మరియమ్ ను అసహ్యించుకునే మాయాదేవి

• కూడా, యిప్పుడు మరియువ్వ అభిమానంచూపసాగింది. ఆమె అబ్బుల్లాను ఒకప్రక్కకు తీసుకువెళ్ళి- “అబ్బుల్లా, ఎంత డబ్బైనాసరే, మరియుజాడ తెలుసుకో” అని చెప్పింది.

“అదే నేనూ అనుకుంటున్నానమ్మా ! కాని, ఏం చేయను? మేదడు సరిగ్గా పనిచేయడంలేదు.” అని విచారిస్తూ వుండేవాడు.

33

తన సుఖస్వప్నాన్ని అన్నిటిని, నాగపూరులోనే వదిలిపెట్టి, మరియు ఆ వర్షపురాత్రి, హారాఎక్స్ప్రెస్ లో వెళ్ళిపోతోంది. ఎటుచూచినా చీకటి. ఆశమంతా నల్లనిమేఘాలు ఆవరించి వున్నాయి. ఆమె కిక్కిరించి తొంగిచూసింది. హంసపురి రైల్వేబ్రెజ్టిమీదున్న పెద్ద లైటు క్రమక్రమంగా తన జీవనజ్యోతికూడా యిలాగే క్షీణించి, అస్తమిపోతున్నట్లు, చూరమవుతోంది. ఏ కాంతిపుంజులో ఆమె ఆనందం, సుఖం యిమిడివున్నాయో, అదే యిప్పుడు శాశ్వతంగా అస్తమించి పోతున్నట్లునిపించింది.

రైలువేగం ఎక్కువైంది. నాగపూరు అనే శబ్దంలో ఆమెకున్న మక్కువంతా క్రమక్రమంగా నన్నగిల్లిపోతూ, కొంచెంసేపటికి పూర్తిగా లోపించిపోయింది. నా-గ-పూ-రు. ఈ నాలుగు అక్షరాల్లో ఎంతో ఆస్వనీయమైన అర్థంవుంది. అక్కడ తన సర్వస్వమైన తన ఆరాధ్యదైవం వుంటున్నాడు. ఆ స్థానం, రమణీయమైన భావాలకు, తీయని కలలకూ,

మధురాతిమధుర ఆశలకు ముఖ్యక్షేత్రం. అక్కడనుంచి వచ్చే గాలితెరలూ, స్త్రీపురుషులు అంతా ఆమెకు విచిత్రసౌందర్యంతో ప్రకాశవంతంగా కనుపిస్తాయి. ఆ పట్టణం ఆమెకు జెయిన్లమ్లాంటి తీర్థస్థానంవంటిది. ఆ ఒక్కయూత్రలో ఆమె కీ చైతన్యవంతమైన నవజీవితం ప్రాప్తిచేసింది.

కాని, నేడో?

నేడు అశోక్ అరుణసా త్తయిపోయాడు. ఆయన హృదయంలోంచి మరియమ్ తొలగిపోయింది. భగ్నప్రణయిని విరహవేదనకు హద్దులేమిటి? ఆమె ఆత్మనిశ్వాసమూ, ఆత్మ గౌరవమూ మంటగలిశాయి. కేవలం అస్థిచర్మనుయదేహం మాత్రం మిగిలివుంది.

కంపాస్తుమొట్టులో రద్దీ ఎక్కువగా వుంది. నిరాశ, నిర్స్పృహలతో శుష్కించిన ఆమె శరీరాన్ని చూచి, ఆమెను ఎవరూ బెంచిమీద కూర్చోనీయలేరు. అందువల్ల ఆమె తలుపుప్రక్కగా క్రింద మూటమీద కూర్చుంది. కొంతమంది స్త్రీలు ఆమె దీనావస్థను కుతూహలంగా చూస్తున్నారు. కాని ఆమె ధ్యాస అటువైపు లేదు. అటుచూచినప్పుడు, వారి తీక్షణదృక్కులనుంచి ముఖాన్ని చేతులతో కప్పకుని ఆలోచనల్లో మునిగిపోతోంది.

జూన్ యిరవై ఏడున, స్కూలు హెడ్ మిస్ట్రీస్, జులై రెండో తారీఖునుంచి తిరిగి పనిలో ప్రవేశించమని నోటీసు పంపించింది. ఈ కబురుకొసమే ఆమె తన భగ్నహృదయంతో రోజులుగడుపుతోంది. అశోక్ వివాహసమాచారం చదివాక ఆమె దివ్యపేమనాటకం ముగిసింది. చిన్న ఉపసంహారం

మిగిలివుంది. దాని తరువాత, ఆ దుఃఖాంతనాటకం ఎప్పటికీ ముగుస్తుందో! దాన్ని పూర్తిచేసేందుకామె, ఆ నాలుగు వందల రూపాయలూ, రుమాలూ, గలీబు, తీసుకుని గుణవతి వద్ద ఒక్కరోజు సెలవుపుచ్చుకుని నాగపూరు బయలుదేరింది. ఆ దారుణ, వేదనాభరిత ప్రేమకథకు సంబంధించిన స్మృతి చిహ్నంకూడా తనవద్ద మిగలకుండా, వాటిని బహూకరించిన వారికే అందజేయాలనుకుంది.

ఇంకొక కోరికవుంది. తన ప్రియుణ్ణి, వీలంటే దూరం నుంచే దర్శనంచేసుకుందామనుకుంది. ఆతరువాత ఆమె అతని జీవితపథాన్నుంచి శాశ్వతంగా తొలగిపోవాలనుకుంది. నేటికీ కూడా, తను ఏ అవకాశాన్ని పొందాలని కోరటంలేదు. అందనిదానికోసం అక్రమచాచడంవల్ల లాభంలేదని ఆమె అభిప్రాయము. గుణవతిని ఎంతో బ్రతిమిలాడి, యిరవైనాలుగు గంటల సెలవుమీద, ఏడుమాసాల పసివాడిని ఆమెకు వొప్ప గించి పంజాబ్ మోటారుసర్వీసులో ఉదయమే జబల్ పూరు నుంచి నాగపూరుచేరి, అక్కడ నాలుగైదుగంటలు గడిపి, రాత్రిబండ్రిలో యింటికి తిరిగివస్తోంది. అందుకారణం, ఆమె ఎక్కువకాలం పిల్లవాణ్ణి వదిలివుండలేదు. ఆమె వచ్చేప్పుడు పాలసీనా, గ్లూకోజ్ మొదలైనవన్నీ ఏర్పాటుచేసివచ్చింది. కాని, తల్లిపాలకూ, ప్రేమకూ సరితూగగల వస్తువు ప్రపంచంలో ఏముంటుంది?

నేడామె అంతేలేని దుఃఖంతో, నిరాశతో నిండిన హృదయంతో బండ్రిలో కూర్చుంది. తను ఏ పాపానికి, ఏ అప

రాధానికి జీవితంలో ఎంత కఠినశిక్ష అనుభవించవలసి వచ్చింది? అనే ప్రశ్న మర్యాదపూరితంగా ఆమెను వేధిస్తోంది.

ఆమె ఎవరికీ అసహనంచేయలేదు. ఆమె ఎన్నడూ దొంగతనంచేయలేదు. హత్యచేయలేదు. ప్రణయక్షేత్రంలో గూడా ఆమె ఏ తప్పు చేయలేదు.

ఆమె తన శరీరాన్ని, హృదయాన్ని ఒకే పురుషునికి అర్పించింది. తన సమస్త కృతులతో, సమస్త ప్రాణాలతో వరించి, ఆరాధ్యదైవాగా భావించి అతనికే తన సర్వస్వాన్ని సమర్పించింది. ఆ సమర్పణలో తన అస్తిత్వాన్నే కోల్పోయింది. ఈ ఆత్మసమర్పణ తమవలె ఎరపురుషుని వైపు కన్నెత్తి చూడటం అటుంచి, ఆ విషయమే మనసులోకి రానియలేదు. త్రికరణశుద్ధిగా ఆమెకు ఒక్క-డే ప్రియుడు. అతన్నే హృదయ మందిరంలో ప్రతిష్ఠించుకుని నిరంతరం పూజిస్తోంది.

ఈ నిష్ఠ సతీసాధ్వీమతల్లుల పతిభక్తికి తక్కువైనదా? హిందూధర్మశాస్త్రరీత్యా పాతివ్రత్యప్రమాణానికి తాను ఏమాత్రం వీగిపోదు. సీతా, సావిత్రి ఆదర్శాలను తన జీవితంలో జీర్ణింపచేసుకోలేదా?

అయినా, తన విశుద్ధ పవిత్రప్రేమ యింత తిరస్కారాన్ని, వ్యధనూ ఎందుకు సహించవలసివచ్చింది? తన ప్రియతమ పసివాడు నుంచి మర్యాదలకు, అవహేళనకు ఎందుకు బలికావాలి? ప్రణయక్షేత్రంలో తన ఆరాధ్య దేవునిచే తా నెందు కీవిధంగా అవమానింపబడింది?

ఋషులూ అరుణ క్షిప్తిజ్ఞులూ కూతురవటంవల్లనూ,

• తన తల్లిదండ్రుల జాడ లేకపోవడంవల్లనూ కావచ్చు—! అరుణ ఎం. ఏ. ప్యాసెంది. తను కా లేజీభవనం మెళ్లుకూడా తొక్కివుండదు. అరుణ ధనవంతులబిడ్డ. తను దరిద్రుల కూతురై ఉండనచ్చు. బహుశా అరుణ అందమైనదీ, తను సాధారణమైనదీ కావచ్చు!

— ఈవిధంగా ఆలోచించడం బహుశా అశోక్ ను అవమానపర్చడమే కావచ్చు. ఇంత ఘోర అవమానం పొందాక, ప్రపంచంలోని కృత్రిమ, నీచ, వాతావరణంలో బహుశా వీటికే విలువవుంటుందనీ, సర్వసమీకరణశక్తివుందనీ మరెవరూ ఘోషించకుండా వుండలేకపోయింది. అందువల్ల తననుదుట వ్రాసివున్న విధిలిఖితానికి ప్రతీకారంచేయలేక, దానిబగువుకు నడుమువిరిగిపోయినా శరీరం, మట్టిలోకలిసి పోయినా మెదలకుండా నహించవలసిందే! ఇదే జీవితం..... ఇదే జీవితం.....!

ఇటువంటి భయంకర భావోద్వేగంతో ఆమెమనసు పరిభ్రమిస్తోంది. ఆమెకళ్ళు మసకలుక్రమ్మాయి. మతి స్థిమితం లేకుండాపోయింది. ఒక యంత్రపుబొమ్మలా ఆమె ప్రయాణం చేస్తోంది. ఆమెహృదయంలో దట్టంగా చీకటి అల్లుకున్నట్లుగానే, వాతావరణమంతా గాఢాంధకారం వ్యాపించివుంది.

ఆమెకు మాటిమాటికీ దాహమవుతోంది. గొంతుండి పోతోంది. నీళ్ళుదొరికే ప్రతిస్థిషనులో, ఆమె దాహంతీర్చుకునేందుకు ప్రయత్నించేది. ఒక్కొక్కప్పుడు నీరుదొరికేది. మరొకప్పుడు నీళ్ళవాడు దగ్గరకువచ్చేసరికే బండికదిలిపోయేది.

అప్పుడప్పుడు తోడి స్త్రీప్రయాణీకులు “ఎందు కన్ని నీళ్ళు. త్రాగుతావు?” అని ప్రశ్నించేవారు.

ఐనా అది తీరేదాహంకాదు. ఆమె శరీరం విపరీతంగా పడుకుతోంది. చెవులు దిమ్మెక్కాయి. కళ్ళు ఎర్రగా చింత నిప్పుల్లా వున్నాయి.

ఒకామెచేయి ఆమె శరీరాన్ని తాకింది. “అరే! ఈమె వాళ్ళు మండిపోతోందే?— అంది.

అవును. లోపలా, బయటా జ్వాల మండుతోంది. జ్వరతీవ్రతలో ఆమెకు స్మృతితప్పినట్లయింది.

ఈ అర్థమూర్ఛితావస్థలో “గొందియా” ఎప్పుడు పచ్చిందో ఆమె బండి ఎప్పుడు మారిందో, హవుబాగ్ లో దిగిందో, యింటి కెప్పుడు చేరుకుందోకూడా తెలియదు. ఆమెకు స్మృతి లేకుండాపోయినట్లయింది. ఇంటికి వచ్చేసరికి ఆమెపిల్లవాడు పెక్కిపెక్కి ఏడుస్తున్నాడు. ఆ పసివాడి ఆక్రందన ఆమె హృదయాన్ని కలచివేసింది. ఆమెను చూడగానే గుణవతి— “ఎంత దుర్మాస్తురాలవే! తల్లివా, రాక్షసివా? జబ్బులోవున్న పిల్లవాణ్ణి వదిలి ఎక్కడికెళ్ళావు? రాతంతా ఏడుస్తూనేవున్నాడు. ఒక్క నిమిషంకూడా నిద్రపోనీయలేదు. టటువంటి పిల్లవాణ్ణిక్కడా చూడలేదు. తండ్రిలేనివాడై తేనెం...?” అని ఏమేమో అన్నది.

కాని, ఆ కర్కశవాక్యాలు మరియు చెవిని సోకలేదు. ఒకవేళ అవి ఆమెచేవినిబడ్డా ఆమెమీద పనిచేయలేక పోయాయి. ఆమె పిల్లవాణ్ణి ఆప్యాయంగా దగ్గరకుతీసుకుని పాలుపడుతోంది.

ఒక నాటి వియోగానికే పిల్లవాడు ఏడ్చి ఏడ్చి సగమై పోయాడు. వేడిగావున్న పిల్లవాడి శరీరాన్ని చూసి ఆమె హృదయం తల్లడిల్లిపోయింది. వాడికికూడా జ్వరంతగిలింది. మాతృహృదయంలోని ఆవేదన, కన్నీరుగా పెల్లుబికి శుకధారగా స్రవించింది.

“అయ్యో భగవంతుడా! ఏమి టీ నిర్ణయం! యిద్దరికీ ఒకేమారు అస్వస్థత కలిగిస్తావా? మరియు వ్యాకుల పడుతూ అంది. “నా దేహంమీద నాకు వ్యామోహంలేదు. నీ పిలువందిననాడు నీవద్దకు రావడానికి సిద్ధంగా వున్నాను. కాని, పాపపుణ్యమెరుగని యీ పసివాడిపై నీకుదయలేదా? ఎలా సహించను”

ఒకేప్రక్కమీద తల్లికొడుకులు పడుకొని జ్వరంతో మూలుగుతున్నారు. సేవచేసేందు కెవరూ లేరు. దావూద్ ఫహిల్వానుకూతురు గుణవతి సపర్య లెందుకు చేస్తుంది? ఆమె కంట తీరుబడెక్కడుంది?

ఆ మరునాటి సాయంకాలం జాన్ ఫ్యాక్టరీనుంచి వచ్చి ఆ తల్లికొడుకుల దుస్థితికి చాలా విచారించాడు. నెంటనే డాక్టరును పిలిపించి చూపించాడు. ఆ రాత్రి నాలుగుసార్లు లేపి మందు త్రాగించాడు.

డాక్టరు తల్లిశక్తి చాలా క్షీణించిపోయిందని చెప్పాడు. 105 డిగ్రీలజ్వరంలో కలవరిస్తోంది. ఆ స్థితిలో మరియు ఏదో కలకంఠున్నదానిలా వుండి.

ఒక భయంకర రాక్షసుడు ఆమెగొంతు నొక్కుతున్నట్లు ఆమె అరచింది. “వద్దువద్దు. నన్ను చంపకు, నన్ను చంపకు.

నేను బ్రతకాలనుకుంటున్నాను. నా పిల్లవాడికోసం నేను బ్రతికి వుంటాను. ఓ.....”

ఆమె మేలుకుంది. అది కలో కాదో ఆమెకు తెలియ లేదు. ఆ చీకటిలో, రాక్షసుడు దగ్గర్లో వున్నాడేమోనని చేతితో తడిమిచూచింది.

తిరిగి మూర్ఛపోయింది. ఇంకొక కల !

ఈమారు పిల్లవాడు చలనంలేకుండా పడివున్నాడు. వాడిమీద తెల్లటి దుప్పటి కప్పివుంది.

ఆ తరువాత జాన్ వాడిని ఎత్తుకుని చర్చివేపు తీసుకుని వెళ్ళడం చూచింది. ఆయనవెనక హరికేన్ లైటుపట్టుకుని ఒకమనిషి, పలుగుతీసుకుని యింకొక మనిషి వెడుతున్నారు.

ఆపిన్యుట నాలుగడుగుల గొయ్యితీయించి ఆ పిల్లవాడిని అందులో పడుకోబెట్టారు. కాని, పిల్లవాడికళ్ళుమాత్రం తెరచుకునేవున్నాయి. జాన్ గోతిలో మట్టివేస్తున్నప్పుడామె అనిచింది. “ఎంత నిర్దయుడివి ? వాడికళ్ళలో మట్టిపడదూ ?”

ఈ కేకతో తిరిగి మేలుకువ వచ్చింది జాన్ లేచివచ్చి చూశాడు. మరియు చేతితో పిల్లవాడిని తడుముతూ, శ్వాస ఆడుతోందా లేదా అని పరీక్షించడం చూశాడు.

ఆఁ ! శ్వాసఆడుతోంది అదంతా కలే!—

తరువాత ఆమెకు నిద్రవట్టలేదు. మనసులోనే అనుకుంటోంది— “కాదు. వీణ్ని తీసుకుపోనీయను. వీడిని రక్షించుకునేందుకు నేను బ్రతికే వుంటాను తప్పకుండా వుంటాను, వుంటాను.”

ఆశ అనే నిధిని భగవంతుడు మానవునికి ప్రసాదిం

• చాడు. దాని బలంతోనే మానవుడు ఫలితం లేదని తెలిసికూడా ప్రయత్నశీలడౌతాడు. అందువల్లనే 'మూకం కరోతి వాచాలం పంగుం లంఘయతే గిరీమ్' అనే లోకోక్తి ప్రపంచంలో చల్లా మణిఅవుతోంది.

దాని ప్రోద్బలంతోనే బ్రతికివుండాలనే ఆకాంక్ష మరియు జీవితంలో తీవ్రకాపం దాల్చింది. ఆమె ఆరోగ్యం రోజురోజుకు బాగుపడుతోంది. ఇందు కామె దాని కెంత విలువచెల్లించిందో తెలియదు. అసలు బ్రతకవలసివుంది కనుక బ్రతికింది.

కళ్ళు పీక్కు పోయినా, బుగ్గలు గుంటలుపడినా, శరీరం శుష్కించిపోయినా అది వేరేవిషయం. అస్థిచర్మమయ దేహం మాత్రం మిగిలివుంది. సౌందర్యమంతా క్షీణించిపోయింది. చివరకు గుణవతికూడా ఆమెను అసహ్యించుకుంటోంది.

• ఐనప్పటికీ బ్రతికివుంది. పిల్లవాడనే మహా తృప్తిమైన ఆకర్షణలేకుంటే, ఆమె యిప్పటికే మయ్యేదో తెలియదు.

34

ఆపరేషన్ జరగబోయేనాటి ముందురోజే అశోక్ ను మేయో ఆసుపత్రిలో చేర్పించారు. ఒక డాక్టరు వచ్చి, అతని గుండె, నాడి, కళ్ళు అన్నీ పరీక్షించి వెళ్ళాడు. అయినా నిముషం కూడా ఆయాక, ఒకనర్సు వచ్చి, తెల్లనిపొడరు తినిపించి, నీళ్ళు త్రాగించింది. ఇలా మందుతినిపించే క్రమము జరుగుతూనే వుంది.

సాయంకాలం ఆపరేషన్ చేసే డాక్టర్ లాల్ వచ్చి చూశాడు. ఆయనతో పాటు యింకా యిద్దరు డాక్టర్లు ముగ్గురు నర్సులు వచ్చారు. వాళ్ళంతా కలిసి ఈ కేసు విషయంలో ఆలోచించుకున్నారు. ఈ కారణంగా అశోక్ పున్నవాడ్లు ఆవరణలో గాంభీర్యం వ్యాపించింది. దాని ప్రతిబింబం అబ్దుల్లా ముఖంలో కన్పించింది ఐనప్పటికీ అతను సగతోషంగా కన్పించేందుకు ఎంతో ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

డాక్టర్లు నర్సులు వెళ్ళిపోయాక, అశోక్ అబ్దుల్లాను పిలిచి “అబ్దుల్లా! నా కొక కోరిక వుంది. నేను చనిపోయాక... ..” అన్నాడు.

“వద్దు బాబూ! చనిపోయాక గినిపోయాక అనేమాటలు రానీయకండి. భగవంతుడు మిమ్మల్ని రక్షిస్తాడు.”

“రేజీ మవుతుందో తెలియదు అబ్దుల్లా! అవును. అపెండిక్సైటిస్ ఆపరేషన్ జయప్రదం కావచ్చు. కాని, అందుకు రోగికి సహాయం చేయవలసి వస్తుంది. అయినా నా కిస్సాడు బ్రతకాలనిలేదు. చనిపోతేనే నాకు శాంతి లభిస్తుంది.”

ఈ ప్రసంగం అబ్దుల్లా హృదయాన్ని కావరపరచింది. కాని, అతను సంబోధించుకుని, “అలా ఎప్పటికీ జరుగదు బాబూ! మరియమ్ వచ్చినట్లూ ఆపరేషన్ జయప్రదమైనట్లూ నాకు కలవచ్చింది.” అన్నాడు.

“అదంతా వర్తి భమమాత్రమే అబ్దుల్లా!” అశోక్ దీనంగా నవ్వాడు. అందులో కొంత అన్యక్తమైన బాధకూడా

• కనుపించింది. అలా జరిగితే మంచిదే. కాని, అలా జరగకపోతే నా కొక కోరికవుంది.”

“ఏమిటి బాబూ ?”

“ఒకవేళ నేను చనిపోతే, నా దహనసంస్కారాలు పాద్రీపురంలో జరిపించాలి. ఆ సెలయేటివొడ్డున పొగడచెట్టు వుందికదా— దానికి సమీపాన్నే, కొంతడబ్బు ఖర్చుపెట్టి, ఒక చిన్న స్మృతిచిహ్నాన్ని ఏర్పాటుచేయించాలి.”

పాపం ! అబ్బుల్లా తలవంచుకుని అంతా వింటున్నాడు. ఒక్క దీర్ఘనిట్టూర్పుమాత్రం విడిచాడు.

ఆసుపత్రివాతావరణంలో కొన్ని నిశ్శబ్దయోజనమైన ఆలోచనలు చేయడంకూడా కద్దు. రోగులవాద్దలలోవుండే తెల్లని మంచాలూ, వాటిమీద పడుకునివుండే రోగి పీడితులూ, తలకూ, చేతులకు కళ్లు కట్టబడివున్న వాళ్ళూ, మందుసీసాలూ, తెల్లని ఎనామిల్ గిన్నెలూ, పళ్ళాలూ, రబ్బరు సంచులూ, మెడలో స్ట్రెతస్కోపులతో తిరిగే డాక్టర్లూ, వారితో పాటు నల్లంచు తెల్లచీరలు ధరించిన నర్సులూ, వారందరిమీద నుంచివచ్చే గ్లోరోఫారం వాసనా, మహా విచిత్రంగావుంటుంది. మధ్యాహ్నం ఎవరో ఒకరోగి మూలుగు... ఆక్రందన... భరించరాని బాధా— అవన్నీ వింటూంటే ప్రత్యక్షంగా మృత్యువు ముందు నిలుచున్నప్పుడు మన సెలా వుంటుందో, అలాగే అనిపిస్తుం దక్కడ.

అశోక్ కుకూడా అలాగే అనిపిస్తోంది. కాని, మనకి పూర్వకంగా అతడు మృత్యువు నాహ్వానించడానికి సిద్ధంగానే వున్నాడు. అందువల్ల అతనిహృదయంలో ఒకరకమైన విరక్తితో

కూడిన శాంతి వ్యాపించివుంది. భయాందోళనలతో అబ్బుల్లా తనకు తాను సంబాళించుకోలేకపోతున్నాడు. మాయాదేవి వచ్చినప్పుడు మాత్రమతనికి ధైర్యమిచ్చింది. తను అసహ్యంగా చూచిన స్త్రీయే అతని కిప్పుడు ముఖ్యాధారమైపోయింది.

ఆనాడుదయాన్నే అశోక్ కు స్నానంచేయించి స్ట్రీచర్మిద ఆపరేషన్ ధియేటరులోనికి తీసుకుని వెళ్ళినప్పుడు, అబ్బుల్లాకు హృదయావేదన ఎక్కువై, ధియేటరు వేపు వెళ్ళడానికి ధైర్యంచాలకపోయింది. దూరంగా రావి చెట్టుక్రింద కూర్చుని, కేవలం ధియేటరువైపు చూస్తూవుండిపోయాడు.

35

తనకూ, పిల్లవాడికీ వచ్చిన జబ్బుకారణంగా. మరియమజీవీతంలో నిరాశ ఎక్కువై పోయింది. ఎనలేని విచారభారంతో కృంగి కృశించి ఆమె జీవనసూత్ర మెప్పుడు పుటుక్కున తెగిపోతుందా అన్నట్లుంది. పిల్లవాడిభవిష్యత్తు ఏమిటో, ఆయుఃపరిణామమెంతో ఎవరికీ తెలియదు. ఇటువంటి విపరీత పరిస్థితుల్లో, యీ బిడ్డ యీ ప్రపంచంలోకి వచ్చాడు. పరిస్థితుల దారుణ యాతనలతో వీడెంతకాలం పెనుగులాడవలసి వస్తుందో తెలియదు.

అశోక్ తామూరు యిప్పుడు ఆమెను తన మనఃఫలకంపైనుంచి తుడిచివేశాడు. అతని వివాహం

43]

మృగజల్

44

కాకముందుకూడా, అతనిదిరికి తనంతట తను వెళ్ళలేదు. అతన్ని ఏమీ యాచించలేదు. ఐనా, యీవిధమైన అభిమానంతో తనబిడ్డభవిష్యత్తును చెడగొట్టడానికి తనకు హక్కుందా? తన స్వాభిమానరక్షణకోసం, ఈ నిర్దోషి బాలుణ్ణి, తండ్రిప్రేమనుంచీ, ఆశ్రయంనుంచి వంచించడం ఎంతవరకు న్యాయం? తనబోటి దరిదురాయి, చివికి జీర్ణించిన తల్లి, తనబాధ్యతలను ఎంతవరకు నిర్వర్తించగలదు? ఈబిడ్డను కన్నవారికి అప్పగించడం యింతకంటే మంచిపని కాదా? ఈ పిల్లవాడికోసం, తన అభిమానాన్ని చంపుకుని మళ్ళీ తను అశోక్ యింటిగళప తొక్కవలసిందేనా? రేపు పెరిగి పెద్ద వాడై - అమ్మా! నీ అభిమానంకోసం, నా తండ్రిప్రేమకు నన్నుదూరంచేశావా? అని అడిగినప్పుడు ఏమని జవాబు చెప్పను?

‘అమ్మా! నాన్నగారు కాదని వెళ్ళిపోయినప్పుడు, పిలివలేకపోయినా, తిరిగి నువ్వే ఆయనింటికి ఎందుకు వెళ్ళలేదు.? ఈ విధంగా మన యిద్దరి ఆత్మగౌరవానికి ఎందుకు ఈ విఘాతంకలిగించావు? నువ్వు నా సంరక్షకురాలివి. అలాగే నా ఆత్మగౌరవానికికూడా సంరక్షకురాలివికదా?’ అన్నప్పుడు సేను ఏమని జవాబుచెప్పను.

ఐతే, ఈ సమస్య నాకుమాత్రమేనా? ఆయనకూడా ఆలోచించాలికదా? ఆయనకూ కొంత బాధ్యతవుందికదా? అయినా, ఆయన కీ పిల్లవాడున్నాడనేసంగతి తెలియనిదే ఏంచేయగలరు? పిలివకపోయినా తనెందుకు ఆయనవద్దకు ఒకసారి వెళ్ళగూడదు?

కాసి...ఈ వివాహానంతరం...-అరుణను తనహృదయంలో ప్రతిష్టించుకున్నాక... తనను నిర్దాక్షిణ్యంగా వదిలివేసినతరువాత...? కాదు. ఎప్పుడూ అలా వెళ్ళలేదు...!

అశోక్ వివాహవార్త పేషరులో చదివిననాడే ఆమె తనజీవితంలో ఎక్కువగా విలపించింది. ఆవిధంగా అసహాయస్థితిలోకూడా ఆమె ఏడవలేదు. ఇంతకుమించిన కష్టం యింకేమీ వుండదని ఆమె అభిప్రాయం! ఈ అభిప్రాయబలంతోనే, యీనా డామ తన కొడుకు అనారోగ్యస్థితినికూడా ధైర్యంగా సహించింది.

కష్టాలపగంపర శృతిమించినప్పుడు మానవుడు వాటిని లెక్కచేయడు. అతను వాటిని మానంగా, విరక్తిభావంతో సహిస్తుంటాడు.

ఈ పరిస్థితిలోనే మరియుకూడా తలమునకలువేస్తోంది. ఆమె చావాలని కోరడంలేదు. ఐనప్పటికీ జీవితానికి అంతంగా మృత్యువు ఎప్పుడు వచ్చేదీ తెలియనిస్థితిలో వుంది. భావాలన్నీ కఠిన పాపాణాల్లా మారిపోయినయ్! శరీరం శుష్కించి పోయింది. ఇంక జీవితమంటే...? ఆమెజీవితమే సాగరి హావాలై పోయింది.

మృత్యువు మెల్లమెల్లగా తనను సమీపిస్తోందని మరియు తెలుసు! ఈ దుర్భరమైన బాధలన్నిటినుండి వూర్తిగా రక్షించగల దొక్కటే! బహుశా. ఆరోజు ఎంతో దూరాన లేదనిపిస్తోంది.

ఎందుకంటే-కోమలమైన భావాలన్నీ ఒకదానితరువాత ఒకటి సమూలంగా సమసిపోయి, తలదాచుకునేందుకు

మృగజల్

అశ్రయందొరక్క హృదయం చిన్నాభిన్నమై, విచారము, వేదన — నిరాశల బరువుతో మనసుకుష్మించిపోయి, ఎవరేని శుశూష, ఘోరమైన పరిశ్రమతో శరీరం జీర్ణించిపోయి, పన్నెండురూపాయలజీతంతో కడుపునిండా తిండికిగతిలేక, అవసరానికి బట్టచాలక, భారంగా కొనసాగిస్తున్న ఈ జీవిత యాత్రలో ఆ కడపటిరోజు ఎప్పుడొస్తామోతుంది?

*

*

*

ఆనాడుదయం నూలుకు వెళ్ళినప్పుడు తన తోటి ఉపాధ్యాయుని అడిగింది—“ఒక ఆర్టిస్టును చనిపోయాక డాక్టర్లు బ్రతికించిన వైనం పత్రికలో నువ్వు చదివావా?”

“ఎక్కడ...? ఏ పత్రిక?” ఉత్సాహంగా మరియు అడిగింది.

“నేటి ‘నాగపూరుపైమ్స్’ చూడలేదా? స్కూలంతా యీ అద్భుత విజయాన్ని గురించే చర్చిస్తోంది. దీన్ని కొంతమంది భగవంతుని లీల అంటున్నారు. మరికొంతమంది విజ్ఞాన శాస్త్ర విచిత్రమంటున్నారు.”

“ప్రస్తుతం నేను పేపరు చదవటంలేదు. కాని, ఎక్కడ వుంటా పేపరు?”

“ఆఫీసులో వుండవచ్చు.”

మరియుమ్ గబగబా ఆ పేపరు చదివింది. కాని, చదువు తున్నంతసేపూ, తనేం చదువుతోందో, ఆమెకే తెలియదు— ఇది నిజమా? లేక కల్పితగాధా...?

అందులో యిలా వుంది :

344

మృగ జల్

“నాగపూరు ఆర్టిస్టు పునర్జన్మ !
భగవంతుని అద్భుతలీల”

— మా ప్రత్యేక విలేఖరి.

‘నిన్నటి ఉదయము, మేయో ఆసుపత్రిలో ఒక అద్భుత సంఘటన జరిగింది. ఒక మృతవ్యక్తిని తిరిగి బ్రతికించి, అతనికి ప్రాణంపోయడం జరిగింది. ఆ వ్యక్తి ఎవరోకాదు. నాగపూరులో సుప్రసిద్ధ ఆర్టిస్టు శ్రీ అశోక్ తాకూర్!

‘నిన్నటి ఉదయం 9 1/2 గంటలకు శ్రీ తాకూర్ ను ‘అపెండిసైటిస్’ ఆపరేషనుచేసేందుకు ఆపరేషన్ థియేటరులోని బల్లమీద పడుకోబెట్టారు. ఆయనకు క్లోరోఫారం యిస్తున్నప్పుడు, అసిస్టెంట్లు డాక్టరు అశ్రద్ధవల్ల, మోతాదు ఎక్కువై, మూర్ఛితావస్థ మూడోమెట్టుదాటి నాలుగోమెట్టు ప్రవేశించినసంగతి తెలియకపోయింది. అందుచేత రోగి శ్వాస ఆగిపోయింది. ముఖం, శరీరం నీలంగా మారిపోయాయి. వైద్యశాస్త్రరీత్యా అతను చనిపోయాడు.

‘కాని అదృష్టవశాత్తు ఆ పొరపాటు తొందరలోలోపక్షమై గ్రహించారు. వెంటనే హృదయస్పందనానికి యింజక్షన్ ఇచ్చి యిచ్చారు. మళ్ళీ శ్వాస ఆడడానికీ ‘ఆర్టిఫిషియల్ రెజకరెషన్ రేషన్’ ప్రయోగించారు. మూడు నాలుగు నిమిషాలనంతరం జకం హృదయం నిదానంగా కొట్టుకోవటం గమనించారు. శ్వాస క్రియకూడా యథావిధిగా జరిగింది. డాక్టర్లకూడా మనసు తేలికపడి సంతోషించారు.

‘శ్రీ తాకూర్ మూర్ఛితావస్థలో సరిగ్గా ఏడు నిమిషాల మాత్రమే యిరవై సెకన్లు పున్నాడు. శరీర విజ్ఞానశాస్త్ర దృష్ట్యా

మృగజల్

ఆ వ్యవధిలో ఆయన యిహాలీల సమాప్తమైనట్లే—!

‘భగవంతునిలీల విచిత్రమైనది. వర్తమానయుగంలో కూడా మానవుడు పునర్జన్మవైతే చమత్కారంచూడే అదృష్టంపట్టింది. దీని గొప్పదనమంతా వైద్యశాస్త్రానిదా, లేక భగవంతునిదా అనే వాదన అనవుసరం! ఇందుకు కోరిక అదృష్టం, కొంత డాక్టరుల సమయస్ఫూర్తికూడా కారణమని వైద్యుల అభిప్రాయం.

‘శ్రీ రాకూరు ‘అపిండిసైటిస్’ ఆపరేషన్ విజయవంతంగా జరిగింది. వారి మూర్ఛితావస్థకూడా క్రమక్రమంగా తగ్గిపోయింది. శ్రీ రాకూరు పునర్జీవితమై నందుకు వారికి యీ సమయాన అభినందనలు తెలియచేస్తున్నాం. అనతికాలంలో స్వాస్థ్యంచేకూరి, తిరిగి తన కళారాధనద్వారా, దేశ యశస్సును ప్రపంచానికి చాటిచెప్పగలరని ఆశిస్తున్నాము.

‘మేము వారి వ్యక్తిగత జీవితానికి సంబంధించిన దుఃఖగాధ నొకదాన్ని ఎంతో విచారంతో ప్రకటిస్తున్నాము. ఆయనభార్య శ్రీమతి అకుణరాకూర్ ఎం. ఏ. గతవారంలో రాయపురంకోస్టులో దాఖలుచేసిన విడాకులదావా మంజూరై నది. శ్రీ రాకూర్ యీ ఆఘాతానికి ధైర్యంగా తట్టుకోగలరని ఆశిస్తున్నాం. వారి యీ దుఃఖాన్ని కొంత మంది స్నేహితులూ, కళారసికులూ, ఎంతో విచారిస్తున్నారు...”

సుఖ, దుఃఖ, ఆనంద, ఆశ్చర్యాల సమ్మేళిత భావాలతో, మరియమహాదయం నిండిపోయింది. ఆమెలో ఏదో అవ్యక్తమైన అల్లకల్లోలం బయలుదేరింది. పిచ్చిదైపోతు

448

మృగజల్

దేమో ననిపించింది. ఆమె పిచ్చిదానిలా- “నేను వెడతాను. ఇప్పుడే వారివద్దకు వెడతాను. వారి కి సమయం! నా అవు సరముంది.” అని అరిచింది

36

ఆపరేషన్ జరిగిన ఆరుగంటలకు అశోక్ మూర్ఛితావస్థ గడచిపోయింది. అతడు మొదటిసారిగా అస్పష్టంగా- “మరియమ్!” అని ఉచ్చరించటం వినిపించింది.

అబ్దుల్లా దగ్గరే నిలబడివున్నాడు కాని, యజమాని పిలుపుకు తాను చేయగలిగిందేమీలేదు, అశోక్ కు మందిచ్చి తిరిగి పడుకోబెట్టాడు. అలా జరిగిపోతూనే వుంది మూడో నాడు కొంచెం స్వాస్థ్యం చిక్కింది నాలుగోనాడు యింకొంచెం మెరుగనిపించింది. ఐదా బుహిసత ఎక్కువగానేవుంది.

“ఆపరేషనేమో జరిగిపోయింది. కాని మరియమ్ రాలేదు అబ్దుల్లా! నీ కల నిజంకాలేమకదా!” అశోక్ హీన స్వరంతో అన్నాడు.

“బాబుగానూ!” అబ్దుల్లా వికలమైన ఘనసుతో, అంతకు మించి యింకేమీ అనలేకపోయాడు.

కాని, అదే సమయంలో గదిలోకి ఒక నర్సువచ్చింది. ఆమెతో పాటు ఒక శుష్క-దేహధారిణిమీదా ప్రవేశించి దిగులు చెందుతూ, కుతూహలభావంతో చూస్తోంది.

“ఎవరు? మరియమ్...!”-అశోక్ ఆత్రుతగా తలెత్తి కూర్చునేందుకు ప్రయత్నిస్తూ అన్నాడు.

“అవును, నేనే” మరియు జవాబుచెప్పింది. ఆమె కంఠ
ధ్వనికూడా క్షీణించిపోయింది.

నర్సు గబగబా వెళ్ళి అశోక్ ను తలగడదిండ్లమీద
అనించింది. కొంచెం కఠినంగా వారించింది. “వద్దు వద్దు, మీ
రసలు కదలకూడదు. అలా చేయకపోతే యీమెను బయటికి
పంపించవలసివుంటుంది.”

“వద్దు వద్దు. ఆమెను బయటికి పంపకండి, మీరు
చెప్పినట్లు వింటాను. కాని, ఆమెను పోనీయకండి! అబ్బిల్లా!
కొంచెం చూస్తూవుండు. మళ్ళీ పారిపోతుందేమో! అబ్బ...!”
మాట్లాడుతుంటే అతనికి ఆయాసంవచ్చింది. బాధతో తలను
దిండ్ల కానించాడు.

మరియుమ్ వెంటనే వచ్చి, తలవద్ద కూర్చుని, అతని
కుడిచేతిని తనచేతిలోనికి తీసుకుని మృదువుగా స్పర్శిస్తూ
“అశోక్ బాబూ! ఇక నేను వెళ్ళను. మిమ్మల్ని వదిలి నే
నెప్పుడూ వెళ్ళను” అంది.

“మరియుమ్! నువ్వేనా? లేక స్వప్నంలో వున్నానా?”

“నేనే అశోక్ బాబూ! మీరు చూస్తున్నది మిథ్య
కాదు, యధార్థమే చూస్తున్నారు.”—మరియుమ్ లాలనగా
మాట్లాడింది.

ఇంతలో అబ్బిల్లా పరుగెత్తుకునివచ్చి, సంతోషంగా
అన్నాడు—“నువ్వు వచ్చేవావా మరియుమ్? ఇక నా యజ
మాని తొందరగా లేచి తిరుగుతారు! ఓ భగవంతుడా...!
నీ లీలలు అద్భుతంకదా!” అంటూ వైకిచూచి నవస్కరించి
ఆనందంతో గెంతుతూ బయటికి వెళ్ళాడు.

అదంతా చూస్తున్న నన్ను నవ్వుతూ బయటికి వెళ్ళింది. అశోక్ శుష్కశరీరాన్ని చూచి మరియమ్ దుఃఖించింది. మరియమ్ కు చూచి అశోక్ ఆనందాశ్రుధారలు కురిపించాడు. ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోలేదు. అయిదారు నిమిషాలవరకూ యిద్దరూ తమ తమ భావోద్వేగాలను అశ్రురూపంలో ప్రవహింపచేశారు.

“నన్ను క్షమించావా మరియమ్...?”

“క్షమించడానికేముంది!”

“నేను మహాపరాధంచేశాను. నీకు అన్యాయంచేశాను. చెప్పు! నన్ను క్షమించావా? లేకుంటే, నా మనసు తేలిక పడదు-”

“అపరాధమా - ? ఇందులో అపరాధమేముంది? అన్యాయమేముంది? మీ రిలా అంటున్నా రేమిటి?”

“అపరాధంకాకుంటే యింకేమిటి? కేవలం ప్రేమనే కాకుండా, కపరాధనపై దీక్షకలిగించి కర్తవ్యోన్ముఖునిచేసిన నీబోటి నారీ త్వం ఒకమారు నాకు దొరికింది. కానీ, నేనా రత్నాన్ని గర్తించలేకంత మందభాగ్యుణ్ణిమాను. నేనాసమయంలో కళహ, ప్రేమకు సమన్వయం సాధించలేని కృత్రిమ ఎండమావులకై పరుగెత్తాను. కానీ, యీనాడు, ఒకవేళ కళ, ప్రేమ కరస్పరవిరుద్ధాలుకాకుంటే, వాటికి సమన్వయం కుదిరి ఎంతో అందంగా, వికసించగలవని గ్రహించాను. జీవితంతో విరక్తిచెందే కళ కళకాదు; ప్రేమ ప్రేమకాదు. కానీ, ఆ వజ్రానం నాకు నీవల్లనే కలిగింది. నువ్వే నా కళ్ళు తెరిపించావు. నన్ను వదిలిపెట్టి, నాచేతికందని ఎండమావుల్లాంటి

లక్ష్యం కోరకు పరుగెత్తే మూఘుణ్ణైపోయాను. తత్ఫలితంగా, నేను నీకు మహాపరాధం చేయలేదా మరియు? నీపట్ల చేసిన ఘోరఅన్యాయానికి ప్రాయశ్చిత్తం నే నీ జన్మలో చేసుకోగలనా?”

“అవన్నీ గతించిన విషయాలు అశోక్ బాబూ! వాటిని జ్ఞాపకం చేసుకున్నందువల్ల లాభం లేదు. అవన్నీ పీడకలల్లా గతించిపోయాయి.”

“అవును! గతించిపోయాయ్! అదంతా నీ విశాల హృదయంలోని ఉదారత్వమే! కాని, నువ్వు క్షమించానని అననిదే నాకు శాంతిలభించదు.”

“దానివల్ల మీకు శాంతిలభించేటట్లయితే, క్షమించాను.” అంది మరియు.

“నువ్వెంత మంచిదానివి మరియు! ఇక నేను నిన్నే క్షమిస్తే పెళ్ళిచేయను.” అని అశోక్ కృతజ్ఞతతో అంటూ ఆమెతలను తన ఛాతీమీదకు లాక్కున్నాడు. మరియు అలసి పోయివుంది. భావావేశంతో మాట్లాడినందువల్ల, అశోక్ లో కొంత అలసటకనుపించింది. ఇద్దరూ కొన్నిక్షణాలు మౌనంగా వున్నారు. కాని, వారికి అనిర్వచనీయమైన సుఖానుభూతి కలిగింది.

కొంచెంసేపయ్యాక అశోక్ అడిగాడు-“బిడ్డ ఏడి...?”

ఈ సంగతి ఎలా తెలిసిందా అని మరియు త్రుళ్ళిపడి “ఎవరు చెప్పారు...” అని అడిగింది.

“ఎవరో ఒకరు చెప్పారు. కాని, వెంటతీసుకునివచ్చావా లేదా చెప్పు?”

“లేదు. ఎలా వెంట తీసుకురాగలను...?” ఒక నిశ్వాసం విడిచింది. దీనంగా — “వాడు జబ్బుపూరులో జబ్బుగావున్నాడు” అన్నది.

“ఎవరివద్ద...? అలా అక్కడ ఎల్లా వదిలివచ్చావ్?”

“ఏంచేయను? ఈ ప్రయాణానికి తట్టుకోగలడా?”

“ఎక్కడ వుంచావు?”

“మిషన్ అనాధాలయంలో.”

“అబ్బ!” తన కొడుకు మిషన్ అనాధాలయంలో వున్నాడా? అశోక్ కంటతడి పెట్టాడు.

మరియమ్ చిన్నతనమంతా మిషన్ అనాధాలయంలో గడిపినసంగతి గుర్తుకువచ్చింది. ఆ మెతండ్రి పోయాడు, తల్లి పోయింది. అందువల్ల ఆమె అనాధాలయంలోకి వెళ్ళవలసి వచ్చింది ఇదంతా అర్థమవుతూనేవుంది. కాని, తనకొడుకు— తల్లి తండ్రి బ్రతికుండగానే, అనాధాలయాశ్రయం పొందవలసి వచ్చిందికదా అని అతనిమనసు పరితపించింది.

అశోక్ బాధపడడం గమనించి, మరియమ్కూడా ద్రవీ భూతురాలై — “ఇప్పుడు వాడిని గురించి మీరు విచారించకండి. భగవంతునిదయవల్ల వాడు ఆరోగ్యంవతుడవుతాడు. మీరు నాకు దొరికారు. నాకంతా దొరికినట్లే! ఇప్పుడు నాకు మించిన ధన్యురాలు యింకెవరున్నారు?” అని పూరడించింది.

ఈవిధంగా ఆ వృథయ పరితప్త విరహప్రేమికుల కలయిక జరుగుతుండగా, బయట ఆవరణలోకి, శ్రీమతి మాయా దేవి నీలకంఠ కారులొంచి దిగి ప్రవేశించింది. అబ్బిల్లా ఆమె

కోసమే దురుచూస్తున్నట్లుంది. అతను సంతోషంగా వెళ్ళి మరియు వచ్చిందనే కబురు చెప్పాడు.

“ఓ, గ్రాండ్!”- మాయాదేవి నిష్కల్మషహృదయంతో అభినందించి, మరియు మరు కలుసుకోవటానికి తొందర తొందరగా లోపలికి వచ్చింది.

మరియు మరు మాయాదేవిని చూడగానే మొదట కొంచెం ద్వేషం కలిగింది. కాని, ఆమె సాత్విక వస్తుధారణ, ముఖంలో వ్యక్తమయ్యే సౌజన్యం, ప్రసన్నత చూచి, ఆమె మనసు మారింది.

“నువ్వు వచ్చావా మరియు! చాలా మంచిదైంది. నీకోసమే అశోక్ అన్నయ్య ప్రాణాలన్నీ బిగపట్టుకు కూర్చున్నాడు. ఈరోజు నువ్వు, ఆయనకూ నాకూ నూతన జీవితాన్ని ప్రసాదించావు.” అంది మాయాదేవి.

• జబ్బుగావున్న పిల్లవాణ్ణి మరియు జబల్ పూరు మిషన్ అనాథాలయంలో వదిలిపెట్టివచ్చిన సంగతి విని మాయాదేవి వెంటనే లేచి నిలబడి-“నేను స్వయంగా కాకులో వెళ్ళి వాణ్ణి నా అధీనంలోకి తీసుకుంటాను. పాపం, వాడి కెలా వుదో!” అంది.

మాయాదేవి ఒక్కనిముషంకూడా ఆలస్యంచేయకుండా వెంటనే జబల్ పూర్ వెళ్ళి అనాథాలయంలోని చిన్న అశోక్ ను తను తీసుకుంది. కాని, పిల్లవాడికి టైఫాయిడ్ అని తెలియగానే నిర్విణ్ణురాలైంది. భగవంతు డనుగ్రహిస్తే ఈ బిడ్డ చిరం జీవి కాకపోడని నిశ్చయించుకుంది.

డబ్బు ధారాప్రవాహంగా ఖర్చుపెట్టింది. మంచి మంచి

డాక్టర్లనూ, నర్సులను నియమించింది. తన శరీరాన్ని గ్యాస్సి కూడా లెక్కచేయలేదు. మెలకువతో పిల్లవాడికి పరిచర్యలు చేస్తుంటేప్ప యింకేమీ మనస్కరించడంలేదు. పిల్లవాడికి పరిచర్యచేయటంతో మాయాదేవికి యిదివరలో అనుభవం కాని వాత్సల్యానుభూతి కలిగింది. ఆ తన్మయత్వం సేవానిరతి చూచినవారు, ఆమె కన్నతల్లికాదని, ఎవరూ అనుకోరు. ఈ నిర్లిప్త, నిస్వార్థసేవ మంగళమయ్యడైన పరమేశ్వరుని కృప వల్లనే జరుగుతుంది.

ఆ మంగళమయ్యడైన భగవంతునిదయవల్లనే, మాయాదేవిసేవకు కీర్తిదక్కింది. పిల్లవాడు కోలుకున్నాడు. వాడిని తన కాసులో నాగవూరు తీసుకువచ్చే ప్రయత్నంలో వుంది.

మరియమ్ కళ్ళు మాయాదేవిపట్ల కృతజ్ఞతాభావంతో అశ్రుసిక్తమయ్యాయి. “పిల్లవాని పురాకృతసుకృతంవల్లనే మాయాదేవి వాడికి దొరికింది”దని అంది.

మరియమ్ సాహచర్య పునఃప్రాప్తిలో అశోక్ రాకూరు త్వరితంగా కోలుకుంటున్నాడు. ఆరవనాడు కల్లువిప్పారు. పదోనాడు ఆసుపత్రినుంచి విడుదలచేశారు.

అశోక్ మరియమ్ ను జరిగిన సంగతులన్నీ గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి అడిగాడు. ఆమె మర్దినాల కరుణగాధను విని ఎంతగానో పరితపించాడు. అతని కన్నీటిపవాహం చూచి మరియమ్ కూడా తన దుఃఖాన్నాపుకోలేకపోయింది. నేటివరకు అతనిలో లోలోపలే ప్రజర్విల్లుతున్న అంతర్వ్యధ, యిప్పుడు బహిర్గత మయ్యేందుకు ఒక అవకాశందొరికింది. రెండు భగ్నప్రేమహృద

• యాల చమాగమము జరిగింది. కోర్కె ఈడేరింది. భగవదాశీర్వాచనం సఫలమైంది.

అశోక్ ఆరోగ్యం త్వరితగతిని మెరుగవుతోంది. మరీయమ్ రోజురోజుకూ శుష్కించిపోతోంది. ఆమె హృదయం అపార ఆనందంతో పరిపూర్ణమైంది. కాని, ఆమె శుష్కించిన శరీరం, ఆ సుఖభారాన్ని భరించలేకుండావుంది. ఆమెకళ్ళలో ఒక పావనకాంతి మెరుస్తోంది. కాని, శరీరాన్ని భయంకరమైన శిథిలత్వమూ, అలసటా వమ్ముచేస్తున్నాయి.

• బహుశా ఆమె తనకొడుకును మృత్యుముఖంనుంచి రక్షించుకునేందుకు, సంకల్పశక్తి అనే కొరడాతో తన కాయమనే అశ్వాన్ని పరుగెత్తించేందుకు ఎంతో ప్రయత్నంచేసి నట్లుంది. ఈనాడు అందుకు ప్రతికూలంగా ఈ అశ్వం విశ్రమించాలనుకుంటోంది.

• డాక్టరులిచ్చే యింజక్షనులూ, మందులూ ఆమెమీద పనిచేయలేదు. ఆమెశరీరం జీర్ణించిపోతున్నప్పటికీ, ముఖమంతా శాంతిసౌరభాలతో అపూర్వ పావనకాంతితో వెలుగుతుంటోంది.

అశోక్ దీన్నెలా అర్థంచేసుకోగలడు? ఏదో అజ్ఞాత అనుమానంతో అతనిహృదయం కంపిస్తోంది.

*

*

*

అశోక్ ను తీసుకుని సాయంకాలానికి తను వస్తున్నట్లు మాయూదేవివద్దనుంచి తెలిగ్రాంపచ్చింది. మరీయమ్ ముఖం సంతోషంతో వికసించింది. అశోక్ హృదయంకూడా మధుర

స్మృతులతో పులకితమైపోయింది. అతని పితృహృదయం తన చిరకాలక్షుద్రను తృప్తిగా తీర్చుకోవాలనుకుంది.

స్వరాజకుమారునిలా చిన్న అశోక్ వచ్చాడు. కాదులో బూరగదూదిపరువులు, అటూయిటూ యిద్దరునర్సులు, మందు సీసాలు, ఆటవస్తువులు — ఓడలూ, కుక్కలూ, ఏనుగులూ, గుర్రాలూ, పచ్చరంగు, నీలపురంగు బంటులు యింకా ఏమి తేమిటో.....?

ఇవన్నీ చూచి మరీయమ్ హృదయం కృతజ్ఞతతో నిండిపోయింది. ఆ మెకునిర్మలమైన నిశ్చితానందం కలిగింది

అశోక్ మంచంమీద దిండ్రకానుకుని పడుకునివున్నాడు, మరీయమ్ అతనికి ఎడమవైపున కూర్చునివుంది.

కొడుకును చూచి మరీయమ్ ఎంతో వాత్సల్యంతో మురిసిపోయింది పిల్లవాడికోసం అశోక్ చేతులు ముందుకు చాపాడు.

మాయాదేవి — “కాదు, నా చేతులతో మీకు యివ్వను, మరీయమ్ చేతులమీదుగా పుచ్చుకోండి. ఆ అధికారం ఆమెకే వుంది.” అంది.

మరీయమ్ చేతులు పిల్లవాణ్ణి ఎత్తుకునేంత బలంగా లేవు. మాయాదేవి చేతుల్లోని బిడ్డను స్పర్శించి “కాదక్కా! వీడ్ని ఇక నువ్వే పెంచు.” అంది.

అశోక్ ఆశ్రుతగా పిల్లవాణ్ణి తీసుకుని ముద్దుపెట్టు కున్నాడు.

మరీయమ్ తనశక్తిసంతా కళ్ళలో కేంద్రీకరించి, ఈ

పునఃసంస్కారాన్ని చూస్తోంది. ఆ తరువాత ఎంతో కష్టం మీద తల్లిపి, ఆమెకూడా పిల్లవాణ్ణి ముద్దు పెట్టుకుంది.

ఈ స్వల్పశ్రమకే ఆమెకు ఆయాసం వచ్చింది. ఆమె అశోక్ వాడిలో తలపుంచి కళ్ళుమూసుకుంది. ఆమె 'అశోక్' అని ఉచ్చరించింది. తరువాత ఒక్క నిట్టూర్పువిడిచింది.

విచిత్రమైన ఆమె స్తబ్ధత చూచి అశోక్ గాబారా పడి "మరియమ్" అని పిల్చాడు.

మరియమ్ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

మాయాదేవి గబగబా వెళ్ళి పిల్లవాణ్ణి తీసుకుంది. అశోక్ కుడిచేత్తో ఆమెగడ్డాన్ని పైకెత్తి వ్యాకులపడుతూ "మరియమ్" అని పిల్చాడు.

ఐనప్పటికీ మరియమ్ నుంచి జవాబురా లేదు ఆమె మహా సుఖంగా నిద్రపోతున్నట్లు కళ్ళుమూసుకుంది.

ఆమెశ్వాస ఆగిపోయింది. నాడికూడా ఆగిపోయింది. ఈ లక్షణాలకు మినహా మరియమ్మీద మృత్యుహస్తాలు పడిన చిహ్నం లేమీ అశోక్ కు కనుపించలేదు.

"మరియమ్ ! తిరిగి నన్ను విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోయావా ?" అశోక్ బావురుమన్నాడు. 'మాయాదేవి కళ్ళుకూడా చెమ్మ గిల్లాయ్ !

అబ్బుల్లా తలుపు ప్రక్కగా నిలబడి, గుమాయిలో నోటిని గట్టిగా అదుముకుని. దుఃఖించాడు.

మరియమ్ సుఖమీద సుఖశాంతులభావం అంకితమై వుంది. తనబోటి అదృష్టవంతురాలు ప్రపంచంలోనే లేదన్నట్లు.

ఆమె తపశ్చర్యంతా పూర్తయినట్లు, సంపూర్ణ సమర్పణ.
భావంతో అశోక్ వాడిలో నిద్రపోతోంది.

కాని, తనెదుటనున్న భయంకర పరిస్థితిలోని యదార్థం
అశోక్ యిప్పుడు కూడా నమ్మలేకపోతున్నాడు కాని, అబ్బుల్లా
కళ్ళు తుడుచుకుంటూ, తెల్లటివస్త్రంతో మరియును పూర్తిగా
కప్పివేసిన తరువాత అశోక్ తను అభాగ్యుడనని, నిస్సహాయుడ
నని, ఏకాకినని గ్రహించాడు.

మరియుమ్ మృతక శేబరంమీద పూలు జల్లారు.
అశోక్ ఆ మంచంవద్దనే మోకరించి మరియుమ్ కాళ్ళమీద
తలబాదుకుంటూ మరియుమ్, మరియుమ్! అంటూ ఆర్తనాదం
చేశాడు.

అతని ఆర్తనాదం ఆ గదంతా ప్రతిధ్వనించింది.

డాక్టరు తలమీది టోపీ తీసివేశాడు. నర్సులు మోకాళ్ళ
మీద కూర్చుని తలవంచి ఆ శరీరావరణను పీడిపోయిన ఆత్మ
శాంతికి ప్రార్థించసాగారు.

సమాప్తం.

357

358

Check List

Book Number	AAL01C107		Date	24-9-21	
Front Cover	yes		Back Cover	yes	
Blank Pages	CI, 4, 357				
Missing Pages	NO				
Prepared	Mounika		Scanned	Ch. Ramya	
BOOK SIZE	H 7.4 W 4.9		Pages	362	

cutting

Amrutha
Daveed